

Grupa Kapitałowa Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń Spółki Akcyjnej

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku
wraz z opinią biegłego rewidenta

Spis treści

Skonsolidowany rachunek zysków i strat	4
Skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów	5
Skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej	6
Sprawozdanie ze zmian w skonsolidowanym kapitale własnym	8
Skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych.....	10
Informacje dodatkowe i noty objaśniające	12
1. Wstęp	12
2. Skład Grupy PZU.....	15
3. Struktura akcjonariatu	32
4. Skład Zarządu, Rady Nadzorczej i Dyrektorzy Grupy	33
5. Podstawowe zasady (polityka) rachunkowości	35
6. Kluczowe szacunki i osądy	66
7. Sprawozdawczość dotycząca segmentów	74
8. Zarządzanie ryzykiem	82
9. Zarządzanie kapitałem własnym.....	121
10. Wartość godziwa.....	124
11. Składki ubezpieczeniowe przypisane brutto.....	133
12. Przychody z tytułu prowizji i opłat.....	134
13. Przychody netto z inwestycji	134
14. Wynik netto z realizacji i odpisy z tytułu utraty wartości inwestycji	135
15. Zmiana netto wartości godziwej aktywów i zobowiązań wycenianych w wartości godziwej.....	136
16. Pozostałe przychody operacyjne	136
17. Odszkodowania, świadczenia oraz zmiana stanu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych	136
18. Koszty odsetkowe	138
19. Koszty akwizycji.....	138
20. Koszty administracyjne.....	138
21. Koszty pracownicze	139
22. Pozostałe koszty operacyjne	139
23. Podatek dochodowy	140
24. Zysk na jedną akcję	141
25. Podatek dochodowy w innych całkowitych dochodach	141
26. Wartość firmy	141
27. Wartości niematerialne	144
28. Inne aktywa	146
29. Odroczone koszty akwizycji	146
30. Szacowane regresy i odzyski.....	147
31. Udział reasekuratorów w rezerwach techniczno-ubezpieczeniowych	147
32. Rzeczowe aktywa trwałe	148

33. Nieruchomości inwestycyjne	150
34. Jednostki wyceniane metodą praw własności	151
35. Aktywa finansowe	153
36. Utrata wartości aktywów finansowych i należności	166
37. Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego.....	170
38. Należności, w tym należności z tytułu umów ubezpieczeniowych.....	172
39. Należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego	174
40. Środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych	174
41. Aktywa przeznaczone do sprzedaży	175
42. Wyemitowany kapitał podstawowy oraz inne kapitały przypadające właścicielom jednostki dominującej.....	178
43. Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	180
44. Rezerwy na świadczenia pracownicze	185
45. Inne rezerwy	186
46. Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego.....	189
47. Zobowiązania finansowe.....	191
48. Inne zobowiązania	195
49. Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego.....	196
50. Informacja dodatkowa do pozostałych wpływów i wydatków operacyjnych.....	196
51. Aktywa stanowiące zabezpieczenie należności, zobowiązań oraz zobowiązań warunkowych	197
52. Aktywa i zobowiązania warunkowe.....	197
53. Sprawy sporne.....	198
54. Transakcje z podmiotami powiązanymi.....	204
55. Zatrudnienie	208
56. Pozostałe informacje	209

Skonsolidowany rachunek zysków i strat

Skonsolidowany rachunek zysków i strat	Nota	1 stycznia - 31 grudnia 2015	1 stycznia - 31 grudnia 2014 (przekształcone) ¹⁾
Składki ubezpieczeniowe przypisane brutto	11	18 359 044	16 884 639
Udział reasekuratorów w składce ubezpieczeniowej przypisanej brutto		(366 702)	(349 912)
Składki ubezpieczeniowe przypisane netto		17 992 342	16 534 727
Zmiana stanu rezerwy składki ubezpieczeniowej netto		(607 471)	(105 357)
Składki zarobione netto		17 384 871	16 429 370
Przychody z tytułu prowizji i opłat	12	242 799	350 764
Przychody netto z inwestycji	13	1 571 268	1 704 649
Wynik netto z realizacji i odpisy z tytułu utraty wartości inwestycji	14	(223 239)	427 147
Zmiana netto wartości godziwej aktywów i zobowiązań wycenianych w wartości godziwej	15	391 248	515 111
Pozostałe przychody operacyjne	16	803 432	537 633
Odszkodowania, świadczenia oraz zmiana stanu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych		(12 282 925)	(11 733 228)
Udział reasekuratorów w odszkodowaniach, świadczeniach oraz zmianie stanu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych		425 823	191 520
Odszkodowania i świadczenia ubezpieczeniowe netto	17	(11 857 102)	(11 541 708)
Koszty odsetkowe	18	(117 433)	(147 285)
Koszty akwizycji	19	(2 376 305)	(2 147 024)
Koszty administracyjne	20	(1 657 878)	(1 527 699)
Pozostałe koszty operacyjne	22	(1 222 276)	(907 740)
Zysk z działalności operacyjnej		2 939 385	3 693 218
Udział w wynikach finansowych netto jednostek wycenianych metodą praw własności	2.4.6.1, 34	4 348	(1 525)
Zysk brutto		2 943 733	3 691 693
Podatek dochodowy	23	(601 537)	(724 066)
Zysk netto, w tym:		2 342 196	2 967 627
- zysk przypisywany właścicielom jednostki dominującej		2 342 355	2 967 731
- zyski (straty) przypisywane właścicielom udziałów niekontrolujących		(159)	(104)
Zysk netto z działalności kontynuowanej przypisywany właścicielom jednostki dominującej		2 342 355	2 967 731
Zysk (strata) netto z działalności zaniechanej		-	-
Podstawowa i rozwodniona średnia ważona liczba akcji zwykłych	24	863 523 000	863 519 490 ²⁾
Podstawowy i rozwodniony zysk (strata) na jedną akcję zwykłą (w złotych)	24	2,71	3,44 ²⁾

¹⁾ Informacje o powodach przekształcenia danych i jego wpływie na skonsolidowany rachunek zysków i strat przedstawiono w punkcie 5.1.2.

²⁾ Dane porównywalne przekształcono uwzględniając nową liczbę akcji po przeprowadzeniu splitu opisanego w punkcie 42.1.

Skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów

Skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów	Nota	1 stycznia - 31 grudnia 2015	1 stycznia - 31 grudnia 2014
Zysk netto		2 342 196	2 967 627
Inne całkowite dochody	25	5 766	17 193
Podlegające późniejszemu przeniesieniu do rachunku zysków i strat		(3 165)	10 580
Wycena instrumentów finansowych dostępnych do sprzedaży		2 492	8 475
Różnice kursowe z przeliczenia		(6 574)	2 287
Inne całkowite dochody jednostek wycenianych metodą praw własności		917	(182)
Niepodlegające późniejszemu przeniesieniu do rachunku zysków i strat		8 931	6 613
Reklasyfikacja nieruchomości z rzeczowych aktywów trwałych do nieruchomości inwestycyjnych		7 201	13 504
Zyski i straty aktuarialne dotyczące rezerw pracowniczych		1 730	(6 891)
Dochody całkowite netto, razem		2 347 962	2 984 820
- dochody całkowite przypisywane właścicielom jednostki dominującej		2 348 136	2 984 916
- dochody całkowite przypisywane właścicielom udziałów niekontrolujących		(174)	(96)

Skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej

Aktywa	Nota	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014 (przekształcone) ¹⁾	1 stycznia 2014 (przekształcone) ¹⁾
Wartość firmy	26	1 506 445	769 044	8 519
Wartości niematerialne	27	1 393 168	868 692	308 726
Inne aktywa	28	698 964	235 250	195 449
Odroczone koszty akwizycji	29	1 154 742	712 066	609 819
Szacowane regresy i odzyski	30	114 229	127 262	129 950
Udział reasekuratorów w rezerwach techniczno-ubezpieczeniowych	31, 36	1 096 852	753 115	526 605
Rzeczowe aktywa trwałe	32	1 299 788	1 001 609	927 281
Nieruchomości inwestycyjne	33	1 171 721	2 236 062	1 474 770
Jednostki wyceniane metodą praw własności	34	54 065	66 311	48 595
Aktywa finansowe		89 305 847	56 759 976	55 085 728
Utrzymywane do terminu wymagalności	35.1, 36	17 370 126	19 983 689	18 859 902
Dostępne do sprzedaży	35.2, 36	7 744 689	2 985 322	1 920 112
Wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy	35.3, 36	20 648 403	19 096 484	19 904 176
Pochodne instrumenty zabezpieczające	8.5.2	139 578	-	-
Pożyczki	35.4, 36	43 403 051	14 694 481	14 401 538
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	37	349 189	26 957	16 949
Należności, w tym należności z tytułu umów ubezpieczeniowych	36, 38	3 270 793	3 085 432	2 671 964
Należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego	39	67 295	368	34 895
Środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych	40	2 439 863	324 007	569 157
Aktywa przeznaczone do sprzedaży	41	1 506 048	606 610	178 897
Aktywa, razem		105 429 009	67 572 761	62 787 304

¹⁾ Informacje o powodach przekształcenia danych i jego wpływie na skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej przedstawiono w punkcie 5.1.2.

Skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej (kontynuacja)

Kapitały i zobowiązania	Nota	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014 (przekształcone) ¹⁾	1 stycznia 2014 (przekształcone) ¹⁾
Kapitały				
Kapitały przypadające właścicielom jednostki dominującej	42			
Kapitał podstawowy	42.1	86 352	86 352	86 352
Pozostałe kapitały	42.2	10 141 607	9 885 791	9 061 351
Niepodzielony wynik		2 695 760	3 194 193	3 963 587
Zysk z lat ubiegłych		353 405	226 462	3 963 587
Zysk netto		2 342 355	2 967 731	-
Udziały niekontrolujące		2 255 188	1 292	16 341
Kapitały, razem		15 178 907	13 167 628	13 127 631
Zobowiązania				
Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	43	41 280 321	40 166 885	37 324 416
Rezerwy na świadczenia pracownicze	44	117 398	120 070	123 380
Inne rezerwy	45	108 109	191 206	192 906
Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	46	509 157	398 433	255 399
Zobowiązania finansowe	47	44 487 823	9 403 244	8 398 582
Inne zobowiązania	48	3 678 011	3 819 511	3 311 618
Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego	49	69 283	53 770	53 372
Zobowiązania bezpośrednio związane z aktywami zakwalifikowanymi jako przeznaczone do sprzedaży	41	-	252 014	-
Zobowiązania, razem		90 250 102	54 405 133	49 659 673
Kapitały i zobowiązania, razem		105 429 009	67 572 761	62 787 304

¹⁾ Informacje o powodach przekształcenia danych i jego wpływie na skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej przedstawiono w punkcie 5.1.2.

Sprawozdanie ze zmian w skonsolidowanym kapitale własnym

Sprawozdanie ze zmian w skonsolidowanym kapitale własnym	Nota	Kapitał podstawowy	Kapitały przypadające właścicielom jednostki dominującej							Razem	Udziały niekontrolujące	Kapitał własny, razem	
			Pozostałe kapitały				Niepodzielony wynik						
			Akcje własne	Kapitał zapasowy	Kapitał z aktualizacji wyceny	Pozostałe kapitały rezerwowe	Zyski i straty aktuarialne dotyczące rezerw pracowniczych	Różnice kursowe z przeliczenia	Zysk z lat ubiegłych				Zysk netto
Nota		42.1		42.2.1	42.2.2			42.2.3				2.3	
Stan na 1 stycznia 2015 roku		86 352	(110)	9 678 921	248 543	66	(6 179)	(35 450)	3 194 193	-	13 166 336	1 292	13 167 628
Wycena instrumentów finansowych dostępnych do sprzedaży		-	-	2 492	-	-	-	-	-	-	2 492	-	2 492
Inne całkowite dochody jednostek wycenianych metodą praw własności	34	-	-	871	-	45	1	-	-	-	917	-	917
Różnice kursowe z przeliczenia		-	-	-	-	-	(6 559)	-	-	-	(6 559)	(15)	(6 574)
Zyski i straty aktuarialne dotyczące rezerw pracowniczych	44	-	-	-	-	1 730	-	-	-	-	1 730	-	1 730
Reklasyfikacja nieruchomości z rzeczowych aktywów trwałych do inwestycyjnych		-	-	7 201	-	-	-	-	-	-	7 201	-	7 201
Inne całkowite dochody netto, razem		-	-	10 564	-	1 775	(6 558)	-	-	-	5 781	(15)	5 766
Zysk (strata) netto		-	-	-	-	-	-	-	-	2 342 355	2 342 355	(159)	2 342 196
Całkowite dochody razem		-	-	10 564	-	1 775	(6 558)	-	2 342 355	2 348 136	2 348 136	(174)	2 347 962
Pozostałe zmiany, w tym:		-	110	268 371	(18 430)	(44)	28	(2 840 788)	-	(2 590 753)	2 254 070	(336 683)	
Podział wyniku finansowego	42.1.1	-	-	248 262	-	(44)	-	(2 838 771)	-	(2 590 553)	-	-	(2 590 553)
Zmiany w składzie Grupy PZU i transakcje z udziałowcami niekontrolującymi	2.4.6.1	-	-	(388)	-	-	-	28	-	(360)	2 254 070	-	2 253 710
Sprzedaż przeszacowanych nieruchomości		-	-	20 447	(18 430)	-	-	-	(2 017)	-	-	-	-
Sprzedaż akcji własnych		-	110	50	-	-	-	-	-	-	160	-	160
Stan na 31 grudnia 2015 roku		86 352	-	9 947 292	240 677	22	(4 404)	(41 980)	353 405	2 342 355	12 923 719	2 255 188	15 178 907

Sprawozdanie ze zmian w skonsolidowanym kapitale własnym (kontynuacja)

Sprawozdanie ze zmian w skonsolidowanym kapitale własnym	Nota	Kapitał podstawowy	Kapitały przypadające właścicielom jednostki dominującej								Udziały niekontrolujące	Kapitał własny, razem	
			Pozostałe kapitały					Niepodzielony wynik		Razem			
			Akcje własne	Kapitał zapasowy	Kapitał z aktualizacji wyceny	Pozostałe kapitały rezerwowe	Zyski i straty aktuarialne dotyczące rezerw pracowniczych	Różnice kursowe z przeliczenia	Zysk z lat ubiegłych				Zysk netto
Nota		42.1		42.2.1	42.2.2			42.2.3				2.3	
Stan na 1 stycznia 2014 roku		86 352	(110)	8 855 999	242 297	-	902	(37 737)	3 963 587	-	13 111 290	16 341	13 127 631
Wycena instrumentów finansowych dostępnych do sprzedaży		-	-	-	8 475	-	-	-	-	-	8 475	-	8 475
Inne całkowite dochody jednostek wycenianych metodą praw własności	34	-	-	-	-	-	(190)	8	-	-	(182)	-	(182)
Różnice kursowe z przeliczenia		-	-	-	-	-	-	2 279	-	-	2 279	8	2 287
Zyski i straty aktuarialne dotyczące rezerw pracowniczych	44	-	-	-	-	-	(6 891)	-	-	-	(6 891)	-	(6 891)
Reklasyfikacja nieruchomości z rzeczowych aktywów trwałych do inwestycyjnych		-	-	-	13 504	-	-	-	-	-	13 504	-	13 504
Inne całkowite dochody netto, razem		-	-	-	21 979	-	(7 081)	2 287	-	-	17 185	8	17 193
Zysk (strata) netto		-	-	-	-	-	-	-	-	2 967 731	2 967 731	(104)	2 967 627
Całkowite dochody razem		-	-	-	21 979	-	(7 081)	2 287	-	2 967 731	2 984 916	(96)	2 984 820
Pozostałe zmiany, w tym:		-	-	822 922	(15 733)	66	-	-	(3 737 125)	-	(2 929 870)	(14 953)	(2 944 823)
Podział wyniku finansowego		-	-	800 257	-	66	-	-	(3 736 288)	-	(2 935 965)	-	(2 935 965)
Zmiany w składzie Grupy PZU i transakcje z udziałowcami niekontrolującymi		-	-	6 095	-	-	-	-	-	-	6 095	(14 953)	(8 858)
Sprzedaż przeszacowanych nieruchomości		-	-	16 570	(15 733)	-	-	-	(837)	-	-	-	-
Stan na 31 grudnia 2014 roku		86 352	(110)	9 678 921	248 543	66	(6 179)	(35 450)	226 462	2 967 731	13 166 336	1 292	13 167 628

Skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych

Skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych	Nota	1 stycznia - 31 grudnia 2015	1 stycznia - 31 grudnia 2014 (przekształcone)
Przepływy środków pieniężnych z działalności operacyjnej			
Wpływy		20 868 278	19 770 097
- wpływy z tytułu składek ubezpieczeniowych brutto		18 103 916	16 813 033
- wpływy z tytułu kontraktów inwestycyjnych		141 088	374 467
- wpływy z tytułu prowizji reasekuracyjnych i udziałów w zyskach reasekuratorów		23 504	5 801
- wpłaty reasekuratorów z tytułu udziału w odszkodowaniach		75 981	57 799
- wpływy z tytułu czynności komisarza awaryjnego		196 358	185 909
- wpływy z tytułu zbycia jednostek uczestnictwa przez fundusz inwestycyjny		945 897	1 309 017
- pozostałe wpływy operacyjne	50	1 381 534	1 024 071
Wydanki		(19 596 595)	(17 994 884)
- składki ubezpieczeniowe zapłacone z tytułu reasekuracji		(336 090)	(281 562)
- wypłacone prowizje i udziały w zyskach z tytułu reasekuracji czynnej		(34 801)	(6 665)
- odszkodowania i świadczenia wypłacone brutto		(10 526 619)	(8 913 766)
- wypłacone świadczenia z tytułu kontraktów inwestycyjnych		(698 661)	(1 389 107)
- wydatki z tytułu akwizycji		(2 049 302)	(1 792 914)
- wydatki o charakterze administracyjnym		(2 228 149)	(2 043 079)
- wydatki z tytułu odsetek		(210)	(367)
- wydatki z tytułu podatku dochodowego		(662 131)	(643 411)
- wydatki z tytułu czynności komisarza awaryjnego		(495 393)	(463 856)
- wydatki z tytułu odkupienia jednostek uczestnictwa przez fundusz inwestycyjny		(560 757)	(574 396)
- pozostałe wydatki operacyjne	50	(2 004 482)	(1 885 761)
Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej		1 271 683	1 775 213
Przepływy środków pieniężnych z działalności inwestycyjnej			
Wpływy		645 441 193	656 131 136
- zbycie nieruchomości inwestycyjnych		57 142	46 372
- wpływy z nieruchomości inwestycyjnych		245 718	161 875
- zbycie wartości niematerialnych oraz składników rzeczowych aktywów trwałych		6 025	11 456
- zbycie udziałów i akcji		4 877 722	5 684 627
- realizacja dłużnych papierów wartościowych		45 542 373	59 499 048
- zamknięcie transakcji z przyrzeczeniem odsprzedaży		312 776 047	322 415 856
- zamknięcie lokat terminowych w instytucjach kredytowych		192 354 486	230 591 875
- realizacja pozostałych lokat		85 974 398	33 292 748
- odsetki otrzymane		1 413 031	4 273 948
- dywidendy otrzymane		53 325	85 347
- zwiększenie stanu środków pieniężnych z tytułu nabycia jednostek i zmiany zakresu konsolidacji		2 103 681	45 341
- pozostałe wpływy z lokat		37 245	22 643

Skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych (kontynuacja)

Skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych	Nota	1 stycznia - 31 grudnia 2015	1 stycznia - 31 grudnia 2014 (przekształcone)
Wydatki		(640 588 049)	(657 879 173)
- nabycie nieruchomości inwestycyjnych		(311 749)	(674 638)
- wydatki na utrzymanie nieruchomości inwestycyjnych		(168 095)	(152 702)
- nabycie wartości niematerialnych oraz składników rzeczowych aktywów trwałych		(320 910)	(257 336)
- nabycie udziałów i akcji		(4 771 041)	(6 309 465)
- nabycie udziałów i akcji w jednostkach zależnych	2.4.6	(1 347 728)	(1 573 516)
- zmniejszenie stanu środków pieniężnych z tytułu sprzedaży jednostek i zmiany zakresu konsolidacji	2.4.1 2.4.3	(226 584)	(16 108)
- nabycie dłużnych papierów wartościowych		(43 041 422)	(60 179 445)
- otwarcie transakcji z przyrzeczeniem odsprzedaży		(312 954 479)	(322 391 282)
- otwarcie lokat terminowych w instytucjach kredytowych		(191 287 851)	(229 791 689)
- nabycie pozostałych lokat		(86 152 061)	(36 528 980)
- pozostałe wydatki na lokaty		(6 129)	(4 012)
Przepływy pieniężne netto z działalności inwestycyjnej		4 853 144	(1 748 037)
Przepływy środków pieniężnych z działalności finansowej			
Wpływy		373 819 684	368 232 652
- wpływy z tytułu kredytów i pożyczek		40 954	10 823
- wpływy z tytułu emisji własnych dłużnych papierów wartościowych		1 456 955	2 015 447
- otwarcie transakcji z przyrzeczeniem odkupu		372 321 775	366 206 382
Wydatki		(377 853 538)	(368 542 449)
- dywidendy wypłacone właścicielom jednostki dominującej	42.1.1.1	(4 058 594)	(1 468 133)
- spłata kredytów i pożyczek		(126 389)	(39 815)
- zamknięcie transakcji z przyrzeczeniem odkupu		(373 634 541)	(367 019 479)
- odsetki od kredytów i pożyczek		(4 602)	(14 718)
- odsetki od wyemitowanych dłużnych papierów wartościowych		(28 771)	-
- pozostałe wydatki finansowe		(641)	(304)
Przepływy pieniężne netto z działalności finansowej		(4 033 854)	(309 797)
Przepływy pieniężne netto, razem		2 090 973	(282 621)
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty na początek okresu		324 007	569 157
Zmiana stanu środków pieniężnych z tytułu różnic kursowych		24 883	37 471
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty na koniec okresu, w tym:	40	2 439 863	324 007
- o ograniczonej możliwości dysponowania		22 428	31 081

Informacje dodatkowe i noty objaśniające

1. Wstęp

Oświadczenie o zgodności

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń Spółki Akcyjnej (odpowiednio „skonsolidowane sprawozdanie finansowe” oraz „Grupa PZU”) sporządzono zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej zatwierdzonymi przez Komisję Europejską („MSSF”), które na 31 grudnia 2015 roku zostały opublikowane i weszły w życie.

Jednostki Grupy PZU prowadzą swoje księgi rachunkowe zgodnie ze standardami rachunkowości przyjętymi w kraju siedziby danej jednostki:

- w Polsce – wg PSR, z wyjątkiem Grupy Kapitałowej Alior Banku, Grupy Kapitałowej Armatura oraz CM Medica, prowadzących księgi wg MSSF;
- za granicą – wg MSSF, z wyjątkiem spółek litewskich prowadzących księgi zgodnie z litewskimi standardami rachunkowości.

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe zawiera korekty wprowadzone w celu doprowadzenia danych finansowych tych jednostek do zgodności z MSSF.

Okres objęty sprawozdaniem

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe sporządzono za okres 12 miesięcy od 1 stycznia do 31 grudnia 2015 roku.

Zatwierdzenie sprawozdania

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało podpisane i zaakceptowane do publikacji przez Zarząd Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń Spółki Akcyjnej („PZU”, „jednostka dominująca”) 14 marca 2016 roku i będzie podlegało zatwierdzeniu przez Walne Zgromadzenie Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń Spółki Akcyjnej.

Waluta funkcjonalna i prezentacji

Walutą funkcjonalną i prezentacji PZU jest polski złoty. O ile nie zaznaczono inaczej, wszystkie kwoty przedstawione w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym wykazane są w tysiącach złotych.

Walutą funkcjonalną spółek mających siedzibę na Ukrainie jest hrywna ukraińska, natomiast spółek z siedzibą na Litwie, Łotwie i w Szwecji jest euro.

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe prezentowane jest w złotych polskich, które są walutą funkcjonalną i prezentacji Grupy PZU.

Założenie kontynuowania działalności

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe sporządzono przy założeniu kontynuowania działalności gospodarczej przez jednostki Grupy PZU w dającej się przewidzieć przyszłości, tj. w okresie co najmniej 12 miesięcy po zakończeniu okresu sprawozdawczego. Na dzień podpisania skonsolidowanego sprawozdania finansowego nie stwierdzono istnienia faktów i okoliczności, które wskazywałyby na zagrożenia dla możliwości kontynuacji działalności przez jednostki Grupy PZU

w okresie 12 miesięcy po zakończeniu okresu sprawozdawczego na skutek zamierzonego lub przymusowego zaniechania bądź istotnego ograniczenia dotychczasowej działalności.

Działalność zaniechana

W 2015 roku jednostki Grupy PZU nie zaniechały prowadzenia jakiegokolwiek istotnego rodzaju działalności.

Słowniczek pojęć

Poniżej wyjaśniono najważniejsze pojęcia i skróty użyte w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym.

Nazwy spółek

AAS Balta – Apdrošināšanas Akciju Sabiedrība Balta.

Alior Bank – Alior Bank SA.

CM Medica – Centrum Medyczne Medica sp. z o.o.

Elvita – Przedsiębiorstwo Świadczeń Zdrowotnych i Promocji Zdrowia ELVITA – Jaworzno III sp. z o.o.

EMC – EMC Instytut Medyczny SA.

Gamma – Centrum Medyczne Gamma sp. z o.o.

Grupa Kapitałowa Alior Banku – Alior Bank wraz z jednostkami zależnymi: Alior Services sp. z o.o., Centrum Obrotu Wierzytelnościami sp. z o.o., Alior Leasing sp. z o.o., Meritum Services ICB SA, Money Makers SA, New Commerce Services sp. z o.o.

Grupa Kapitałowa Armatura – Armatura Kraków SA wraz z jednostkami zależnymi: Armatoora SA, Aquaform SA, Aquaform Badprodukte GmbH, Aquaform Ukraine TOW, Aquaform Romania SRL, Morehome.pl sp. z o.o. oraz jednostką współzależną Armatura Tower sp. z o.o.

Link4 – Link4 Towarzystwo Ubezpieczeń Spółka Akcyjna.

Proelmed – Przedsiębiorstwo Usług Medycznych PROELMED sp. z o.o.

Prof – Med – Specjalistyczna Przychodnia Przemysłowa Prof-Med sp. z o.o.

PTE PZU – Powszechne Towarzystwo Emerytalne PZU SA.

PZU, jednostka dominująca – Powszechny Zakład Ubezpieczeń Spółka Akcyjna.

PZU CO – PZU Centrum Operacji Spółka Akcyjna.

PZU FIZ AN BIS 2 – PZU FIZ Aktywów Niepublicznych BIS 2.

PZU Lietuva – UAB DK PZU Lietuva.

PZU Ukraine – PrJSC IC PZU Ukraine.

PZU Ukraine Life – PrJSC IC PZU Ukraine Life Insurance.

PZU Życie – Powszechny Zakład Ubezpieczeń na Życie Spółka Akcyjna.

SU Krystynka – Sanatorium Uzdrawiskowe „Krystynka” sp. z o.o.

TFI – Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych PZU SA.

TUW PZUW – Towarzystwo Ubezpieczeń Wzajemnych Polski Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych.

Pozostałe definicje

DPF – ang. *discretionary participation features* – kontrakty zawierające uznaniowe udziały w zyskach w rozumieniu MSSF4 – Umowy ubezpieczeniowe.

Forbearance – narzędzia stosowane w restrukturyzacji zadłużenia, najczęściej mające postać udogodnień udzielanych dłużnikowi przez wierzyciela.

GOOZPDO – główny organ odpowiedzialny za podejmowanie decyzji operacyjnych w rozumieniu MSSF8 – Segmenty operacyjne.

IBNR – ang. *Incurring But Not Reported* lub II rezerwa – rezerwa na szkody i wypadki zaistniałe i niezgłoszone.

Jednostkowe sprawozdanie finansowe PZU za 2015 rok – roczne jednostkowe sprawozdanie finansowe Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń Spółki Akcyjnej za 2015 rok, sporządzone zgodnie z PSR, podpisane przez Zarząd PZU 14 marca 2016 roku.

KNF – Komisja Nadzoru Finansowego.

MSSF – Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej zatwierdzone przez Komisję Europejską, które na 31 grudnia 2015 roku zostały opublikowane i weszły w życie.

PGK – Podatkowa Grupa Kapitałowa zawiązana na mocy umowy podpisanej 25 września 2014 roku pomiędzy 13 spółkami Grupy PZU: PZU, PZU Życie, Link4, PZU CO, PZU Pomoc SA, Ogrodowa-Inwestycje Sp. z o.o., Ipsilon Sp. z o.o., PZU Asset Management SA, TFI PZU SA, PZU Zdrowie SA, PZU Finanse Sp. z o.o., Omicron SA, Omicron Bis SA. PGK powołana została na okres 3 lat – od 1 stycznia 2015 roku do 31 grudnia 2017 roku. Spółką dominującą i reprezentującą PGK jest PZU.

Prawo bankowe – ustawa z 29 sierpnia 1997 roku Prawo Bankowe (t.j. Dz. U. z 2015 roku poz. 128 , z późn. zm.) oraz przepisy wydane na jej podstawie.

PSR – ustawa z 29 września 1994 roku o rachunkowości (t.j. Dz. U. z 2013 roku poz. 330 , z późn. zm.) oraz przepisy wydane na jej podstawie.

PTTŻ – Polskie Tablice Trwania Życia publikowane rocznie przez Główny Urząd Statystyczny.

RBNP – ang. *Reported But Not Paid* lub I rezerwa – rezerwa na szkody zgłoszone niezlikwidowane i zlikwidowane niewypłacone.

Rozporządzenie CRR – Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 575/2013 z 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych.

Rozporządzenie w sprawie marginesu wypłacalności – rozporządzenie z 28 listopada 2003 roku w sprawie sposobu wyliczenia wysokości marginesu wypłacalności oraz minimalnej wysokości kapitału gwarancyjnego dla działów i grup ubezpieczeń (Dz. U. z 2003 roku Nr 211, poz. 2060 z późn. zm.).

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe – skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy PZU za wg MSSF za rok zakończony 31 grudnia 2015 roku.

Stary portfel – Portfel ubezpieczeń jednostkowych (posagowych i na życie) i rent przejętych z Państwowego Zakładu Ubezpieczeń.

UKNF – Urząd Komisji Nadzoru Finansowego.

Ustawa o działalności ubezpieczeniowej – ustawa z 22 maja 2003 roku o działalności ubezpieczeniowej (t.j. Dz. U. z 2015 roku, poz. 1206 z późn. zm.).

Ustawa o funduszach emerytalnych – ustawa z 28 sierpnia 1997 roku o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych (t.j. Dz. U. z 2013 roku, poz. 989 z późn. zm.).

Ustawa o podatku od instytucji finansowych – ustawa z 15 stycznia 2016 roku o podatku od niektórych instytucji finansowych (Dz. U. z 2016 roku, poz. 68).

ZUS – Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

2. Skład Grupy PZU

2.1 PZU

Jednostką dominującą w Grupie PZU jest PZU – spółka akcyjna z siedzibą w Warszawie przy Al. Jana Pawła II 24.

PZU jest wpisany do Krajowego Rejestru Sądowego w Sądzie Rejonowym dla Miasta Stołecznego Warszawy, XII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego, do rejestru przedsiębiorców pod numerem KRS 0000009831.

Podstawowym przedmiotem działalności PZU według Polskiej Klasyfikacji Działalności są pozostałe ubezpieczenia osobowe oraz ubezpieczenia majątkowe (PKD 65.12), a według Europejskiej Klasyfikacji Działalności - ubezpieczenia rzeczowe (EKD 6603).

2.2 Spółki Grupy PZU oraz jednostki stowarzyszone i wspólne przedsięwzięcia

L.p.	Nazwa podmiotu	Siedziba	Data objęcia kontroli / znaczącego wpływu	% kapitału akcyjnego/udziałowego oraz % głosów posiadanych bezpośrednio lub pośrednio przez PZU		Przedmiot działalności i adres strony internetowej
				31 grudnia 2015	31 grudnia 2014	
Jednostki objęte konsolidacją						
1	Powszechny Zakład Ubezpieczeń SA	Warszawa	nd.	nd.	nd.	Ubezpieczenia majątkowe i osobowe. http://www.pzu.pl/
2	Powszechny Zakład Ubezpieczeń na Życie SA	Warszawa	18.12.1991	100,00%	100,00%	Ubezpieczenia na życie. http://www.pzu.pl/grupa-pzu/pzu-zycie
3	Link4 Towarzystwo Ubezpieczeń SA ¹⁾	Warszawa	15.09.2014	100,00%	100,00%	Ubezpieczenia majątkowe i osobowe. http://www.link4.pl/
4	Towarzystwo Ubezpieczeń Wzajemnych Polski Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych ²⁾	Warszawa	20.11.2015	100,00%	nd.	Ubezpieczenia majątkowe i osobowe. http://tuwpzuw.pl/
5	Lietuvos Draudimas AB ³⁾	Wilno (Litwa)	31.10.2014	99,98%	99,98%	Ubezpieczenia majątkowe i osobowe. http://www.ld.lt/
6	Apdrošināšanas Akciju Sabiedrība Balta	Ryga (Łotwa)	30.06.2014	99,99%	99,99%	Ubezpieczenia majątkowe. http://www.balta.lv/
7	PrJSC IC PZU Ukraine	Kijów (Ukraina)	01.07.2005	100,00%	100,00%	Ubezpieczenia majątkowe. http://www.pzu.com.ua/
8	PrJSC IC PZU Ukraine Life Insurance	Kijów (Ukraina)	01.07.2005	100,00%	100,00%	Ubezpieczenia na życie. http://www.pzu.com.ua/
9	UAB DK PZU Lietuva ⁴⁾	Wilno (Litwa)	26.04.2002	0,00%	99,88%	Ubezpieczenia majątkowe.
10	UAB PZU Lietuva Gyvybes Draudimas	Wilno (Litwa)	26.04.2002	99,34%	99,34%	Ubezpieczenia na życie. https://www.pzu.lt/
Jednostki objęte konsolidacją – Grupa Kapitałowa Alior Banku						
11	Alior Bank SA ⁵⁾	Warszawa	18.12.2015	23,96% ⁶⁾	nd.	Usługi bankowe https://www.aliorbank.pl/
12	Alior Services sp. z o.o. ⁵⁾	Warszawa	18.12.2015	23,96%	nd.	Pozostała działalność wspomagająca usługi finansowe, z wyłączeniem ubezpieczeń i funduszy emerytalnych
13	Centrum Obrotu Wierzytelnościami sp. z o.o. ⁵⁾	Kraków	18.12.2015	23,96%	nd.	Obrót wierzytelnościami.
14	Alior Leasing sp. z o.o. ⁵⁾	Wrocław	18.12.2015	23,96%	nd.	Usługi leasingowe. https://www.aliorbank.pl/wlasna-dzialalnosc/alior-leasing.html
15	Meritum Services ICB SA ⁵⁾	Gdańsk	18.12.2015	23,96%	nd.	Usługi informatyczne.
16	Money Makers SA ⁵⁾	Warszawa	18.12.2015	14,49% ⁷⁾	nd.	Usługi asset management i zarządzanie subfunduszami Alior SFIO. http://www.moneymakers.pl
17	New Commerce Services sp. z o.o. ⁵⁾	Warszawa	18.12.2015	23,96%	nd.	Działalność pomocnicza.

L.p.	Nazwa podmiotu	Siedziba	Data objęcia kontroli / znaczącego wpływu	% kapitału akcyjnego/udziałowego oraz % głosów posiadanych bezpośrednio lub pośrednio przez PZU		Przedmiot działalności i adres strony internetowej
				31 grudnia 2015	31 grudnia 2014	
Jednostki objęte konsolidacją – pozostałe jednostki						
18	Powszechne Towarzystwo Emerytalne PZU SA	Warszawa	08.12.1998	100,00%	100,00%	Zarządzanie funduszami emerytalnymi. http://www.pzu.pl/grupa-pzu/pte-pzu
19	PZU Centrum Operacji SA	Warszawa	30.11.2001	100,00%	100,00%	Działalność pomocnicza związana z ubezpieczeniami i funduszami emerytalnymi.
20	Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych PZU SA	Warszawa	30.04.1999	100,00%	100,00%	Tworzenie, reprezentowanie i zarządzanie funduszami inwestycyjnymi. http://www.pzu.pl/grupa-pzu/tfi-pzu
21	PZU Pomoc SA	Warszawa	18.03.2009	100,00%	100,00%	Usługowa działalność assistance. http://www.pzu.pl/grupa-pzu/pzu-pomoc
22	PZU Finance AB (publ.)	Sztokholm (Szwecja)	02.06.2014	100,00%	100,00%	Usługi finansowe.
23	PZU Finanse Sp. z o.o.	Warszawa	08.11.2013	100,00%	100,00%	Nie prowadzi działalności.
24	Tower Inwestycje Sp. z o.o.	Warszawa	27.08.1998	100,00%	100,00%	Pozostała działalność usługowa.
25	Ogrodowa-Inwestycje Sp. z o.o.	Warszawa	15.09.2004	100,00%	100,00%	Nabywanie, eksploatacja, wynajem i zbywanie nieruchomości. http://www.ogrodowainwestycje.pl/
26	PZU Zdrowie SA	Warszawa	02.09.2011	100,00%	100,00%	Usługi medyczne. http://www.pzu.pl/pzu-zdrowie
27	Centrum Medyczne Medica sp. z o.o.	Płock	09.05.2014	100,00%	100,00%	Usługi medyczne. http://cmmedica.pl/
28	Specjalistyczna Przychodnia Przemysłowa Prof-Med sp. z o.o.	Włocławek	12.05.2014	100,00%	96,45%	Usługi medyczne. http://cmprofmed.pl/
29	Sanatorium Uzdrowskie „Krystynka” sp. z o.o.	Ciechocinek	09.05.2014	99,09%	98,58%	Usługi szpitalne, rehabilitacyjne, sanatoryjne. http://www.sanatoriumkrystynka.pl/
30	Przedsiębiorstwo Świadczeń Zdrowotnych i Promocji Zdrowia ELVITA – Jaworzno III sp. z o.o.	Jaworzno	01.12.2014	100,00%	98,82%	Usługi medyczne. http://www.elvita.pl/
31	Przedsiębiorstwo Usług Medycznych PROELMED sp. z o.o.	Łaziska Górne	01.12.2014	57,00%	57,00%	Usługi medyczne. http://www.proelmed.pl/
32	Rezo-Medica sp. z o.o. ⁸⁾	Płock	23.04.2015	100,00%	nd.	Usługi medyczne. http://rezo-medica.pl/
33	Centrum Medyczne Gamma sp. z o.o. ⁸⁾	Warszawa	08.09.2015	60,46%	nd.	Usługi medyczne. http://www.cmgamma.pl/
34	Nasze-Zdrowie sp. z o.o. ⁸⁾	Warszawa	26.08.2015	100,00%	nd.	Usługi medyczne. http://www.nasze-zdrowie.pl/
35	Medicus w Opolu sp. z o.o. ⁸⁾	Opole	30.09.2015	100,00%	nd.	Usługi medyczne. http://medicus.opole.pl/
36	Arm Property sp. z o.o.	Kraków	26.11.2014	100,00%	100,00%	Kupno i sprzedaż nieruchomości.

L.p.	Nazwa podmiotu	Siedziba	Data objęcia kontroli / znaczącego wpływu	% kapitału akcyjnego/udziałowego oraz % głosów posiadanych bezpośrednio lub pośrednio przez PZU		Przedmiot działalności i adres strony internetowej
				31 grudnia 2015	31 grudnia 2014	
Jednostki objęte konsolidacją - pozostałe jednostki – ciąg dalszy						
37	Ipsilon Sp. z o.o.	Warszawa	02.04.2009	100,00%	100,00%	Usługowa działalność assistance oraz usługi medyczne.
38	PZU Asset Management SA	Warszawa	12.07.2001	100,00%	100,00%	Nie prowadzi działalności.
39	Międzyzakładowe Pracownicze Towarzystwo Emerytalne PZU SA w likwidacji	Warszawa	13.08.2004	100,00%	100,00%	Nie prowadzi działalności.
40	Omicron SA	Warszawa	13.09.2011	100,00%	100,00%	Nie prowadzi działalności.
41	Omicron Bis SA	Warszawa	28.08.2014	100,00%	100,00%	Nie prowadzi działalności.
42	Sigma BIS SA	Warszawa	12.12.2014	100,00%	100,00%	Nie prowadzi działalności.
43	LLC SOS Services Ukraine	Kijów (Ukraina)	01.07.2005	100,00%	100,00%	Usługi assistance.
44	L4C sp. z o.o.	Warszawa	15.09.2014	100,00%	100,00%	Nie prowadzi działalności.
Jednostki objęte konsolidacją - Grupa Kapitałowa Armatura						
45	Armatura Kraków SA	Kraków	07.10.1999	100,00%	100,00%	Dystrybucja produktów Grupy Armatura, administracja i zarządzanie grupą kapitałową. http://www.grupa-armatura.pl/
46	Armatoora SA	Nisko	10.12.2008	100,00%	100,00%	Produkcja i sprzedaż grzejników oraz baterii sanitarnych.
47	Armaton SA ⁹⁾	Kraków	10.02.2009	nd.	100,00%	Wykorzystanie wolnych środków, inwestycje rozwojowe.
48	Aquaform SA ¹⁰⁾	Środa Wlkp.	15.01.2015	100,00%	nd.	Produkcja i sprzedaż wyposażenia łazienkowego.
49	Aquaform Badprodukte GmbH ¹⁰⁾	Anhausen (Niemcy)	15.01.2015	100,00%	nd.	Sprzedaż hurtowa.
50	Aquaform Ukraine TOW ¹⁰⁾	Żytomierz (Ukraina)	15.01.2015	100,00%	nd.	Sprzedaż hurtowa.
51	Aquaform Romania SRL ¹⁰⁾	Prejmer (Rumunia)	15.01.2015	100,00%	nd.	Sprzedaż hurtowa.
52	Morehome.pl sp. z o.o. ¹⁰⁾	Środa Wlkp.	15.01.2015	100,00%	nd.	Sprzedaż detaliczna za pośrednictwem kanałów elektronicznych.
Jednostki objęte konsolidacją – fundusze inwestycyjne						
53	PZU SFIO Universum	Warszawa	15.12.2009	nd.	nd.	Lokowanie środków zebranych od uczestników funduszu.
54	PZU FIZ Dynamiczny	Warszawa	27.01.2010	nd.	nd.	j.w.
55	PZU FIZ Sektora Nieruchomości ¹¹⁾	Warszawa	01.07.2008	nd.	nd.	j.w.
56	PZU FIZ Sektora Nieruchomości 2 ¹¹⁾	Warszawa	21.11.2011	nd.	nd.	j.w.

L.p.	Nazwa podmiotu	Siedziba	Data objęcia kontroli / znaczącego wpływu	% kapitału akcyjnego/udziałowego oraz % głosów posiadanych bezpośrednio lub pośrednio przez PZU		Przedmiot działalności i adres strony internetowej
				31 grudnia 2015	31 grudnia 2014	
Jednostki objęte konsolidacją - fundusze inwestycyjne – ciąg dalszy						
57	PZU FIZ Aktywów Niepublicznych BIS 1	Warszawa	12.12.2012	nd.	nd.	j.w.
58	PZU FIZ Aktywów Niepublicznych BIS 2	Warszawa	19.11.2012	nd.	nd.	j.w.
59	PZU FIZ Surowcowy	Warszawa	03.09.2015	nd.	nd.	j.w.
60	PZU Sejf+	Warszawa	30.09.2015	nd.	nd.	j.w.
61	PZU Dłużny Rynków Wschodzących	Warszawa	20.11.2006	nd.	nd.	j.w.
62	PZU Akcji Rynków Wschodzących	Warszawa	20.11.2006	nd.	nd.	j.w.
63	PZU Akcji Spółek Dywidendowych	Warszawa	20.11.2006	nd.	nd.	j.w.
64	PZU FIO Gotówkowy	Warszawa	01.07.2005	nd.	nd.	j.w.
65	PZU FIZ Akcji Focus	Warszawa	10.12.2015	nd.	nd.	j.w.
Wspólne przedsięwzięcie w Grupie Kapitałowej Armatura						
66	Armatura Tower Sp. z o.o.	Kraków	08.11.2013	50,00%	50,00%	Realizacja projektów budowlanych.
Jednostki stowarzyszone						
67	GSU Pomoc Górniczy Klub Ubezpieczonych SA	Tychy	08.06.1999	30,00%	30,00%	Obsługa ubezpieczeń.
68	EMC Instytut Medyczny SA ¹²⁾	Wrocław	18.06.2013	28,31% ¹³⁾	28,58% ¹³⁾	Ochrona zdrowia ludzkiego, prace badawczo-rozwojowe w dziedzinie nauk medycznych i farmacji.

¹⁾ Informacje o nabyciu Link4 zaprezentowano w punkcie 2.4.6.2.

²⁾ Informacje o utworzeniu TUW PZUW zaprezentowano w punkcie 2.4.2.

³⁾ Informacje o nabyciu Lietuvos Draudimas AB zaprezentowano w punkcie 2.4.6.3.

⁴⁾ Informacje o zbyciu PZU Lietuva zaprezentowano w punkcie 2.4.1.

⁵⁾ Informacje o nabyciu Alior Banku SA wraz z jednostkami powiązanymi zaprezentowano w punkcie 2.4.6.1.

⁶⁾ Udział Grupy PZU w kapitale zakładowym Alior Banku i głosach na Walnym Zgromadzeniu określony na podstawie liczby akcji znajdujących się w posiadaniu PZU (I i II tranza akcji nabytych w transakcji opisanej w punkcie 2.4.6.1), PZU Życie oraz konsolidowanych funduszy inwestycyjnych. Wartość nie uwzględnia akcji nabytych przez PZU w ramach III tranzy transakcji opisanej w punkcie 2.4.6.1.

⁷⁾ Jednostka bezpośrednio zależna od Alior Banku, w której posiada on 60,49%. W konsekwencji Zarząd PZU uznał, że Grupa PZU sprawuje nad jednostką kontrolę.

⁸⁾ Informacje o nabyciu Rezo-Medica sp. z o.o., Centrum Medycznego Gamma sp. z o.o., Nasze-Zdrowie sp. z o.o. oraz spółki Medicus w Opolu sp. z o.o. zaprezentowano w punkcie 2.4.6.5.

⁹⁾ Informacje o połączeniu spółek w Grupie Armatura zaprezentowano w punkcie 2.4.5.

¹⁰⁾ Informacje o nabyciu Aquaform SA wraz z jednostkami powiązanymi zaprezentowano w punkcie 2.4.6.4.

¹¹⁾ Na 31 grudnia 2015 roku fundusze PZU FIZ Sektora Nieruchomości i PZU FIZ Sektora Nieruchomości 2 prowadziły swoją działalność inwestycyjną poprzez zależne spółki prawa handlowego (objęte konsolidacją) mające charakter jednostek specjalnego przeznaczenia, których liczba wynosiła odpowiednio dla każdego funduszu: 24 i 11 (31 grudnia 2014 roku: 39 i 13). Zmniejszenie liczby spółek wynikało z reorganizacji i uproszczenia struktur operacyjnych, a nie ograniczenia działalności.

¹²⁾ Informacje o zmianie zaangażowania w EMC Instytut Medyczny SA przedstawiono w punkcie 2.4.4.

¹³⁾ % głosów posiadanych przez PZU różni się od % kapitału akcyjnego i na 31 grudnia 2015 roku wynosił 25,44% (na 31 grudnia 2014 roku: 25,41%). Różnica pomiędzy udziałem w głosach a udziałem w kapitale wynika z posiadania przez akcjonariuszy niekontrolujących akcji uprzywilejowanych co do głosu.

Na 31 grudnia 2015 roku poza jednostkami wymienionymi w tabeli Grupa PZU posiadała 100% udziałów w spółce Syta Development sp. z o.o. w likwidacji, nad którą kontrolę sprawuje likwidator niezależny od Grupy PZU i z tej przyczyny spółka nie podlegała konsolidacji. Wartość tych udziałów w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej Grupy PZU wynosiła zero.

2.3 Udziały niekontrolujące

W tabeli poniżej przedstawiono spółki zależne, w których występują lub występowały udziały niekontrolujące:

Nazwa jednostki	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Alior Bank ¹⁾	70,78% ²⁾	nd.
Centrum Medyczne Gamma sp. z o.o.	39,54%	nd.
Proelmed	43,00%	43,00%
SU Krystynka	0,91%	1,42%
UAB PZU Lietuva Gyvybes Draudimas	0,66%	0,66%
Lietuvos Draudimas AB	0,02%	0,02%
AAS Balta	0,01%	0,01%
Prof-Med	0,00%	3,55%
Elvita	0,00%	1,18%
PZU Lietuva	nd.	0,12%

¹⁾ Alior Bank posiada jednostki zależne: Alior Services sp. z o.o., Centrum Obrótu Wierzytelnościami sp. z o.o., Alior Leasing sp. z o.o., Meritum Services ICB SA, Money Makers SA (udział niekontrolujący w tej jednostce wynosi 85,51%), New Commerce Services sp. z o.o.

²⁾ Wartość udziału niekontrolującego Alior Banku zaprezentowano z uwzględnieniem III tranzy w rozliczeniu nabycia akcji Alior Banku na dzień objęcia kontroli. Wartość bilansowa udziału niekontrolującego Alior Banku na 31 grudnia 2015 roku wyniosła 2 249 609 tys. zł.

Poniżej przedstawiono skrócone informacje finansowe (w prowizorycznie ustalonej wartości godziwej) dotyczące Grupy Alior Banku ujęte w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym.

Aktywa	31 grudnia 2015
Wartości niematerialne	581 706
Inne aktywa	109 378
Rzeczowe aktywa trwałe	228 955
Aktywa finansowe	35 844 054
Dostępne do sprzedaży	4 866 713
Wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy	390 569
Pochodne instrumenty zabezpieczające	139 578
Pożyczki	30 447 194
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	329 184
Należności, w tym należności z tytułu umów ubezpieczeniowych	484 862
Środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych	2 089 579
Aktywa przeznaczone do sprzedaży	888
Aktywa, razem	39 668 606

Kapitały i zobowiązania	31 grudnia 2015
Kapitały	
Wyemitowany kapitał podstawowy oraz inne kapitały przypadające właścicielom jednostki dominującej	
Kapitał podstawowy	727 075
Pozostałe kapitały	2 479 793
Niepodzielony wynik	(28 413)
Udziały niekontrolujące	1 240
Kapitały, razem	3 179 695
Zobowiązania	
Rezerwy na świadczenia pracownicze	26 269
Inne rezerwy	8 731
Zobowiązania finansowe	35 921 048
Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego	21 776
Inne zobowiązania	511 087
Zobowiązania, razem	36 488 911
Kapitały i zobowiązania, razem	39 668 606

Ze względu na objęcie Alior Banku i jednostek od niego zależnych od 18 grudnia 2015 roku (z rozliczeniem nabycia na podstawie danych sporządzonych na 31 grudnia 2015 roku) nie zaprezentowano danych z rachunku zysków i strat, innych całkowitych dochodów oraz sprawozdania z przepływów pieniężnych, gdyż nie miały one wpływu na skonsolidowane sprawozdanie finansowe.

W okresie sprawowania kontroli nad Alior Bankiem przez Grupę PZU, Alior Bank nie wypłacił dywidendy.

W 2014 roku w Grupie PZU nie występowały jednostki zależne, w których byłyby udziały niekontrolujące istotne dla Grupy PZU.

2.4 Zmiany zakresu konsolidacji i struktury Grupy PZU

2.4.1. Sprzedaż akcji PZU Lietuva

2 lutego 2015 roku podpisano umowę sprzedaży akcji spółki PZU Lietuva, na podstawie której Gjensidige Forsikring ASA z siedzibą w Oslo (Norwegia) nabył 1 761 941 akcji zwykłych imiennych w PZU Lietuva o wartości nominalnej 28,96 euro każda, stanowiących łącznie 99,879% akcji w kapitale zakładowym PZU Lietuva.

Sprzedaż akcji była uzależniona od spełnienia się następujących warunków zawieszających:

- braku sprzeciwu Banku Litwy wobec nabycia akcji PZU Lietuva przez kupującego (warunek spełnił się 13 sierpnia 2015 roku);
- uzyskania zgód łotewskiego i estońskiego organu antymonopolowego albo pisemnych potwierdzeń, że takie zgody nie są wymagane (PZU otrzymał potwierdzenia o braku konieczności uzyskiwania takich zgód odpowiednio 25 maja 2015 roku i 14 maja 2015 roku);
- uzyskania zgody Litewskiej Rady Konkurencji (7 kwietnia 2015 roku PZU powziął informację o spełnieniu tego warunku);
- ukończenia procesu wydziałania aktywów i zobowiązań PZU Lietuva związanych z działalnością prowadzoną poprzez oddziały PZU Lietuva na Łotwie i w Estonii do Grupy PZU (warunek spełnił się 23 czerwca 2015 roku);
- uzyskania zgody Banku Litwy na wcześniejszą spłatę przez PZU Lietuva pożyczki podporządkowanej udzielonej PZU Lietuva przez PZU (przedmiotowa zgoda została wydana 15 lipca 2015 roku, a pożyczka spłacona 16 lipca 2015 roku);
- uzyskania zgody norweskiej Komisji Nadzoru Finansowego na nabycie akcji PZU Lietuva przez kupującego (14 maja 2015 roku PZU powziął informację o spełnieniu tego warunku);
- zrzeczenia się prawa pierwokupu przez akcjonariusza mniejszościowego PZU Lietuva (posiadającego 0,121% akcji w kapitale zakładowym) w stosunku do akcji PZU Lietuva na rzecz PZU (warunek spełnił się 30 września 2015 roku);

- uzyskania zgody litewskiej komisji rządowej na nabycie akcji PZU Lietuva przez kupującego albo pisemnego potwierdzenia, że taka zgoda nie jest wymagana (14 maja 2015 roku PZU powziął informację o spełnieniu tego warunku).

Zamknięcie transakcji sprzedaży akcji PZU Lietuva i utrata kontroli nastąpiły 30 września 2015 roku i od tego dnia zaprzestano konsolidacji PZU Lietuva.

Płatność za akcje PZU Lietuva dokonana w dniu zamknięcia transakcji wyniosła 65 966 tys. euro (wg kursu NBP z dnia poprzedzającego dzień dokonania transakcji: 279 921 tys. zł), na którą składały się:

- 54 000 tys. euro oferowanej ceny oraz
- 11 966 tys. euro szacowanej kwoty wyrównania aktywów netto (różnica pomiędzy szacowaną wartością aktywów netto a kwotą referencyjną aktywów netto).

17 lutego 2016 roku cenę sprzedaży skorygowano o różnicę pomiędzy szacowaną kwotą wyrównania aktywów netto a faktyczną kwotą wyrównania aktywów netto (ustaloną na podstawie bilansu zamknięcia przygotowanego przez kupującego i zaakceptowanego przez PZU). W wyniku korekty cena sprzedaży została obniżona o 349 tys. euro (wg kursu NBP z 31 grudnia 2015 roku: 1 488 tys. zł).

Dodatkowo, cena będzie korygowana o cztery płatności dokonywane w okresach 6-miesięcznych, każdorazowo w wysokości 1,5% kwoty nadwyżki kapitałowej obliczanej jako różnica pomiędzy faktycznymi kapitałami własnymi PZU Lietuva ustalonymi zgodnie z wymogami Banku Litwy oraz wymaganymi kapitałami PZU Lietuva wyliczonymi zgodnie z przepisami prawa oraz regulacjami wiążącymi PZU Lietuva.

	Rozliczenie sprzedaży (w tys. zł)
Wartość godziwa otrzymanej zapłaty (środki pieniężne)	278 433
Wartość zbytych aktywów netto	(109 821)
Udziały niekontrolujące	(3 111)
Różnice kursowe z przeliczenia przeniesione z kapitału	(18)
Wynik ze sprzedaży	165 483

Zysk ze sprzedaży akcji PZU Lietuva został wykazany w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik netto z realizacji i odpisy z tytułu utraty wartości inwestycji”.

Zmniejszenie stanu środków pieniężnych Grupy PZU o kwotę 11 277 tys. zł wykazano w linii „zmniejszenie stanu środków pieniężnych z tytułu sprzedaży jednostek i zmiany zakresu konsolidacji” skonsolidowanego sprawozdania z przepływów pieniężnych.

2.4.2. Utworzenie Towarzystwa Ubezpieczeń Wzajemnych Polskiego Zakładu Ubezpieczeń Wzajemnych

3 listopada 2015 roku KNF wydała zgodę na utworzenie T UW PZUW, które 20 listopada 2015 roku zostało zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym i od tego dnia objęte konsolidacją.

Jedynym założycielem T UW PZUW i posiadaczem 100% udziałów w kapitale zakładowym jest PZU, który objął 249 000 udziałów T UW PZUW o wartości nominalnej 100 zł każdy. Kapitał zakładowy T UW PZUW wynosi 24 900 tys. zł. PZU pokrył także fundusz organizacyjny T UW PZUW w wysokości 950 tys. zł.

Szpitaly współpracujące w ramach modelu T UW PZUW, zyskają możliwość rozpraszania ryzyka w ramach związków wzajemności dostosowanych do specyfiki danej grupy podmiotów medycznych i obniżenia dzięki temu kosztów składki ubezpieczeniowej. PZU działając w T UW PZUW jako członek założyciel udzielać będzie szpitalom – uczestnikom T UW PZUW – wsparcia w aktywnym zarządzaniu ryzykiem i wypracowywaniu rekomendacji dotyczących ograniczenia ponoszonego ryzyka, m.in. poprzez rozbudowaną współpracę w ramach medycznej oceny ryzyka.

2.4.3. Zmiany w zakresie konsolidacji funduszy inwestycyjnych

Założenia, które stosuje Grupa PZU przy włączeniu funduszy inwestycyjnych do konsolidacji zaprezentowano w punkcie 6.1.1.

Z uwagi na utratę kontroli nad funduszem PZU Funduszem Inwestycyjnym Zamkniętym Forte od 30 czerwca 2015 roku zaprzestano jego konsolidacji. W efekcie wykazano zmniejszenie stanu środków pieniężnych Grupy PZU o kwotę 215 307 tys. zł (w linii „zmniejszenie stanu środków pieniężnych z tytułu sprzedaży jednostek i zmiany zakresu konsolidacji” skonsolidowanego sprawozdania z przepływów pieniężnych). Po zaprzestaniu konsolidacji funduszu inwestycyjnego w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej prezentuje się wartość posiadanych przez jednostki Grupy PZU tytułów uczestnictwa w funduszu zamiast aktywów i zobowiązań funduszu inwestycyjnego.

Z uwagi na uzyskanie kontroli nad funduszem PZU Sejf+ od 30 września 2015 roku fundusz został objęty konsolidacją. W efekcie wykazano zwiększenie stanu środków pieniężnych Grupy PZU o kwotę 1 164 tys. zł (w linii „zwiększenie stanu środków pieniężnych z tytułu nabycia jednostek i zmiany zakresu konsolidacji” skonsolidowanego sprawozdania z przepływów pieniężnych). Po objęciu konsolidacją funduszu inwestycyjnego w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej prezentuje się aktywa i zobowiązania tego funduszu zamiast tytułów uczestnictwa w funduszu posiadanych przez jednostki Grupy PZU.

Ponadto objęto konsolidacją nowo utworzone fundusze: PZU Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Surowcowy (od 3 września 2015 roku) oraz PZU Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Akcji Focus (od 10 grudnia 2015 roku).

2.4.4. Objęcie akcji EMC Instytut Medyczny SA

17 kwietnia 2015 roku PZU FIZ AN BIS 2 zawarł umowę objęcia 325 124 akcji EMC nowej emisji (seria I) o wartości nominalnej 4 zł za akcję i cenie emisyjnej 15,80 zł za akcję. Łączna cena nabycia akcji nowej emisji wyniosła 5 137 tys. zł.

9 lipca 2015 roku zarejestrowano podwyższenie kapitału EMC, wynikające z emisji 1 265 822 akcji o wartości nominalnej 4 zł za akcję i cenie emisyjnej 15,80 zł za akcję. Zgodnie z ww. umową przyrzeczoną PZU FIZ AN BIS 2 objął 325 124 akcje (stanowiące 25,685% akcji nowej emisji). W wyniku ww. podwyższenia kapitału PZU FIZ AN BIS 2 posiada łącznie 3 760 762 akcji stanowiących 28,31% kapitału akcyjnego i uprawniających do 25,44% głosów na Walnym Zgromadzeniu EMC.

2.4.5. Połączenia jednostek pod wspólną kontrolą

26 marca 2015 roku, 27 marca 2015 roku i 30 września 2015 roku pomiędzy PZU FIZ AN BIS 2 a PZU Zdrowie SA zostały zawarte umowy sprzedaży udziałów CM Medica, Prof-Med i Elvity.

2 września 2015 roku Walne Zgromadzenie Armatury Kraków SA podjęło decyzję o połączeniu Armatury Kraków SA (jednostka przejmująca) i Armatonu SA (jednostka przejmowana), którego Armatura Kraków SA była jedynym akcjonariuszem. Przejęcie nastąpiło poprzez przeniesienie całego majątku spółki przejmowanej na spółkę przejmującą. 30 września 2015 roku połączenie zarejestrowano w Krajowym Rejestrze Sądowym.

Powyższe transakcje nie miały wpływu na skonsolidowane sprawozdanie finansowe.

2.4.6. Transakcje połączenia jednostek gospodarczych

Rozliczenie transakcji połączenia jednostek gospodarczych przeprowadzane jest metodą nabycia, zgodnie z MSSF 3 – „Połączenia jednostek”. Jej zastosowanie wymaga m. in. zidentyfikowania jednostki przejmującej, ustalenia dnia przejęcia, ujęcia i wyceny możliwych do zidentyfikowania nabytych aktywów, przejętych zobowiązań wycenionych w wartości godziwej na dzień przejęcia oraz wszelkich udziałów niekontrolujących w jednostce przejmowanej oraz ujęcia i wyceny wartości firmy.

Szczegółowe zasady rachunkowości dotyczące rozliczania transakcji przejęcia zaprezentowano w punkcie 5.4.

Nabycie jednostek ubezpieczeniowych jest elementem realizacji strategii rozwoju Grupy PZU, zakładającej ekspansję międzynarodową, jak też wzmocnienie pozycji PZU w Polsce. Ujęta w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym wartość firmy jest efektem planowanego osiągnięcia wartości dodanej z synergii w obszarze operacji, rozwiązań informatycznych oraz oferty dla Klientów. Za ujęciem wartości firmy przemawia także silna pozycja nabytych jednostek na rynkach lokalnych. Dodatkowo, w przypadku Link4, dzięki wykorzystaniu dodatkowej marki w Polsce planowane jest poszerzenie grona Klientów oraz dosprzedaż usług.

Nabycie pakietu akcji Alior Banku umożliwia Grupie PZU wzrost w nowym obszarze poza tradycyjnym biznesem ubezpieczeniowym – usługach bankowych. Ujęta w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym wartość firmy wynika z faktu, że Alior Bank jest dynamicznie rosnącym podmiotem, o wysokim stopniu zaawansowania komercyjnego i technologicznego, który zostanie wykorzystany przez Grupę PZU jako platforma do konsolidacji polskiego sektora bankowego. Nabycie Alior Banku stanowi kluczowy krok w kierunku budowy grupy bankowej działającej w ramach Grupy PZU.

Nabycie jednostek świadczących usługi medyczne (w 2015 roku to: Rezo-Medica sp. z o.o., Centrum Medyczne Gamma sp. z o.o., Medicus w Opolu sp. z o.o., Nasze Zdrowie sp. z o.o.) ma na celu uzupełnienie oferowanych przez Grupę PZU ubezpieczeń zdrowotnych. Rozwój oferty usług medycznych oraz ubezpieczeń zdrowotnych stanowi jeden z głównych elementów realizacji strategii Grupy PZU. Realizacja części usług w placówkach własnych pozwoli zwiększyć konkurencyjność Grupy PZU na tym rynku. Ujęta w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym wartość firmy jest efektem planowanego wzrostu skali tego segmentu usług i generowanego przez ubezpieczenia zdrowotne wolumenu świadczeń przy jednoczesnej poprawie rentowności tych usług, dzięki pozostawieniu w Grupie PZU części marży.

2.4.6.1. Nabycie akcji Alior Banku

Na podstawie podpisanej 30 maja 2015 roku przedwstępnej umowy sprzedaży akcji Alior Banku, PZU nabył 17 818 473 akcje Alior Banku od Alior Lux S.à.r.l. & Co. S.C.A („Sprzedający 1”) oraz 500 000 akcji Alior Banku od Alior Polska sp. z o.o. („Sprzedający 2”), tj. łącznie 18 318 473 akcje stanowiące około 25,19% kapitału zakładowego Alior Banku oraz ogólnej liczby głosów na walnym zgromadzeniu Alior Banku.

Akcje Alior Banku, po spełnieniu warunków wskazanych w umowie sprzedaży, zostały nabyte w trzech transzach:

- w pierwszej – 6 744 900 akcji od Sprzedającego 1 i 500 000 akcji od Sprzedającego 2;
- w drugiej – 7 244 900 akcji od Sprzedającego 1;
- w trzeciej – 3 828 673 akcji od Sprzedającego 1.

Cena za jedną akcję wyniosła 89,25 zł, a łączna cena za nabywane akcje 1 634 924 tys. zł.

Realizacja transakcji uzależniona była od spełnienia następujących warunków zawieszających, które stanowiły jednocześnie warunki zawieszające realizację poszczególnych transz (pierwsze trzy punkty odnoszą się wyłącznie do transzy pierwszej):

- brak sprzeciwu KNF odnośnie nabycia przez PZU akcji Alior Banku (6 października 2015 roku KNF stwierdziła brak podstaw do zgłoszenia sprzeciwu);
- uzyskanie przez PZU zgody Prezesa UOKiK lub uznanie jej za uzyskaną (6 sierpnia 2015 roku PZU powziął informację o spełnieniu tego warunku);
- uzyskanie przez PZU zgody ukraińskiego Urzędu Antymonopolowego (2 września 2015 roku PZU powziął informację o uzyskaniu przedmiotowej zgody);
- brak naruszeń oświadczeń i zapewnień złożonych przez strony umowy (warunek został spełniony 9 października 2015 roku);
- brak nieuprawnionych świadczeń określonych w umowie, które nie zostały odpowiednio zrekompensowane (warunek został spełniony 9 października 2015 roku);
- brak istotnej negatywnej zmiany określonej w umowie (warunek został spełniony 9 października 2015 roku);

- brak naruszeń zobowiązań w okresie przejściowym pomiędzy datą podpisania umowy a datą kolejnej transzy (warunek został spełniony 9 października 2015 roku);
- nabycie przez Alior Bank zorganizowanej części przedsiębiorstwa Sprzedającego 2, w skład którego wchodzi nieruchomości wymienione w punktach a) – d) uchwały nr 27/2015 walnego zgromadzenia akcjonariuszy Alior Banku z 25 maja 2015 roku (warunek został spełniony 31 lipca 2015 roku).

12 października 2015 roku nastąpiło rozliczenie nabycia pierwszej a 18 grudnia - drugiej transzy akcji Alior Banku. Płatność za każdą transzę wyniosła 646 607 tys. zł (łącznie 1 293 214 tys. zł). W okresie od 12 października 2015 roku do 18 grudnia 2015 roku Alior Bank Grupa PZU nie sprawowała kontroli nad Alior Bankiem lecz wywierała znaczący wpływ, w rezultacie czego był w tym okresie uznawany za jednostkę stowarzyszoną. W wyniku nabycia drugiej transzy Grupa PZU objęła kontrolę nad Alior Bankiem, w związku z czym od 18 grudnia 2015 roku został on objęty konsolidacją. Konsolidacją objęto także jednostki zależne od Alior Banku: Alior Services sp. z o.o., Centrum Obrotu Wierzytelnościami sp. z o.o., Alior Leasing sp. z o.o., Meritum Services ICB SA, Money Makers SA, New Commerce Services sp. z o.o.). Analizę przesłanek sprawowania kontroli przedstawiono w punkcie 6.1.1.1.

11 marca 2016 roku nastąpiło rozliczenie nabycia III transzy akcji Alior Banku. Płatność za trzecią transzę wyniosła 341 709 tys. zł. W wyniku nabycia trzech transz na 14 marca 2016 roku PZU posiada bezpośrednio 18 318 473 akcje Alior Banku stanowiące 25,19% kapitału zakładowego Alior Banku oraz ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu Alior Banku. Dodatkowo pośrednio, poprzez kontrolowane fundusze inwestycyjne, PZU posiada 4,0284% kapitału zakładowego Alior Banku oraz ogólnej liczby głosów na walnym zgromadzeniu Alior Banku.

Koszty związane z nabyciem akcji Alior Banku odniesione w ciężar rachunku zysków i strat wyniosły 2 307 tys. zł. Ponieważ koszty te były związane z równoległe toczącymi się projektami, zaprezentowana kwota jest najlepszym możliwym oszacowaniem ich alokacji do transakcji nabycia Alior Banku.

Prowizoryczne rozliczenie nabycia akcji Alior Banku

Uzyskanie znaczącego wpływu

Od 12 października 2015 roku do 18 grudnia 2015 roku Alior Bank był traktowany jako jednostka stowarzyszona wyceniana metodą praw własności. Efekty tej wyceny zaprezentowano w tabeli poniżej:

Uzyskanie znaczącego wpływu i wycena Alior Banku metodą praw własności	(w tys. zł)
Przekazana zapłata (I transza)	646 607
Wartość godziwa udziałów posiadanych na moment uzyskania znaczącego wpływu	244 571
Udział w prowizorycznej wartości godziwej możliwych do zidentyfikowania aktywów netto Alior Banku	470 290
Wartość firmy	420 888
Wartość bilansowa na moment uzyskania znaczącego wpływu	891 178
Udział w wyniku netto Alior Banku za okres 12 października – 18 grudnia 2015 roku	5 284
Udział w innych całkowitych dochodach Alior Banku za okres 12 października – 18 grudnia 2015 roku	871
Wartość bilansowa na moment objęcia kontroli i zakończenia wyceny metodą praw własności	897 333

Uzyskanie kontroli

Rozliczenie nabycia akcji Alior Banku na dzień objęcia kontroli przeprowadzono na podstawie danych sporządzonych na 31 grudnia 2015 roku. Nie wystąpiły istotne różnice danych księgowych pomiędzy 18 grudnia 2015 roku (dzień objęcia kontroli) a 31 grudnia 2015 roku.

Udział Grupy PZU w wyniku finansowym Alior Banku za ten okres ujęto łącznie z wyceną Alior Banku metodą praw własności za okres od 12 października do 18 grudnia 2015 roku i wykazano w pozycji „Udział w wynikach finansowych netto jednostek wycenianych metodą praw własności” skonsolidowanego rachunku zysków i strat.

Ze względu na następujące fakty:

- cena za III transzę została ustalona i nie podlega zmianom bez względu na warunki rynkowe;
- III transza jest nieodwoływalnie powiązana z poprzednimi, dającymi Grupie PZU kontrolę nad Alior Bankiem;

- udział niekontrolujący przypisywany do akcji z III transzy nie spełnia definicji składnika kapitału, zgodnie z MSR 32 pkt. 23;

Grupa PZU ujęła również III transzę w rozliczeniu nabycia Alior Banku poprzez:

- ujęcie kwoty przekazanej zapłaty w kalkulacji wartości firmy obejmującej łącznie II i III transzę – 988 316 tys. zł;
- kalkulację wartości bilansowej udziału niekontrolującego przy założeniu, że III transza jest już własnością PZU (70,78%);
- rozpoznanie zobowiązanie do zapłaty za III transzę w wysokości 341 709 tys. zł.

W trakcie kalkulacji wartości firmy zaktualizowano wartości księgowe aktywów i zobowiązań Alior Banku do wartości godziwej oraz zidentyfikowano wartości niematerialne, niewykazywane do tej pory przez spółkę jako aktywa.

Do dnia publikacji skonsolidowanego sprawozdania finansowego nie został zakończony proces rozliczenia nabycia Alior Banku. Wiarygodne i rzetelne wyliczenia wartości godziwej wymaga zebrania dużej ilości danych i dokonania odpowiednich kalkulacji. Uniemożliwiło to zakończenie tego procesu w krótkim czasie pomiędzy dniem objęcia kontroli nad Alior Bankiem a datą publikacji skonsolidowanego sprawozdania finansowego. W związku z tym Grupa PZU zdecydowała o sporządzeniu prowizorycznego rozliczenia nabycia, w którym:

- w zakresie wyceny portfela kredytowego do wartości godziwej – przyjęto wartość godziwą wykazaną w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy Alior Banku na 31 grudnia 2015 roku;
- nie rozpoznano zobowiązania z tytułu wyceny niekorzystnych umów najmu; relacji z klientami (innych niż z klientami posiadającymi rachunki oszczędnościowo-rozliczeniowe);
- nie zakończono analizy potencjalnej wyceny rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych do wartości godziwej;
- nie uwzględniono wyceny zobowiązań pozabilansowych.

Rozliczenie ostateczne zostanie zaprezentowane po zakończeniu procesu identyfikacji i wyliczenia wartości godziwej przejętych aktywów, zobowiązań i zobowiązań pozabilansowych, co powinno nastąpić nie później niż do dnia publikacji śródrocznego skróconego skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy PZU za I półrocze 2016 roku.

Prowizoryczna wartość godziwa przejętych aktywów i zobowiązań na moment objęcia kontroli	(w tys. zł)
Wartości niematerialne	281 706
Rzeczowe aktywa trwałe	228 955
Aktywa finansowe	35 844 054
Pozostałe należności	484 862
Środki pieniężne	2 089 579
Inne aktywa	439 450
Zidentyfikowane w trakcie przejęcia nowe wartości niematerialne, w tym:	300 000
- znak towarowy	100 000
- relacje z klientami	200 000
Aktywa łącznie	39 668 606
Zobowiązania finansowe	35 921 048
Pozostałe zobowiązania	567 863
Udziały niekontrolujące ¹⁾	1 240
Prowizoryczna wartość godziwa nabytych aktywów netto	3 178 455

¹⁾ wycenione w wartości udziału w wartości godziwej możliwych do zidentyfikowania aktywów netto

Kalkulacja wartości firmy	(w tys. zł)
Przekazana zapłata (II i III transza) – środki pieniężne	988 316
Wartość udziałów niekontrolujących (70,78% udziału w wartości godziwej aktywów netto Alior Banku)	2 249 609
Wartość godziwa akcji posiadanych na moment objęcia kontroli	661 099
Prowizoryczna wartość godziwa możliwych do zidentyfikowania aktywów netto Alior Banku	(3 178 455)
Wartość firmy	720 569

Zwiększenie stanu środków pieniężnych Grupy PZU o kwotę 2 089 579 tys. zł wykazano w linii „zwiększenie stanu środków pieniężnych z tytułu nabycia jednostek i zmiany zakresu konsolidacji” skonsolidowanego sprawozdania z przepływów pieniężnych.

Na dzień uzyskania kontroli nad Alior Bankiem Grupa PZU dokonała przeszacowania (zgodnie z MSSF 3 pkt 32(a)(iii) oraz 42) posiadanych przed dniem objęcia kontroli udziałów kapitałowych w Alior Banku do wartości godziwej i ujęła powstałą stratę w rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik netto z realizacji i odpisy z tytułu utraty wartości inwestycji”.

Kwoty ujęte w rachunku zysków i strat	(w tys. zł)
Wartość bilansowa akcji Alior Banku posiadanych na moment objęcia kontroli (wycena metodą praw własności na moment objęcia kontroli)	897 333
Wartość godziwa akcji posiadanych na moment objęcia kontroli	661 099
Jednorazowy wpływ na rachunek zysków i strat z tytułu objęcia kontroli nad Alior Bankiem	(236 234)¹⁾

¹⁾ w tym (175 834) tys. zł. z tytułu zmiany wartości godziwej akcji nabytych w ramach I transzy pomiędzy datą ich nabycia a datą objęcia kontroli nad Alior Bankiem, czyli 18 grudnia 2015 roku.

2.4.6.2. Ostateczne rozliczenie nabycia akcji Link4

Na podstawie podpisanej 17 kwietnia 2014 roku umowy sprzedaży akcji Link4 PZU nabył od Royal & Sun Alliance Insurance plc (RSA) 111 354 305 akcji imiennych w Link4 stanowiących 100% kapitału zakładowego Link4 i upoważniających do 100% głosów na Walnym Zgromadzeniu Link4 („akcje Link4”) o wartości nominalnej 1,00 zł każda. Zamknięcie transakcji nabycia Link4 i objęcie kontroli nastąpiło 15 września 2014 roku i od tego dnia Link4 objęto konsolidacją. Płatność za akcje Link4 dokonana w dniu zamknięcia transakcji wyniosła 93 886 tys. euro (wg kursu NBP z dnia poprzedzającego dzień dokonania transakcji – 393 917 tys. zł).

11 marca 2015 roku sporządzono ostateczne rozliczenie transakcji. Z uwagi na różnicę pomiędzy ostateczną wartością aktywów netto a ich kwotą referencyjną RSA zapłaciło PZU wynikającą różnicę w wysokości 2 070 tys. euro. Ostateczna płatność wyniosła 91 816 tys. euro (385 378 tys. zł, w tym 6 897 tys. zł nabytych rozrachunków pomiędzy Link4 a RSA). Rozliczenie nabycia akcji Link4 przeprowadzono na podstawie danych spółki sporządzonych na 31 sierpnia 2014 roku. Nie wystąpiły istotne różnice danych księgowych pomiędzy 31 sierpnia 2014 roku a 15 września 2014 roku (dzień objęcia kontroli).

W trakcie kalkulacji wartości firmy zaktualizowano wartości księgowe aktywów i zobowiązań Link4 do wartości godziwej oraz zidentyfikowano nowe wartości niematerialne, niewykazywane do tej pory przez spółkę.

Wartość godziwa przejętych aktywów i zobowiązań na moment objęcia kontroli	Rozliczenie prowizoryczne (w tys. zł)	Korekta	Rozliczenie ostateczne (w tys. zł)
Wartości niematerialne	8 552	-	8 552
Rzeczowe aktywa trwałe	10 698	-	10 698
Aktywa finansowe	476 439	-	476 439
Należności	65 354	-	65 354
Udział reasekuratorów w rezerwach techniczno-ubezpieczeniowych	28 961	-	28 961
Inne aktywa	26 634	-	26 634
Zidentyfikowane w trakcie przejścia nowe wartości niematerialne, w tym:	117 266	-	117 266
- znak towarowy	50 000	-	50 000
- przyszłe zyski z zakupionego portfela umów ubezpieczenia	67 266	-	67 266
Aktywa łącznie	733 904	-	733 904
Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	493 973	-	493 973
Zobowiązania	82 827	-	82 827
Udział w wartości godziwej nabytych aktywów netto	157 104	-	157 104
Wartość godziwa przekazanej zapłaty – środki pieniężne	393 917	(15 436) ¹⁾	378 481
Wyliczona wartość firmy	236 813	(15 436)	221 377

¹⁾ Na kwotę korekty w wysokości 15 436 tys. zł składa się zwrot dokonany przez RSA w wysokości 2 070 tys. euro (8 539 tys. zł) oraz pomniejszenie ceny nabycia o wartość nabytych rozrachunków pomiędzy Link4 a RSA w wysokości 6 897 tys. zł.

Wartość firmy nie będzie pomniejszała dochodu do opodatkowania.

2.4.6.3. Ostateczne rozliczenie nabycia akcji Lietuvos Draudimas AB

Na podstawie podpisanej 17 kwietnia 2014 roku umowy sprzedaży akcji Lietuvos Draudimas AB PZU nabył od RSA 805 432 akcji zwykłych imiennych w spółce Lietuvos Draudimas AB stanowiących 99,98% kapitału zakładowego Lietuvos Draudimas AB („akcje Lietuvos Draudimas AB”) i upoważniających do 99,98% głosów na Walnym Zgromadzeniu Lietuvos Draudimas AB o wartości nominalnej 50,00 litów każda.

Zamknięcie transakcji nabycia Lietuvos Draudimas AB i objęcie kontroli nastąpiło 31 października 2014 roku i od tego dnia Lietuvos Draudimas AB objęto konsolidacją. Płatność za akcje Lietuvos Draudimas AB dokonana w dniu zamknięcia transakcji wyniosła 191 012 tys. euro (wg kursu NBP z dnia poprzedzającego dzień dokonania transakcji: 807 598 tys. zł).

3 czerwca 2015 roku sporządzono ostateczne rozliczenie transakcji. Z uwagi na różnicę pomiędzy ostateczną wartością aktywów netto a ich kwotą referencyjną RSA zapłaciło PZU wynikającą różnicę w wysokości 279 tys. euro. Ostateczna płatność wyniosła 190 733 tys. euro (806 446 tys. zł).

Rozliczenie nabycia akcji Lietuvos Draudimas AB przeprowadzono na podstawie danych spółki sporządzonych na 31 października 2014 roku.

W trakcie kalkulacji wartości firmy zaktualizowano wartości księgowe aktywów i zobowiązań Lietuvos Draudimas AB do wartości godziwej oraz zidentyfikowano nowe wartości niematerialne, niewykazywane do tej pory przez spółkę.

Wartość godziwa przyjętych aktywów na moment objęcia kontroli	Rozliczenie prowizoryczne (w tys. euro)	Korekta	Rozliczenie ostateczne (w tys. euro)
Wartości niematerialne	4 595	-	4 595
Rzeczowe aktywa trwałe	11 066	-	11 066
Nieruchomości inwestycyjne	831	-	831
Aktywa finansowe	126 116	-	126 116
Należności	23 454	-	23 454
Udział reasekuratorów w rezerwach techniczno-ubezpieczeniowych	2 211	-	2 211
Inne aktywa	7 889	-	7 889
Zidentyfikowane w trakcie przejęcia nowe wartości niematerialne, w tym:	58 700	-	58 700
- znak towarowy	19 400	-	19 400
- relacje z klientami	18 700	-	18 700
- przyszłe zyski z zakupionego portfela umów ubezpieczenia	17 800	-	17 800
- relacje z brokerami	2 800	-	2 800
Aktywa łącznie	234 862	-	234 862
Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	96 400	-	96 400
Zobowiązania	31 890	-	31 890
Udziały niekontrolujące	27	-	27
Udział w wartości godziwej nabytych aktywów netto	106 545	-	106 545
Wartość godziwa przekazanej zapłaty – środki pieniężne	191 012	(279)	190 733
Wyliczona wartość firmy	84 467	(279)	84 188

Wartość firmy nie będzie pomniejszała dochodu do opodatkowania.

2.4.6.4. Nabycie akcji Aquaform SA

Na podstawie podpisanej 15 stycznia 2015 roku umowy sprzedaży akcji spółki Aquaform SA jednostki zależne od PZU – Armatura Kraków SA i Armatoora SA (Kupujący) nabyli od Saniku SA oraz Shower Star B.V. (Sprzedawcy) łącznie 8 421 053 akcji w spółce Aquaform SA, o wartości nominalnej 0,38 zł za akcję.

Na podstawie podpisanych 31 marca 2015 roku i 14 maja 2015 roku umów sprzedaży akcji spółki Aquaform SA jednostka zależna od PZU – Armatura Kraków SA nabyła od akcjonariuszy niekontrolujących dodatkowo 1 578 947 akcji w spółce Aquaform SA.

PZU został także pośrednim właścicielem Aquaform Badprodukte GmbH, Aquaform Romania SRL, Aquaform Ukraine TOW oraz Morehome.pl sp. z o.o., spółek zależnych od Aquaform SA.

Nabycie spółki Aquaform jest związane z realizacją strategii poszerzania segmentów produktowych oferowanych przez Grupę Armatura i pozyskaniem nowych rynków zbytu

Cena nabycia pakietu kontrolującego składa się ze stałej ceny wynoszącej 5 300 tys. euro oraz ceny dodatkowej, która stanowi 6,5% łącznej wartości sprzedaży powyżej 24 000 tys. euro uzyskanej przez Aquaform SA na rynkach w Niemczech, Austrii, Szwajcarii, Francji, Holandii i Luksemburgu w latach 2015 – 2017.

Cena nabycia akcji od akcjonariuszy niekontrolujących wyniosła 3 620 tys. zł. Na podstawie budżetów sprzedaży wartość dodatkowej zapłaty oszacowano na ok. 150 tys. zł.

Łączny udział Armatura Kraków SA i Armatoora SA w kapitale akcyjnym Aquaform SA stanowi 100%, co daje 100% głosów na Walnym Zgromadzeniu.

Zamknięcie transakcji nabycia Aquaform SA i objęcie kontroli nastąpiło 15 stycznia 2015 roku i od tego dnia Aquaform SA i jej jednostki zależne objęto konsolidacją.

Rozliczenie nabycia akcji Aquaform SA przeprowadzono na podstawie danych spółki sporządzonych na 31 grudnia 2014 roku. Nie wystąpiły istotne różnice danych księgowych pomiędzy 31 grudnia 2014 roku a 15 stycznia 2015 roku (dzień objęcia kontroli).

Wartość godziwa przejętych aktywów i zobowiązań na moment objęcia kontroli	Rozliczenie ostateczne (w tys. zł)
Wartości niematerialne	334
Rzeczowe aktywa trwałe	2 123
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	2 608
Należności	13 275
Inne aktywa	19 802
Zidentyfikowane w trakcie przejęcia nowe wartości niematerialne, w tym:	7 443
- znak towarowy	6 120
- korzystna umowa	1 323
Aktywa łącznie	45 585
Zobowiązania	12 302
Udział w wartości godziwej nabytych aktywów netto	33 283
Wartość godziwa przekazanej zapłaty – środki pieniężne	25 925
Zysk z tytułu okazijnego nabycia	7 358

Zysk z tytułu okazijnego nabycia wykazano w pozycji „Pozostałe przychody operacyjne” skonsolidowanego rachunku zysków i strat.

2.4.6.5. Nabycie udziałów spółek medycznych

Rezo-Medica sp. z o.o.

23 kwietnia 2015 roku CM Medica nabyła 2 000 udziałów spółki Rezo-Medica sp. z o.o. stanowiących 100% kapitału zakładowego Rezo-Medica sp. z o.o. i upoważniających do 100% głosów na zgromadzeniu wspólników o wartości nominalnej 500 zł każdy.

Od dnia objęcia kontroli, tj. od 23 kwietnia 2015 roku Rezo-Medica sp. z o.o. objęto konsolidacją.

Centrum Medyczne Gamma sp. z o.o.

29 lipca 2015 roku nadzwyczajne walne zgromadzenie Gamma uchwaliło podwyższenie kapitału zakładowego Gamma poprzez emisję 29 278 udziałów o wartości nominalnej 50 zł każdy. Wszystkie udziały zostały objęte przez PZU FIZ AN BIS 2, a podwyższenie kapitału zostało zarejestrowane 8 września 2015 roku. W wyniku emisji udział PZU w kapitale zakładowym oraz w głosach na zgromadzeniu wspólników Gamma wynosi 54,95%.

25 listopada 2015 roku nadzwyczajne walne zgromadzenie Gamma uchwaliło podwyższenie kapitału zakładowego Gamma poprzez emisję 7 423 udziałów o wartości nominalnej 50 zł każdy. Wszystkie udziały zostały objęte przez PZU FIZ AN BIS 2, a podwyższenie kapitału zostało zarejestrowane 2 grudnia 2015 roku. W wyniku emisji udział PZU w kapitale zakładowym oraz w głosach na zgromadzeniu wspólników Gamma wzrósł do 60,46%.

Od dnia objęcia kontroli, tj. od 8 września 2015 roku Gammę objęto konsolidacją.

Nasze Zdrowie sp. z o.o.

26 sierpnia 2015 roku PZU Zdrowie SA nabyło 152 udziały spółki Nasze Zdrowie sp. z o.o., stanowiących 100% kapitału zakładowego i upoważniających do 100% głosów na zgromadzeniu wspólników o wartości nominalnej 329 zł każdy.

Od dnia objęcia kontroli, tj. od 26 sierpnia 2015 roku Nasze Zdrowie sp. z o.o. objęto konsolidacją.

Medicus w Opolu sp. z o.o.

22 września 2015 roku PZU Zdrowie SA nabyło 13 412 udziałów spółki Medicus w Opolu sp. z o.o., stanowiących 100% kapitału zakładowego i upoważniających do 100% głosów na zgromadzeniu wspólników o wartości 100 zł każdy.

Od dnia objęcia kontroli, tj. od 22 września 2015 roku Medicus w Opolu sp. z o.o. objęto konsolidacją.

Rozliczenie nabycia spółek medycznych

Rozliczenie nabycia udziałów spółek zależnych przeprowadzono na podstawie danych tych spółek sporządzonych na 30 kwietnia 2015 roku (Rezo-Medica sp. z o.o.), 31 sierpnia 2015 roku (Centrum Medyczne Gamma sp. z o.o. oraz Nasze Zdrowie sp. z o.o.) oraz na 30 września 2015 roku (Medicus w Opolu sp. z o.o.). Nie wystąpiły istotne różnice danych księgowych pomiędzy danymi, na podstawie których dokonano rozliczenia transakcji a danymi na daty objęcia kontroli.

W trakcie kalkulacji wartości firmy zaktualizowano wartości księgowe rzeczowych aktywów trwałych do wartości godziwej.

Wartość godziwa przejętych aktywów na moment objęcia kontroli	Rozliczenie ostateczne (w tys. zł)
Wartości niematerialne	268
Rzeczowe aktywa trwałe	9 488
Aktywa finansowe	14 841
Należności	1 963
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	1 241
Inne aktywa	457
Aktywa łącznie	28 258
Zobowiązania	17 298
Udziały niekontrolujące	3 406
Udział w wartości godziwej nabytych aktywów netto	7 554
Wartość godziwa przekazanej zapłaty – środki pieniężne	27 607
Wyliczona wartość firmy	20 053

Wartość firmy nie będzie pomniejszała dochodu do opodatkowania.

2.4.6.6. Dane finansowe nabytych jednostek

W tabeli poniżej przedstawiono dane finansowe jednostek nabytych w ciągu 2015 roku uwzględnione w skonsolidowanym rachunku zysków i strat. Dane zostały sporządzone zgodnie z MSSF i dotyczą okresu, w którym spółki te znajdowały się pod kontrolą Grupy PZU.

Ze względu na przyjęte założenie dotyczące rozliczenia nabycia Alior Banku na podstawie danych sporządzonych na 31 grudnia 2015 roku, dane z rachunku zysków i strat Alior Banku będą uwzględniane w skonsolidowanym rachunku zysków i strat Grupy PZU od 1 stycznia 2016 roku. W konsekwencji w tabeli nie umieszczono danych Alior Banku.

Skonsolidowany rachunek zysków i strat	Aquaform SA	Rezo-Medica sp. z o.o.	Centrum Medyczne Gamma sp. z o.o.	Nasze Zdrowie sp. z o.o.	Medicus w Opolu sp. z o.o.
Przychody netto z inwestycji	-	-	1	-	5
Pozostałe przychody operacyjne	67 395	1 655	3 545	1 970	2 881
Koszty odsetkowe	(100)	(26)	-	-	(2)
Pozostałe koszty operacyjne	(66 353)	(1 390)	(4 100)	(1 699)	(2 529)
Zysk (strata) z działalności operacyjnej	942	239	(554)	271	355
Zysk (strata) brutto	942	239	(554)	271	355
Podatek dochodowy	(339)	(82)	104	(60)	(66)
- część bieżąca	-	(27)	-	(60)	(66)
- część odroczone	(339)	(55)	104	-	-
Zysk (strata) netto	603	157	(450)	211	289
- zysk (strata) przypisywany właścicielom jednostki dominującej	603	157	(247)	211	289
- zyski (straty) przypisywane właścicielom udziałów niekontrolujących	-	-	(203)	-	-

2.4.6.7. Skonsolidowany rachunek zysków i strat uwzględniający przejęte jednostki

Poniższa tabela prezentuje kwoty przychodów oraz zysków Grupy PZU z uwzględnieniem danych finansowych nabytych jednostek zależnych wyliczone w taki sposób, jak gdyby datą przejęcia dla wszystkich połączeń przeprowadzonych w trakcie roku był początek roku.

Wybrane pozycje skonsolidowanego rachunku zysków i strat	1 stycznia - 31 grudnia 2015
Składki ubezpieczeniowe przypisane brutto	18 359 044
Przychody z tytułu prowizji i opłat	790 541
Przychody netto z inwestycji	3 756 752 ¹⁾
Zysk netto	2 650 145

¹⁾ w tym 2 185 456 tys. zł przychodów odsetkowych Grupy Alior Banku

3. Struktura akcjonariatu

Struktura akcjonariatu PZU z uwzględnieniem akcjonariuszy posiadających co najmniej 5% głosów na Walnym Zgromadzeniu PZU przedstawiała się następująco:

Stan na 31 grudnia 2015 roku

Lp.	Nazwa akcjonariusza	Liczba akcji oraz głosów na Walnym Zgromadzeniu	Procent udziału w kapitale podstawowym oraz w ogólnej liczbie głosów na Walnym Zgromadzeniu
1	Skarb Państwa	297 420 578 ¹⁾	34,4427%
2	Aviva Otwarty Fundusz Emerytalny Aviva BZ WBK	49 156 660 ¹⁾	5,6926%
3	Pozostali akcjonariusze	516 945 762	59,8647%
Razem		863 523 000	100,00%

¹⁾ Na podstawie raportu bieżącego nr 3/2016 dotyczącego wykazu akcjonariuszy posiadających co najmniej 5% liczby głosów na Nadzwyczajnym Walnym Zgromadzeniu PZU w dniu 7 stycznia 2016 roku.

3 listopada 2015 roku Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy, XII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego zarejestrował zmiany w Statucie PZU polegające m. in. na obniżeniu wartości nominalnej każdej akcji PZU z 1 zł do 0,10 zł oraz zwiększeniu liczby akcji PZU składających się na kapitał zakładowy z 86 352 300 do 863 523 000. Dodatkowe informacje na temat podziału akcji zaprezentowano w punkcie 42.1.

Stan na 31 grudnia 2014 roku

Lp.	Nazwa akcjonariusza	Liczba akcji oraz głosów na Walnym Zgromadzeniu	Procent udziału w kapitale podstawowym oraz w ogólnej liczbie głosów na Walnym Zgromadzeniu
1	Skarb Państwa	30 385 253	35,1875%
2	Aviva Otwarty Fundusz Emerytalny Aviva BZ WBK	4 317 691	5,0001%
3	Pozostali akcjonariusze	51 649 356	59,8124%
Razem		86 352 300	100,00%

Informacje o liczbie akcji uwzględnionej w wyliczeniu zysku na akcję przedstawiono w punkcie 24.

3.1.1. Transakcje dotyczące znacznych pakietów akcji PZU

W okresie od 1 stycznia 2015 roku do dnia podpisania skonsolidowanego sprawozdania finansowego nie zaszły znaczące zmiany w strukturze własności znacznych pakietów akcji PZU.

3.1.2. Jednostka dominująca wobec PZU najwyższego szczebla

Na 31 grudnia 2015 roku Skarb Państwa posiadał 34,4427% akcji PZU, uprawniających do wykonywania 34,4427% głosów na Walnym Zgromadzeniu (na podstawie raportu bieżącego nr 3/2016 dotyczącego wykazu akcjonariuszy posiadających co najmniej 5% liczby głosów na Nadzwyczajnym Walnym Zgromadzeniu PZU w dniu 7 stycznia 2016 roku). Nie występowała zatem jednostka dominująca wyższego szczebla w stosunku do PZU sporządzająca skonsolidowane sprawozdanie finansowe.

4. Skład Zarządu, Rady Nadzorczej i Dyrektorzy Grupy

4.1 Skład Zarządu jednostki dominującej

Od 1 stycznia 2015 roku w skład Zarządu PZU wchodził:

- Andrzej Klesyk – Prezes Zarządu PZU;
- Przemysław Dąbrowski – Członek Zarządu PZU;
- Dariusz Krzewina – Członek Zarządu PZU;
- Tomasz Tarkowski – Członek Zarządu PZU;
- Ryszard Trepczyński – Członek Zarządu PZU.

Uchwałą z 16 marca 2015 roku Rada Nadzorcza PZU powołała Andrzeja Klesyka w skład Zarządu PZU nowej kadencji i powierzyła mu pełnienie funkcji Prezesa Zarządu PZU.

24 czerwca 2015 roku Rada Nadzorcza PZU, na wniosek Prezesa Zarządu PZU, powołała w skład Zarządu PZU nowej kadencji, powierzając pełnienie funkcji członków Zarządu PZU:

- Przemysława Dąbrowskiego;
- Rafała Grodzickiego;
- Dariusza Krzewinę;
- Tomasza Tarkowskiego.

Powołanie nastąpiło na okres wspólnej kadencji, której bieg rozpoczął się 1 lipca 2015 roku. Kadencja obejmuje trzy kolejne pełne lata obrotowe. Pierwszym pełnym rokiem obrotowym kadencji jest rok 2016.

Zmiany w składzie Zarządu, o których mowa poniżej, nie spowodowały modyfikacji dotyczących biegu wspólnej kadencji.

1 września 2015 roku Rada Nadzorcza PZU, na wniosek Prezesa Zarządu PZU, powołała w skład Zarządu PZU Witolda Jaworskiego, powierzając mu pełnienie funkcji członka Zarządu.

8 grudnia 2015 roku Andrzej Klesyk złożył rezygnację z pełnienia funkcji Prezesa Zarządu PZU z dniem 9 grudnia 2015 roku. Także 8 grudnia 2015 roku Witold Jaworski złożył rezygnację z pełnienia funkcji Członka Zarządu PZU z dniem 9 grudnia 2015 roku.

8 grudnia 2015 roku Rada Nadzorcza PZU powierzyła Dariuszowi Krzewinie tymczasowe pełnienie obowiązków Prezesa Zarządu PZU od 10 grudnia 2015 roku do czasu powołania kolejnego Prezesa Zarządu PZU.

19 stycznia 2016 roku Tomasz Tarkowski oraz Rafał Grodzicki złożyli rezygnację z pełnienia funkcji Członków Zarządu PZU z dniem 19 stycznia 2016 roku.

19 stycznia 2016 roku Rada Nadzorcza Spółki powołała w skład Zarządu PZU Michała Krupińskiego, Rogera Hodgkiss, Beatę Kozłowską-Chyłę, Roberta Pietryszyna oraz Pawła Surówkę.

Od 19 stycznia 2016 roku do dnia podpisania skonsolidowanego sprawozdania finansowego w skład Zarządu PZU wchodził:

- Michał Krupiński – Prezes Zarządu PZU;
- Przemysław Dąbrowski – Członek Zarządu PZU;
- Roger Hodgkiss – Członek Zarządu PZU;
- Beata Kozłowska-Chyła – Członek Zarządu PZU;
- Dariusz Krzewina – Członek Zarządu PZU;
- Robert Pietryszyn – Członek Zarządu PZU;
- Paweł Surówka – Członek Zarządu PZU (od 20 stycznia 2016 roku).

4.2 Skład Rady Nadzorczej jednostki dominującej

Od 1 stycznia 2015 roku do 30 czerwca 2015 roku w skład Rady Nadzorczej PZU wchodził:

- Aleksandra Magaczewska – Przewodnicząca Rady;
- Zbigniew Ćwiąkalski – Wiceprzewodniczący Rady;
- Tomasz Zganiacz – Sekretarz Rady;
- Zbigniew Derdziuk – Członek Rady;
- Dariusz Filar – Członek Rady;
- Dariusz Kacprzyk – Członek Rady;
- Jakub Karnowski – Członek Rady;
- Alojzy Nowak – Członek Rady;
- Maciej Piotrowski – Członek Rady.

30 czerwca 2015 roku Zwyczajne Walne Zgromadzenie PZU (ZWZ PZU) powołało w skład Rady Nadzorczej PZU nowej kadencji następujące osoby:

- Zbigniewa Ćwiąkalskiego (od 8 lipca 2015 roku – Przewodniczącego Rady);
- Pawła Kaczmarka (od 8 lipca 2015 roku – Wiceprzewodniczącego Rady);
- Dariusza Filara (od 8 lipca 2015 roku – Sekretarza Rady);
- Zbigniewa Derdziuka – Członek Rady;
- Dariusza Kacprzyka – Członek Rady;
- Jakuba Karnowskiego – Członek Rady;
- Aleksandrę Magaczewską – Członek Rady;
- Alojzego Nowaka – Członek Rady;
- Macieja Piotrowskiego – Członek Rady.

Powołanie nastąpiło z dniem 1 lipca 2015 roku na okres wspólnej kadencji, która obejmuje trzy kolejne pełne lata obrotowe. Pierwszym pełnym rokiem obrotowym kadencji jest rok 2016.

Zmiany w składzie Rady Nadzorczej, o których mowa poniżej, nie spowodowały modyfikacji dotyczących biegu wspólnej kadencji.

7 stycznia 2016 roku Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie PZU (NWZ PZU) odwołało ze składu Rady Nadzorczej PZU Zbigniewa Ćwiąkalskiego, Zbigniewa Derdziuka, Macieja Piotrowskiego, Dariusza Kacprzyka, Jakuba Karnowskiego, Aleksandrę Magaczewską oraz Dariusza Filara.

Tego samego dnia NWZ PZU powołało w skład Rady Nadzorczej: Marcina Chludzińskiego, Marcina Gargasa, Eligiusza Krześniaka, Jerzego Paluchniaka, Piotra Paszkę, Radosława Potrzeszcza, Macieja Zaborowskiego. Uchwały o odwołaniu i powołaniu członków Rady Nadzorczej weszły w życie z dniem podjęcia.

Od 7 stycznia 2016 roku do dnia podpisania skonsolidowanego sprawozdania finansowego w skład Rady Nadzorczej PZU wchodził:

- Paweł Kaczmarek – Przewodniczący Rady (od 19 stycznia 2016 roku);
- Marcin Gargas – Wiceprzewodniczący Rady (od 19 stycznia 2016 roku);
- Maciej Zaborowski – Sekretarz Rady (od 19 stycznia 2016 roku);
- Marcin Chludziński – Członek Rady;
- Eligiusz Krześniak – Członek Rady;
- Alojzy Nowak – Członek Rady;
- Jerzy Paluchniak – Członek Rady;
- Piotr Paszko – Członek Rady;
- Radosław Potrzebacz – Członek Rady.

4.3 Dyrektorzy Grupy PZU

Oprócz Członków Zarządu kluczowym personelem kierowniczym w Grupie PZU są także Dyrektorzy Grupy, którzy wchodzi także w skład Zarządu PZU Życie.

Od 1 stycznia 2015 roku Dyrektorami Grupy PZU byli:

- Tobiasz Bury;
- Rafał Grodzicki;
- Przemysław Henschke;
- Sławomir Niemierka.

W związku z powołaniem Rafała Grodzickiego w skład Zarządu PZU, uchwałą Zarządu PZU z 21 lipca 2015 roku Rafał Grodzicki został odwołany z funkcji Dyrektora Grupy PZU z dniem 30 czerwca 2015 roku.

Z dniem 29 stycznia 2016 roku ze stanowiska Dyrektora Grupy odwołano Tobiasza Burego oraz Przemysława Henschke a powołano Tomasza Karusewicza. Z dniem 15 lutego 2016 roku na stanowisko Dyrektora Grupy powołano także Romana Pałaca.

Od 15 lutego 2016 roku do dnia podpisania skonsolidowanego sprawozdania finansowego Dyrektorami Grupy PZU byli:

- Tomasz Karusewicz;
- Roman Pałac;
- Sławomir Niemierka.

5. Podstawowe zasady (polityka) rachunkowości

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe sporządzono zgodnie z koncepcją kosztu historycznego, z wyjątkiem aktualizacji wyceny nieruchomości inwestycyjnych i niektórych instrumentów finansowych, które są wyceniane w wartości godziwej.

5.1 Zmiany zasad rachunkowości, szacunków, błędy lat poprzednich

Zmiany zasad rachunkowości dokonywane są tylko wówczas, gdy:

- wymagają tego postanowienia MSSF lub;
- dobrowolnie, jeśli doprowadzi to do tego, iż zawarte w sprawozdaniu finansowym informacje o wpływie transakcji, innych zdarzeń i warunków na sytuację finansową, wynik finansowy czy też przepływy pieniężne Grupy będą bardziej przydatne i wiarygodne.

Zmianę zasad (polityki) rachunkowości związaną z początkowym zastosowaniem MSSF rozlicza się zgodnie z określonymi przepisami przejściowymi zawartymi w tych MSSF. Jeśli zmiana zasad (polityki) rachunkowości dokonywana jest w związku z początkowym zastosowaniem MSSF, które nie zawierają określonych przepisów przejściowych dotyczących tej zmiany lub zmiany dokonuje się dobrowolnie, zmianę tę jednostka wprowadza retrospektywnie. Retrospektywne wprowadzenie zmiany zasad (polityki) rachunkowości dokonywane jest poprzez korektę w sprawozdaniu z sytuacji finansowej salda otwarcia każdej pozycji kapitału własnego, której ta zmiana dotyczy dla najwcześniejszego prezentowanego okresu oraz ujawnienie innych danych porównawczych dla każdego okresu, tak jak gdyby zmienione zasady (polityka) rachunkowości były stosowane od zawsze.

Pozycje sprawozdania finansowego ustalone na podstawie szacunku podlegają weryfikacji, jeśli zmienią się okoliczności będące podstawą dokonanych szacunków lub w wyniku pozyskania nowych informacji czy zdobycia większego doświadczenia.

Skutki zmiany wartości szacunkowej uwzględnia się prospektywnie, co oznacza, że koryguje się wartości dotyczące transakcji, innych zdarzeń i warunków od momentu, w którym nastąpiła zmiana (zmiana wpływa tylko na bieżące sprawozdanie z całkowitych dochodów, bądź na wyniki danego okresu i okresów przyszłych).

Przyjmuje się założenie, że błędy koryguje się już w okresie, w którym zostały popełnione (a nie odkryte), zatem istotne błędy poprzednich okresów koryguje się retrospektywnie, a różnice odnosi na kapitał własny.

5.1.1. Zmiany w stosowanych MSSF

5.1.1.1. Standardy i interpretacje oraz zmiany standardów wchodzące w życie od 1 stycznia 2015 roku

W skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym zastosowano następujące nowe standardy i interpretacje oraz zmiany standardów:

Nazwa standardu/interpretacji	Data wejścia w życie dla rocznych okresów rozpoczynających się od dnia	Rozporządzenie zatwierdzające standard lub interpretację	Komentarz
Interpretacja KIMSF 21 - Opłaty publiczne	17 czerwca 2014 lub później	634/2014	KIMSF 21 to interpretacja MSR 37 - Rezerwy, zobowiązania warunkowe i aktywa warunkowe. MSR 37 określa kryteria rozpoznawania zobowiązania, jednym z których jest wymóg posiadania obecnego obowiązku wynikającego z przeszłych zdarzeń (tzw. zdarzenie obligujące). Interpretacja wyjaśnia, że zdarzeniem skutkującym powstaniem zobowiązania do uiszczenia opłaty publicznej jest działalność podlegająca opłacie publicznej, określona w odpowiednich przepisach prawnych. W przypadku opłat, ponoszonych przez spółki Grupy PZU, do ujęcia zobowiązania do uiszczenia opłaty dochodzi stopniowo, z biegiem czasu, w miarę osiągania przychodów stanowiących podstawę naliczenia. Wyjątkiem są opłaty wnoszone przez banki na rzecz Bankowego Funduszu Gwarancyjnego. Zgodnie ze stanowiskiem Ministerstwa Finansów, wyrażonym w piśmie z 11 lutego 2015 roku, opłata ta nie powinna być odnoszona jednorazowo w koszty. Stanowisko to zostało podzielone także przez Komisję Nadzoru Finansowego. W świetle powyższego – wprowadzenie KIMSF 21 nie miało wpływu na skonsolidowane sprawozdania finansowe Grupy PZU.
Zmiany do MSSF 2011-2013	1 lipca 2014	1361/2014	Zmiany do różnych standardów i interpretacji w ramach procedury wprowadzania corocznych poprawek do Standardów (MSSF 1, MSSF 3, MSSF 13 oraz MSR 40) ukierunkowane głównie na rozwiązywanie niezgodności i uściślenie słownictwa. Wprowadzone zmiany doprecyzowały wymagane ujęcie księgowe w sytuacjach, w których poprzednio dopuszczana była dowolność interpretacji. Najważniejsze z nich to nowe lub zmienione wymogi dotyczące: znaczenia obowiązujących MSSF w MSSF 1, zakresu zwolnień dotyczących wspólnych przedsięwzięć; zakresu paragrafu 52 MSSF 13 (wyjątek dotyczący ekspozycji netto) oraz doprecyzowania powiązań między MSSF 3 a MSR 40 (usługi dodatkowe). Zmiana nie miała wpływu na skonsolidowane sprawozdania finansowe Grupy PZU.
Zmiany do MSSF 2010-2012	1 lipca 2014	28/2015	Zmiany do różnych standardów i interpretacji w ramach procedury wprowadzania corocznych poprawek do Standardów (MSSF 2, MSSF 3, MSSF 8, MSSF 13, MSR 16, MSR 24 oraz MSR 38), ukierunkowane głównie na rozwiązywanie niezgodności i uściślenie słownictwa. Wprowadzone zmiany doprecyzowały wymagane ujęcie księgowe w sytuacjach, w których poprzednio dopuszczana była dowolność interpretacji. Najważniejsze z nich to nowe lub zmienione wymogi dotyczące: definicji „warunku nabycia uprawnień”; księgowego ujęcia zapłaty warunkowej w ramach połączenia jednostek; łączenia segmentów operacyjnych i uzgodnienia aktywów segmentów sprawozdawczych z aktywami jednostki; wyceny krótkoterminowych należności i zobowiązań; proporcjonalnego przeliczenia skumulowanego umorzenia w modelu przeszacowania oraz definicji kadry zarządzającej. Zmiana nie miała wpływu na skonsolidowane sprawozdania finansowe Grupy PZU.

Zmiany do MSR 19 – Świadczenia pracownicze – Programy określonych świadczeń – składki pracownicze	1 lipca 2014	29/2015	Drobne zmiany dotyczą zakresu zastosowania MSR 19 do składek od pracowników lub osób trzecich płaconych na rzecz programów określonych świadczeń. Celem zmian jest uproszczenie rozliczania składek, które są niezależne od liczby przepracowanych lat pracy (np. składek pracowniczych, obliczanych jako stały procent wynagrodzenia). Zmiana nie miała wpływu na skonsolidowane sprawozdania finansowe Grupy PZU.
---	--------------	---------	---

5.1.1.2. Standardy i interpretacje oraz zmiany standardów wydane, jeszcze nieobowiązujące

Następujące standardy i interpretacje oraz zmiany standardów wydano, ale jeszcze nie obowiązują:

- Zatwierdzone rozporządzeniem Komisji Europejskiej:

Nazwa standardu/interpretacji	Data wejścia w życie dla rocznych okresów rozpoczynających się od dnia	Rozporządzenie zatwierdzające standard lub interpretację	Komentarz
Zmiana do MSR 16 i MSR 41 – Rośliny produkcyjne	1 stycznia 2016	2113/2015	Zmiana wprowadza definicję aktywów produkcyjnych i usuwa je z zakresu stosowania MSR 41 przenosząc je do MSR 16, co będzie skutkowało zmianą metody wyceny. Zmiana nie będzie miała wpływu na skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy PZU.
Zmiany do MSSF 11 – Rozliczenie nabycia udziału we wspólnej działalności	1 stycznia 2016	2173/2015	Zmiana precyzuje, że nabywcy udziałów we wspólnych operacjach powinni stosować wszystkie zasady dotyczące rachunkowości przejść wynikające z MSSF 3 i innych MSSF, które nie stoją w sprzeczności z MSSF 11 oraz ujawniać informacje wymagane w tych standardach. Zmiana nie będzie miała wpływu na skonsolidowane sprawozdania finansowe Grupy PZU.
Zmiany do MSR 16 i MSR 38 – wyjaśnienie dopuszczalnych metod amortyzacji	1 stycznia 2016	2231/2015	Zmiana precyzuje, że przyjęcie metod amortyzacji opartych na przychodach generowanych przez aktywa nie jest właściwe. Zmiana nie będzie miała wpływu na skonsolidowane sprawozdania finansowe Grupy PZU.
Zmiany do MSSF 2012-2014	1 stycznia 2016	2343/2015	Zmiany do MSSF 5 – dodanie wskazówek dotyczących reklasyfikacji aktywów z przeznaczonych do sprzedaży do przeznaczonych do dystrybucji do właścicieli i odwrotnie oraz przypadków zaprzestania klasyfikacji aktywów przeznaczonych do dystrybucji do właścicieli. Zmiany do MSSF 7 – dodanie wskazówek dotyczących ujawnień związanych z umowami obsługi aktywów oraz wyjaśnień zastosowania zmian do MSSF 7 dotyczących kompensat w skróconych śródrocznych sprawozdaniach finansowych. Zmiana do MSR 19 – wyjaśnienie, że obligacje korporacyjne wysokiej jakości wykorzystywane w szacowaniu stopy dyskontowej używanej w kalkulacji świadczeń po okresie zatrudnienia powinny być denominowane w tej samej walucie, w której będą wypłacane świadczenia (a zatem aktywność rynku na te obligacje powinna być oceniana na poziomie waluty). Zmiany do MSR 34 – uszczegółowienie pojęć. Zmiana nie będzie miała wpływu na skonsolidowane sprawozdania finansowe Grupy PZU.

Nazwa standardu/interpretacji	Data wejścia w życie dla rocznych okresów rozpoczynających się od dnia	Rozporządzenie zatwierdzające standard lub interpretację	Komentarz
Zmiany do MSR 1 – Inicjatywa dotycząca ujawnień	1 stycznia 2016	2406/2015	Dodanie wymogów dotyczących uporządkowanego układu sprawozdania finansowego, wprowadzenie wymogu uzgadniania się sum pośrednich zawartych w rachunku zysków i strat i sprawozdaniu z całkowitych dochodów oraz w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, dodatkowo dodanie wskazówek dotyczących istotności, szczegółowości prezentacji i zasad rachunkowości. Zmiana może skutkować niewielkimi modyfikacjami w układzie podstawowych tabel skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy PZU.
Zmiana do MSR 27 – metoda praw własności w jednostkowym sprawozdaniu finansowym	1 stycznia 2016	2441/2015	Zmiana zezwala jednostkom na stosowanie metody praw własności do wyceny inwestycji w jednostki zależne, stowarzyszone i wspólne przedsięwzięcia w jednostkowych sprawozdaniach finansowych. Zmiana nie będzie miała wpływu na skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy PZU.

- Niezatwierdzone przez Komisję Europejską:

Nazwa standardu/interpretacji	Data wydania przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości	Data wejścia w życie dla rocznych okresów rozpoczynających się od dnia (wg Rady Międzynarodowych Standardów Rachunkowości)	Komentarz
MSSF 9 - Instrumenty finansowe	24 lipca 2014	1 stycznia 2018	Standard zastępuje MSR 39 i określa wymogi w zakresie ujmowania i wyceny, utraty wartości, zaprzestania ujmowania instrumentów finansowych oraz rachunkowości zabezpieczeń. Standard wprowadza nowe podejście do klasyfikacji aktywów finansowych, która uzależniona jest od charakterystyki przepływów pieniężnych oraz modelu biznesowego związanymi z danymi aktywami. Standard ujednocila także model utraty wartości w stosunku do wszystkich instrumentów finansowych. Nowy model oczekiwanej straty z tytułu utraty wartości wymaga szybszego uznawania oczekiwanych strat kredytowych. Standard wprowadza zreformowany model rachunkowości zabezpieczeń, z rozszerzonymi wymaganiami ujawnień o działalności zarządzania ryzykiem. Z uwagi na różne daty wejścia w życie MSSF 9 oraz MSSF 4 Faza II, dotyczącego kontraktów ubezpieczeniowych (standard wejdzie w życie nie wcześniej niż w 2020 roku) rozważa się możliwość zastosowania różnych podejść mających na celu wyeliminowanie z rachunku zysków i strat istotnych zmienności wynikających z szybszego zastosowania zmian w wycenie aktywów finansowych w porównaniu do adekwatnych zmian w wycenie kontraktów ubezpieczeniowych. Rada rozważa następujące podejścia na okres przejściowy (pomiędzy 1 stycznia 2018 roku a datą wejścia w życie nowego MSSF 4): <ul style="list-style-type: none"> Przejrzyste wydzielenie z rachunku wyników różnicy w wycenie aktywów finansowych związanych

Nazwa standardu/interpretacji	Data wydania przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości	Data wejścia w życie dla rocznych okresów rozpoczynających się od dnia (wg Rady Międzynarodowych Standardów Rachunkowości)	Komentarz
			<p>z działalnością ubezpieczeniową według MSSF 9 i według MSR 39 i zaprezentowanie jej w innych całkowitych dochodach;</p> <ul style="list-style-type: none"> W przypadku grup kapitałowych prowadzących zarówno działalność ubezpieczeniową, jak i bankową – możliwość stosowania MSR 39 do wyceny wszystkich aktywów finansowych w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym w przypadku gdy działalność ubezpieczeniowa jest dominująca (co najmniej $\frac{3}{4}$ zobowiązań grupy kapitałowej stanowią zobowiązania ubezpieczeniowe). W przypadku gdy działalność ubezpieczeniowa nie jest dominująca wszystkie aktywa finansowe w sprawozdaniu skonsolidowanym muszą być wycenione zgodnie z MSSF 9; Możliwość jednoczesnego stosowania w sprawozdaniu skonsolidowanym wyceny według MSR 39 dla aktywów finansowych związanych z działalnością ubezpieczeniową oraz MSSF 9 dla pozostałych aktywów finansowych. <p>Po objęciu Alior Banku konsolidacją – Grupa PZU nie będzie spełniała kryterium umożliwiającego zastosowanie drugiego z zaprezentowanych uproszczeń. Z uwagi na odległy termin wejścia w życie MSSF 9 oraz brak finalnego kształtu zmian do MSSF 4 w zakresie rozwiązań przejściowych nie dokonano oszacowań wpływu zastosowania MSSF 9 na całkowite dochody i kapitały własne Grupy PZU.</p>
MSSF 14 – Regulacyjne rozliczenia międzyokresowe	30 stycznia 2014	1 stycznia 2016 ¹⁾	<p>Umożliwienie podmiotom stosującym MSSF po raz pierwszy, a które obecnie ujmują odroczone salda z działalności regulowanej zgodnie z ich poprzednimi, ogólnie przyjętymi zasadami rachunkowości, kontynuację ujmowania tych sald po przejściu na MSSF.</p> <p>Zmiana nie dotyczy Grupy PZU.</p>
MSSF 15 – Przychody z tytułu umów z klientami	28 maja 2014 oraz zmiany z 11 września 2015	1 stycznia 2018 ²⁾	<p>MSSF 15 określa, w jaki sposób i kiedy ujmuje się przychody, jak i wymaga dostarczenia bardziej szczegółowych ujawnień. Standard zastępuje MSR 18 „Przychody”, MSR 11 „Umowy o usługę budowlaną” oraz wiele interpretacji związanych z ujmowaniem przychodów. Standard ma zastosowanie do prawie wszystkich umów z klientami (główne wyjątki dotyczą umów leasingowych, instrumentów finansowych oraz umów ubezpieczeniowych). Fundamentalną zasadą nowego standardu jest ujmowanie przychodów w taki sposób, aby odzwierciedlić transfer towarów lub usług na rzecz klientów oraz w takiej kwocie, która odzwierciedla wysokość wynagrodzenia (tj. płatność), do którego spółka spodziewa się uzyskać prawo w zamian za towary lub usługi. Standard dostarcza również wytycznych ujmowania transakcji, które nie były szczegółowo regulowane przez dotychczasowe standardy (np. przychody z usług czy modyfikacja umów), jak i obszerniejsze wyjaśnienia na temat ujmowania umów wieloelementowych.</p> <p>Z uwagi na odległy termin wejścia w życie oraz brak zastosowania w odniesieniu do ubezpieczeniowych podmiotów Grupy PZU nie oszacowano potencjalnego wpływu zastosowania nowego standardu na całkowite dochody i kapitały własne.</p>

Nazwa standardu/interpretacji	Data wydania przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości	Data wejścia w życie dla rocznych okresów rozpoczynających się od dnia (wg Rady Międzynarodowych Standardów Rachunkowości)	Komentarz
MSSF 16 – Leasing	13 stycznia 2016	1 stycznia 2019	<p>MSSF 16 zastępuje MSR 17 <i>Leasing</i> oraz związane z tym standardem interpretacje. W odniesieniu do leasingobiorców nowy standard eliminuje rozróżnienie pomiędzy leasingiem finansowym oraz operacyjnym. Ujęcie leasingu operacyjnego w sprawozdaniu z sytuacji finansowej spowoduje rozpoznanie nowego składnika aktywów – prawa do użytkowania przedmiotu leasingu – oraz nowego zobowiązania – zobowiązania do dokonania płatności z tytułu leasingu. Prawa do użytkowania aktywów w leasingu podlegać będą umorzeniu natomiast od zobowiązania naliczane będą odsetki. Spowoduje to powstanie większych kosztów w początkowej fazie leasingu, nawet w przypadku gdy jego strony uzgodniły stałe opłaty roczne.</p> <p>Ujęcie umów leasingu u leasingodawcy w większości przypadków pozostanie niezmienione w związku z utrzymanym podziałem na umowy leasingu operacyjnego oraz finansowego.</p> <p>Z uwagi na odległy termin wejścia w życie i niedawną datę publikacji nowego standardu nie oszacowano jeszcze wpływu jego zastosowania na całkowite dochody i kapitały własne.</p>
Zmiany do MSR 7 – Inicjatywa dotycząca ujawnień	29 stycznia 2016	1 stycznia 2017	<p>Zmiany przewidują przedstawianie ujawnień umożliwiających ocenę zmian wartości zobowiązań powstałych w ramach działalności finansowej (zarówno wynikających z przepływów pieniężnych, jak i zmian o charakterze niepieniężnym).</p> <p>Zastosowanie wymogów będzie wymagało zamieszczenia dodatkowych ujawnień w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy PZU.</p>
Zmiany do MSR 12 – Rozpoznanie aktywów z tytułu podatku odroczonego od niezrealizowanych strat	19 stycznia 2016	1 stycznia 2017	<p>Zmiany wyjaśniają m. in., że niezrealizowane straty powiązane z instrumentami dłużnymi wycenianymi w wartości godziwej, dla których wartością podatkową jest ich początkowy koszt, mogą powodować powstanie ujemnych różnic przejściowych.</p> <p>Zmiana nie będzie miała wpływu na skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy PZU.</p>
Zmiany do MSSF 10 i MSR 28 – Sprzedaż lub przeniesienie aktywów pomiędzy inwestorem a jednostką stowarzyszoną lub wspólnym przedsięwzięciem	11 września 2014	Odroczone na nieokreślony czas	<p>Główną konsekwencją zmiany jest rozpoznanie całości zysku lub straty w sytuacji gdy transakcja dotyczy zorganizowanego biznesu (niezależnie od tego, czy jest on umiejscowiony w jednostce zależnej czy nie), natomiast częściowe zyski lub straty rozpoznaje się, gdy transakcja dotyczy poszczególnych aktywów, które nie tworzą zorganizowanego biznesu, nawet jeżeli znajdują się w jednostce zależnej.</p> <p>Zmiana nie będzie miała wpływu na skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy PZU.</p>

Nazwa standardu/interpretacji	Data wydania przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości	Data wejścia w życie dla rocznych okresów rozpoczynających się od dnia (wg Rady Międzynarodowych Standardów Rachunkowości)	Komentarz
Zmiany do MSSF 10, MSSF 12 i MSR 28 – Jednostki inwestycyjne: Zastosowanie zwolnienia z konsolidacji	18 grudnia 2014	1 stycznia 2016	<p>MSSF 10 - Dodanie dodatkowych wskazówek nakazujących jednostkom inwestycyjnym obowiązkową konsolidację zależnych jednostek nieinwestycyjnych świadczących usługi związane z inwestycjami; dodanie wskazówek dotyczących braku obowiązku sporządzania sprawozdań skonsolidowanych przez jednostki dominujące niższego szczebla zależne od jednostek inwestycyjnych.</p> <p>MSR 28 – dodanie wskazówek dotyczących zastosowania wyceny metodą praw własności przez inwestora niebędącego jednostką inwestycyjną w odniesieniu do stowarzyszonej jednostki inwestycyjnej lub joint-venture.</p> <p>Zmiana nie będzie miała wpływu na skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy PZU.</p>

¹⁾ Komisja Europejska wstrzymała proces zatwierdzania do czasu opublikowania ostatecznej wersji standardu.

²⁾ 28 kwietnia 2015 roku Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości głosowała za przesunięciem daty wejścia w życie o rok, do 1 stycznia 2018 roku.

Podsumowując, Grupa PZU nie przewiduje, aby wprowadzenie powyższych standardów oraz interpretacji miało istotny wpływ na stosowane przez Grupę PZU zasady rachunkowości, z wyjątkiem MSSF 9 i MSSF 15, których wpływu na stosowane przez Grupę PZU zasady rachunkowości jeszcze nie oceniono.

5.1.2. **Objaśnienie różnic między wcześniej publikowanym sprawozdaniem a niniejszym skonsolidowanym sprawozdaniem finansowym**

5.1.2.1. Zmiana prezentacji przepływów pieniężnych z tytułu nierozliczonych wpłat uczestników funduszy w ramach niektórych programów inwestycyjnych

W celu wierniejszego odzwierciedlenia treści ekonomicznej, w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym dokonano kompensaty przepływów na rachunkach przejściowych obejmujących nierozliczone wpłaty uczestników funduszy w ramach programów inwestycyjnych: PPE (pracowniczych programów emerytalnych), IKE (indywidualnego konta emerytalnego) oraz PI (plan inwestycyjny). Zamiast prezentacji w szyku rozwartym w pozycjach „Pozostałe wpływy operacyjne” i „Pozostałe wydatki operacyjne” przepływy te zaprezentowano w tych pozycjach po skompensowaniu („per saldo”).

5.1.2.2. Zmiana układu skonsolidowanego rachunku zysków i strat oraz skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej

W celu ujęcia w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy PZU danych finansowych grupy Alior Banku, objętej konsolidacją od 18 grudnia 2015 roku dokonano zmian prezentacyjnych w układzie skonsolidowanego rachunku zysków i strat oraz skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej.

W skonsolidowanym rachunku zysków i strat:

- wydzielono nową linię „Koszty odsetkowe”, w której będą wykazywane koszty odsetkowe od depozytów terminowych i rachunków bieżących, transakcji z przyrzeczeniem odkupu czy wyemitowanych dłużnych papierów wartościowych, wykazywane do tej pory w linii „Koszty finansowe”. Do tej pozycji zostały także przeniesione koszty odsetkowe dotyczące kontraktów inwestycyjnych o gwarantowanych i ustalonych warunkach, wykazywane do tej pory w linii „Zmiana wyceny kontraktów inwestycyjnych”.
- Usunięto linię „Zmiana wyceny kontraktów inwestycyjnych” – kwoty wykazywane w tej linii zostały przeniesione w zależności od sposobu wyceny kontraktu według efektywnej stopy procentowej lub wartości godziwej odpowiednio do „Kosztów odsetkowych” oraz „Zmiany netto wartości godziwej aktywów i zobowiązań wycenianych w wartości godziwej”.
- Usunięto linię „Koszty finansowe” – koszty odsetkowe wykazywane w tej linii zostały przeniesione do pozycji „Koszty odsetkowe” natomiast różnice kursowe do pozycji „Przychody netto z inwestycji”.

W celu zwiększenia przejrzystości, w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej:

- Usunięto podział na poszczególne rodzaje rezerw techniczno-ubezpieczeniowych;
- Usunięto pozycje dotyczące kontraktów inwestycyjnych – kwoty dotyczące kontraktów inwestycyjnych zaprezentowano w pozycji „Zobowiązania finansowe”.
- Usunięto pozycje „Instrumenty pochodne” oraz „Zobowiązania z tytułu emisji własnych dłużnych papierów wartościowych” – kwoty prezentowane dotąd w tych liniach zaprezentowano w nowej pozycji „Zobowiązania finansowe”.
- Utworzono nową pozycję „Zobowiązania finansowe” – w której zaprezentowano m. in. instrumenty pochodne, kontrakty inwestycyjne, zobowiązania wobec uczestników konsolidowanych funduszy inwestycyjnych, zobowiązania wobec banków i klientów z tytułu depozytów, zobowiązania z tytułu wyemitowanych dłużnych papierów wartościowych, prezentowane szczegółowo w notach.

Ponadto pozycje skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej zostały przegrupowane w celu dokładniejszego odwzorowania kryterium płynności.

5.1.2.3. Wpływ różnic na skonsolidowane sprawozdanie finansowe

W tabelach poniżej zaprezentowano wpływ powyższych zmian na pozycje skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej, skonsolidowanego rachunku zysków i strat oraz skonsolidowanego sprawozdania z przepływów pieniężnych.

Aktywa	31 grudnia 2014 <i>(zatwierdzone)</i>	Korekta	Punkt	31 grudnia 2014 <i>(przekształcone)</i>	1 stycznia 2014 <i>(zatwierdzone)</i>	Korekta	Punkt	1 stycznia 2014 <i>(przekształcone)</i>
Wartość firmy	785 663	(16 619)	2.4.6.2 2.4.6.3	769 044	8 519	-		8 519
Należności, w tym należności z tytułu umów ubezpieczeniowych	3 068 813	16 619	2.4.6.2 2.4.6.3	3 085 432	2 671 964	-		2 671 964
Aktywa, razem	67 572 761	-		67 572 761	62 787 304	-		62 787 304

Kapitały i zobowiązania	31 grudnia 2014 <i>(zatwierdzone)</i>	Korekta	Punkt	31 grudnia 2014 <i>(przekształcone)</i>	1 stycznia 2014 <i>(zatwierdzone)</i>	Korekta	Punkt	1 stycznia 2014 <i>(przekształcone)</i>
Kapitały, razem	13 167 628	-		13 167 628	13 127 631	-		13 127 631
Zobowiązania								
Kontrakty inwestycyjne	1 108 107	(1 108 107)	5.1.2.2	pozycja usunięta	2 121 037	(2 121 037)	5.1.2.2	pozycja usunięta
- o gwarantowanych i ustalonych warunkach	520 840	(520 840)	5.1.2.2	pozycja usunięta	1 250 492	(1 250 492)	5.1.2.2	pozycja usunięta
- na rachunek i ryzyko klienta	587 267	(587 267)	5.1.2.2	pozycja usunięta	870 545	(870 545)	5.1.2.2	pozycja usunięta
Zobowiązania finansowe	-	9 403 244	5.1.2.2	9 403 244	-	8 398 582	5.1.2.2	8 398 582
Instrumenty pochodne	625 844	(625 844)	5.1.2.2	pozycja usunięta	237 749	(237 749)	5.1.2.2	pozycja usunięta
Zobowiązania z tytułu emisji własnych dłużnych papierów wartościowych	2 127 527	(2 127 527)	5.1.2.2	pozycja usunięta	-	-		pozycja usunięta
Inne zobowiązania	9 361 277	(5 541 766)	5.1.2.2	3 819 511	9 351 414	(6 039 796)	5.1.2.2	3 311 618
Zobowiązania, razem	54 405 133	-		54 405 133	49 659 673	-		49 659 673
Kapitały i zobowiązania, razem	67 572 761	-		67 572 761	62 787 304	-		62 787 304

Wybrane pozycje skonsolidowanego rachunku zysków i strat	1 stycznia - 31 grudnia 2014 (zatwierdzone)	Korekta	Punkt	1 stycznia - 31 grudnia 2014 (przekształcone)
Przychody netto z inwestycji	1 793 838	(89 189)	5.1.2.2	1 704 649
Zmiana netto wartości godziwej aktywów i zobowiązań wycenianych w wartości godziwej	512 533	2 578	5.1.2.2	515 111
Koszty odsetkowe	-	(147 285)	5.1.2.2	(147 285)
Zmiana wyceny kontraktów inwestycyjnych	(14 031)	14 031	5.1.2.2	-
Zysk z działalności operacyjnej	3 913 083	(219 865)	5.1.2.2	3 693 218
Koszty finansowe	(219 865)	(219 865)	5.1.2.2	pozycja usunięta
Zysk brutto	3 691 693	-		3 691 693

Wybrane pozycje skonsolidowanego sprawozdania z przepływów pieniężnych	1 stycznia - 31 grudnia 2014 (zatwierdzone)	Korekta	Punkt	1 stycznia - 31 grudnia 2014 (przekształcone)
Przepływy środków pieniężnych z działalności operacyjnej				
Wpływy	20 817 079	(1 046 982)	5.1.2.1	19 770 097
- pozostałe wpływy operacyjne	2 071 053	(1 046 982)	5.1.2.1	1 024 071
Wydatki	(19 041 866)	1 046 982	5.1.2.1	(17 994 884)
- pozostałe wydatki operacyjne	(2 932 743)	1 046 982	5.1.2.1	(1 885 761)
Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej	1 775 213	-		1 775 213
Przepływy pieniężne netto, razem	(282 621)	-		(282 621)

5.2 Zasady konsolidacji

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2015 roku obejmuje dane finansowe jednostki dominującej i wszystkich jednostek zależnych, po wyeliminowaniu wzajemnych transakcji.

Jednostka zależna to jednostka, nad którą inna jednostka sprawuje kontrolę, czyli jednocześnie: sprawuje władzę nad jednostką, podlega ekspozycji na zmienne wyniki finansowe lub posiada prawa do zmiennych wyników finansowych oraz posiada możliwość wykorzystania sprawowanej władzy do wywierania wpływu na wysokość swoich dochodów finansowych.

W przypadku utraty kontroli nad funduszem inwestycyjnym zaprzestaje się jego konsolidacji i wyłącza ze skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej aktywa i zobowiązania tego funduszu, a także ewentualne zobowiązania wobec jego uczestników. W zamian prezentuje się jednostki uczestnictwa lub certyfikaty inwestycyjne odpowiadające wartości godziwej udziałów spółek Grupy PZU w aktywach netto takiego funduszu.

Konsolidacja polega na łączeniu podobnych pozycji aktywów, zobowiązań, kapitału własnego, przychodów, kosztów i przepływów pieniężnych jednostki dominującej oraz jej jednostek zależnych, a następnie wyłączeniu wartości bilansowej inwestycji jednostki dominującej w każdej z jednostek zależnych oraz tej części kapitału własnego każdej z jednostek zależnych, która odpowiada udziałowi jednostki dominującej. Wyłączeniu podlegają również aktywa i zobowiązania, przychody, koszty i przepływy pieniężne odnoszące się do transakcji między jednostkami Grupy PZU.

Sprawozdania finansowe jednostek zależnych sporządzane są za ten sam okres sprawozdawczy, co sprawozdanie jednostki dominującej.

Jednostki zależne konsoliduje się od dnia objęcia kontroli do dnia ustania kontroli.

Zasady przeliczania aktywów, zobowiązań oraz całkowitych dochodów zagranicznych jednostek zależnych wyrażonych w walutach obcych przedstawiono w punkcie 5.3.

5.3 Ujmowanie transakcji i sald wyrażonych w walutach obcych i zastosowane kursy walutowe

Transakcje przeprowadzane w walucie innej niż polski złoty ujmują się po kursie obowiązującym w dniu dokonania transakcji, ustalonym przez NBP. Na koniec okresu sprawozdawczego, pozycje pieniężne denominowane w walutach obcych przelicza się według średniego kursu NBP obowiązującego na ten dzień. Pozycje niepieniężne wyceniane w wartości godziwej i denominowane w walutach obcych wycenia się według kursu średniego NBP obowiązującego w dniu ustalenia wartości godziwej. Zyski i straty wynikłe z przeliczenia walut odnosi się bezpośrednio do rachunku zysków i strat.

Dane finansowe zagranicznych jednostek zależnych przelicza się na polskie złote:

- aktywa i zobowiązania – po średnim kursie ustalonym przez NBP obowiązującym na koniec okresu sprawozdawczego;
- pozycje rachunku zysków i strat oraz innych całkowitych dochodów – po średniej arytmetycznej średnich kursów ustalanych przez NBP na daty kończące każdy miesiąc okresu sprawozdawczego.

Różnice z przeliczeń ujmują się w pozycji „Różnice kursowe z przeliczenia” w kapitałach.

W skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym przyjęto następujące kursy walutowe:

Kursy walutowe przyjęte do przeliczenia danych finansowych zagranicznych jednostek podporządkowanych	1 stycznia – 31 grudnia 2015	1 stycznia – 31 grudnia 2014	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
euro	4,1848	4,1892	4,2615	4,2623
lit litewski	nd.	1,2133	nd.	1,2344
hrywna ukraińska	0,1722	0,2637	0,1622	0,2246

5.4 Metoda nabycia

Nabycia jednostek zależnych przez Grupę PZU rozlicza się metodą nabycia, zgodnie z MSSF 3 „Połączenia jednostek”.

W przypadku każdego nabycia jednostki ustalana jest jednostka przejmująca oraz dzień przejęcia, którym jest dzień objęcia kontroli nad nabywaną jednostką. W dniu przejęcia ujmują się, osobno od wartości firmy, możliwe do zidentyfikowania nabyte aktywa, przejęte zobowiązania oraz wszelkie niekontrolujące udziały w nabytej jednostce.

W dniu przejęcia, możliwe do zidentyfikowania nabyte aktywa i przejęte zobowiązania wycenia się w wartości godziwej.

W przypadku każdego nabycia, wszelkie niekontrolujące udziały w nabywanym podmiocie wycenia się w wartości proporcjonalnego udziału w wartości godziwej możliwych do zidentyfikowania aktywów netto nabywanego podmiotu.

Wartość firmy

Wartość firmy wycenia się i ujmują się na dzień nabycia w kwocie nadwyżki sumy:

- przekazanej zapłaty wycenionej w wartości godziwej na dzień nabycia;
- wartości wszelkich niekontrolujących udziałów w nabywanej jednostce, wycenionych tak, jak opisano powyżej;
- wartości godziwej udziału w kapitale nabywanej jednostki należącego do Grupy PZU przed objęciem kontroli;

nad ustaloną na dzień nabycia kwotą netto wartości godziwych możliwych do zidentyfikowania nabytych aktywów i przejętych zobowiązań.

W okresie wyceny Grupa PZU może korygować retrospektywnie prowizoryczne kwoty ujęte na dzień przejęcia, aby odzwierciedlić nowe informacje uzyskane o faktach i okolicznościach, które istniały na dzień przejęcia oraz, jeśli byłyby znane, wpłynęłyby na wycenę kwot ujętych na ten dzień. Zgodnie z pkt. 45 MSSF 3 okres wyceny nie przekracza jednego roku od dnia objęcia kontroli.

Wartości niematerialne

Wartości niematerialne nabyte w transakcji połączenia jednostek gospodarczych ujmuje się w wartości godziwej ustalonej na dzień przejęcia. Wartość godziwa składnika wartości niematerialnych odzwierciedla oczekiwania dotyczące prawdopodobieństwa osiągnięcia w przyszłości przez jednostkę korzyści ekonomicznych z tego składnika. Wartość godziwą wartości niematerialnych określa się w następujący sposób:

- znak towarowy – metodą zwolnienia z opłat licencyjnych (ang. *relief-from-royalty method*), bazującą na potencjalnych oszczędnościach z tytułu opłat licencyjnych, których jednostka nie poniesie, będąc właścicielem danego znaku towarowego (tj. bieżącej wartości przyszłych potencjalnych opłat licencyjnych). Ustalenie rynkowego poziomu opłaty licencyjnej polega na analizie stawek licencyjnych na użytkowanie znaków towarowych stosowanych pomiędzy niepowiązаныmi stronami w obrębie porównywalnego segmentu rynku. Następnie określa się hipotetyczne płatności licencyjne, które odpowiadają iloczynowi przyjętej stawki opłaty licencyjnej oraz wartości szacowanych przychodów ze sprzedaży. W celu obliczenia dochodu netto z licencji, płatności licencyjne należy zredukować o hipotetyczną wartość podatku dochodowego. Obliczone przepływy pieniężne netto powiększane są o potencjalną oszczędność podatkową z tytułu amortyzacji podatkowej znaku towarowego - TAB (ang. *tax amortisation benefit*). Na koniec, wyznaczone strumienie pieniężne podlegają dyskontowaniu za pomocą stopy dyskontowej, uwzględniającej m. in. ryzyko charakterystyczne dla danego znaku towarowego;
- relacje z brokerami oraz relacje z klientami – metodą wielookresowej nadwyżki dochodów – (MEEM, ang. *multi-period excess earnings method*) bazującą na bieżącej wartości przyszłych zysków generowanych przez poszczególne relacje. Wartość godziwa określana jest na podstawie zdyskontowanych przyszłych strumieni pieniężnych wynikających z dodatkowego przychodu generowanego przez spółkę posiadającą daną wartość niematerialną ponad przychody generowane przez spółkę, która takiej wartości nie posiada. Relacje identyfikuje się, określa prognozowany okres ich dalszego trwania (poprzez odpowiedni wskaźnik odejść z zastosowaniem tzw. krzywej Weibulla) oraz prognozuje przychody i koszty związane z poszczególnymi relacjami. Zidentyfikowany i obliczony poziom obciążenia z tytułu aktywów kapitałowych (CAC, ang. *contributory asset charge*), takich jak utrzymanie wskaźników kapitałowych na poziomach wymaganych przez organy nadzorcze, środki trwałe, zorganizowana siła robocza, znak towarowy oraz pozostałe wartości niematerialne aplikowany jest do przepływów pieniężnych po opodatkowaniu. Jeżeli istnieją struktury podatkowe, umożliwiające przeciętnemu uczestnikowi rynku podatkową amortyzację relacji – w jej wycenie uwzględnia się TAB;
- przyszłe zyski z zakupionego portfela umów ubezpieczenia (VIF, ang. *value in force*) – jako potencjalną nadwyżkę wartości księgowej rezerw techniczno-ubezpieczeniowych nad ich wartością godziwą, z uwzględnieniem odroczonej kosztów akwizycji. Wartość godziwą rezerw techniczno-ubezpieczeniowych wyznacza się jako wartość oczekiwaną bieżących nominalnych przepływów pieniężnych prognozowanych przy zastosowaniu metod aktuarialnych właściwych dla poszczególnych rodzajów rezerw, z uwzględnieniem specyfiki danego portfela i trendów rynkowych. Wartość oczekiwaną bieżących przyszłych przepływów pieniężnych wyznacza się poprzez zdyskontowanie prognozowanych nominalnych przepływów pieniężnych przy zastosowaniu czynników dyskontowych wyznaczonych na bazie krzywej stóp procentowych wolnych od ryzyka. Prognozowane nominalne przepływy pieniężne uwzględniają prawdopodobieństwo wystąpienia i wielkość przyszłych odszkodowań, kosztów likwidacji szkód (bezpośrednich i pośrednich), a w przypadku rezerwy składek również koszty administracyjne związane z obsługą portfela ubezpieczeń. Oszacowanie uwzględnia udział reasekuratora wynikający z obowiązujących umów reasekuracyjnych. Odpowiednie prawdopodobieństwa zdarzenia są szacowane przy pomocy metod statystycznych i aktuarialnych, a wielkość przepływów wynika z odpowiednich zapisów umów ubezpieczenia i analiz aktuarialnych;
- relacje z klientami posiadającymi rachunki oszczędnościowo-rozliczeniowe (CDI, ang. *core deposit intangible*) – jako bieżąca wartość różnicy pomiędzy kosztem finansowania rachunków oszczędnościowo-rozliczeniowych a alternatywnym kosztem finansowania (uwzględniającym koszty odsetkowe oraz koszty administracyjne), jaki musiałby ponieść bank, gdyby nie posiadał portfela takich rachunków. Wartość CDI określa się metodą *favourable source of funds*, będącą pochodną metod kosztowych i dochodowych. W metodzie tej prognozuje się poziom retencji rachunków oszczędnościowo-rozliczeniowych (z zastosowaniem tzw. krzywej Weibulla), szacuje średnie saldo początkowe i liczbę rachunków, które należy uwzględnić w wycenie, oblicza salda netto depozytów, skorygowane o wskaźnik retencji oraz niestabilną część bazy depozytowej. Na podstawie wymagań w zakresie

rezerwy obowiązkowej, kosztów odsetkowych oraz administracyjnych, pomniejszonych o wynik prowizyjny z rachunków kalkuluje się koszt nabytych depozytów. Następnie, na bazie benchmarków stóp procentowych szacowany jest alternatywny koszt finansowania. W kolejnym kroku wylicza się różnicę pomiędzy alternatywnym kosztem finansowania a kosztami nabytych rachunków, która podlega dyskontowaniu za pomocą wymaganej stopy zwrotu. W wycenie CDI nie uwzględniono korzyści podatkowej z tytułu amortyzacji (TAB).

Stopa dyskontowa wykorzystywana do wyceny wartości niematerialnych odzwierciedla wartość pieniądza w czasie oraz ryzyka związane z przewidywanymi przyszłymi przepływami pieniężnymi. Jest kalkulowana na podstawie oczekiwanego zwrotu z najlepszej inwestycji alternatywnej w stosunku do inwestycji wycenianej. Stopa ta wyznacza najmniejszy wymagany przez inwestora zwrot na wycenianym aktywie w ten sposób, aby uzyskać on z niego stopę zwrotu przynajmniej równą najlepszej dostępnej alternatywie inwestycyjnej. Zwrot z alternatywnej inwestycji musi być porównywalny pod względem wartości, czasu i pewności.

Koszt kapitału własnego (CE) szacuje się na dzień objęcia kontroli zgodnie z modelem CAPM (*ang. Capital Asset Pricing Model*): $CE = RF + ERP \times \beta + SP + SR$, gdzie RF to stopa wolna od ryzyka, ERP – premia za ryzyko rynkowe, β – to miernik ryzyka systematycznego ponoszonego przez właścicieli kapitału, uwzględniający ryzyko operacyjne oraz finansowe związane z daną działalnością, SP – premia za niską kapitalizację, SR – premie specyficzne.

Rzeczowe aktywa trwałe

Nieruchomości wycenia się metodą dochodową, polegającą na określeniu wartości nieruchomości przy założeniu, że jej nabywca zapłaci cenę, której wysokość jest uzależniona od zdyskontowanej wartości możliwych do uzyskania przepływów pieniężnych.

Inne rzeczowe aktywa wycenia się metodą porównawczą lub odtworzeniową.

Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe

Wartość rezerw techniczno-ubezpieczeniowych wykazuje się w dotychczasowej wartości bilansowej. Zgodnie z MSSF4 różnicę pomiędzy wartością godziwą a wartością bilansową rezerw techniczno-ubezpieczeniowych wykazuje się jako wartości niematerialne (przyszłe zyski z zakupionego portfela umów ubezpieczenia).

5.5 Wartość firmy

Wartość firmy, której wartość początkową ustalono w sposób opisany w punkcie 5.4 nie podlega amortyzacji, lecz na koniec każdego roku obrotowego oraz każdorazowo, gdy istnieją przesłanki, że mogło dojść do utraty wartości, poddaje się testom na utratę wartości. Test na utratę wartości firmy oparty jest na ocenie wartości odzyskiwalnej poszczególnych jednostek generujących przepływy pieniężne i porównaniu jej z ich wartością księgową (łącznie z przypisaną wartością firmy). Jednostka generująca przepływy pieniężne, dla której przeprowadza się test, nie może być większa niż segment operacyjny. W sytuacji, gdy wartość odzyskiwalna jest mniejsza, odpis z tytułu utraty wartości odnosi się w pierwszej kolejności na wartość firmy.

Wartość firmy jednostek zależnych wykazywana jest w pozycji „Wartość firmy”, natomiast wartość firmy jednostek stowarzyszonych w pozycji „Jednostki wyceniane metodą praw własności” w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej.

5.6 Wartości niematerialne

Składniki wartości niematerialnych rozpoznaje się, jeżeli są one możliwe do zidentyfikowania, sprawowana jest nad nimi kontrola, jest prawdopodobne, że osiągnięte zostaną przyszłe korzyści ekonomiczne, które można przyporządkować danemu składnikowi i można wiarygodnie ustalić cenę nabycia lub koszt wytworzenia danego składnika.

Wartości niematerialne wycenia się według cen nabycia lub kosztów wytworzenia pomniejszonych o odpisy amortyzacyjne, a także o odpisy z tytułu utraty wartości.

Sposób ustalenia wartości godziwej wartości niematerialnych nabywanych w transakcji połączenia jednostek gospodarczych zaprezentowano w punkcie 5.4.

Składniki wartości niematerialnych obejmują w szczególności: oprogramowanie komputerowe, autorskie prawa majątkowe, licencje oraz koncesje, a także składniki nabyte w transakcjach połączenia jednostek gospodarczych - znaki towarowe, relacje z klientami (w tym relacje z klientami posiadającymi rachunki oszczędnościowo-rozliczeniowe), relacje z brokerami, przyszłe zyski z zakupionego portfela umów ubezpieczenia itp.

Składniki wartości niematerialnych podlegają amortyzacji przez szacowany okres użyteczności:

- składniki inne niż składniki wartości niematerialnych nabyte w transakcjach połączenia jednostek gospodarczych – przy zastosowaniu metody liniowej przez okres od dwóch do pięciu lat. W uzasadnionych przypadkach, po indywidualnej analizie, dopuszcza się stosowanie innej stawki amortyzacji adekwatnej do przewidywanego okresu użytkowania danego składnika wartości niematerialnych. W związku z podjętą decyzją dotyczącą planowanego okresu użytkowania systemu produktowego w PZU przez okres 10 lat, przyjęto dla niego roczną stawkę amortyzacji 10%;
- składniki wartości niematerialnych nabyte w transakcjach połączenia jednostek gospodarczych (z wyjątkiem nabytych znaków towarowych) – przez okres od jednego do piętnastu lat w oparciu o wartości generowanych zysków w poszczególnych latach;
- znaki towarowe nabyte w transakcjach połączenia jednostek gospodarczych, jako wartości niematerialne o okresie użytkowania ustalonym jako nieokreślony nie podlegają amortyzacji, lecz na koniec każdego roku obrotowego oraz każdorazowo, gdy istnieją przesłanki, że mogło dojść do utraty wartości, poddaje się je testom na utratę wartości.

Amortyzacja obciąża „Pozostałe koszty operacyjne” w skonsolidowanym rachunku zysków i strat.

5.7 Rzeczowe aktywa trwałe

Składniki rzeczowych aktywów trwałych wykazuje się według cen nabycia lub kosztów wytworzenia, pomniejszonych o dotychczasowe umorzenie oraz odpisy z tytułu utraty wartości.

Amortyzuje się wszystkie składniki rzeczowych aktywów trwałych oraz ich istotne komponenty, z wyjątkiem gruntów oraz rzeczowych aktywów trwałych w budowie. Składnik amortyzuje się od momentu, gdy jest on dostępny do użytkowania, to znaczy od momentu jego dostosowania do miejsca i warunków potrzebnych do rozpoczęcia funkcjonowania zgodnie z zamierzeniami.

Poniżej przedstawiono roczne stawki amortyzacji dla istotnych składników aktywów:

Kategoria aktywów	Stawka
Spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego oraz spółdzielcze prawo do lokalu użytkowego	2,5%
Budynki i budowle	1,5% - 10%
Maszyny i urządzenia techniczne	10% - 40%
Środki transportu	14% - 33%
Sprzęt informatyczny	20% - 40%
Pozostałe aktywa trwałe	7% - 20%

Aktywa utrzymywane na podstawie umowy leasingu finansowego amortyzuje się przez okres ich użyteczności, o ile występuje racjonalna pewność ich zakupu lub przeniesienia własności. W przeciwnym razie amortyzuje się je przez okres nie dłuższy niż przez okres trwania leasingu.

5.8 Utrata wartości rzeczowych aktywów trwałych oraz wartości niematerialnych

Na koniec okresu sprawozdawczego przeprowadzany jest przegląd składników aktywów w celu stwierdzenia, czy nie występują przesłanki wskazujące na możliwość utraty ich wartości.

Uznaje się, że utrata wartości składników wartości niematerialnych oraz rzeczowych aktywów trwałych wystąpiła, jeżeli w wyniku zmian technologicznych, przeznaczenia do likwidacji, wycofania z użytkowania lub wystąpienia innych przesłanek wskazujących na zmniejszenie przydatności danego składnika aktywów obniżyła się wartość przewidywanych korzyści ekonomicznych związanych ze składnikiem wartości niematerialnych lub rzeczowych aktywów trwałych.

W przypadku stwierdzenia takich przesłanek, przeprowadza się test na utratę wartości danego składnika aktywów mający na celu określenie jego wartości odzyskiwalnej. Test na utratę wartości przyszłych zysków z zakupionego portfela umów ubezpieczenia przeprowadza się łącznie z testem adekwatności rezerw opisanym w punkcie 5.18.3. W razie konieczności dokonuje się odpisu aktualizującego do wartości odzyskiwalnej. W sytuacji, gdy składnik aktywów nie generuje przepływów pieniężnych, które są w znacznym stopniu niezależne od przepływów generowanych przez inne aktywa, analizę przeprowadza się dla najmniejszej możliwej do zidentyfikowania grupy aktywów generujących niezależne wpływy pieniężne, do której należy dany składnik aktywów. Ewentualne odpisy z tytułu utraty wartości wykazywane są jako koszt w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w pozycji „Pozostałe koszty operacyjne”.

Jeżeli występują przesłanki wskazujące na to, że odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości, który był ujęty w okresach ubiegłych przestał istnieć lub uległ zmniejszeniu, szacuje się wartość odzyskiwalną takiego składnika aktywów. Ujęty w ubiegłych okresach odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości odwraca się do wartości odzyskiwalnej, nieprzekraczającej wartości bilansowej, jaka została by ustalona (po odjęciu umorzenia), gdyby poprzednio w ogóle nie ujęto odpisu. Odwrócenie odpisu aktualizacyjnego z tytułu utraty wartości ujmuje się jako przychód w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w pozycji „Pozostałe przychody operacyjne”.

5.9 Koszty akwizycji oraz odroczone koszty akwizycji

Koszty akwizycji obejmują koszty związane z zawieraniem i odnawianiem umów ubezpieczenia. Do bezpośrednich kosztów akwizycji zalicza się między innymi koszty prowizji pośredników ubezpieczeniowych, koszty wynagrodzeń pracowników związane z zawieraniem umów ubezpieczenia, koszty atestów, ekspertyz, badań związanych z ryzykiem przyjmowanym. Do pośrednich kosztów akwizycji zalicza się koszty związane z reklamą i promocją produktów ubezpieczeniowych oraz koszty związane z badaniem wniosków i wystawianiem polis.

Zgodnie z zasadą memoriału, część kosztów akwizycji rozlicza się w czasie, zgodnie z zasadami opisanymi w punktach 5.9.1 i 5.9.2.

Aktywowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej koszty akwizycji dotyczące zarówno ubezpieczeń majątkowych i osobowych, jak też ubezpieczeń na życie podlegają testom na utratę wartości poprzez ich uwzględnienie w teście adekwatności rezerw techniczno-ubezpieczeniowych.

5.9.1. Ubezpieczenia majątkowe i osobowe

Koszty akwizycji dotyczące ubezpieczeń majątkowych i osobowych odraczane są na zasadach stosowanych przy ustalaniu rezerwy składek i amortyzowane w ciężar rachunku zysków i strat przez okres ochrony ubezpieczeniowej (wykazywane w pozycji „Koszty akwizycji”).

Odraczaniu w czasie podlegają prowizje akwizycyjne oraz część pośrednich kosztów akwizycji związanych z zawieraniem i odnawianiem polis ubezpieczeniowych w szczególności koszty działań związane bezpośrednio z procesami sprzedażowymi, które nie mogą zostać zakwalifikowane jako bezpośrednie koszty akwizycji, przede wszystkim koszty działań związanych z: procesami zawierania umów i *underwritingu* w jednostkach sprzedażowych (wyodrębnianych na podstawie ankiet czasu pracy), automatycznym i manualnym wprowadzaniem polis do systemów produkcyjnych (ewidencja sprzedaży) oraz funkcjonowaniem contact center w zakresie sprzedaży polis.

5.9.2. Ubezpieczenia na życie

W ubezpieczeniach na życie do rozliczania kosztów akwizycji w czasie w przypadku tradycyjnych produktów z udziałem w zysku (ubezpieczenia na życie lub dożycie oraz zaopatrzenia dzieci) stosuje się metodę Zillmera.

5.10 Regresy i odzyski po szkodach w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych

W przypadku niektórych grup (rodzajów) ubezpieczeń majątkowych i osobowych, po wypłacie odszkodowania lub świadczenia może dojść do przejścia przez ubezpieczyciela roszczeń wobec osób trzecich (regresy) lub prawa własności do ubezpieczonego majątku (odzyski).

Odzyski prezentuje się jako zapasy w pozycji „Inne aktywa”, a ich oszacowana wartość godziwa na dzień fizycznego przejścia pomniejsza koszty odszkodowań i świadczeń wypłaconych danego okresu.

Oszacowaną metodami aktuarialnymi wartość przewidywanych przyszłych zwrotów kosztów na skutek przejścia roszczeń wobec osób trzecich oraz przejścia prawa własności do ubezpieczonego majątku ujmuje się w pozycji „Szacowane regresy i odzyski”.

Podstawą ustalenia przyszłych regresów i odzysków są roczne trójkąty otrzymanych regresów i odzysków. Wartość przyszłych regresów i odzysków wyliczana jest przy wykorzystaniu uogólnionej metody *Chain Ladder*, w podziale na lata, w których powstały szkody.

Oszacowane wartości regresów i odzysków, ujęte w księgach rachunkowych w danym okresie pomniejszają koszty utworzenia rezerw na niewypłacone odszkodowania i świadczenia tego okresu.

5.11 Nieruchomości inwestycyjne

Nieruchomości inwestycyjne utrzymuje się w celu osiągnięcia przychodów z czynszów lub uzyskania korzyści wynikających ze wzrostu ich wartości, bądź obu tych pożytków równocześnie. Nieruchomości inwestycyjne nie są wykorzystywane w działalności operacyjnej.

Nieruchomości inwestycyjne ujmuje się początkowo według ceny nabycia lub kosztu wytworzenia, powiększonych o koszty transakcji. Po początkowym ujęciu, wycenia się je w wartości godziwej, zgodnie z zasadami opisanymi w punkcie 10.1.5. Zyski i straty wynikające ze zmiany wartości godziwej nieruchomości inwestycyjnych ujmuje się w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w pozycji „Zmiana netto wartości godziwej aktywów i zobowiązań wycenianych w wartości godziwej” w okresie, w którym powstały.

W przypadku gdy nieruchomość wykorzystywana na własne potrzeby staje się nieruchomością inwestycyjną, do dnia reklasyfikacji naliczana jest amortyzacja i dokonywane są ewentualne odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości, a następnie:

- jeżeli ustalona na ten dzień wartość bilansowa jest wyższa niż wartość godziwa, to różnica ujmowana jest w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w pozycji „Pozostałe koszty operacyjne”,
- jeżeli dotychczasowa wartość bilansowa jest niższa od wartości godziwej, to różnicę ujmuje się w pierwszej kolejności w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w pozycji „Pozostałe przychody operacyjne” jako odwrócenie odpisu aktualizującego (do wysokości wcześniej dokonanego odpisu, przy czym kwota ujęta w skonsolidowanym rachunku zysków i strat nie może przekroczyć kwoty doprowadzającej wartość nieruchomości do takiej wartości, jaka zostałaby ustalona po odjęciu umorzenia, gdyby w ogóle nie dokonano odpisu), a pozostałą część różnicy - w innych całkowitych dochodach w pozycji „Reklasyfikacja nieruchomości z rzeczowych aktywów trwałych do inwestycyjnych”.

Przy późniejszym zbyciu nieruchomości inwestycyjnej kapitał z aktualizacji wyceny przenosi się do kapitału zapasowego.

5.12 Jednostki stowarzyszone i wspólne przedsięwzięcia

Jednostki stowarzyszone to jednostki, na które wywierany jest znaczący wpływ, czyli władza pozwalająca na uczestniczenie w podejmowaniu decyzji na temat polityki finansowej lub operacyjnej jednostki, w której dokonano inwestycji, niepolegająca jednak na sprawowaniu kontroli lub współkontroli.

Wspólne przedsięwzięcia to ustalenie umowne, w ramach którego strony sprawujące współkontrolę nad ustaleniem umownym mają prawa do aktywów netto tego ustalenia.

Jednostki stowarzyszone i wspólne przedsięwzięcia wycenia się metodą praw własności, zgodnie z którą w momencie początkowego ujęcia inwestycja ujmowana jest według kosztu, a następnie wartość bilansowa jest powiększana lub pomniejszana w celu ujęcia udziałów inwestora w zyskach lub stratach jednostki stowarzyszonej lub wspólnego przedsięwzięcia. Udział Grupy PZU w wyniku finansowym jednostek stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięć ujmuje się w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w pozycji „Udział w zyskach netto jednostek wycenianych metodą praw własności”, natomiast udział w zmianach stanu innych całkowitych dochodów – w innych całkowitych dochodach.

Na koniec każdego roku obrotowego oraz każdorazowo, gdy istnieją przesłanki, że mogło dojść do utraty wartości, jednostki stowarzyszone i wspólne przedsięwzięcia poddaje się testom na utratę wartości. Test oparty jest na ocenie wartości odzyskiwalnej poszczególnych jednostek i porównaniu jej z wartością księgową (łącznie z wartością firmy). W sytuacji, gdy wartość odzyskiwalna jest mniejsza, odpis z tytułu utraty wartości odnosi się w pierwszej kolejności na wartość firmy.

5.13 Instrumenty finansowe

Ujęcie i klasyfikacja

Aktywa i zobowiązania finansowe ujmuje się w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w momencie, gdy jednostka Grupy PZU staje się stroną wiążącego kontraktu, z którego wynika, iż ponosi ryzyko i staje się beneficjentem korzyści związanych z instrumentem finansowym. W przypadku transakcji zawieranych na zorganizowanym rynku, nabycie bądź sprzedaż aktywów i zobowiązań finansowych ujmuje się w księgach w dacie zawarcia transakcji.

Instrumenty finansowe kwalifikuje się w momencie nabycia do poszczególnych kategorii określonych w MSR 39 i ujmuje w wartości godziwej skorygowanej o koszty transakcji, które mogą być bezpośrednio przypisane do nabycia lub wystawienia danego instrumentu finansowego. Wyjątkiem są instrumenty wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy, w przypadku których koszty transakcyjne ujmuje się oddzielnie w pozycji „Przychody netto z inwestycji”. Wartością godziwą instrumentu finansowego w momencie jego początkowego ujęcia jest zwykle jego cena transakcyjna, o ile charakter instrumentu finansowego nie wskazuje, że jest inaczej.

Aktywa i zobowiązania finansowe klasyfikowane są do kategorii i wyceniane zgodnie z zasadami opisanymi w punktach 5.13.1 - 5.13.4.

W przypadku instrumentów finansowych przynoszących przychody odsetkowe, odsetki nalicza się począwszy od następnego dnia po dniu rozliczenia transakcji.

Wyłączenie ze sprawozdania z sytuacji finansowej

Składniki aktywów finansowych wyłącza się ze skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej, gdy wygasają lub są przenoszone na inny podmiot umowne prawa do przepływów pieniężnych z danego składnika aktywów. Przeniesienie występuje także, gdy umowne prawa do otrzymania przepływów pieniężnych ze składnika aktywów zostają zatrzymane, ale przyjmowany jest umowny obowiązek przekazania tych przepływów jednostce spoza Grupy PZU.

Przenosząc składniki aktywów finansowych ocenia się, w jakim stopniu zachowane zostaje ryzyko i korzyści związane z posiadaniem składnika aktywów:

- jeżeli przenoszone jest zasadniczo całe ryzyko i wszystkie korzyści związane z posiadaniem składnika aktywów finansowych, to wyłącza się składnik aktywów finansowych ze skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej;
- jeżeli zachowuje się zasadniczo całe ryzyko i wszystkie korzyści związane z posiadaniem składnika aktywów finansowych, to w dalszym ciągu ujmuje się składnik aktywów finansowych w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej;
- jeżeli nie przenosi się ani nie zachowuje zasadniczo całego ryzyka i wszystkich korzyści związanych z posiadaniem składnika aktywów finansowych, ustala się czy została zachowana kontrola nad tym składnikiem aktywów finansowych.

W przypadku zachowania kontroli składnik aktywów finansowych jest ujmowany w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej do wysokości wynikającej z trwałego zaangażowania, odpowiednio w przypadku braku kontroli składnik jest ze skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej wyłączany.

Zobowiązanie finansowe (lub jego część) wyłączana jest ze skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej, gdy obowiązek określony w umowie został wypełniony, umorzony lub wygasł.

5.13.1. Aktywa finansowe utrzymywane do terminu wymagalności

Do aktywów finansowych utrzymywanych do terminu wymagalności zalicza się aktywa finansowe niebędące instrumentami pochodnymi, z ustalonymi lub możliwymi do określenia płatnościami oraz o ustalonym terminie wymagalności, które nabyto z zamiarem utrzymania i Grupa PZU jest w stanie utrzymać je do terminu zapadalności.

Aktywa finansowe utrzymywane do terminu wymagalności wycenia się według zamortyzowanego kosztu, a wyniki wyceny ujmuje w pozycji „Przychody netto z inwestycji”.

5.13.2. Kredyty, pożyczki i inne należności

Kredyty, pożyczki i inne należności są aktywami finansowymi niebędącymi instrumentami pochodnymi, z ustalonymi lub możliwymi do określenia płatnościami, które nie są notowane na aktywnym rynku, inne niż:

- aktywa finansowe, które jednostka zamierza sprzedać natychmiast lub w bliskim terminie, które kwalifikuje się jako przeznaczone do obrotu i te, które przy początkowym ujęciu zostały wyznaczone przez jednostkę jako wyceniane według wartości godziwej przez wynik finansowy;
- aktywa finansowe wyznaczone przez jednostkę przy początkowym ujęciu jako dostępne do sprzedaży;
- aktywa finansowe, których posiadacz może nie odzyskać zasadniczo pełnej kwoty inwestycji początkowej z innego powodu niż pogorszenie obsługi kredytu, które kwalifikuje się jako dostępne do sprzedaży.

Do kredytów, pożyczek i innych należności zalicza się w szczególności:

- dłużne papiery wartościowe nabyte w ramach kontraktu, z którego wynika, iż zbywający zachował niemalże wszystkie ryzyka i korzyści związane z tymi papierami (transakcje *buy-sell-back* i *reverse repo*);
- dłużne papiery wartościowe nienotowane na aktywnym rynku;
- lokaty terminowe w instytucjach kredytowych;
- udzielone pożyczki;
- należności od klientów z tytułu kredytów;
- należności z tytułu zawartych umów ubezpieczeniowych (w tym również reasekuracji);
- inne należności.

Kredyty, pożyczki i inne należności, z wyjątkiem należności z tytułu zawartych umów ubezpieczeniowych i innych należności krótkoterminowych wycenia się na koniec okresu sprawozdawczego według zamortyzowanego kosztu.

Ze względu na ich charakter, należności z tytułu zawartych umów ubezpieczeniowych i inne należności krótkoterminowe, wycenia się w wartości nominalnej z uwzględnieniem odpisów z tytułu utraty wartości należności wątpliwych (sposób oszacowania tych odpisów dla należności ubezpieczeniowych przedstawiono w punkcie 6.2.2.4).

Wynik wyceny kredytów, pożyczek i innych należności do wysokości wyceny według zamortyzowanego kosztu wykazuje w pozycji „Przychody netto z inwestycji”.

5.13.3. Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

Do instrumentów finansowych dostępnych do sprzedaży zalicza się instrumenty finansowe niezakwalifikowane do innych kategorii.

Instrumenty zaliczone do tej kategorii wycenia się w wartości godziwej, zgodnie z zasadami opisanymi w punkcie 10.1. Różnicę pomiędzy wartością godziwą na koniec okresu sprawozdawczego a ceną nabycia odnosi się bezpośrednio na kapitał z aktualizacji wyceny. W przypadku dłużnych papierów wartościowych odsetki naliczone przy wykorzystaniu efektywnej stopy procentowej ujmuje się w pozycji „Przychody netto z inwestycji”, a w kapitale z aktualizacji wyceny ujmuje się różnicę pomiędzy wartością godziwą a wartością według zamortyzowanego kosztu.

W przypadku sprzedaży instrumentów finansowych dostępnych do sprzedaży wartość kapitału z aktualizacji ich wyceny jest wyksięgowywana i ujmowana w pozycji „Wynik netto z realizacji i odpisy z tytułu utraty wartości aktywów finansowych”.

5.13.4. Instrumenty finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy

Instrumenty finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy obejmują:

- instrumenty finansowe przeznaczone do obrotu – aktywa nabyte w celu ich sprzedaży w bliskim terminie lub zobowiązania zaciągnięte w celu ich odkupienia w krótkim terminie oraz instrumenty pochodne, które nie są wyznaczone jako efektywne instrumenty zabezpieczające;
- instrumenty finansowe zaliczone w momencie nabycia do kategorii wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy, o ile ich wartość godziwą można wiarygodnie oszacować. Do takich instrumentów finansowych zalicza się:
 - niektóre instrumenty, które są przeznaczone na pokrycie rezerw techniczno-ubezpieczeniowych oraz kontraktów inwestycyjnych w ubezpieczeniach na życie. Przyjęta klasyfikacja tych instrumentów eliminuje lub znacząco ogranicza niedopasowanie w zakresie wyceny i rozpoznawania zobowiązań i aktywów stanowiących ich pokrycie;
 - instrumenty finansowe zarządzane i oceniane, zgodnie z udokumentowanymi zasadami zarządzania ryzykiem, w oparciu o wartość godziwą;
 - zobowiązania z tytułu kontraktów inwestycyjnych na rachunek i ryzyko klienta;
 - zobowiązania wobec uczestników konsolidowanych funduszy inwestycyjnych.

Zasady wyceny do wartości godziwej opisano w punkcie 10.1. Skutki zmiany wyceny instrumentów finansowych wycenianych w wartości godziwej, w tym odnoszące się do nich przychody z tytułu odsetek oraz zmiany wartości zobowiązań z tytułu kontraktów inwestycyjnych na rachunek i ryzyko klienta ujmuje się w pozycji „Zmiana netto wartości godziwej aktywów i zobowiązań wycenianych w wartości godziwej” w okresie, którego dotyczą.

Instrumenty pochodne

Instrumenty pochodne ujmuje się w księgach rachunkowych w wartości godziwej na dzień zawarcia transakcji i w późniejszych okresach wycenia się w wartości godziwej, zgodnie z zasadami opisanymi w punkcie 10.1.3.

Instrumenty pochodne wykazuje się jako aktywa finansowe, jeżeli ich wartości godziwa jest dodatnia lub jako zobowiązania finansowe, jeżeli jest ujemna.

Zmiany wartości godziwej instrumentów pochodnych niebędących instrumentami zabezpieczającymi ujmuje się w pozycji „Zmiana netto wartości godziwej aktywów i zobowiązań wycenianych w wartości godziwej”.

5.13.5. Rachunkowość zabezpieczeń

Rachunkowość zabezpieczeń służy do symetrycznego ujmowania w rachunku zysków i strat kompensujących się zmian wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego oraz pozycji zabezpieczanej. Rachunkowość zabezpieczeń stosowana jest, gdy spełnione są wszystkie warunki określone w MSR 39:

- w momencie ustanowienia zabezpieczenia formalnie wyznaczono i udokumentowano powiązanie zabezpieczające, jak również cel zarządzania ryzykiem oraz strategię ustanowienia zabezpieczenia. Dokumentacja zawiera identyfikację instrumentu zabezpieczającego, zabezpieczanej pozycji lub transakcji, charakter zabezpieczanego ryzyka, a także sposób, w jaki jednostka będzie oceniała efektywność instrumentu zabezpieczającego;
- oczekuje się, że zabezpieczenie będzie wysoce efektywne w kompensowaniu zmian przepływów pieniężnych wynikających z zabezpieczanego ryzyka, zgodnie z udokumentowaną pierwotnie strategią zarządzania ryzykiem, dotyczącą konkretnego powiązania zabezpieczającego;
- planowana transakcja będąca przedmiotem zabezpieczenia musi być wysoce prawdopodobna oraz musi podlegać zagrożeniu zmianami przepływów pieniężnych, które mogą wpływać na rachunek zysków i strat;
- efektywność zabezpieczenia można wiarygodnie ocenić, co oznacza możliwość wiarygodnej wyceny przepływów pieniężnych związanych z pozycją zabezpieczaną oraz instrumentu zabezpieczającego;
- zabezpieczenie jest na bieżąco oceniane i stwierdza się jego wysoką efektywność we wszystkich okresach sprawozdawczych, na które zabezpieczenie zostało ustanowione.

Niektóre spółki Grupy PZU stosują rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych.

Zabezpieczenie przepływów pieniężnych to zabezpieczenie przed zagrożeniem zmiennością przepływów pieniężnych, które można przypisać konkretnemu rodzajowi ryzyka związanemu z ujętym składnikiem aktywów lub zobowiązaniem lub z wysoce prawdopodobną planowaną transakcją i które mogłyby wpływać na rachunek zysków i strat.

Strategia zabezpieczająca ma na celu zabezpieczenie ryzyka stóp procentowych, wynikającego ze zmienności przepływów pieniężnych z tytułu aktywów o zmiennym oprocentowaniu, przy wykorzystaniu transakcji złotowych typu IRS (ang. *interest rate swap*). Pozycją zabezpieczaną są przepływy pieniężne z tytułu portfela kredytów i pożyczek złotowych o zmiennej stopie procentowej. Pozycją zabezpieczającą są transakcje IRS, w ramach których otrzymywane są stałe odsetki oparte na stopie stałej, a płacone są odsetki oparte na stopie zmiennej. Pozycje zabezpieczane wyceniane są według zamortyzowanego kosztu, zaś pozycje zabezpieczające według wartości godziwej.

Wynik wyceny efektywnej części zabezpieczeń przepływów pieniężnych ujmuje się w innych całkowitych dochodach. Część nieefektywną zabezpieczenia ujmuje się w rachunku zysków i strat.

5.13.6. Zobowiązania finansowe inne niż zobowiązania wyceniane w wartości godziwej

Do zobowiązań finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu, których wyniki wyceny prezentuje się w pozycji „Koszty odsetkowe” zalicza się:

- zobowiązania wobec banków i wobec klientów z tytułu depozytów bieżących i terminowych;
- instrumenty dłużne wyemitowane przez Grupę PZU;
- kontrakty inwestycyjne o gwarantowanych i ustalonych warunkach;
- transakcje sprzedaży papierów wartościowych z jednoczesnym przyrzeczeniem ich odkupu w określonym terminie i po określonej cenie (transakcje *sell-buy-back* i *repo*).

Ze względu na krótkoterminowy charakter zobowiązania z tytułu dostaw i usług wykazuje się w wartości wymaganej zapłaty.

5.13.7. Utrata wartości aktywów finansowych

Ocenę, czy występują obiektywne dowody utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych, przeprowadza się na koniec każdego okresu sprawozdawczego.

W przypadku wystąpienia obiektywnych dowodów utraty wartości wynikających ze zdarzeń zaistniałych po pierwotnym ujęciu składników aktywów finansowych i powodujących zmniejszenie oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych dokonuje się stosownych odpisów w ciężar kosztów bieżącego okresu. Nie ujmuje się oczekiwanych strat z tytułu utraty wartości w wyniku przyszłych zdarzeń, bez względu na stopień prawdopodobieństwa ich zajścia.

Do obiektywnych dowodów utraty wartości zalicza się informacje dotyczące następujących zdarzeń:

- znaczące trudności finansowe emitenta lub dłużnika;
- niedotrzymanie warunków umowy, np. niespłacenie albo zaleganie ze spłaceniem odsetek lub nominału;
- przyznanie pożyczkobiorcy przez pożyczkodawcę (ze względów ekonomicznych lub prawnych, wynikających z trudności finansowych pożyczkobiorcy) udogodnienia, którego w innym przypadku pożyczkodawca by nie udzielił;
- wysokie prawdopodobieństwo likwidacji, upadłości lub innej reorganizacji finansowej pożyczkobiorcy;
- zanik aktywnego rynku na dany składnik aktywów finansowych ze względu na trudności finansowe emitenta;
- obserwowane dane wskazujące na możliwy do zmierzenia spadek oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych związanych z grupą aktywów finansowych od momentu ich początkowego ujęcia, mimo że nie można jeszcze ustalić spadku dotyczącego pojedynczego składnika grupy aktywów finansowych, w tym:
 - negatywne zmiany dotyczące statusu płatności pożyczkobiorców w grupie (np. zwiększona ilość opóźnionych płatności) lub
 - niekorzystne zmiany sytuacji gospodarczej w danej branży, regionie itp., które wpływają na pogorszenie zdolności płatniczej dłużników;
- znaczący lub przedłużający się spadek wartości godziwej inwestycji w instrument kapitałowy poniżej kosztu nabycia (dodatkowe informacje przedstawiono w punkcie 6.2.2.3);
- niekorzystne zmiany środowiska technologicznego, rynkowego, gospodarczego, prawnego lub innego, w którym działa emitent instrumentów kapitałowych, które wskazują na możliwość nieodzyskania kosztów inwestycji w ten instrument kapitałowy.

Przesłanki utraty wartości dotyczące ekspozycji kredytowych można podzielić na przesłanki dotyczące:

- klienta, w tym:
 - klienta indywidualnego – upadłość konsumencka, zgon, brak informacji o miejscu pobytu klienta, utrata pracy, problemy finansowe klienta;
 - klienta biznesowego – postępowanie naprawcze, upadłość/likwidacja, znaczące pogorszenie wewnętrznej oceny scoringowej/ratingowej, znaczące pogorszenie sytuacji ekonomiczno-finansowej;
 - zarówno klienta indywidualnego, jak i biznesowego – znaczące opóźnienie w spłacie lub nieautoryzowany debet, nieujawniony majątek klienta.
- rachunku – wystawienie bankowego tytułu egzekucyjnego, wszczęcie postępowania egzekucyjnego, skuteczne wypowiedzenie umowy, restrukturyzacja, ekspozycja kwestionowana przez dłużnika na drodze postępowania sądowego, zidentyfikowane wyłudzenie.

Jeśli nie istnieją obiektywne dowody utraty wartości indywidualnie ocenianego składnika aktywów finansowych, niezależnie od tego, czy jest on znaczący czy nie, to ten składnik włącza się do grupy aktywów finansowych o podobnej charakterystyce ryzyka kredytowego i pod względem utraty wartości ocenia się je łącznie. Aktywa ocenione indywidualnie pod względem utraty wartości, w przypadku których dokonano odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości, nie są uwzględniane w łącznej ocenie utraty wartości.

Kwota odpisu z tytułu utraty wartości to różnica pomiędzy wartością bilansową składnika aktywów a wartością bieżącą oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych (z wyłączeniem przyszłych strat kredytowych, które nie zostały poniesione), zdyskontowanych z zastosowaniem pierwotnej efektywnej stopy procentowej instrumentu finansowego

(tzn. efektywnej stopy procentowej ustalonej przy początkowym ujęciu). Przychody odsetkowe są ujmowane przy zastosowaniu stopy procentowej użytej do zdyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych dla celów oszacowania straty z tytułu utraty wartości. Ekspozycje, dla których stwierdzono przesłanki utraty wartości, dzielone są na wyceniane indywidualnie i wyceniane grupowo (kolektywnie).

W przypadku wystąpienia dowodów utraty wartości instrumentów finansowych dostępnych do sprzedaży, straty rozpoznane uprzednio w kapitale z aktualizacji wyceny odnosi się w ciężar rachunku zysków i strat.

Odpisy z tytułu utraty wartości instrumentów finansowych dostępnych do sprzedaży odniesione w ciężar rachunku zysków i strat:

- w przypadku instrumentów kapitałowych nie podlegają odwróceniu;
- w przypadku instrumentów dłużnych mogą zostać odwrócone, o ile w następnych okresach wartość godziwa danego instrumentu dłużnego wzrośnie, a wzrost ten może być obiektywnie łączony ze zdarzeniem następującym po ujęciu straty z tytułu utraty wartości w rachunku zysków i strat.

Szacunki i osądy wykorzystywane do określenia odpisów z tytułu utraty wartości zaprezentowano w punkcie 6.2.2.

5.14 Środki pieniężne i ich ekwiwalenty

Środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych obejmują między innymi środki pieniężne w kasie oraz na bieżących rachunkach bankowych, w tym na rachunku w NBP.

Środki pieniężne wykazuje się w wartości nominalnej.

5.15 Aktywa i zobowiązania przeznaczone do sprzedaży lub grupy do zbycia

Aktywa i zobowiązania lub grupy do zbycia klasyfikuje się jako przeznaczone do sprzedaży, gdy istnieje plan ich sprzedaży oraz trwa aktywny program znalezienia nabywcy.

Aktywa i zobowiązania przeznaczone do sprzedaży lub grupy do zbycia wyceniane są w kwocie niższej z dwóch wartości: dotychczasowej wartości bilansowej oraz wartości godziwej pomniejszonej o koszty doprowadzenia do sprzedaży.

5.16 Leasing

Podstawą klasyfikacji umów leasingowych jest zakres, w jakim ryzyko i korzyści z tytułu posiadania przedmiotu leasingu przypadają w udziale leasingodawcy, a w jakim leasingobiorcy. Spółki Grupy PZU są stroną umów leasingowych, zarówno jako leasingodawcy, jak i leasingobiorcy. Umowy te dotyczą przede wszystkim nieruchomości, dlatego klasyfikuje się je jako umowy leasingu operacyjnego.

Opłaty leasingowe z tytułu umów leasingu operacyjnego ujmuje się w rachunku zysków i strat jako przychody metodą liniową przez okres trwania leasingu.

5.17 Kapitały

5.17.1. Kapitał podstawowy

Kapitał podstawowy ujmuje się w wysokości określonej w statucie jednostki dominującej i zarejestrowanej w Krajowym Rejestrze Sądowym.

5.17.2. Akcje własne

Akcje własne nabyte i zatrzymane przez konsolidowane jednostki Grupy PZU wykazuje się w cenie nabycia.

5.17.3. Kapitał zapasowy

W pozycji „Kapitał zapasowy” ujmuje się:

- efekt dystrybucji zysku, zgodnie z regulacjami prawnymi kraju siedziby spółki (w Polsce zgodnie z postanowieniami Kodeksu spółek handlowych (t.j. Dz. U. z 2013 roku, poz. 1030 z późn. zm.)) oraz statutów spółek Grupy PZU;
- kapitał powstały przy sprzedaży nieruchomości inwestycyjnych, uprzednio przeniesionych z nieruchomości własnych, zgodnie z zasadami opisanymi w punkcie 5.11;
- różnicę pomiędzy zmniejszeniem wartości udziału niekontrolującego a wartością godziwą przekazanej zapłaty w transakcjach wykupu udziałów niekontrolujących w spółkach zależnych.

5.17.4. Kapitał z aktualizacji wyceny

W pozycji „Kapitał z aktualizacji wyceny” ujmowane są skutki:

- przeszacowania aktywów finansowych zaliczonych do kategorii aktywów dostępnych do sprzedaży;
 - przeszacowania wartości nieruchomości do ich wartości godziwej na dzień ich przekwalifikowania z nieruchomości wykorzystywanych na własne potrzeby do nieruchomości inwestycyjnych;
 - wyceny instrumentów zabezpieczających, w części stanowiącej efektywne zabezpieczenie;
- po uwzględnieniu korespondującej zmiany aktywów lub rezerwy z tytułu podatku odroczonego.

5.17.5. Zyski i straty aktuarialne dotyczące rezerw pracowniczych

Pozycja obejmuje zyski i straty aktuarialne wynikające ze wzrostu lub obniżenia wartości bieżącej zobowiązań z tytułu określonych świadczeń na skutek zmian założeń aktuarialnych i korekt założeń aktuarialnych ex post. W pozycji ujmuje się zyski i straty wynikające ze zmian przyjętych założeń demograficznych (np. umieralności, wskaźnika rotacji pracowników) oraz założeń finansowych (np. stopy dyskontowej czy prognozowanej stopy wzrostu wynagrodzeń).

5.17.6. Różnice kursowe z przeliczenia

Pozycja zawiera różnice powstałe na skutek przeliczeń danych finansowych podmiotów zagranicznych według kursów walutowych, zgodnie z zasadami opisanymi w punkcie 5.3.

5.17.7. Niepodzielony wynik

W pozycji „Niepodzielony wynik” wykazuje się:

- zysk netto lat ubiegłych, który nie został podzielony przez Walne Zgromadzenie / Zgromadzenie Wspólników;
- wynik finansowy netto bieżącego okresu;
- niepokrytą stratę netto.

Podział zysku (względnie pokrycie straty) netto jednostki dominującej oraz spółek Grupy PZU przeprowadzany jest wyłącznie w odniesieniu do zysków (strat) netto wykazanych w jednostkowych sprawozdaniach finansowych tych podmiotów sporządzonych zgodnie ze standardami rachunkowości przyjętymi w kraju siedziby danej spółki.

5.17.8. Udziały niekontrolujące

Udziały niekontrolujące stanowią tę część kapitałów w jednostce zależnej, której nie można bezpośrednio lub pośrednio przyporządkować do jednostki dominującej. Udziały niekontrolujące wycenia się w wartości proporcjonalnego udziału w wartości godziwej możliwych do zidentyfikowania aktywów netto jednostki zależnej.

5.18 Umowy ubezpieczeniowe

5.18.1. Składka przypisana, rezerwa składki i rezerwa na ryzyka niewygasłe

5.18.1.1. Ubezpieczenia majątkowe i osobowe

Przypis składek w umowach ubezpieczeniowych oraz w umowach reasekuracji czynnej rozpoznaje się w dniu zawarcia umowy ubezpieczenia.

Przypis składek rozpoznaje się jako przychód proporcjonalnie do okresu objętego ochroną ubezpieczeniową. Część składki przypisanej dotyczącej okresu ochrony ubezpieczeniowej przypadającego po końcu okresu sprawozdawczego ujmuje się w rezerwie składek. Rezerwę składek ustala się na koniec każdego okresu sprawozdawczego metodą indywidualną, z dokładnością do jednego dnia.

Rezerwę na ryzyka niewygasłe tworzy się jako uzupełnienie do rezerwy składek, na pokrycie przyszłych odszkodowań, świadczeń i kosztów, z uwzględnieniem odroczonego kosztów akwizycji, w odniesieniu do umów ubezpieczenia, które nie wygasają z ostatnim dniem okresu sprawozdawczego. Kalkulację rezerwy na ryzyka niewygasłe przeprowadza się dla grup ubezpieczeń na koniec każdego okresu sprawozdawczego.

Ogólną kwotę rezerwy na ryzyka niewygasłe ustala się dla tych grup, dla których wskaźnik szkodowości bieżącego roku jest większy niż 100%, jako różnicę pomiędzy iloczynem rezerwy składek i wskaźnika szkodowości bieżącego roku obrotowego a rezerwą składek – dotyczącymi tego samego okresu ubezpieczenia.

5.18.1.2. Ubezpieczenia na życie

Składki przypisane w ubezpieczeniach na życie obejmują kwoty należne w trakcie okresu sprawozdawczego z tytułu zawartych umów ubezpieczenia niezależnie od tego, czy kwoty te opłacono i bez względu na to, czy kwoty te odnoszą się do całości, czy części okresu sprawozdawczego. Składki te koryguje się o zmianę stanu rezerwy składek w ciągu okresu sprawozdawczego, a także pomniejsza o składki należne reasekuratorom. Rezerwę składki tworzy się jako tę część składki przypisanej, która przypada na przyszłe okresy sprawozdawcze.

5.18.2. Koszty odszkodowań i świadczeń wypłaconych oraz rezerwy techniczne

5.18.2.1. Ubezpieczenia majątkowe i osobowe

W kosztach okresu sprawozdawczego ujmuje się wszelkie koszty wypłaconych odszkodowań i świadczeń z zawartych umów ubezpieczenia wraz z bezpośrednimi i pośrednimi kosztami likwidacji szkód i windykacji regresów oraz zmianę stanu rezerw na niewypłacone odszkodowania i świadczenia. Koszty odszkodowań i świadczeń pomniejsza się o wszelkie otrzymane regresy i odzyski, a także zmianę stanu oszacowanych regresów i odzysków.

Rezerwa na niewypłacone odszkodowania i świadczenia

Rezerwa na niewypłacone odszkodowania i świadczenia obejmuje:

- rezerwę na niewypłacone odszkodowania i świadczenia za szkody i wypadki zaistniałe i zgłoszone do końca okresu sprawozdawczego;
- rezerwę na szkody i wypadki zaistniałe do końca okresu sprawozdawczego i niezgłoszone;
- rezerwę na koszty likwidacji szkód.

RBNP ustala się w wysokości określonej metodą indywidualną przez komórki likwidacji szkód lub też, jeśli posiadane informacje nie pozwalają na ocenę wysokości rezerwy, w wysokości średniej szkody ustalonej metodą aktuarialną. Utworzona rezerwa uwzględnia udział własny ubezpieczonego, oczekiwany wzrost cen towarów i usług naprawczych i nie może przekraczać sumy ubezpieczenia lub sumy gwarancyjnej. Rezerwę aktualizuje się niezwłocznie po uzyskaniu informacji mających wpływ na jej wysokość, metodą indywidualnej oceny lub szacunku szkód i świadczeń.

IBNR tworzy się na szkody i świadczenia niezgłoszone do dnia bilansowego, na który tworzona jest rezerwa. IBNR wylicza się przy wykorzystaniu metod analizy trójkątów szkód: uogólnionej metody *Chain Ladder*, a w przypadku niewielkiej liczby lub wartości szkód - metody Bornhuettera-Fergusona w podziale na lata, w których powstały szkody. Podstawą do wyliczeń są roczne trójkąty zarówno szkód wypłaconych, jak i szkód zgłoszonych.

Rezerwę na bezpośrednie koszty likwidacji dla szkód zgłoszonych ustala się indywidualnie dla każdej szkody, zaś dla szkód zaistniałych i niezgłoszonych – przy wykorzystaniu uogólnionej metody *Chain Ladder* (na podstawie analizy trójkątów kosztów w podziale na lata, w których powstały szkody).

Rezerwę na pośrednie koszty likwidacji szkód tworzy się metodą aktuarialną jako iloczyn wskaźnika udziału pośrednich kosztów likwidacji w wypłaconych odszkodowaniach oraz bezpośrednich kosztach likwidacji szkód i sumy rezerwy na szkody zgłoszone i niewypłacone, rezerwy na szkody i wypadki zaistniałe i niezgłoszone oraz rezerwy na bezpośrednie koszty likwidacji szkód.

Rezerwy I i II oraz rezerwę na koszty likwidacji szkód ujmuje się w wartości nominalnej, tj. bez ich dyskontowania.

Rezerwa na skapitalizowaną wartość rent

Rezerwę na skapitalizowaną wartość rent wylicza się indywidualnie, jako wartość obecną renty (dożywotniej lub czasowej), płatnej z góry.

Na koniec każdego okresu sprawozdawczego metodami aktuarialnymi tworzy się również rezerwę na skapitalizowaną wartość rent ze szkód zaistniałych po 31 grudnia 1990 roku i do końca okresu sprawozdawczego nieujawnionych jako renty (IBNR rentowy). Na koniec każdego okresu sprawozdawczego ustala się wysokość dodatkowej rezerwy przeznaczonej na pokrycie zobowiązań wynikających z podwyższania świadczeń rentowych pochodzących z tzw. starego portfela. Doszacowania dokonuje się dla tych rentobiorców, dla których wyliczono analogiczną rezerwę na koniec 1997 roku a świadczenie na koniec okresu sprawozdawczego jest niższe niż określony procent obecnej wartości średnich wynagrodzeń w latach 1960-1990.

5.18.2.2. Ubezpieczenia na życie

W kosztach okresu sprawozdawczego ujmuje się wszelkie koszty wypłaconych odszkodowań i świadczeń z zawartych umów ubezpieczenia wraz z bezpośrednimi i pośrednimi kosztami likwidacji szkód oraz zmianę stanu rezerw na niewypłacone odszkodowania i świadczenia.

Koszty świadczeń wypłaconych

Świadczenia wypłacone obejmują wszelkie wypłaty i obciążenia dokonywane w okresie sprawozdawczym z tytułu świadczeń powstałych w okresie sprawozdawczym i w okresach ubiegłych (w tym również świadczenia rentowe i wykupy) oraz wszelkie bezpośrednie i pośrednie, zewnętrzne i wewnętrzne koszty likwidacji świadczeń. Koszty likwidacji zawierają także koszty postępowań spornych.

Wartość świadczeń ujmuje się w wysokości faktycznie wypłaconej, po potrąceniu zwrotów i refundacji (z wyjątkiem refundacji z tytułu reasekuracji biernej), powiększonej o zmianę stanu rezerwy na niewypłacone świadczenia oraz pomniejszonej o udział reasekuratorów w wypłaconych świadczeniach i rezerwach.

Rezerwa ubezpieczeń na życie

Rezerwy ubezpieczeń na życie określa się metodami aktuarialnymi w następujący sposób:

- ubezpieczenia grupowe pracownicze i indywidualnie kontynuowane – w oparciu o metodę aktuarialną prospektywną polegającą na ustaleniu rezerwy dla każdej umowy ubezpieczenia oddzielnie, w oparciu o określone dane statystyczne. Odpowiada ona bieżącej wartości oczekiwanych świadczeń jakie wyniknąć mogą w związku z udzieloną ochroną ubezpieczeniową pomniejszoną o bieżącą wartość przyszłych składek;
- ubezpieczenia związane z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym – rezerwa ta tworzona jest w celu pokrycia bieżących świadczeń z tytułu udzielonej ochrony ubezpieczeniowej ponad wartość środków zgromadzonych w funduszu, odpowiednio dla poszczególnych rodzajów ubezpieczeń, zgodnie z ich warunkami ogólnymi. Jej wysokość odpowiada części opłat pobranych z tytułu udzielonej ochrony ubezpieczeniowej przypadającej na przyszłe okresy sprawozdawcze;
- pozostałe ubezpieczenia – metodą aktuarialną prospektywną, indywidualnie dla każdej umowy ubezpieczenia i odpowiada różnicy pomiędzy oczekiwaną wartością bieżącą gwarantowanych świadczeń, a wartością bieżącą należnych składek z tytułu umów ubezpieczenia.

Rezerwa dla ubezpieczeń na życie jeżeli ryzyko lokaty ponosi ubezpieczający

Rezerwy dla ubezpieczeń na życie jeżeli ryzyko lokaty ponosi ubezpieczający tworzy się w wysokości sumy wartości udziałów w funduszu znajdujących się na rachunkach ubezpieczonych wycenianych według wartości godziwej na koniec okresu sprawozdawczego.

Rezerwa na niewypłacone odszkodowania i świadczenia

Rezerwę na niewypłacone odszkodowania i świadczenia tworzy się niezależnie na:

- świadczenia zgłoszone niewypłacone – metodą indywidualną, a w przypadku braku możliwości oceny wysokości świadczenia (jeżeli występowanie świadczeń jest zjawiskiem masowym) metodą średniej wysokości świadczenia z ostatniego kwartału poprzedzającego kwartał sprawozdawczy;
- świadczenia zaistniałe niezgłoszone – metodą ryczałtową jako procent świadczeń wypłaconych za okres ostatnich dwunastu miesięcy.

Rezerwa na niewypłacone odszkodowania i świadczenia obejmuje również rezerwę na koszty likwidacji świadczeń.

Rezerwy na premie i rabaty dla ubezpieczonych

Rezerwa ta odpowiada przewidywanym wysokościami udziałów w zyskach ubezpieczyciela (które zostaną przyznane po zakończeniu okresu rozliczeniowego) zarachowanych na koniec okresu sprawozdawczego.

Pozostałe rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe

Pozostałe rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe w ubezpieczeniach na życie obejmują:

- rezerwę na rewaloryzację świadczeń z ubezpieczeń jednostkowych na życie i rent przejętych z Państwowego Zakładu Ubezpieczeń;
- rezerwę na prowadzone procesy sądowe oraz świadczenia w związku z orzeczeniami sądowymi (na podstawie art. 358 § 3 ustawy z 23 kwietnia 1964 roku Kodeks cywilny (t.j. Dz. U. z 1964 r. poz. 121 z późn. zm.) w sprawie zmiany wysokości lub sposobu spełnienia świadczenia pieniężnego;

W 1992 roku PZU przekazał PZU Życie polisy ze starego portfela.

W okresie wysokiej inflacji w Polsce w latach osiemdziesiątych XX w. istniały ograniczenia działalności lokacyjnej Państwowego Zakładu Ubezpieczeń, powodujące, że przychody z lokat kształtowały się poniżej poziomu inflacji. W rezultacie, rezerwy utworzone w odniesieniu do starego portfela nie były dostateczne na pokrycie świadczeń indeksowanych o inflację. PZU Życie częściowo zwaloryzował polisy starego portfela. Część ubezpieczonych, których świadczenia utraciły swoją realną wartość, zaczęła wytaczać procesy sądowe przeciwko PZU Życie w celu uzyskania wyższych świadczeń. PZU Życie tworzy rezerwę na rewaloryzację świadczeń ze starego portfela, która może wynikać z przyszłych spraw spornych (procesy sądowe i ugody).

Wartość rezerwy wyznaczono w oparciu o wartość oczekiwanych przyszłych dodatkowych świadczeń wynikających ze spraw sądowych i ugód. Wartość tych świadczeń ustalono poprzez ekstrapolację historycznego trendu świadczeń, oszacowanego na bazie liczby zakończonych procesów sądowych i ugód oraz wartości zasądzonych kwot.

- rezerwę na wypadek wystąpienia niskich stóp procentowych - związaną z przewidywanym obniżeniem się rentowności lokat funduszu ubezpieczeniowego w przypadku ubezpieczeń jednostkowych na życie, ubezpieczeń jednostkowych z rosnącą sumą i składką, ubezpieczeń grupowych typu *Firma* oraz ubezpieczeń rentowych. Rezerwa tworzona jest metodą aktuarialną indywidualnie dla każdej umowy ubezpieczenia w wysokości odpowiadającej różnicy pomiędzy:
 - wysokością rezerw matematycznych ustalonych przy użyciu odpowiednich formuł matematycznych i zastosowaniu zmodyfikowanych stóp technicznych uwzględniających przewidywaną ich obniżkę w przyszłości oraz
 - wysokością rezerw matematycznych ustalonych zgodnie z obowiązującymi regulaminami tworzenia rezerw, przy oryginalnej stopie technicznej, jaka miała zastosowanie w taryfikacji tych produktów.

5.18.3. Testy adekwatności rezerw

Ubezpieczenia majątkowe i osobowe

W ubezpieczeniach majątkowych i osobowych test adekwatności rezerw nie jest wymagany, jednakże przy sporządzaniu skonsolidowanego sprawozdania finansowego, przeprowadzana jest procedura analogiczna do testu adekwatności rezerw w ubezpieczeniach na życie, mająca na celu weryfikację wystarczalności rezerw szkodowych w ramach poszczególnych produktów. Wykorzystuje się przy tym aktualnie obserwowane trendy dotyczące wypadkowości, tempa zgłaszania szkód i wypłat odszkodowań. Jeśli oszacowania uwzględniające aktualne trendy są wyższe od rezerw szkodowych, rezerwy podnoszone są do wysokości tych oszacowań. W przeciwnym przypadku rezerwy mogą zostać częściowo uwolnione.

Mechanizm tworzenia rezerwy na ryzyka niewygasłe w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych opisany w punkcie 5.18.1.1 odpowiada minimalnym wymaganiom dla testu adekwatności rezerw określonym w punkcie 16 MSSF 4.

Ubezpieczenia na życie

Na koniec każdego roku, dla poszczególnych produktów portfela ubezpieczeń na życie, dokonuje się porównania wysokości rezerw techniczno – ubezpieczeniowych ujętych w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym z wartością obecną przyszłych oczekiwanych przepływów pieniężnych tj. wartością ekonomiczną zobowiązań. Prognozy tych przepływów obejmują przychody z tytułu składek, wydatki z tytułu świadczeń, kosztów, prowizji i są wyznaczone w oparciu o szereg założeń dotyczących: śmiertelności, szkodowości, rezygnacji, kosztów obsługi, krzywych stóp zwrotu oraz innych specyficznych dla danego produktu założeń (np. indeksacji).

Wykorzystywane do prognoz przepływów pieniężnych założenia o przewidywanym przyszłym poziomie śmiertelności, szkodowości, rezygnacji oraz inne specyficzne dla danego produktu założenia są co roku weryfikowane i aktualizowane w oparciu o bieżące doświadczenia oraz obserwowane trendy. Wraz z oceną dotyczącą ich dalszego kształtowania stanowią najlepsze oczekiwanie (ang. *best estimate assumption*) w zakresie dalszego rozwoju śmiertelności, szkodowości, rezygnacji itd.

Przyszłe indeksacje sum ubezpieczeń i składek, wynikające z prawa do udziału w zyskach, określonego jako nadwyżka osiągniętych stóp zwrotu z lokat ponad stopę techniczną, oparte są na prognozie przyszłych stóp zwrotu z obecnego portfela aktywów na pokrycie rezerw dla tych produktów wraz z przewidywanymi w przyszłości ich reinwestycjami przy aktualnej strukturze terminowej stóp procentowych, tj. zgodnie z aktualnymi oczekiwaniami rynkowymi.

Prognozy przyszłych kosztów dokonuje się w oparciu o przewidywaną liczbę umów pozostających w portfelu w kolejnych okresach i średni jednostkowy koszt obsługi przypadający na umowę. Założenia dotyczące kosztów jednostkowych ustalane są w oparciu o przewidywane przyszłe koszty utrzymania i obsługi portfela wraz z kosztami zarządzania aktywami oraz kosztami likwidacji szkód. Przyjmuje się, że jednostkowe koszty obsługi podlegają zwiększeniu w kolejnych latach projekcji o wskaźnik wzrostu kosztów. Wysokość przyszłych prowizji ustalana jest w oparciu o umówione stawki prowizyjne dla poszczególnych umów w kolejnych latach ich obowiązywania.

Do określenia wartości obecnej przyszłych przepływów finansowych wykorzystywane są czynniki dyskonta ustalone w oparciu o nieskorygowaną rentowność polskich obligacji skarbowych zgodnie z ich aktualnymi notowaniami rynkowymi.

W ramach testu porównuje się obecną wartość prognozowanych przepływów pieniężnych z wysokością rezerw wykazywaną na koniec każdego roku. W przypadku stwierdzenia niewystarczalności rezerw w stosunku do wartości zdyskontowanych przepływów wprowadza się zmiany do dotychczasowych zasad wyznaczania rezerw, dokonując tym samym korekty ich wartości.

Celem testu adekwatności rezerw jest ocena wystarczalności wartości rezerw techniczno-ubezpieczeniowych ujętych w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym, a nie ocena adekwatności poszczególnych założeń. Test adekwatności rezerw nie prowadzi więc do bezpośredniej identyfikacji stopnia wystarczalności lub nieadekwatności poszczególnych założeń przyjętych w oszacowaniu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych.

5.18.4. Udział reasekuratorów

Udział reasekuratorów w składce, rezerwie składek, rezerwie na ryzyka niewygaśnięte, rezerwach na niewypłacone odszkodowania i świadczenia ustala się w wysokości zgodnej z warunkami odpowiednich umów reasekuracyjnych.

Udział reasekuratorów w odszkodowaniach i świadczeniach ustala się dla tych grup ubezpieczeń, dla których istnieje pokrycie reasekuracyjne, w takiej części, w jakiej reasekuratorzy uczestniczą w odszkodowaniach i świadczeniach, zgodnie z odpowiednimi umowami reasekuracyjnymi.

5.19 Rezerwy na świadczenia pracownicze

5.19.1. Programy określonych składek

Składki na ubezpieczenia społeczne

Spółki Grupy PZU podlegają, wynikającemu z przepisów prawa kraju siedziby spółki, obowiązkowi ponoszenia przez pracodawcę części lub całości kosztów składek stanowiących ustawowe narzuty na wynagrodzenia pracownicze. W Polsce obejmują one części składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe oraz całość składek na ubezpieczenie wypadkowe, Fundusz Pracy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych i odpis na Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych. Spółki Grupy PZU są zobowiązane do zapłaty określonych składek i nie posiadają zobowiązań prawnych lub zwyczajowych do uczestniczenia w wypłacie przyszłych świadczeń na rzecz pracowników z ww. tytułów.

Płatności do programów określonych składek obciążają rachunek zysków i strat w okresie, którego dotyczą.

5.19.2. Programy określonych świadczeń

5.19.2.1. Rezerwy na odprawy emerytalne

Na mocy przepisów ustawy z 26 czerwca 1974 roku Kodeks pracy (t.j. Dz. U. z 2014 roku poz. 1502 z późn. zm.) pracownicy spółek Grupy PZU, mających siedziby w Polsce są uprawnieni do otrzymania odprawy emerytalnej w wysokości jednomiesięcznego wynagrodzenia w momencie przejścia na emeryturę.

Koszty odpraw emerytalnych oszacowane metodami aktuarialnymi rozpoznaje się memoriałowo przy zastosowaniu metody prognozowanych uprawnień jednostkowych.

Zyski i straty aktuarialne rozpoznaje się w całości w okresie, w którym wystąpiły w pozycji „Zyski i straty aktuarialne dotyczące rezerw pracowniczych” w innych całkowitych dochodach. Dodatkowe informacje przedstawiono w punkcie 5.17.5.

5.19.2.2. Rezerwy na świadczenia pośmiertne

Na mocy Kodeksu pracy pracownicy spółek Grupy PZU, mających siedziby w Polsce są uprawnieni do otrzymania świadczeń pośmiertnych. W razie śmierci pracownika w czasie trwania stosunku pracy lub w czasie pobierania zasiłku z tytułu niezdolności do pracy wskutek choroby, rodzinie przysługuje od pracodawcy świadczenie pośmiertne, którego wysokość jest uzależniona od okresu zatrudnienia pracownika w spółkach Grupy PZU i stanowi równowartość wynagrodzenia za okres od 1 do 6 miesięcy.

Zobowiązanie z tytułu świadczeń pośmiertnych, prezentowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, wycenia się w wartości bieżącej zdyskontowanych przepływów finansowych.

5.19.3. Koszty urlopów pracowniczych

Pracownikom spółek Grupy PZU przysługuje prawo do urlopów na warunkach określonych w aktach prawnych z zakresu prawa pracy (w Polsce w Kodeksie pracy). Zgodnie z MSR 19, koszt urlopów pracowniczych uznaje się na bazie memoriałowej, stosując metodę zobowiązań. Zobowiązanie z tytułu urlopów pracowniczych ustala się w oparciu o różnicę pomiędzy faktycznym stanem wykorzystania urlopów przez pracowników, a stanem jaki istniałby, gdyby urlopy były wykorzystywane proporcjonalnie do upływu czasu w okresie, za które te urlopy przysługują pracownikom.

5.20 Inne rezerwy

Rezerwy to zobowiązania, których kwota lub termin zapłaty są niepewne. Podstawą utworzenia rezerwy jest bieżący obowiązek, wynikający ze zdarzeń przeszłych, którego wypełnienie spowoduje wypływ środków zawierających w sobie korzyści ekonomiczne. Kwota rezerwy ustalana jest w oparciu o wiarygodny szacunek tego wypływu na dzień bilansowy.

Rezerwa na koszty restrukturyzacji jest tworzona tylko wówczas, gdy spełnione zostaną ogólne kryteria ujmowania rezerw, a dodatkowo kryteria szczegółowe dotyczące rezerw na koszty restrukturyzacji takie, jak posiadanie szczegółowego, formalnego planu restrukturyzacji i wzbudzenie uzasadnionego oczekiwania u stron, których plan dotyczy, że zostaną przeprowadzone działania restrukturyzacyjne (poprzez rozpoczęcie wdrażania planu lub ogłoszenie jego głównych elementów).

5.21 Rozpoznawanie przychodów

Rozpoznawanie przychodów z tytułu umów ubezpieczeniowych przedstawiono w punkcie 5.18.1.

Odsetki

Przychody z tytułu odsetek rozpoznaje się memoriałowo w oparciu o efektywną stopę procentową i ujmuje w rachunku zysków i strat, w pozycji „Przychody netto z inwestycji”.

Dywidendy

Dywidendy ujmuje się jako przychody w momencie nabycia prawa do dywidendy i wykazuje się w pozycji „Przychody netto z inwestycji”.

Przychody z tytułu usług zarządzania funduszem emerytalnym

Przychody z tytułu zarządzania OFE PZU rozpoznaje się memoriałowo i wykazuje w pozycji „Przychody z tytułu prowizji i opłat”. Przychody te obejmują w szczególności:

- opłaty od składek przekazanych przez ZUS do OFE PZU – w wysokości określonej w statucie OFE PZU, z uwzględnieniem limitów określonych w ustawie o funduszach emerytalnych;
- opłaty za zarządzanie aktywami OFE PZU – w wysokości ustalonej w statucie OFE PZU z uwzględnieniem limitów określonych w ustawie o funduszach emerytalnych;
- inne opłaty określone w statucie OFE PZU.

Przychody i opłaty od funduszy oraz towarzystw funduszy inwestycyjnych

Przychody i opłaty od funduszy oraz towarzystw funduszy inwestycyjnych rozpoznaje się memoriałowo na podstawie wartości aktywów ulokowanych w poszczególnych funduszach inwestycyjnych i wykazuje w pozycji „Przychody z tytułu prowizji i opłat”.

5.22 Podatki

Podatek dochodowy wykazany w rachunku zysków i strat obejmuje część bieżącą i odroczoną.

Bieżące zobowiązania z tytułu podatku dochodowego nalicza się zgodnie z przepisami podatkowymi obowiązującymi w kraju siedziby spółki.

Wykazywana w rachunku zysków i strat część odroczonego stanowi różnicę pomiędzy stanem rezerw i aktywów z tytułu podatku odroczonego na koniec i na początek okresu sprawozdawczego z zastrzeżeniem, że rezerwy i aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego dotyczące operacji rozliczanych z kapitałem własnym odnosi się na kapitał własny.

Wysokość rezerwy i aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego ustala się metodą bilansową przy uwzględnieniu stawek podatku dochodowego od osób prawnych, które zgodnie z oczekiwaniami będą obowiązywały w momencie realizacji aktywa lub rezerwy, zgodnie z przepisami prawa podatkowego w krajach siedzib poszczególnych spółek Grupy PZU, wydanymi do końca okresu sprawozdawczego.

5.23 Zysk na jedną akcję

Podstawowy zysk przypadający na jedną akcję oblicza się poprzez podzielenie wyniku finansowego, który przypada na zwykłych akcjonariuszy PZU, przez średnią ważoną liczbę akcji zwykłych występujących w ciągu danego okresu.

Średnia ważona liczbę akcji zwykłych występujących w ciągu okresu to liczba akcji zwykłych na początku danego okresu, skorygowana o liczbę akcji zwykłych odkupionych lub wyemitowanych w ciągu tego okresu ważona wskaźnikiem odzwierciedlającym okres występowania tych akcji. Wskaźnik odzwierciedlający okres występowania poszczególnych akcji jest to liczba dni, przez jaką określone akcje występują, do całkowitej liczby dni w danym okresie.

6. Kluczowe szacunki i osądy

Sporządzenie skonsolidowanego sprawozdania finansowego zgodnie z MSSF wymaga od Zarządu PZU dokonania profesjonalnych osądów oraz szacunków i założeń, które mają wpływ na przyjęte zasady rachunkowości oraz prezentowane wartości aktywów, pasywów, przychodów oraz kosztów.

Szacunki oraz związane z nimi założenia opierają się na doświadczeniu historycznym oraz innych czynnikach, które są uznawane za racjonalne w danych okolicznościach, a ich wyniki dają podstawę profesjonalnego osądu co do wartości księgowej aktywów i zobowiązań, która nie wynika bezpośrednio z innych źródeł.

Dokonując osądów, szacunków czy też przyjmując założenia Zarząd PZU może, w istotnych kwestiach, opierać się na opiniach niezależnych ekspertów.

Faktyczna wartość może różnić się od wartości szacowanej. Osądy, szacunki i związane z nimi założenia podlegają bieżącej weryfikacji. Ich zmiany są ujmowane w sposób opisany w punkcie 5.1.

6.1 Dokonane osądy

6.1.1. Zasady konsolidacji

6.1.1.1. Osądy w zakresie sprawowania kontroli

Zgodnie z MSSF 10 pkt 7 Grupa PZU przyjmuje, że sprawuje kontrolę wtedy i tylko wtedy, gdy jednocześnie sprawuje władzę nad jednostką, podlega ekspozycji na zmienne wyniki finansowe lub posiada prawa do zmiennych wyników finansowych oraz posiada możliwość wykorzystania sprawowanej władzy do wywierania wpływu na wysokość swoich wyników finansowych.

W celu stwierdzenia, czy Grupa PZU dysponuje prawami, które są wystarczające do zapewnienia władzy, czyli praktycznej możliwości kierowania istotnymi działaniami w sposób jednostronny Grupa PZU analizuje m. in.:

- jak dużą liczbą głosów dysponuje i czy posiada więcej praw głosów niż inni inwestorzy (uwzględniając przy tym potencjalne prawa głosu oraz prawa wynikające z innych ustaleń umownych);
- jak dużo podmiotów musiałoby podjąć wspólne działanie w celu przegłosowania Grupy PZU;
- rozkład głosów podczas poprzednich walnych zgromadzeń;
- ewentualne zobowiązania do zapewnienia nieprzerwanego funkcjonowania jednostki, w której dokonano inwestycji;
- czy kluczowy personel jednostki lub członkowie organu zarządzającego jednostką, w której dokonano inwestycji to osoby powiązane z Grupą PZU;
- zdolność powoływania członków organów zarządzających lub nadzorujących danej jednostki;
- możliwość zobligowania lub powstrzymania danej jednostki od dokonania istotnych transakcji;
- inne przesłanki.

Po nabyciu II transzy akcji Alior Banku, w ramach transakcji opisanej w punkcie 2.4.6.1 Grupa PZU dokonała analizy powyższych przesłanek stwierdzając, że:

- posiada łącznie 23,9574% akcji Alior Banku (a uwzględniając potencjalne prawa głosu wynikające z bezwzględnego obowiązku zakupu III transzy – 29,2232%) uprawniających do takiej samej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu Alior Banku;
- tylko trzech akcjonariuszy posiada pakiety akcji powyżej 5% a pozostały akcjonariat jest rozdrobniony i znaczna liczba podmiotów musiałaby podjąć wspólne działania w celu przegłosowania PZU;
- posiadałaby większość głosów na większości walnych zgromadzeń (w wyniku analizy frekwencji oraz rozkładu głosowań na walnych zgromadzeniach Alior Banku w latach 2013-2015);
- na wniosek Grupy PZU powołano członka zarządu Alior Banku, będącego wcześniej członkiem Zarządu PZU oraz dwóch członków rady nadzorczej Alior Banku będących członkami kluczowego personelu kierowniczego PZU;
- Grupa PZU nie posiada wiedzy o ewentualnych porozumieniach zawartych pomiędzy innymi akcjonariuszami Alior Banku;
- podjęła zobowiązania inwestorskie wobec Alior Banku, przez co jest bardziej narażona na zmienność wyników finansowych Alior Banku, niż wynikałoby to z udziału procentowego w kapitale Alior Banku.

W świetle powyższych przesłanek uznano, że począwszy od 18 grudnia 2015 roku, Grupa PZU sprawuje kontrolę nad Alior Bankiem wraz z jego jednostkami zależnymi i objęła go konsolidacją.

6.1.1.2. Zasady konsolidacji funduszy inwestycyjnych

Grupa PZU przyjęła, że sprawuje kontrolę nad funduszem inwestycyjnym, jeżeli łącznie spełnione są przesłanki:

- spółki Grupy PZU posiadają łącznie zdolność użycia swojej władzy nad funduszem w celu oddziaływania na wartość zwrotu z inwestycji, przy czym przesłankami tej zdolności są m. in. kontrola nad towarzystwem funduszy inwestycyjnych i znaczny udział w łącznej liczbie głosów na zgromadzeniu inwestorów lub radzie inwestorów;
- łączna ekspozycja spółek Grupy PZU na zmienne zwroty z zaangażowania w fundusz inwestycyjny jest znaczna, co oznacza, że łączny udział spółek Grupy PZU w aktywach netto tego funduszu jest równy lub przekracza 20% (przy czym do ustalenia tak rozumianego łącznego udziału nie wlicza się aktywów funduszu będących aktywami netto umów ubezpieczeniowych lub inwestycyjnych z funduszem kapitałowym (*unit-linked*)). Przyjmuje się, że w przypadku zaangażowania niższego niż 20% aktywów netto funduszu ekspozycja na zmienność wyników finansowych funduszu, rozpatrywana łącznie z uprawnieniami decyzyjnymi stanowią przesłankę o niekontrolowaniu takiego funduszu.

Grupa PZU dopuszcza utrzymanie konsolidacji (lub odpowiednio nieobejmowanie konsolidacją) funduszu przez dwa kolejne kwartały następujące po kwartale, na koniec którego po raz pierwszy stwierdzono spadek (lub odpowiednio

wzrost) udziału w aktywach netto funduszu poniżej (lub odpowiednio powyżej) 20% w sytuacji, gdy spadek ten (lub odpowiednio wzrost) wynika z wpłat (lub odpowiednio z wypłat) uczestników spoza Grupy PZU.

Fundusze inwestycyjne kontrolowane przez Grupę PZU są konsolidowane. Ich aktywa w całości prezentuje się w sprawozdaniu z sytuacji finansowej jako aktywa finansowe wg rodzaju i klasyfikacji do portfeli, a zobowiązanie dotyczące aktywów netto funduszu należących do inwestorów zewnętrznych – w pozycji „Zobowiązania finansowe”.

6.1.2. Klasyfikacja umów ubezpieczeniowych zgodnie z MSSF 4

Spółki Grupy PZU prowadzące działalność ubezpieczeniową stosują wytyczne zawarte w MSSF 4, dotyczące klasyfikacji swoich produktów jako umowy ubezpieczeniowe podlegające MSSF 4 bądź kontrakty inwestycyjne. Umowa spełnia definicję umowy ubezpieczeniowej jedynie wtedy, gdy zdarzenie objęte ubezpieczeniem może spowodować konieczność wypłacenia przez ubezpieczyciela znacznych świadczeń dodatkowych w każdym scenariuszu, wyłączając scenariusze, którym brakuje treści ekonomicznej (tzn. nie wywierają dostrzegalnego wpływu na ekonomikę transakcji), a więc gdy umowa przenosi znaczące ryzyko ubezpieczeniowe.

Ocena, czy dana umowa przenosi znaczące ryzyko ubezpieczeniowe wymaga analizy przepływów pieniężnych związanych z danym produktem w różnych scenariuszach oraz oszacowania prawdopodobieństwa ich wystąpienia. Ocena ta zawiera element subiektywnego osądu, mającego istotny wpływ na stosowane zasady rachunkowości. Zgodnie z założeniami przyjętymi przez Grupę PZU, z istotnym ryzykiem ubezpieczeniowym mamy do czynienia wtedy, gdy wystąpienie zdarzenia objętego ubezpieczeniem pociąga za sobą wypłatę świadczenia co najmniej o 10% wyższego od świadczenia, jakie byłoby wypłacone w przypadku gdyby zdarzenie nie wystąpiło. Na podstawie tego kryterium zawierane kontrakty ujmowane są albo zgodnie z MSSF 4 albo zgodnie z MSR 39.

6.1.3. Klasyfikacja umów w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych

Na podstawie przeprowadzonej analizy stwierdzono, że wszystkie umowy ubezpieczeń majątkowych i osobowych przenoszą istotne ryzyko ubezpieczeniowe i w rezultacie podlegają wymogom MSSF 4.

Dodatkowo, mając na uwadze prowadzone przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości prace nad drugą fazą MSSF 4, nadal stosuje się rachunkowość umów ubezpieczeniowych w odniesieniu do gwarancji finansowych, spełniających definicję instrumentu finansowego.

6.1.4. Klasyfikacja umów w ubezpieczeniach na życie

Na podstawie przeprowadzonej analizy stwierdzono, że w ofercie Grupy PZU znajdują się produkty, które nie transferują istotnego ryzyka ubezpieczeniowego (są to niektóre produkty z gwarantowaną stopą zwrotu oraz niektóre produkty z funduszem kapitałowym – *unit-linked*), w związku z czym nie spełniają definicji umowy ubezpieczeniowej w myśl MSSF 4 i zostały zaklasyfikowane w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym jako kontrakty inwestycyjne, ujmowane zgodnie z wymogami MSR 39 (w zależności od konstrukcji danego produktu) według zamortyzowanego kosztu lub w wartości godziwej.

Do kontraktów inwestycyjnych zakwalifikowano m. in.: indywidualne ubezpieczenie na życie i dożycie Pewny Zysk (ujmowane wg zamortyzowanego kosztu), indywidualne ubezpieczenie na życie związane z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym PZU IKZE oraz Program Inwestycyjny Prestige (ujmowane w wartości godziwej).

Zarówno umowy ubezpieczeniowe, jak i kontrakty inwestycyjne mogą zawierać uznaniowe udziały w zyskach. Uprawniają one ubezpieczonego do otrzymania dodatkowego świadczenia lub premii jako dodatku do świadczenia gwarantowanego. Świadczenie takie jest znaczącą częścią całego kontraktowego/umownego świadczenia, jego kwota lub okres trwania są umowne i zależne od decyzji ubezpieczyciela, a wystąpienie zależy od:

- przebiegu określonego zbioru lub określonego typu umów;
- zrealizowania lub niezrealizowania zysków z określonych aktywów;

- osiągnięcia zysków lub strat przez ubezpieczyciela, fundusz lub inną jednostkę związaną z umową.

Wszystkie umowy zawierające uznaniowy udział w zyskach, który może być określany jednostronnie przez zakład ubezpieczeń są rozpoznawane zgodnie z MSSF 4.

Ponadto nie zidentyfikowano żadnych umów ubezpieczenia na życie, w przypadku których następuje równoczesny transfer ryzyka ubezpieczeniowego i finansowego, dla których wymagane byłoby wydzielenie części ubezpieczeniowej i inwestycyjnej (ang. *unbundling*). W odniesieniu do umów, w przypadku których wydzielenie wbudowanych opcji (takich, jak prawo do wykupu umowy, zamiany na umowę bezskładkową, gwarantowaną wysokość renty za umówioną z góry składkę, indeksację sum ubezpieczeń i składek) jest możliwe, ale zgodnie z MSSF4 nieobowiązkowe, nie wydziela się elementu inwestycyjnego.

6.1.5. Nierozpoznane aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego

Stosując zasadę ostrożnej wyceny Grupa PZU rozpoznaje aktywa z tytułu podatku odroczonego w związku ze stratami podatkowymi poniesionymi przez jednostki Grupy PZU w zakresie, w którym jest prawdopodobne, że będzie dostępny przyszły dochód do opodatkowania, od którego można odpisać nierozliczone straty podatkowe.

Wartość nierozpoznanych aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego w związku ze stratami podatkowymi poniesionymi przez spółki Grupy PZU zaprezentowano w punkcie 34.

6.2 Dokonane szacunki i założenia

6.2.1. Wartość godziwa

Założenia stosowane przy określaniu wartości godziwej aktywów zaprezentowano w punkcie 10.

6.2.2. Utrata wartości

6.2.2.1. Wartość firmy

Kluczowe założenia zastosowane przy szacowaniu wartości odzyskiwalnej zaprezentowano w punkcie 26 (dla jednostek zależnych) oraz punkcie 34 (dla jednostek wycenionych metodą praw własności).

6.2.2.2. Instrumenty finansowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu

Dla wszystkich bilansowych ekspozycji kredytowych dokonuje się oceny (grup bilansowych ekspozycji kredytowych) w celu identyfikacji obiektywnych przesłanek utraty wartości, według najbardziej aktualnych danych w dniu dokonywania aktualizacji wartości. Przy określaniu kwoty odpisu z tytułu utraty wartości dokonuje się oceny szacunków kwot i terminów realizacji przyszłych przepływów pieniężnych. Szacunki oparte są na założeniach dotyczących wielu czynników, więc rzeczywiste wyniki mogą się od nich różnić. Skutkiem może być zmiana, w przyszłości, wysokości odpisu z tytułu utraty wartości.

Ocena indywidualna obowiązuje dla zagrożonych utratą wartości ekspozycji przekraczających przyjęte progi istotności (150 tys. zł dla klienta indywidualnego i 500 tys. zł dla klienta biznesowego) lub ekspozycji, dla których nie ma możliwości wyodrębnienia grupy aktywów o podobnych charakterystykach ryzyka kredytowego lub brak jest wystarczającej próby dla oszacowania parametrów grupowych.

Wycena indywidualna opiera się na analizie możliwych scenariuszy (klienci biznesowi) lub drzewa możliwych zdarzeń (klienci indywidualni). Każdemu scenariuszowi i gałęzi drzewa przypisano prawdopodobieństwo realizacji oraz oczekiwane odzyski. Dla klientów indywidualnych opracowano standardowe drzewa zdarzeń, które reprezentują różne

strategie windykacyjne. Przyjęte założenia do wycen indywidualnych są szczegółowo opisywane. Wartości odzysków oczekiwanych w ramach wycen indywidualnych są porównywane ze zrealizowanymi odzyskami w cyklach kwartalnych.

Wycena grupowa oparta jest na czasie pozostawiania danej ekspozycji w stanie utraty wartości; uwzględnia specyfikę danej grupy po kątem oczekiwanych odzysków. Zabezpieczenia uwzględniane są na poziomie ekspozycji.

Ekspozycje kredytowe, dla których nie zidentyfikowano indywidualnych przesłanek utraty wartości, grupuje się z zachowaniem zasady homogeniczności względem profilu ryzyka i tworzy się rezerwę na grupę ekspozycji służącą pokryciu poniesionych a nie zaraportowanych strat (IBNR).

Odpisy z tytułu utraty wartości aktywów utrzymywanych do terminu wymagalności i pożyczek ustala się w wysokości różnicy pomiędzy wartością bilansową składnika aktywów, a wartością bieżącą oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych, zdyskontowanych przy zastosowaniu efektywnej stopy procentowej ustalonej przy początkowym ujęciu (pierwotnej efektywnej stopy procentowej).

Jeżeli w następnym okresie wysokość straty z tytułu utraty wartości zmniejszy się na skutek zdarzenia, które nastąpiło po wystąpieniu utraty wartości, wówczas uprzednio dokonany odpis jest odwracany poprzez korektę salda odpisów aktualizujących. Kwota dokonanego odwrócenia wykazywana jest w rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik netto z realizacji i odpisy z tytułu utraty wartości inwestycji”.

6.2.2.3. Instrumenty kapitałowe notowane na rynkach regulowanych oraz jednostki uczestnictwa i certyfikaty inwestycyjne funduszy inwestycyjnych

Odpisy z tytułu utraty wartości instrumentów kapitałowych notowanych na rynkach regulowanych, jednostek uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych otwartych i certyfikatów funduszy inwestycyjnych zamkniętych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży dokonywane są jeżeli spełniony jest choć jeden z dwóch warunków:

- ujemna różnica pomiędzy wartością bieżącą a wartością nabycia, lub wartością zaktualizowaną (o wcześniej dokonany odpis z tytułu utraty wartości) stanowi co najmniej 30% wartości nabycia, względnie wartości zaktualizowanej;
- wartość aktywa na koniec każdego z 12 kolejnych miesięcy była niższa od wartości nabycia względnie wartości zaktualizowanej (o wcześniej dokonany odpis z tytułu utraty wartości).

Odpisu nie dokonuje się, jeżeli uznaje się, że zdarzenia, o których mowa powyżej są odwracalne w okresie 6 miesięcy od daty bilansowej lub istnieją inne przesłanki wskazujące na przejściowy charakter tych spadków.

6.2.2.4. Należności od ubezpieczających

Należności od ubezpieczających poddaje się przeglądowi w celu stwierdzenia, czy nie istnieją przesłanki wskazujące na możliwość utraty ich wartości.

W pierwszej kolejności szacowany jest odpis celowy. Odpis celowy tworzy się dla pojedynczej należności po dokonaniu oceny sytuacji gospodarczej i majątkowej dłużnika oraz prawdopodobieństwa spłaty należności. Należności te uwzględnia się przy tworzeniu odpisów grupowych.

W przypadku należności od dłużników postawionych w stan likwidacji lub w stan upadłości, odpis tworzy się do wysokości należności nieobjętej gwarancją lub innym zabezpieczeniem. Jeżeli, w stosunku do dłużnika, miało miejsce oddalenie wniosku o ogłoszenie upadłości, a majątek dłużnika nie wystarcza na zaspokojenie kosztów postępowania upadłościowego, odpis tworzy się w pełnej wysokości należności.

Odpis celowy jest zwiększany, gdy uzyskano informacje wskazujące, że szacunkowa kwota możliwa do uzyskania uległa zmniejszeniu lub kwota należności, dla której ustanowiono odpis celowy uległa podwyższeniu. Utworzony odpis celowy jest rozwiązywany, gdy oszacowano, że kwota jaką można uzyskać jest wyższa niż dotychczas oszacowana lub potwierdzono, że nastąpi częściowa albo całkowita zapłata należności lub uznano kwotę za nienależną. Odpis celowy wykorzystuje się w przypadku dokonania częściowego albo całkowitego umorzenia lub spisania należności.

W zakresie, w którym nie dokonano oszacowania w drodze oceny indywidualnej, przeprowadza się ocenę zbiorczą utraty wartości należności, w wyniku której zostaje oszacowany odpis grupowy.

Ubezpieczenia majątkowe i osobowe

Odpis grupowy jest szacowany na podstawie przyjętego modelu oceny utraty wartości należności indywidualnie nieznaczących. W modelu odpis ustala się w drodze łącznej oceny utraty wartości należności od ubezpieczających grupowanych według podobnych charakterystyk ryzyka kredytowego.

Dla należności zapadłych sporządzana jest struktura wiekowa, w zależności od czasu przeterminowania. Należności zapadłe obniża się o wartość należności objętych odpisem celowym. Odpis grupowy oblicza się w poszczególnych przedziałach przeterminowania na podstawie wskaźników nieściągalności należności zapadłych ustalonych na podstawie analizy historycznej.

Dla należności niewymagalnych ustalana jest wartość należności, która prawdopodobnie stanie się wymagalna na podstawie historycznej analizy udziału należności niespłacanych w terminie. Ustalona w ten sposób kwota należności obniżana jest o wartość należności objętych odpisem celowym. Od pozostałej kwoty należności tworzony jest odpis w wysokości wskaźnika nieściągalności należności zapadłych dla najkrótszego okresu przeterminowania.

Ubezpieczenia na życie

Odpis grupowy jest szacowany dla należności nieobjętych odpisami celowymi. Należności są grupowane według podobnych charakterystyk ryzyka kredytowego, wskazujących na zdolność dłużnika do spłaty całości zobowiązania. Dopuszcza się grupowanie należności według kryteriów innych niż stopień przeterminowania, o ile pozwala to na bardziej wiarygodne oszacowanie wartości odpisu grupowego. Wyliczenia przeprowadza się osobno dla produktów ubezpieczeniowych lub grup produktów ubezpieczeniowych.

Oszacowania wysokości odpisów grupowych dokonuje się przy wykorzystaniu modeli opracowanych i aktualizowanych na podstawie danych o ściągalności należności w poszczególnych grupach o podobnej charakterystyce. Oszacowania te dokonywane są w oparciu o historyczne dane o nieściągalności należności w poszczególnych kategoriach przeterminowania.

6.2.3. Założenia przyjęte w procesie szacowania rezerw technicznych w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych

Przy wylczeniu rezerwy na skapitalizowaną wartość rent, przyszły wzrost średniej renty szacuje się na podstawie danych historycznych z uwzględnieniem innych informacji mogących mieć wpływ na przyszły wzrost rent (przykładowo wzrost świadomości ubezpieczeniowej, zmiany legislacyjne, itp.).

Zarówno na 31 grudnia 2015 roku, jak i na 31 grudnia 2014 roku dla wszystkich rent przyjęto stopę techniczną w wysokości 3,6% oraz stopę wzrostu rent w wysokości 3,9%, oszacowaną w oparciu o prognozy inflacji oraz wzrostu wynagrodzeń.

Dla rent dożywotnich okres, przez jaki renta będzie wypłacana ustala się na podstawie publicznie dostępnych statystyk, w Polsce przykładowo PTTŻ publikowanych przez Główny Urząd Statystyczny. Dodatkowo, przy ustalaniu rezerwy na skapitalizowaną wartość rent uwzględnia się koszt przyszłej ich obsługi w wysokości 3% wartości wypłacanych świadczeń.

Szacowaną wartość ostateczną wypłacanych odszkodowań i świadczeń w trójkątach rozwoju rezerw, a także analizę wrażliwości wyniku netto oraz kapitałów własnych na zmianę założeń wykorzystywanych przy wylczeniu rezerwy na skapitalizowaną wartość rent zaprezentowano w punkcie 8.5.1.1. Techniki stosowane przy wylczeniu rezerwy IBNR oraz metodologię szacowania rezerw na stary portfel przedstawiono w punkcie 5.18.2.1.

6.2.4. Założenia przyjęte w procesie szacowania rezerw technicznych w ubezpieczeniach na życie

Wysokość rezerw ubezpieczeń na życie odpowiada wartości zobowiązań wynikających z zawartych umów ubezpieczeń. Ustalana jest jako różnica pomiędzy wartością bieżącą oczekiwanych świadczeń, a wartością bieżącą oczekiwanych składek przy zastosowaniu tzw. metody składki netto. W kalkulacji rezerw uwzględnia się wszystkie świadczenia oraz składki przewidziane w umowach jako kontraktowe zobowiązania i należności, bez względu na fakt, czy umowa będzie przez ubezpieczającego realizowana do końca umówionego okresu, czy będzie przez niego wypowiedziana. Przyjęte założenia dotyczące częstotliwości występowania zdarzeń objętych ochroną ubezpieczeniową, tj. śmiertelność, zachorowalność i wypadkowość ustala się na podstawie publicznie dostępnych statystyk, w Polsce przykładowo PTTŻ lub w oparciu o statystyki własne opracowane na podstawie danych historycznych z poszczególnych grup produktów znajdujących się w portfelu.

Założenia stosowane w kalkulacji rezerw ubezpieczeń na życie określa się odrębnie dla poszczególnych produktów ubezpieczeniowych w momencie ustalania taryf składek i wprowadzenia danego produktu do sprzedaży. Co roku poszczególne przyjmowane założenia są weryfikowane pod względem adekwatności. W przypadku stwierdzenia niewystarczalności któregośkolwiek z pierwotnie określonych założeń wprowadza się zmiany w tym zakresie, natomiast w przypadku braku niedoboru, stosuje się początkowo ustalone założenia pierwotne (tzw. *lock-in-assumptions*).

Częstość występowania zdarzeń objętych ochroną ubezpieczeniową

Grupowe ubezpieczenia pracownicze w zakładach pracy oraz ubezpieczenia indywidualnie kontynuowane pracownicze i rodzinne obejmują ochroną ubezpieczeniową również członków rodzin osób ubezpieczonych (głównych ubezpieczonych). Ze względu na fakt posiadania informacji wyłącznie o głównych ubezpieczonych objętych ubezpieczeniami kontynuowanymi oraz z uwagi na brak pełnych informacji na temat wieku, płci oraz stanu cywilnego i rodzinnego osób ubezpieczonych w ubezpieczeniach grupowych, przeprowadzono badanie statystyczne dotyczące struktury wieku i płci osób objętych ubezpieczeniami grupowymi oraz członków ich rodzin. Na tej podstawie określono również założenia dotyczące struktury rodzin osób objętych ubezpieczeniami indywidualnie kontynuowanymi.

Przyjęte na podstawie wyników badania statystycznego założenia do stosowanej metody ustalania rezerw dla ubezpieczeń grupowych, opartej na rachunku prawdopodobieństwa i statystyce, pozwalają na uwzględnienie struktury wieku i płci ubezpieczonych oraz członków ich rodzin i na wiarygodne oszacowanie rezerw zbiorczo dla całego portfela.

Analizę wrażliwości wyniku netto oraz kapitałów własnych na zmianę założeń wykorzystywanych przy wyliczaniu rezerw technicznych w ubezpieczeniach na życie zaprezentowano w punkcie 8.5.1.2.

6.2.5. Odroczone koszty akwizycji

Od 1 stycznia 2015 roku PZU rozszerzył zakres kosztów podlegających odraczeniu w czasie o część pośrednich kosztów akwizycji związanych z zawieraniem i odnawianiem polis ubezpieczeniowych w szczególności koszty działań związane bezpośrednio z procesami sprzedażowymi, które nie mogą zostać zakwalifikowane jako bezpośrednie koszty akwizycji, przede wszystkim koszty działań związanych z: procesami zawierania umów i *underwritingu* w jednostkach sprzedażowych (wyodrębnianych na podstawie ankiet czasu pracy), automatycznym i manualnym wprowadzaniem polis do systemów produkcyjnych (ewidencja sprzedaży) oraz funkcjonowaniem contact center w zakresie sprzedaży polis. Powyższa zmiana zapewnia lepszą współmierność przychodów i kosztów (przypis składki generowany przez te działania jest odraczany w czasie poprzez rezerwę składki) i spowodowała podwyższenie wyniku brutto 2015 roku o kwotę 112 031 tys. zł.

6.2.6. Kalkulacja rezerw na świadczenia pracownicze

Rezerwy na odprawy emerytalne i świadczenia pośmiertne (zaprezentowane w punkcie 44) szacowane są metodami aktuarialnymi z zastosowaniem odpowiednich technik i założeń aktuarialnych.

Założenia aktuarialne

W tabeli poniżej prezentowane są zasadnicze założenia aktuarialne zastosowane przy wyliczaniu tych rezerw.

Zasadnicze założenia aktuarialne przyjęte w kalkulacji rezerw na odprawy emerytalne i pośmiertne	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Stopy dyskontowe, w tym:		
- PZU i PZU Życie	zgodne z krzywą rentowności obligacji ¹⁾	zgodne z krzywą rentowności obligacji ²⁾
- pozostałe spółki Grupy PZU	1,0%-4,5%	1,0%-4,5%
Przewidywane stopy wzrostu wynagrodzeń, w tym:		
- PZU i PZU Życie	3,0%	3,0%
- pozostałe spółki Grupy PZU	0,2%-5,0%	0,2%-4,3%
Wskaźnik śmiertelności, w tym:		
- PZU i PZU Życie	PTTŻ ³⁾	PTTŻ ³⁾
- pozostałe spółki Grupy PZU	PTTŻ ³⁾	PTTŻ ³⁾
Wskaźnik rotacji pracowników, w tym:		
- PZU i PZU Życie	właściwy dla spółki ⁴⁾	właściwy dla spółki ⁴⁾
- pozostałe spółki Grupy PZU	0,0%-15,6%	0,0%-10,0%
Wskaźnik inwalidztwa (odejścia na rentę), w tym:		
- PZU i PZU Życie	0,2%	0,2%
- pozostałe spółki Grupy PZU	30%-60% PTTŻ ⁵⁾	30%-60% PTTŻ ⁵⁾

¹⁾ Krzywa rentowności obligacji zerokuponowych Skarbu Państwa zastosowana do dyskontowania rezerw na świadczenia pracownicze w PZU i PZU Życie na 31 grudnia 2015 roku obejmuje lata 2016-2045 przyjmując wartości rosnące (zakres wartości 1,51% - 3,41%).

²⁾ Krzywa rentowności obligacji zerokuponowych Skarbu Państwa zastosowana do dyskontowania rezerw na świadczenia pracownicze w PZU i PZU Życie na 31 grudnia 2014 roku obejmuje lata 2015-2045 przyjmując wartości rosnące dla przedziału do roku 2033 (zakres wartości 1,75% - 2,90%), a następnie staje się krzywą odwróconą malejącą do poziomu 2,88%.

³⁾ Wskaźnik śmiertelności przyjmowany na poziomie określonym w PTTŻ.

⁴⁾ Wskaźnik rotacji pracowników obliczony na podstawie bieżącej obserwacji odejść z pracy. Wskaźnik jest różnicowany ze względu m. in. na wiek, staż pracy i płeć pracownika.

⁵⁾ Wskaźnik inwalidztwa przyjmowany jako odpowiedni procent wartości wskaźnika śmiertelności, opisanego powyżej. W niektórych spółkach Grupy PZU wskaźnika tego nie uwzględnia się.

Analiza wrażliwości

Wpływ zmiany założeń aktuarialnych dla odpraw emerytalnych i świadczeń pośmiertnych na wartość tych rezerw	31 grudnia 2015		31 grudnia 2014	
	Odprawy emerytalne	Świadczenia pośmiertne	Odprawy emerytalne	Świadczenia pośmiertne
Stopy dyskontowe				
- wzrost o 1 p.p.	(2 028)	(2 578)	(2 124)	(2 629)
- spadek o 1 p.p.	2 517	3 094	2 652	3 176
Przewidywane stopy wzrostu wynagrodzeń:				
- wzrost o 1 p.p.	2 490	3 056	2 611	3 125
- spadek o 1 p.p.	(2 044)	(2 596)	(2 134)	(2 639)
Wskaźnik śmiertelności:				
- wzrost o 10%	(239)	2 026	(245)	1 978
- spadek o 10%	245	(2 071)	251	(2 022)
Wskaźnik rotacji pracowników:				
- wzrost o 10%	(332)	(620)	(356)	(620)
- spadek o 10%	350	650	375	650

6.2.7. Szacunki rezerw na sprawy sporne

Rezerwy na sprawy sporne ustala się metodą indywidualną, zgodnie z MSR 37, z uwzględnieniem prawdopodobieństwa wystąpienia wpływu środków zawierających w sobie korzyści ekonomiczne dla wypełnienia ciężącego obowiązku. Wpływ środków uznaje się za prawdopodobny, jeśli bardziej możliwe jest, że do zaistnienia zdarzenia dojdzie, niż to, że do niego nie dojdzie, czyli gdy prawdopodobieństwo zaistnienia zdarzenia jest większe od prawdopodobieństwa, że zdarzenie nie nastąpi.

Szczegółowe opisy i kwoty rezerw na sprawy sporne zaprezentowano w punktach 45 i 53.

6.2.8. Aktywa i zobowiązania z tytułu podatku odroczonego

Spółki Grupy PZU dokonały oszacowania przyszłego dochodu do opodatkowania pod kątem możliwości realizacji ujemnych różnic przejściowych z tytułu strat podatkowych poniesionych przez te spółki. W wyniku tych szacunków nie rozpoznano aktywów z tytułu podatku odroczonego dotyczącego części strat podatkowych. Kwoty nierozpoznanych aktywów wykazano w punkcie 34.

7. Sprawozdawczość dotycząca segmentów

7.1 Segmenty sprawozdawcze

7.1.1. Kryterium podstawowe podziału

Segmenty operacyjne to części składowe jednostki, dla których dostępne są odrębne informacje finansowe, podlegające regularnej ocenie przez GOOZPDO, w praktyce jest to Zarząd PZU, związanej z alokacją zasobów i oceną wyników działalności.

Podstawowy podział segmentacyjny Grupy PZU oparty jest na kryterium jednostek podlegających konsolidacji, z zastrzeżeniem, że w odniesieniu do ubezpieczeniowych spółek Grupy PZU (PZU, PZU Życie i Link4) z siedzibą w Polsce wyodrębnia się dodatkowo segmenty oparte na kryteriach grup klientów, linii produktowych oraz charakteru działalności.

W przypadku PZU i Link4 wyodrębniono następujące segmenty:

- ubezpieczenia korporacyjne (ubezpieczenia osobowe i majątkowe);
- ubezpieczenia masowe (ubezpieczenia osobowe i majątkowe);
- inwestycje – obejmujące działalność lokacyjną w zakresie środków własnych.

W przypadku PZU Życie wyodrębniono następujące segmenty:

- ubezpieczenia grupowe i indywidualnie kontynuowane (ubezpieczenia na życie);
- ubezpieczenia indywidualne (ubezpieczenia na życie);
- inwestycje - obejmujące działalność lokacyjną w zakresie środków własnych;
- kontrakty inwestycyjne – opisane szerzej w dalszej części tego rozdziału.

Ze względu na swą odrębność, funkcjonowanie w odrębnych środowiskach regulacyjnych, stosowany w Grupie PZU system wewnętrznej sprawozdawczości finansowej, zgodnie z podziałem segmentacyjnym Grupy PZU opartym na kryterium konsolidowanych jednostek oraz przydatności użytkownikom sprawozdań finansowych wyodrębniono dodatkowo następujące segmenty:

- ubezpieczenia emerytalne;
- Kraje bałtyckie – Litwa, Łotwa i Estonia (ubezpieczenia osobowe i majątkowe oraz ubezpieczenia na życie);
- Ukraina (ubezpieczenia osobowe i majątkowe oraz ubezpieczenia na życie).

W przypadku zaistnienia przesłanek jakościowych lub ilościowych, opisanych w MSSF 8 pkt 12-19, segmenty operacyjne mogą być łączone w segmenty sprawozdawcze. W skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym nie łączono wyodrębnionych segmentów operacyjnych w segmenty sprawozdawcze, za wyjątkiem segmentu inwestycje, obejmującego działalność lokacyjną w zakresie środków własnych spółek Grupy PZU oraz segmentu Kraje bałtyckie, należące do którego kraje połączono ze względu na podobieństwo oferowanych produktów i usług oraz podobne środowisko regulacyjne.

7.1.2. Informacje dotyczące obszarów geograficznych

Grupa PZU stosuje uzupełniający podział segmentacyjny wg kryterium geograficznego, na podstawie którego wyodrębniono następujące segmenty:

- Polska;
- Kraje bałtyckie;
- Ukraina.

7.2 Rozliczenia pomiędzy segmentami

Wynik netto z inwestycji (różnica pomiędzy zrealizowanymi i niezrealizowanymi przychodami oraz kosztami) wykazywany w ubezpieczeniach korporacyjnych (ubezpieczenia osobowe i majątkowe), ubezpieczeniach masowych (ubezpieczenia osobowe i majątkowe), ubezpieczeniach grupowych i indywidualnie kontynuowanych (ubezpieczenia na życie), ubezpieczeniach indywidualnych (ubezpieczenia na życie) określany jest na podstawie cen transferowych opartych na stopach procentowych z krzywych rentowności skarbowych papierów wartościowych (stopa wolna od ryzyka). W przypadku produktów ubezpieczeniowych typu *unit-linked*, z gwarantowaną stopą oraz strukturyzowanych wykazuje się wprost wynik netto z lokat stanowiących pokrycie odpowiadających im rezerw techniczno-ubezpieczeniowych.

7.3 Miara zysku segmentu

Podstawową miarą zysku segmentu w Grupie PZU jest:

- w przypadku spółek ubezpieczeniowych mających siedzibę w Polsce – wynik na ubezpieczeniach, będący wynikiem finansowym przed podatkiem oraz pozostałymi przychodami i kosztami operacyjnymi (w tym kosztami finansowania), uwzględniający jednak przychody z inwestycji (odpowiadających wartości rezerw techniczno-ubezpieczeniowych) określone wg stopy wolnej od ryzyka. Wynik na ubezpieczeniach jest miarą zbliżoną do zdefiniowanego w PSR wyniku technicznego ubezpieczeń z tym, że zarówno w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych jak też ubezpieczeniach na życie zawiera wynik netto z inwestycji opisany w zdaniu poprzednim;
- w przypadku spółek ubezpieczeniowych mających siedzibę za granicą – analogicznie jak powyżej z uwzględnieniem całego wyniku inwestycyjnego spółki, tj. bez korekty przychodu z inwestycji opisanej powyżej, wyliczony zgodnie z MSSF;
- w przypadku spółek innych niż ubezpieczeniowe – wynik z działalności operacyjnej według lokalnych standardów rachunkowości w kraju siedziby spółki lub według MSSF, będący wynikiem finansowym przed podatkiem i kosztami finansowania.

7.4 Charakterystyka segmentów

Poniżej przedstawiono charakterystykę wszystkich wyodrębnionych segmentów sprawozdawczych Grupy PZU z przedstawieniem standardów rachunkowości, według których przedstawiono ich dane finansowe:

- ubezpieczenia korporacyjne (ubezpieczenia osobowe i majątkowe) – raportujący wg PSR – obejmujący szeroki zakres produktów ubezpieczeń majątkowych, odpowiedzialności cywilnej i komunikacyjnych, dostosowanych do potrzeb klienta i z indywidualną wyceną ryzyka, oferowanych dużym podmiotom gospodarczym;
- ubezpieczenia masowe (ubezpieczenia osobowe i majątkowe) – raportujący wg PSR – obejmujący szeroki zakres produktów ubezpieczeń majątkowych, wypadkowych, odpowiedzialności cywilnej i komunikacyjnych, oferowanych klientom indywidualnym oraz podmiotom z sektora małych i średnich przedsiębiorstw;
- ubezpieczenia grupowe i indywidualnie kontynuowane (ubezpieczenia na życie) – raportujący wg PSR – obejmujący ubezpieczenia grupowe, kierowane przez PZU Życie do grup pracowników oraz innych grup formalnych (np. związki zawodowe), w ramach których do umowy ubezpieczenia przystępują osoby pozostające w stosunku prawnym z ubezpieczającym (np. pracodawcą, związkiem zawodowym) oraz ubezpieczenia indywidualnie kontynuowane, gdzie ubezpieczający nabył prawo do indywidualnej kontynuacji w fazie grupowej. Oferta PZU Życie obejmuje szeroki zakres ubezpieczeń ochronnych, inwestycyjnych (niebędących kontraktami inwestycyjnymi) i zdrowotnych;
- ubezpieczenia indywidualne (ubezpieczenia na życie) – raportujący wg PSR – obejmujący ubezpieczenia oferowane przez PZU Życie klientom indywidualnym, w ramach których umowa ubezpieczenia dotyczy konkretnego ubezpieczonego a ubezpieczony podlega indywidualnej ocenie ryzyka. Oferta PZU Życie obejmuje szeroki zakres ubezpieczeń ochronnych, inwestycyjnych (niebędących kontraktami inwestycyjnymi) i zdrowotnych;
- inwestycje – raportujący wg PSR – obejmujący działalność lokacyjną w zakresie środków własnych Grupy PZU rozumianych jako nadwyżka lokat nad rezerwami techniczno-ubezpieczeniowymi w spółkach ubezpieczeniowych Grupy PZU mających siedzibę w Polsce (PZU, Link4 i PZU Życie) powiększoną o nadwyżkę dochodów osiągniętą ponad stopę wolną od ryzyka z inwestycji odpowiadających wartości rezerw techniczno-ubezpieczeniowych PZU, Link4 i PZU Życie w produktach ubezpieczeniowych, czyli nadwyżkę dochodów z lokat PZU, Link4 i PZU Życie ponad dochody alokowane według cen transferowych do segmentów ubezpieczeniowych. Ponadto, segment Inwestycje obejmuje dochody z innych wolnych środków finansowych w Grupie PZU (w tym konsolidowane fundusze inwestycyjne);
- ubezpieczenia emerytalne – raportujący wg PSR - obejmujący spółkę PTE PZU;
- Ukraina (ubezpieczenia osobowe i majątkowe oraz ubezpieczenia na życie) – raportujący wg MSSF – obejmujący spółki PZU Ukraine i PZU Ukraine Life;
- Kraje bałtyckie (ubezpieczenia osobowe i majątkowe oraz ubezpieczenia na życie) – raportujący wg MSSF – obejmujący spółki Lietuvos Draudimas AB wraz z oddziałem w Estonii, AAS Balta, PZU Lietuva (do 30 września 2015 roku), UAB PZU Lietuva Gyvybes Draudimas;
- kontrakty inwestycyjne – raportujący wg PSR – obejmujący produkty PZU Życie nietransferujące istotnego ryzyka ubezpieczeniowego w rozumieniu MSSF 4 i niespełniające definicji umowy ubezpieczeniowej (tj. niektóre produkty z gwarantowaną stopą zwrotu oraz niektóre produkty z funduszem kapitałowym – *unit-linked*), opisane w punkcie 7.5.2;
- pozostałe – raportujący łącznie wg MSSF lub PSR (MSSF 8 nie wymaga prezentacji wyników segmentów zakwalifikowanych do kategorii „pozostałe” wg spójnych zasad rachunkowości) – obejmuje pozostałe jednostki, niezakwalifikowane do żadnego innego segmentu powyżej, których przychody pochodzą w przeważającej mierze z działalności produkcyjnej armatury, grzejników i odlewów oraz z działalności usługowej.

7.5 Zastosowane zasady rachunkowości według PSR

7.5.1. PZU

PSR oraz różnice pomiędzy PSR i MSSF w zakresie dotyczącym jednostkowej sprawozdawczości finansowej PZU przedstawiono szczegółowo w jednostkowym sprawozdaniu finansowym PZU za 2015 rok.

Jednostkowe sprawozdanie finansowe PZU za 2015 rok dostępne jest na stronie internetowej PZU pod adresem www.pzu.pl w zakładce „Relacje inwestorskie”.

7.5.2. PZU Życie

Zasady rachunkowości według PSR dotyczące PZU Życie są zbieżne z PSR dotyczącymi PZU (pomijając rachunkowość umów ubezpieczeniowych i kontraktów inwestycyjnych).

Zasady dotyczące rachunkowości umów ubezpieczeniowych i kontraktów inwestycyjnych PZU Życie według MSSF przedstawiono w punktach 5.13.4, 5.13.5, 5.18.1.2, 5.18.2.2.

Podstawową różnicą pomiędzy PSR i MSSF w odniesieniu do rachunkowości umów ubezpieczeniowych i kontraktów inwestycyjnych PZU Życie jest klasyfikacja kontraktów. W PSR nie ma pojęcia kontraktu inwestycyjnego, w konsekwencji wszystkie umowy klasyfikowane są jako umowy ubezpieczeniowe. Wg MSSF klasyfikację umów przeprowadza się zgodnie z wytycznymi zawartymi w MSSF 4, dotyczącymi klasyfikacji produktów jako umowy ubezpieczeniowe (podlegające MSSF 4) bądź kontrakty inwestycyjne (ujmowane zgodnie z MSR 39). W przypadku tych ostatnich przypis składki nie jest rozpoznawany. Klasyfikację umów opisano w punkcie 6.1.2.

7.6 Konstrukcja noty segmentowej i uzgodnienia w niej zawarte

Z uwagi na oparcie miar zysku segmentów na lokalnych standardach rachunkowości obowiązujących w kraju siedziby spółki Grupy PZU lub MSSF, dane finansowe segmentów wykazywane są w różnych standardach rachunkowości (PSR, MSSF).

W nocie 7.7 zaprezentowano, wymagane zgodnie z MSSF 8 pkt 28, uzgodnienie sumy przychodów (rozumianych jako składka zarobiona netto) oraz sumy zysków lub strat segmentów sprawozdawczych ze skonsolidowanym zyskiem z działalności operacyjnej.

7.7 Uproszczenia w nocie segmentowej

W nocie segmentowej zastosowano pewne uproszczenia dopuszczalne przez MSSF 8. Poniżej przedstawiono ich uzasadnienie:

- odstąpienie od prezentacji danych o alokacji wszystkich aktywów i zobowiązań do poszczególnych segmentów. Wynika to z faktu, że sprawozdawczość zarządcza nie zawiera takich zestawień. Główną informacją analizowaną przez Zarząd PZU są dane o wynikach danych segmentów i na tej podstawie podejmowane są decyzje zarządcze, w tym o alokacji zasobów. Analiza dotycząca alokowanych do segmentów aktywów i zobowiązań ograniczona jest do monitoringu spełniania wymogów regulacyjnych dotyczących współczynników adekwatności kapitałowej oraz pokrycia rezerw techniczno-ubezpieczeniowych aktywami (analiza w podziale na poszczególne spółki ubezpieczeniowe, a nie grupy produktów);
- prezentacja wyniku netto z inwestycji jedną kwotą jako różnicy pomiędzy zrealizowanymi i niezrealizowanymi przychodami oraz kosztami z inwestycji – wynikające z wewnętrznej oceny wyników segmentów w oparciu o taką łączną miarę wyników inwestycyjnych;

- niealokowanie do segmentu „inwestycje” przychodów i kosztów innych niż dotyczących zrealizowanych i niezrealizowanych przychodów i kosztów z inwestycji – wynikająca ze sposobu analizy danych tego segmentu oraz niepraktyczność takiej alokacji.

Grupa Kapitałowa Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń Spółki Akcyjnej
Skonsolidowane sprawozdanie finansowe wg MSSF za rok zakończony 31 grudnia 2015 roku
(w tysiącach złotych)

Rachunek zysków i strat za okres od 1 stycznia 2015 roku do 31 grudnia 2015 roku	Ubezpieczenia korporacyjne (ub. maj i os.)	Ubezpieczenia masowe (ub. maj i os.)	Ubezpieczenia grupowe i indywidualnie kontynuowane (ub. na życie)	Ubezpieczenia indywidualne (ub. na życie)	Inwestycje	Ubezpieczenia emerytalne	Ukraina	Kraje bałtyckie	Kontrakty inwestycyjne	Pozostała działalność	Suma segmentów
	PSR	PSR	PSR	PSR	PSR	PSR	MSSF	MSSF	PSR	PSR	
Składki przypisane brutto na zewnątrz	1 765 031	7 309 028	6 688 657	1 234 260	-	-	168 184	1 193 884	141 088	-	18 500 132
Składki przypisane brutto między segmentami	59 422	217 739	-	-	-	-	-	-	-	-	277 161
Składki ubezpieczeniowe przypisane brutto	1 824 453	7 526 767	6 688 657	1 234 260	-	-	168 184	1 193 884	141 088	-	18 777 293
Udział reasekuratorów w składce przypisanej brutto	(261 065)	(218 688)	553	(22)	-	-	(67 822)	(41 354)	-	-	(588 398)
Składki ubezpieczeniowe przypisane netto	1 563 388	7 308 079	6 689 210	1 234 238	-	-	100 362	1 152 530	141 088	-	18 188 895
Udział reasekuratora w zmianie stanu rezerw składek oraz na ryzyko niewygasłe brutto	46 049	113 771	-	-	-	-	17 509	3 624	-	-	180 953
Składki zarobione netto	1 476 022	6 791 252	6 691 210	1 234 634	-	-	102 150	1 109 535	141 063	-	17 545 866
Dochody z lokat, w tym:	121 403	518 130	601 663	250 382	2 287 073	6 949	41 270	21 782	16 064	175 239	4 039 955
Wynik netto z inwestycji (operacje na zewnątrz)	121 403	518 130	601 663	250 382	506 166	6 949	41 270	21 782	16 064	175 239	2 259 048
Wynik netto z inwestycji (operacje między segmentami)	-	-	-	-	1 780 907	-	-	-	-	-	1 780 907
Pozostałe przychody techniczne na udziale własnym	48 950	166 452	997	74	-	-	-	-	4	-	216 477
Przychody z działalności podstawowej jednostek nieubezpieczeniowych	-	-	-	-	-	118 521	-	-	-	591 876	710 397
Pozostałe przychody operacyjne (nie dotyczy jednostek ubezpieczeniowych)	-	-	-	-	-	908	-	-	-	21 091	21 999
Odszkodowania i świadczenia wypłacone brutto	(951 558)	(4 459 100)	(4 714 810)	(843 613)	-	-	(87 081)	(695 815)	(698 693)	-	(12 450 670)
Zmiany stanu rezerw na niewypłacone odszkodowania i świadczenia brutto	(267 738)	(69 651)	(35 413)	(6 581)	-	-	757	(13 128)	4 235	-	(387 519)
Udział reasekuratorów w odszkodowaniach i świadczeniach wypłaconych	41 393	52 231	123	-	-	-	13 124	16 765	-	-	123 636
Udział reasekuratora w zmianie stanu rezerw	308 352	32 425	-	-	-	-	(85)	5 243	-	-	345 935
Odszkodowania i świadczenia ubezpieczeniowe netto	(869 551)	(4 444 095)	(4 750 100)	(850 194)	-	-	(73 285)	(686 935)	(694 458)	-	(12 368 618)
Zmiany stanu innych rezerw techniczno-ubezpieczeniowych na udziale własnym, rezerwy ubezpieczeń na życie, jeżeli ryzyko lokaty ponosi ubezpieczający, rezerw na wyrównanie szkodowości (ryzyka)	(10 040)	(26 916)	31 624	(240 832)	-	-	-	-	558 454	-	312 290
Premie i rabaty dla ubezpieczonych na udziale własnym, łącznie ze zmianą stanu rezerw	(6 059)	(1 132)	(266)	(209)	-	-	-	-	5	-	(7 661)
Pozostałe koszty techniczne na udziale własnym	(50 672)	(288 948)	(66 685)	(5 844)	-	-	-	-	(654)	-	(412 803)
Koszty odsetkowe	-	-	-	-	-	-	(255)	(1 833)	-	(65 502)	(67 590)
Koszty akwizycji	(287 687)	(1 394 293)	(356 308)	(122 731)	-	(2 947)	(46 617)	(252 779)	(9 993)	-	(2 473 355)
Koszty administracyjne	(127 383)	(665 744)	(577 220)	(59 670)	-	(39 865)	(21 154)	(146 422)	(9 345)	-	(1 646 803)
Prowizje reasekuracyjne i udziały w zyskach	16 627	(3 058)	(222)	-	-	-	-	-	-	-	13 347
Koszty działalności podstawowej jednostek nieubezpieczeniowych	-	-	-	-	-	-	-	-	-	(590 660)	(590 660)
Pozostałe koszty operacyjne (nie dotyczy jednostek ubezpieczeniowych)	-	-	-	-	-	(2 087)	-	-	-	(22 978)	(25 065)
Wynik na ubezpieczeniach / Zysk (strata) z działalności operacyjnej	311 610	651 648	1 574 693	205 610	2 287 073	81 479	2 109	43 348	1 140	109 066	5 267 776

Grupa Kapitałowa Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń Spółki Akcyjnej
Skonsolidowane sprawozdanie finansowe wg MSSF za rok zakończony 31 grudnia 2015 roku
(w tysiącach złotych)

Rachunek zysków i strat za okres od 1 stycznia 2014 roku do 31 grudnia 2014 roku	Ubezpieczenia korporacyjne (ub. maj i os.)	Ubezpieczenia masowe (ub. maj i os.)	Ubezpieczenia grupowe i indywidualnie kontynuowane (ub. na życie)	Ubezpieczenia indywidualne (ub. na życie)	Inwestycje	Ubezpieczenia emerytalne	Ukraina	Kraje bałtyckie	Kontrakty inwestycyjne	Pozostała działalność	Suma segmentów
	PSR	PSR	PSR	PSR	PSR	PSR	MSSF	MSSF	PSR	PSR	
Składki przypisane brutto na zewnątrz	1 807 349	6 559 511	6 539 082	1 268 637	-	-	173 562	536 498	374 467	-	17 259 106
Składki przypisane brutto między segmentami	23 794	9 973	-	-	-	-	-	-	-	-	33 767
Składki ubezpieczeniowe przypisane brutto	1 831 143	6 569 484	6 539 082	1 268 637	-	-	173 562	536 498	374 467	-	17 292 873
Udział reasekuratorów w składce przypisanej brutto	(226 610)	(62 606)	(4 272)	(122)	-	-	(32 988)	(27 698)	-	-	(354 296)
Składki ubezpieczeniowe przypisane netto	1 604 533	6 506 878	6 534 810	1 268 515	-	-	140 574	508 800	374 467	-	16 938 577
Zmiany stanu rezerw składek oraz na ryzyko niewygasłe brutto	(201 832)	37 816	2 242	(1 088)	-	-	(13 076)	(31 528)	14	-	(207 452)
Udział reasekuratora w zmianie stanu rezerw składek oraz na ryzyko niewygasłe brutto	59 559	18 311	-	-	-	-	8 423	(278)	-	-	86 015
Składki zarobione netto	1 462 260	6 563 005	6 537 052	1 267 427	-	-	135 921	476 994	374 481	-	16 817 140
Dochody z lokat, w tym:	136 456	562 821	713 254	326 696	2 823 234	11 639	41 058	14 617	43 550	167 678	4 841 003
Wynik netto z inwestycji (operacje na zewnątrz)	136 456	562 821	713 254	326 696	578 923	11 639	41 058	14 617	43 550	167 678	2 596 692
Wynik netto z inwestycji (operacje między segmentami)	-	-	-	-	2 244 311	-	-	-	-	-	2 244 311
Pozostałe przychody techniczne na udziale własnym	37 215	106 596	1 103	48	-	-	-	-	5	-	144 967
Przychody z działalności podstawowej jednostek nieubezpieczeniowych	-	-	-	-	-	270 565	-	-	-	443 144	713 709
Pozostałe przychody operacyjne (nie dotyczy jednostek ubezpieczeniowych)	-	-	-	-	-	711	-	-	-	5 916	6 627
Odszkodowania i świadczenia wypłacone brutto	(774 846)	(3 728 363)	(4 513 462)	(658 202)	-	-	(103 247)	(312 758)	(1 389 147)	-	(11 480 025)
Zmiany stanu rezerw na niewypłacone odszkodowania i świadczenia brutto	(315 611)	(693 683)	14 017	19 413	-	-	(1 786)	(21 625)	(2 571)	-	(1 001 846)
Udział reasekuratorów w odszkodowaniach i świadczeniach wypłaconych	28 166	34 380	85	-	-	-	7 208	26 293	-	-	96 132
Udział reasekuratora w zmianie stanu rezerw	98 323	24 254	-	-	-	-	3 477	(4 126)	-	-	121 928
Odszkodowania i świadczenia ubezpieczeniowe netto	(963 968)	(4 363 412)	(4 499 360)	(638 789)	-	-	(94 348)	(312 216)	(1 391 718)	-	(12 263 811)
Zmiany stanu innych rezerw techniczno-ubezpieczeniowych na udziale własnym, rezerwy ubezpieczeń na życie, jeżeli ryzyko lokaty ponosi ubezpieczający, rezerwa na wyrównanie szkodowości (ryzyka)	2 427	(9 526)	(70 328)	(611 119)	-	-	-	-	1 015 526	-	326 980
Premie i rabaty dla ubezpieczonych na udziale własnym, łącznie ze zmianą stanu rezerw	(2 325)	-	(638)	-	-	-	-	-	(38)	-	(3 001)
Pozostałe koszty techniczne na udziale własnym	(39 759)	(220 142)	(21 227)	(1 689)	-	-	-	-	(494)	-	(283 311)
Koszty odsetkowe	-	-	-	-	-	-	(22)	(766)	-	(82 944)	(83 732)
Koszty akwizycji	(306 347)	(1 238 906)	(356 627)	(126 442)	-	(6 349)	(52 126)	(115 445)	(16 466)	-	(2 218 708)
Koszty administracyjne	(125 050)	(617 450)	(542 974)	(53 381)	-	(72 838)	(28 130)	(80 239)	(9 716)	-	(1 529 778)
Prowizje reasekuracyjne i udziały w zyskach	16 192	(26 506)	1 570	-	-	-	-	-	-	-	(8 744)
Koszty działalności podstawowej jednostek nieubezpieczeniowych	-	-	-	-	-	-	-	-	-	(415 875)	(415 875)
Pozostałe koszty operacyjne (nie dotyczy jednostek ubezpieczeniowych)	-	-	-	-	-	(244)	-	-	-	(25 625)	(25 869)
Wynik na ubezpieczeniach / Zysk (strata) z działalności operacyjnej	217 101	756 480	1 761 825	162 751	2 823 234	203 484	2 353	(17 055)	15 130	92 294	6 017 597

Uzgodnienie sumy segmentów i danych skonsolidowanych	1 stycznia - 31 grudnia 2015		1 stycznia - 31 grudnia 2014	
	Składka zarobiona netto	Wynik segmentu	Składka zarobiona netto	Wynik segmentu
Suma segmentów	17 545 866	5 267 776	16 817 140	6 017 597
Prezentacja kontraktów inwestycyjnych	(141 063)	-	(374 481)	-
Wycena instrumentów kapitałowych	-	103 795	-	55 972
Wycena nieruchomości	-	(31 708)	-	(29 821)
Rezerwa na wyrównanie szkodowości i fundusz prewencyjny	-	25 193	-	(61 260)
Odpisy na ZFŚS i koszty aktuarialne	-	(17 284)	-	(11 968)
Korekty konsolidacyjne	(19 932)	(2 408 387) ¹⁾	(13 289)	(2 277 302) ¹⁾
Dane skonsolidowane	17 384 871	2 939 385	16 429 370	3 693 218

¹⁾ Korekty konsolidacyjne wynikają przede wszystkim z dywidend wypłacanych pomiędzy poszczególnymi segmentami oraz z różnych standardów rachunkowości, w jakich raportowane są poszczególne segmenty sprawozdawcze (PSR i MSSF) oraz dane skonsolidowane (MSSF).

Podział geograficzny Rok 2015	Polska	Kraje bałtyckie	Ukraina	Niealokowane (wyłączenia konsolidacyjne i inne)	Wartość skonsolidowana
Składki ubezpieczeniowe przypisane brutto na zewnątrz	16 998 069	1 193 884	168 184	(1 093)	18 359 044
Składki ubezpieczeniowe przypisane brutto między segmentami	64 692	-	-	(64 692)	-
Przychody z tytułu prowizji i opłat	242 799	-	-	-	242 799
Przychody netto z inwestycji	1 512 351	16 861	42 475	(419)	1 571 268
Wynik netto z realizacji i odpisy z tytułu utraty wartości inwestycji	(390 839)	4 310	(2 193)	165 483	(223 239)
Zmiana netto wartości godziwej aktywów i zobowiązań wycenianych w wartości godziwej	389 649	611	988	-	391 248
Aktywa trwale inne niż aktywa finansowe ¹⁾	2 387 834	302 298	3 229	(405)	2 692 956
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	345 674	-	1 145	2 370	349 189
Aktywa	104 738 120	1 825 890	217 201	(1 352 202)	105 429 009

¹⁾ Dotyczy wartości niematerialnych oraz rzeczowych aktywów trwałych.

Podział geograficzny Rok 2014	Polska	Kraje bałtyckie	Ukraina	Niealokowane (wyłączenia konsolidacyjne i inne)	Wartość skonsolidowana
Składki ubezpieczeniowe przypisane brutto na zewnątrz	16 174 579	536 498	173 562	-	16 884 639
Składki ubezpieczeniowe przypisane brutto między segmentami	26 815	-	-	(26 815)	-
Przychody z tytułu prowizji i opłat	350 764	-	-	-	350 764
Przychody netto z inwestycji	1 654 726	10 241	39 682	-	1 704 649
Wynik netto z realizacji i odpisy z tytułu utraty wartości inwestycji	426 016	1 402	(271)	-	427 147
Zmiana netto wartości godziwej aktywów i zobowiązań wycenianych w wartości godziwej	510 482	2 974	1 655	-	515 111
Aktywa trwale inne niż aktywa finansowe ¹⁾	1 706 430	160 650	3 887	(666)	1 870 301
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	20 556	5 383	1 018	-	26 957
Aktywa	67 788 204	1 185 229	224 704	(1 625 376)	67 572 761

¹⁾ Dotyczy wartości niematerialnych oraz rzeczowych aktywów trwałych.

7.8 Informacje dotyczące głównych klientów

Ze względu na charakter działalności spółek Grupy PZU nie występują kontrahenci, od których przychody stanowiłyby 10% lub więcej łącznych przychodów Grupy PZU (rozumianych jako składka przypisana brutto). W nocie 54.4 zaprezentowano przychody osiągnane od 10 największych kontrahentów Grupy PZU będących jednostkami zależnymi od Skarbu Państwa. Grupa PZU nie uznaje za jednego klienta jednostek, znajdujących się pod kontrolą rządu Rzeczypospolitej Polskiej (w tym agencji rządowych oraz innych podobnych organów lokalnych, krajowych lub międzynarodowych).

8. Zarządzanie ryzykiem

8.1 Wprowadzenie

Zarządzanie ryzykiem ma na celu:

- podniesienie wartości Grupy PZU poprzez aktywne i świadome zarządzanie wielkością przyjmowanego ryzyka;
- zapobieganie przyjmowania ryzyka na poziomie, który mógłby zagrozić stabilności finansowej Grupy PZU.

Zarządzanie ryzykiem w Grupie PZU jest oparte o analizę ryzyka we wszystkich procesach i jednostkach. Zarządzanie ryzykiem jest integralną częścią systemu zarządzania.

Główne elementy zarządzania ryzykiem są spójne dla wszystkich spółek Grupy PZU i wdrożone tak, by zapewnić realizację planów strategicznych poszczególnych spółek, jak i celów biznesowych całej Grupy PZU. Należą do nich m. in.:

- systemy limitów i ograniczeń akceptowalnego poziomu ryzyka, w tym poziom apetytu na ryzyko;
- procesy obejmujące identyfikację, pomiar i ocenę, monitorowanie i kontrolę, raportowanie oraz działania zarządcze dotyczące poszczególnych ryzyk;
- struktura organizacyjna zarządzania ryzykiem, w której kluczową rolę odgrywają Zarządy i Rady Nadzorcze spółek oraz dedykowane Komitety.

System zarządzania ryzykiem w Grupie PZU oparty jest na:

- strukturze organizacyjnej – obejmującej podział kompetencji i zadań realizowanych w procesie zarządzania ryzykiem przez organy statutowe, komitety oraz jednostki i komórki organizacyjne;
- procesie zarządzania ryzykiem – w tym metodach identyfikacji, pomiaru i oceny, monitorowania, kontrolowania i raportowania ryzyka oraz podejmowania działań zarządczych.

Strategia zarządzania ryzykiem w Grupie PZU i w poszczególnych spółkach Grupy PZU określa ramy zarządzania ryzykiem poprzez określenie granicznych parametrów ryzyka (zdefiniowanie apetytu na ryzyko i opis profilu ryzyka), wskazanie ról i odpowiedzialności uczestników procesu zarządzania ryzykiem oraz przebiegu tego procesu. Służy ona również usprawnieniu planowania działalności oraz utrzymywaniu ryzyka na akceptowalnym poziomie.

Celem strategii oraz powiązanych z nią polityk zarządzania poszczególnymi kategoriami ryzyka jest:

- wprowadzenie jednolitych definicji dotyczących zarządzania ryzykiem;
- wprowadzenie zasad identyfikacji, pomiaru i oceny, monitorowania i kontrolowania, raportowania ryzyka oraz podejmowania decyzji o wielkości ryzyka;
- ustalenie apetytu na ryzyko oraz profilu ryzyka.

W ramach przygotowania do wejścia w życie systemu Wypłacalność II, spójnym, zintegrowanym systemem zarządzania ryzykiem Grupy PZU objęto przede wszystkim podmioty ubezpieczeniowe Grupy PZU. Wdrożone w 2015 roku podejście zapewnia zgodność z wymogami ustawy z 11 września 2015 roku o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Dz. U. z 2015 roku, poz. 1844), która weszła w życie od 1 stycznia 2016 roku. Podmioty z pozostałych sektorów rynku finansowego są zobowiązane do stosowania standardów właściwych dla danego sektora. Przyjęte regulacje wewnętrzne określają:

- procesy, metody i procedury umożliwiające pomiar i zarządzanie ryzykiem;

- podział obowiązków w procesie zarządzania ryzykiem;
- zakres oraz warunki i częstotliwość sporządzania sprawozdań dotyczących zarządzania ryzykiem.

PZU sprawuje nadzór nad system zarządzania ryzykiem Grupy PZU na podstawie zawartych z podmiotami Grupy PZU porozumień o współpracy i przekazywanych na ich podstawie informacji oraz zarządza ryzykiem Grupy PZU w ujęciu zagregowanym.

Ze względu na krótki czas, jaki minął od dnia objęcia kontroli nad Alior Bankiem (18 grudnia 2015 roku) do dnia publikacji skonsolidowanego sprawozdania finansowego oraz obowiązujące przepisy prawa bankowego dotyczące m. in. tajemnicy bankowej, zarządzanie ryzykiem w Alior Banku od dnia objęcia kontroli przez Grupę PZU do dnia publikacji skonsolidowanego sprawozdania finansowego odbywało się odrębnie od zarządzania ryzykiem w pozostałych jednostkach Grupy PZU. Tym niemniej Grupa PZU może monitorować system zarządzania ryzykiem w Alior Banku poprzez członków rady nadzorczej desygnowanych przez PZU.

Do głównych rodzajów ryzyka związanych z działalnością Alior Banku należą: ryzyko rynkowe (obejmujące ryzyka stopy procentowej, płynności, walutowe oraz cen towarów), kredytowe oraz operacyjne.

8.2 Struktura organizacyjna

Struktura organizacyjna systemu zarządzania ryzykiem jest spójna w Grupie PZU i w poszczególnych spółkach ubezpieczeniowych Grupy PZU obejmuje cztery poziomy kompetencyjne.

Trzy pierwsze to:

- Rada Nadzorcza, która sprawuje nadzór nad procesem zarządzania ryzykiem oraz ocenia adekwatność i skuteczność tego procesu w ramach decyzji określonych w statucie danej spółki i regulaminie Rady Nadzorczej;
- Zarząd, który organizuje i zapewnia działanie systemu zarządzania ryzykiem poprzez uchwalanie strategii, polityk, wyznaczenie apetytu na ryzyko, określenie profilu ryzyka i określenie tolerancji na poszczególne kategorie ryzyk;
- komitety, które podejmują decyzje dotyczące ograniczania poziomu poszczególnych ryzyk do ram wyznaczonych przez apetyt na ryzyko. Komitety przyjmują procedury i metodyki związane z ograniczaniem poszczególnych ryzyk, a także akceptują limity ograniczające poszczególne rodzaje ryzyk.

Czwarty poziom kompetencyjny dotyczy działań operacyjnych i podzielony jest pomiędzy trzy linie obrony:

- pierwsza linia obrony – obejmuje bieżące zarządzanie ryzykiem na poziomie jednostek i komórek organizacyjnych spółek oraz podejmowanie decyzji w ramach procesu zarządzania ryzykiem;
- druga linia obrony – obejmuje zarządzanie ryzykiem poprzez wyspecjalizowane komórki zajmujące się identyfikacją, pomiarem, oceną, monitorowaniem i raportowaniem ryzyka oraz kontrolą limitów;
- trzecia linia obrony – obejmuje audyt wewnętrzny, który przeprowadza niezależne audyty elementów systemu zarządzania ryzykiem oraz czynności kontrolnych wbudowanych w działalność Grupy.

W procesie zarządzania ryzykiem w Alior Banku aktywną rolę odgrywają zarząd i rada nadzorcza Alior Banku oraz Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami.

Rada Nadzorcza sprawuje nadzór nad procesem zarządzania ryzykiem corocznie określając strategię w tym zakresie, m. in. akceptując strategię zarządzania ryzykiem rynkowym, w tym głównych limitów ryzyka oraz kontrolując zgodność polityki Alior Banku w zakresie podejmowania ryzyka ze strategią i planem finansowym.

Zarząd Banku jest odpowiedzialny m.in. za: nadzór nad procesem zarządzania ryzykiem, monitorowanie i sprawozdawanie na temat ryzyka; określanie odpowiedniej organizacji oraz podziału zadań, akceptację polityk i instrukcji regulujących zarządzanie ryzykiem oraz wyznaczanie limitów szczegółowych dla ograniczenia ryzyka Alior Banku oraz zapewnienie odpowiedniego mechanizmu ich monitorowania i powiadamiania o przekroczeniach.

Podstawowe założenia strategii zarządzania ryzykiem rynkowym i płynności w Alior Banku zawarte są w polityce zarządzania aktywami i pasywami, opracowywanej w cyklu rocznym i przedstawianej przez Zarząd Alior Banku do akceptacji Radzie Nadzorczej Alior Banku w ramach akceptacji budżetu rocznego. Obowiązuje ona do momentu jej następnej aktualizacji.

Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami sprawuje bieżącą kontrolę nad zarządzaniem ryzykiem rynkowym, w tym ryzykiem płynności, akceptuje limity operacji Alior Banku na rynkach pieniężnych i kapitałowych. Podejmuje wszelkie decyzje, jeśli nie zostały one uprzednio zakwalifikowane do wyłącznych kompetencji zarządu bądź rady nadzorczej Alior Banku.

8.3 Apetyt na ryzyko, profil ryzyka oraz tolerancja na ryzyko

W ubezpieczeniowych spółkach Grupy PZU wdrożono proces ustalania apetytu na ryzyko oraz limitów na poszczególne kategorie ryzyka zgodny z procesem grupowym. Zarząd każdej z tych spółek wyznacza apetyt na ryzyko, profil ryzyka oraz limity tolerancji odzwierciedlające jej plany strategiczne oraz cele całej Grupy PZU.

Apetyt na ryzyko definiuje się jako ryzyko, które spółka jest gotowa podjąć w trakcie realizacji swoich celów biznesowych. Miarą apetytu na ryzyko jest poziom potencjalnych strat finansowych, spadku wartości aktywów lub wzrostu wartości zobowiązań w okresie jednego roku. Poziom apetytu na ryzyko określa się jako minimalny poziom wskaźnika pokrycia wymagań kapitałowych. Apetyt na ryzyko określa maksymalny poziom dopuszczalnego ryzyka przy wyznaczaniu limitów i ograniczeń na poszczególne ryzyka cząstkowe oraz poziom, po przekroczeniu którego podejmowane są określone działania zarządcze niezbędne do ograniczenia dalszego wzrostu ryzyka.

Profil ryzyka to limity ilościowe uszczegóławiające apetyt na ryzyko.

Limity tolerancji to dodatkowe limity wprowadzone na poszczególne rodzaje ryzyka ograniczające potencjalne ryzyko.

Takie podejście zapewnia adekwatność i efektywność systemu zarządzania ryzykiem w Grupie PZU oraz zapobiega akceptacji ryzyka na poziomie, który mógłby zagrozić stabilności finansowej zarówno spółek, jak i całej Grupy PZU. Za ustalenie odpowiedniego poziomu ryzyka w spółce odpowiedzialny jest jej Zarząd. Jednostka ds. ryzyka raz w roku dokonuje przeglądu wielkości apetytu na ryzyko. Wszystkie działania koordynowane są z poziomu Grupy PZU.

8.4 Metody identyfikacji, pomiaru, oceny, monitorowania i raportowania ryzyka

Identyfikacja, pomiar, ocena, monitorowanie i raportowanie ryzyka oraz podejmowane działania zarządcze zapewniają bieżącą adekwatność i efektywność systemu zarządzania ryzykiem. W Grupie PZU proces zarządzania ryzykiem składa się z:

- identyfikacji – rozpoczynającej się wraz z propozycją rozpoczęcia tworzenia produktu ubezpieczeniowego, nabycia instrumentu finansowego, zmiany procesu operacyjnego, a także z chwilą wystąpienia każdego innego zdarzenia, potencjalnie wpływającego na powstanie ryzyka. Proces identyfikacji występuje do momentu wygaśnięcia zobowiązań, należności lub działań związanych z danym ryzykiem. Identyfikacja ryzyka polega na rozpoznaniu rzeczywistych i potencjalnych źródeł ryzyka, następnie analizowanych pod względem istotności;
- pomiaru i oceny ryzyka – przeprowadzanych w zależności od charakterystyki danego typu ryzyka oraz poziomu jego istotności. Pomiar ryzyka przeprowadzają wyspecjalizowane jednostki. Jednostka ds. ryzyka w każdej spółce odpowiada za rozwój narzędzi oraz pomiar ryzyka w zakresie określającym apetyt na ryzyko, profil ryzyka i limity tolerancji;
- monitorowania i kontroli ryzyka – polegających na bieżącym przeglądzie odchyleń realizacji od założonych punktów odniesienia (limitów, wartości progowych, planów, wartości z poprzedniego okresu, wydanych rekomendacji i zaleceń);
- raportowania – umożliwiającego efektywną komunikację o ryzyku i wspierającego zarządzanie ryzykiem na różnych poziomach decyzyjnych;
- działań zarządczych, obejmujących m. in.: unikanie ryzyka, transfer ryzyka, ograniczanie ryzyka, określanie apetytu na ryzyko, akceptację poziomu ryzyka oraz narzędzia wspierające te działania, takie jak limity, programy reasekuracyjne czy przeglądy polityki *underwritingowej*.

W procesie zarządzania ryzykiem wyróżnione są dwa poziomy:

- poziom Grupy PZU – zapewniający, że Grupa PZU realizuje swoje cele biznesowe w sposób bezpieczny i dopasowany do skali ponoszonego ryzyka. Na tym poziomie monitorowane są limity oraz ryzyka specyficzne dla Grupy PZU, takie jak: ryzyko katastroficzne, ryzyko finansowe, ryzyko kontrahenta oraz koncentracja ryzyka. Grupa PZU zapewnia wsparcie we wdrażaniu zintegrowanego systemu zarządzania ryzykiem, obejmującego wprowadzenie spójnych mechanizmów, standardów i organizacji funkcjonowania efektywnego systemu kontroli wewnętrznej (ze szczególnym uwzględnieniem funkcji zgodności), systemu zarządzania ryzykiem (w szczególności w obszarze reasekuracji) oraz systemu zarządzania bezpieczeństwem w Grupie PZU oraz monitoruje ich bieżące stosowanie. Realizując swoje zadania w ramach zintegrowanego systemu zarządzania ryzykiem upoważnione osoby z Grupy PZU współpracują z Zarządami podmiotów zależnych oraz z kierownictwem takich obszarów jak finanse, ryzyko, aktuariat, reasekuracja, inwestycje oraz compliance, na podstawie właściwych porozumień o współpracy;
- poziom podmiotu – zapewniający, że realizuje on swoje cele biznesowe w sposób bezpieczny i dopasowany do skali ponoszonego przez niego ryzyka. Na tym poziomie monitorowane są limity oraz specyficzne kategorie ryzyka występujące w danym podmiocie oraz w ramach zintegrowanego systemu zarządzania ryzykiem, wdrażane są mechanizmy, standardy i organizacja funkcjonowania efektywnego systemu kontroli wewnętrznej (ze szczególnym uwzględnieniem funkcji zgodności), systemu zarządzania ryzykiem (w szczególności w obszarze reasekuracji) oraz systemu zarządzania bezpieczeństwem.

8.5 Profil ryzyka

Istotna zmiana profilu ryzyka Grupy PZU, która miała miejsce w 2015 roku związana jest z objęciem konsolidacją Alior Banku i rozpoznaniem w sprawozdaniu z sytuacji finansowej nabytego portfela kredytowego i depozytowego. W efekcie istotnym składnikiem ryzyka stało się ryzyko stopy procentowej oraz ryzyko kredytowe, związane z tymi portfelami.

Do głównych typów ryzyka, na które narażona jest Grupa PZU należą: aktuarialne, rynkowe (w tym w szczególności ryzyko stopy procentowej), kredytowe, koncentracji, operacyjne i braku zgodności.

Kluczowym wydarzeniem z punktu widzenia profilu ryzyka Grupy PZU było zintegrowanie procesu zarządzania ryzykiem w ubezpieczeniowych spółkach Grupy PZU oraz wdrożenie w tych spółkach wymogów systemu Wypłacalność II.

8.5.1. Ryzyko aktuarialne (ubezpieczenia majątkowe i osobowe oraz ubezpieczenia na życie)

Ryzyko aktuarialne to możliwość poniesienia straty lub niekorzystnej zmiany wartości zobowiązań, jakie mogą wynikać z zawartych umów ubezpieczenia i umów gwarancji ubezpieczeniowych, w związku z niewłaściwymi założeniami dotyczącymi wyceny składek i tworzenia rezerw techniczno-ubezpieczeniowych.

Ryzyko aktuarialne obejmuje:

	Ubezpieczenia majątkowe	Ubezpieczenia na życie
Ryzyko długowieczności - możliwość straty lub niekorzystnej zmiany wartości zobowiązań ubezpieczeniowych, wynikające ze zmian w poziomie współczynnika umieralności, tendencji współczynnika umieralności lub jego zmienności, w przypadku gdy spadek współczynnika umieralności prowadzi do zwiększenia wartości zobowiązań ubezpieczeniowych.	X	X
Ryzyko związane z wysokością ponoszonych kosztów – możliwość straty lub niekorzystnej zmiany wartości zobowiązań ubezpieczeniowych, wynikające ze zmian w poziomie wydatków ponoszonych na obsługę umów ubezpieczenia lub umów reasekuracji, tendencji tych wydatków lub ich zmienności.	X	X
Ryzyko związane z rezygnacjami z umów - ryzyko straty lub niekorzystnej zmiany wartości zobowiązań ubezpieczeniowych, wynikające ze zmian w poziomie współczynników rezygnacji z umów, zamykania, odnawiania i wykupów polis lub zmienności tych współczynników.	X	X
Ryzyko katastroficzne - możliwość straty lub niekorzystnej zmiany wartości zobowiązań ubezpieczeniowych, wynikające ze znacznej niepewności założeń dotyczących wyceny i tworzenia rezerw techniczno-ubezpieczeniowych, związanych z ekstremalnymi lub wyjątkowymi zdarzeniami.	X	X
Ryzyko składki - możliwość nieodpowiedniego oszacowania stawek taryfowych i możliwości odchylenia przypisu składek od oczekiwanego poziomu, wynikające ze zmienności w zakresie występowania, częstości i skali ubezpieczanych zdarzeń.	X	ND
Ryzyko rezerw - możliwość nieodpowiedniego oszacowania poziomu rezerw techniczno – ubezpieczeniowych, jak również możliwości fluktuacji faktycznych szkód wokół ich średniej statystycznej ze względu na stochastyczną naturę przyszłych wypłat odszkodowań.	X	ND
Ryzyko rewizji wysokości rent - możliwość straty lub niekorzystnej zmiany wartości zobowiązań ubezpieczeniowych, wynikające ze zmian w poziomie współczynników korygujących stosowanych do rent, tendencji tych współczynników lub ich zmienności, w związku ze zmianami otoczenia prawnego lub stanu zdrowia ubezpieczonej osoby.	X	ND
Ryzyko śmiertelności - możliwość straty lub niekorzystnej zmiany wartości zobowiązań ubezpieczeniowych, wynikające ze zmian poziomu, współczynnika umieralności, tendencji współczynnika umieralności lub jego zmienności, w przypadku gdy wzrost współczynnika umieralności prowadzi do zwiększenia wartości zobowiązań ubezpieczeniowych.	ND	X
Ryzyko zachorowalności (niezdolności do pracy) - możliwość straty lub niekorzystnej zmiany wartości zobowiązań ubezpieczeniowych, wynikające ze zmian w poziomie współczynników niezdolności do pracy, chorobowości i zachorowalności, tendencji tych współczynników lub ich zmienności.	ND	X

Grupa PZU zarządza ryzykiem aktuarialnym między innymi poprzez:

- kalkulację i monitorowanie adekwatności rezerw techniczno-ubezpieczeniowych;
- strategię taryfową oraz monitorowanie obecnych szacunków i ocenę adekwatności składki;
- *underwriting*;
- reasekurację.

Kalkulacja i monitoring adekwatności rezerw techniczno-ubezpieczeniowych

Grupa PZU zarządza ryzykiem adekwatności rezerw techniczno-ubezpieczeniowych poprzez stosowanie odpowiedniej metodyki ich obliczania i kontrolę procesów związanych z ustalaniem rezerw. Polityka tworzenia rezerw opiera się na:

- ostrożnościowym podejściu do określania wielkości rezerw techniczno-ubezpieczeniowych;
- zasadzie ciągłości, polegającej na niezmienności metodyki tworzenia rezerw techniczno-ubezpieczeniowych o ile tylko nie wystąpią istotne okoliczności uzasadniające dokonanie zmian.

W przypadku ubezpieczeń majątkowych i osobowych poziom rezerw techniczno-ubezpieczeniowych oceniany jest raz w miesiącu i w określonych okolicznościach (dokonanie wypłaty, pozyskanie nowych informacji od likwidatorów lub prawników) aktualizuje się ich wysokość. Do analizy rezerw techniczno-ubezpieczeniowych wykorzystuje się zestawienia ich rozwoju oraz wypłat w kolejnych latach. Wynikiem tej analizy jest ocena dokładności stosowanych metod aktuarialnych.

W przypadku ubezpieczeń na życie głównymi źródłami danych przy szacowaniu oczekiwanej częstości występowania świadczeń są statystyki publiczne (tablice trwania życia) publikowane przez wyspecjalizowane jednostki statystyczne oraz analizy danych historycznych z portfeli ubezpieczeniowych. Okresowych analiz statystycznych częstości występowania świadczeń dokonuje się na poziomie grup produktów, poszczególnych portfeli ubezpieczeniowych oraz odpowiednio zdefiniowanych homogenicznych grup ryzyka. Przeprowadzane analizy dają możliwość określenia względnych częstości występowania zdarzeń w stosunku do statystyk publicznych. Stosowanie odpowiednich metod statystycznych pozwala na określenie istotności wyznaczanych statystyk. W miarę potrzeb, stosowane są odpowiednie narzędzia bezpieczeństwa przy tworzeniu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych i wycenie ryzyka.

W Grupie PZU oszacowanie rezerw techniczno-ubezpieczeniowych przeprowadza się pod nadzorem głównych aktuariuszy.

Strategia taryfowa oraz monitoring obecnych szacunków i ocena adekwatności składki

Celem polityki taryfowej jest zagwarantowanie adekwatnego poziomu składki (tj. wystarczającego na pokrycie obecnych i przyszłych zobowiązań, wynikających z zawartych polis oraz wydatków). Równoległe z opracowywaniem taryfy składek wykonuje się symulacje dotyczące prognozowanego wyniku ubezpieczeń w kolejnych latach. Ponadto regularnie analizuje się adekwatność składek oraz rentowności portfeli dla poszczególnych ubezpieczeń na podstawie m.in. oceny wyniku technicznego produktu za dany okres sprawozdawczy. Częstość analiz zależy od materialności produktu i możliwej fluktuacji wyniku. W przypadku niekorzystnego przebiegu ubezpieczenia podejmuje się działania dla przywrócenia określonego poziomu rentowności, polegające na dostosowaniu taryfy składek lub na zmianie profilu ubezpieczanego ryzyka poprzez modyfikację ogólnych warunków ubezpieczenia.

Underwriting

W przypadku klientów korporacyjnych oraz małych i średnich przedsiębiorstw (SME, ang. *small and medium enterprises*) proces *underwritingu* funkcjonuje niezależnie od sprzedaży. Proces sprzedaży ubezpieczeń dla klientów korporacyjnych jest poprzedzony analizą i oceną ryzyka realizowaną przez dedykowane do tego celu zespoły. Z kolei proces *underwritingu* obejmuje system akceptacji ryzyka w zależności od przyznanych zakresów kompetencyjnych i limitów.

Reasekuracja

Program reasekuracyjny Grupy PZU w ubezpieczeniach majątkowych i pozostałych osobowych pełni funkcję zabezpieczającą jego podstawową działalność, ograniczając ryzyko wystąpienia zjawisk o charakterze katastroficznym, mogących w negatywny sposób wpłynąć na pozycję finansową Grupy PZU. Zadanie to jest realizowane poprzez umowy obligacyjne wraz z uzupełniającą je reasekuracją fakultatywną.

Grupa PZU ogranicza swoje ryzyko m.in. poprzez:

- nieproporcjonalną umowę nadwyżki szkód chroniącą portfele przed szkodami o charakterze katastroficznym (np. powódź, huragan);
- nieproporcjonalne umowy nadwyżki szkód chroniące między innymi portfele ubezpieczeń majątkowych, technicznych, morskich, transportowych i lotniczych, OC (w tym OC z ubezpieczeń komunikacyjnych) przed skutkami dużych pojedynczych szkód;
- proporcjonalną umowę chroniącą portfel ubezpieczeń finansowych.

Optymalizacja programu reasekuracyjnego w zakresie ochrony przed szkodami o charakterze katastroficznym bazuje na wynikach wewnętrznych analiz oraz wykorzystuje modele firm zewnętrznych.

8.5.1.1. Stopień narażenia na ryzyko aktuarialne - ubezpieczenia majątkowe i osobowe

Podstawowe wskaźniki kosztów w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych	1 stycznia – 31 grudnia 2015	1 stycznia – 31 grudnia 2014
Wskaźnik wydatków	29,96%	28,94%
Wskaźnik szkodowości na udziale własnym	63,82%	66,39%
Wskaźnik zatrzymania składki przez reasekuratora	3,54%	3,84%
Wskaźnik mieszany	93,78%	95,32%

Wskaźnik wydatków to stosunek sumy kosztów akwizycji, kosztów administracyjnych oraz prowizji reasekuracyjnych i udziału w zyskach reasekuratorów do składek zarobionych netto.

Wskaźnik szkodowości na udziale własnym to stosunek odszkodowań oraz zmiany stanu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych netto do składek zarobionych netto.

Wskaźnik zatrzymania składki przez reasekuratora to procentowy udział reasekuratora w składkach ubezpieczeniowych przypisanych brutto.

Wskaźnik mieszany to stosunek sumy kosztów akwizycji, kosztów administracyjnych, prowizji reasekuracyjnych i udziału w zyskach reasekuratorów, odszkodowań oraz zmiany stanu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych netto do składek zarobionych netto.

Poniższe tabele prezentują rozwój rezerw techniczno-ubezpieczeniowych oraz wypłaty w kolejnych okresach sprawozdawczych.

Rozwój szkód w ubezpieczeniach bezpośrednich majątkowych i osobowych brutto (wg okresu sprawozdawczego)	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Rezerwa na koniec okresu sprawozdawczego	7 540 570	7 898 097	8 292 721	8 698 661	9 380 501	9 870 123	10 989 024	11 782 567	13 311 566	13 162 561
Rezerwa oraz łączne wypłaty odszkodowań (od zakończenia pierwszego okresu sprawozdawczego do końca bieżącego okresu sprawozdawczego z pominięciem wypłat dokonanych przed końcem pierwszego okresu sprawozdawczego):										
- wyliczone 1 rok później	7 300 086	7 697 588	8 382 022	8 560 746	9 680 960	10 298 173	11 285 586	12 241 486	13 031 673	
- wyliczone 2 lata później	7 286 968	7 833 155	8 409 631	8 855 827	10 192 492	10 752 650	11 958 413	12 179 921		
- wyliczone 3 lata później	7 436 865	7 852 001	8 757 918	9 346 313	10 718 813	11 589 871	11 973 179			
- wyliczone 4 lata później	7 443 246	8 140 607	9 215 412	9 874 432	11 574 390	11 738 383				
- wyliczone 5 lat później	7 661 124	8 599 531	9 723 948	10 712 439	11 735 090					
- wyliczone 6 lat później	8 102 772	9 076 948	10 558 365	10 875 392						
- wyliczone 7 lat później	8 523 330	9 842 325	10 747 125							
- wyliczone 8 lat później	9 224 422	10 027 933								
- wyliczone 9 lat później	9 416 220									
Suma rezerwy oraz łącznych wypłat odszkodowań (od zakończenia pierwszego okresu sprawozdawczego do końca bieżącego okresu sprawozdawczego z pominięciem wypłat dokonanych przed końcem pierwszego okresu sprawozdawczego)	9 416 220	10 027 933	10 747 125	10 875 392	11 735 090	11 738 383	11 973 179	12 179 921	13 031 673	
Łączne wypłaty odszkodowań (od zakończenia pierwszego okresu sprawozdawczego do końca bieżącego okresu sprawozdawczego z pominięciem wypłat dokonanych przed końcem pierwszego okresu sprawozdawczego)	4 684 166	4 835 703	4 996 462	4 628 205	4 904 361	4 169 497	3 675 277	2 957 342	2 237 974	
Rezerwa wykazana w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	4 732 054	5 192 230	5 750 663	6 247 187	6 830 729	7 568 886	8 297 902	9 222 579	10 793 699	
Różnica pomiędzy rezerwą na koniec pierwszego roku a rezerwą oszacowaną na koniec okresu sprawozdawczego (ang. <i>run-off result</i>)	(1 875 650)	(2 129 836)	(2 454 404)	(2 176 731)	(2 354 589)	(1 868 260)	(984 155)	(397 354)	279 893	
Powyższa różnica jako procent rezerwy na koniec pierwszego roku	-25%	-27%	-30%	-25%	-25%	-19%	-9%	-3%	2%	

Rozwój szkód w ubezpieczeniach bezpośrednich majątkowych i osobowych na udziale własnym (wg okresu sprawozdawczego)	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Rezerwa na koniec okresu sprawozdawczego	6 356 239	6 916 099	7 433 410	7 972 938	8 639 044	9 304 621	10 413 376	11 453 315	12 813 985	12 652 743
Rezerwa oraz łączne wypłaty odszkodowań (od zakończenia pierwszego okresu sprawozdawczego do końca bieżącego okresu sprawozdawczego z pominięciem wypłat dokonanych przed końcem pierwszego okresu sprawozdawczego):										
- wyliczone 1 rok później	6 145 931	6 790 822	7 568 099	7 843 760	8 838 330	9 731 139	10 722 247	11 787 321	12 524 663	
- wyliczone 2 lata później	6 201 722	6 968 715	7 597 785	8 091 605	9 344 945	10 185 213	11 282 329	11 703 615		
- wyliczone 3 lata później	6 396 354	6 991 045	7 909 625	8 558 410	9 872 521	10 946 654	11 277 787			
- wyliczone 4 lata później	6 405 273	7 246 292	8 343 715	9 106 236	10 672 033	11 071 268				
- wyliczone 5 lat później	6 589 073	7 683 193	8 874 588	9 891 566	10 817 590					
- wyliczone 6 lat później	7 008 662	8 189 106	9 656 518	10 037 345						
- wyliczone 7 lat później	7 457 627	8 904 032	9 826 508							
- wyliczone 8 lat później	8 108 651	9 070 206								
- wyliczone 9 lat później	8 280 359									
Suma rezerwy oraz łącznych wypłat odszkodowań (od zakończenia pierwszego okresu sprawozdawczego do końca bieżącego okresu sprawozdawczego z pominięciem wypłat dokonanych przed końcem pierwszego okresu sprawozdawczego)	8 280 359	9 070 206	9 826 508	10 037 345	10 817 590	11 071 268	11 277 787	11 703 615	12 524 663	
Łączne wypłaty odszkodowań (od zakończenia pierwszego okresu sprawozdawczego do końca bieżącego okresu sprawozdawczego z pominięciem wypłat dokonanych przed końcem pierwszego okresu sprawozdawczego)	3 745 809	4 075 856	4 281 212	3 996 811	4 211 923	3 760 879	3 308 752	2 858 444	2 176 622	
Rezerwa wykazana w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	4 534 550	4 994 350	5 545 296	6 040 534	6 605 667	7 310 389	7 969 035	8 845 171	10 348 041	
Różnica pomiędzy rezerwą na koniec pierwszego roku a rezerwą oszacowaną na koniec okresu sprawozdawczego (ang. <i>run-off result</i>)	(1 924 120)	(2 154 107)	(2 393 098)	(2 064 407)	(2 178 546)	(1 766 647)	(864 411)	(250 300)	289 322	
Powyższa różnica jako procent rezerwy na koniec pierwszego roku	-30%	-31%	-32%	-26%	-25%	-19%	-8%	-2%	2%	

Przyrost ujemnej wartości run-off'u w 2015 roku wynika głównie z rozpoznania roszczeń z tytułu szkód osobowych dla szkód z lat ubiegłych.

Główną część portfela Grupy PZU stanowią ubezpieczenia komunikacyjne – autocasco oraz OC posiadaczy pojazdów mechanicznych. Oba rodzaje ubezpieczeń zawierane są na ogół na rok, w trakcie którego szkoda musi zaistnieć, aby została wypłacona. W przypadku ubezpieczenia autocasco czas na zgłoszenie szkody jest krótki i nie jest źródłem niepewności. Inaczej jest w przypadku ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych, gdzie czas na zgłoszenie szkody może wynosić aż 30 lat. Wysokość szkód majątkowych jest w szczególności wrażliwa na ilość zgłaszanych roszczeń sądowych oraz zapadające w poszczególnych sprawach wyroki sądowe. W przypadku umów ubezpieczeń OC pojawiają się nowe typy szkód oraz dodatkowe roszczenia ujawniane ze znacznym opóźnieniem, co istotnie komplikuje proces szacowania rezerw techniczno-ubezpieczeniowych.

Koncentracja ryzyka w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych

Ze względu na uwarunkowania klimatyczne regionu, w którym działalność prowadzi Grupa PZU, ryzyko koncentracji może wystąpić w przypadku szkód o charakterze katastroficznym, jak np. powodzie czy huragany. W związku z tym poniżej zaprezentowano narażenie Grupy PZU na szkody o charakterze katastroficznym.

W zależności od udziału procentowego wartości wypłaconych szkód powodziowych i huraganowych w łącznej wartości szkód wypłaconych w latach, w których dochodziło do zdarzeń o charakterze katastroficznym, tj. powodzi czy huraganów wyróżniono trzy grupy regionów. Następnie dla każdego regionu ustalono odpowiednie wartości sum ubezpieczenia i ilości polis uzyskując koncentrację ryzyka powodziowego i huraganowego.

Koncentracja ryzyka w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych – narażenie na szkody powodziowe

Koncentracja ryzyka w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych – narażenie na szkody powodziowe na 31 grudnia 2015		Suma ubezpieczenia					Razem
		0-200 tys. zł	200-500 tys. zł	500-1 000 tys. zł	1 000-2 000 tys. zł	pow. 2 000 tys. zł	
Regiony A - gdzie odszkodowania powodziowe stanowią od 0 do 5% wszystkich szkód	Suma ubezpieczenia	6,5%	10,0%	4,3%	1,9%	9,8%	32,5%
	Liczba polis	32,2%	10,3%	2,1%	0,5%	0,3%	45,4%
Regiony B - gdzie odszkodowania powodziowe stanowią od 5 do 15% wszystkich szkód	Suma ubezpieczenia	1,1%	1,5%	0,8%	0,6%	7,1%	11,1%
	Liczba polis	5,8%	1,6%	0,4%	0,1%	0,2%	8,1%
Regiony C - gdzie odszkodowania powodziowe stanowią powyżej 15% wszystkich szkód	Suma ubezpieczenia	6,4%	10,3%	3,9%	2,1%	33,7%	56,4%
	Liczba polis	33,1%	10,6%	1,9%	0,5%	0,4%	46,5%
Razem	Suma ubezpieczenia	14,0%	21,8%	9,0%	4,6%	50,6%	100,0%
	Liczba polis	71,1%	22,5%	4,4%	1,1%	0,9%	100,0%

Koncentracja ryzyka w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych – narażenie na szkody powodziowe na 31 grudnia 2014		Suma ubezpieczenia					Razem
		0-200 tys. zł	200-500 tys. zł	500-1 000 tys. zł	1 000-2 000 tys. zł	pow. 2 000 tys. zł	
Regiony A - gdzie odszkodowania powodziowe stanowią od 0 do 5% wszystkich szkód	Suma ubezpieczenia	3,8%	6,6%	2,5%	1,2%	12,4%	26,5%
	Liczba polis	18,6%	5,6%	1,2%	0,3%	0,3%	26,0%
Regiony B - gdzie odszkodowania powodziowe stanowią od 5 do 15% wszystkich szkód	Suma ubezpieczenia	2,5%	2,8%	1,1%	0,9%	6,4%	13,7%
	Liczba polis	12,3%	2,8%	0,5%	0,2%	0,2%	16,0%
Regiony C - gdzie odszkodowania powodziowe stanowią powyżej 15% wszystkich szkód	Suma ubezpieczenia	8,2%	12,9%	4,9%	2,4%	31,4%	59,8%
	Liczba polis	41,8%	13,0%	2,3%	0,5%	0,4%	58,0%
Razem	Suma ubezpieczenia	14,5%	22,3%	8,5%	4,5%	50,2%	100,0%
	Liczba polis	72,7%	21,4%	4,0%	1,0%	0,9%	100,0%

Koncentracja ryzyka w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych – narażenie na szkody huraganowe

Koncentracja ryzyka w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych – narażenie na szkody huraganowe na 31 grudnia 2015		Suma ubezpieczenia					Razem
		0-200 tys. zł	200-500 tys. zł	500-1 000 tys. zł	1 000-2 000 tys. zł	pow. 2 000 tys. zł	
Regiony A - gdzie odszkodowania huraganowe stanowią od 0 do 5% wszystkich szkód	Suma ubezpieczenia	6,2%	9,9%	4,3%	2,0%	14,9%	37,3%
	Liczba polis	32,9%	10,2%	2,0%	0,5%	0,3%	45,9%
Regiony B - gdzie odszkodowania huraganowe stanowią od 5 do 15% wszystkich szkód	Suma ubezpieczenia	4,6%	8,0%	3,1%	1,6%	25,5%	42,8%
	Liczba polis	23,1%	8,2%	1,5%	0,4%	0,6%	33,8%
Regiony C - gdzie odszkodowania huraganowe stanowią powyżej 15% wszystkich szkód	Suma ubezpieczenia	2,9%	4,0%	1,7%	1,0%	10,3%	19,9%
	Liczba polis	15,1%	4,1%	0,8%	0,2%	0,1%	20,3%
Razem	Suma ubezpieczenia	13,7%	21,9%	9,1%	4,6%	50,7%	100,0%
	Liczba polis	71,1%	22,5%	4,3%	1,1%	1,0%	100,0%

Koncentracja ryzyka w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych – narażenie na szkody huraganowe na 31 grudnia 2014		Suma ubezpieczenia					Razem
		0-200 tys. zł	200-500 tys. zł	500-1 000 tys. zł	1 000-2 000 tys. zł	pow. 2 000 tys. zł	
Regiony A - gdzie odszkodowania huraganowe stanowią od 0 do 5% wszystkich szkód	Suma ubezpieczenia	8,9%	15,6%	6,0%	3,0%	38,3%	71,8%
	Liczba polis	46,3%	14,5%	2,8%	0,7%	0,8%	65,1%
Regiony B - gdzie odszkodowania huraganowe stanowią od 5 do 15% wszystkich szkód	Suma ubezpieczenia	4,7%	5,8%	2,2%	1,3%	9,8%	23,8%
	Liczba polis	22,8%	5,9%	1,0%	0,3%	0,3%	30,3%
Regiony C - gdzie odszkodowania huraganowe stanowią powyżej 15% wszystkich szkód	Suma ubezpieczenia	0,7%	0,9%	0,3%	0,2%	2,3%	4,4%
	Liczba polis	3,5%	0,9%	0,2%	0,0%	0,0%	4,6%
Razem	Suma ubezpieczenia	14,3%	22,3%	8,5%	4,5%	50,4%	100,0%
	Liczba polis	72,6%	21,3%	4,0%	1,0%	1,1%	100,0%

Przesunięcie ryzyka na regiony o wyższym odsetku szkód huraganowych wynika z większej liczby zdarzeń ubezpieczeniowych spowodowanych huraganami w 2015 roku, w porównaniu do zdarzeń z roku 2014.

Koncentracja ryzyka w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych – ubezpieczenia OC inne niż komunikacyjne

Koncentrację ryzyka w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych z tytułu ubezpieczeń OC innych niż komunikacyjne, mierzona wysokością składki przypisanej brutto, przedstawiono według sum gwarancyjnych i rodzajów ochrony ubezpieczeniowej.

Składka przypisana brutto w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych – ubezpieczenia OC na 31 grudnia 2015	Suma ubezpieczenia					Razem
	0-200 tys. zł	200-500 tys. zł	500-1 000 tys. zł	1 000-2 000 tys. zł	pow. 2 000 tys. zł	
OC ogólne, w życiu prywatnym oraz inne pozostałe	18,4%	3,4%	2,3%	2,9%	12,7%	39,7%
OC personelu medycznego oraz ZOZ	0,5%	1,2%	1,1%	6,0%	26,3%	35,1%
OC podmiotów z tytułu wykonywanej działalności gospodarczej poza medyczną i rolniczą (usługi prawne, doradcze i inne)	8,0%	3,6%	1,7%	2,1%	4,4%	19,8%
OC rolników oraz dotyczące ich majątku ruchomego	0,0%	0,0%	0,0%	5,3%	0,0%	5,3%
OC za produkt	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	0,1%
Razem	26,9%	8,2%	5,1%	16,3%	43,5%	100,0%

Składka przypisana brutto w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych – ubezpieczenia OC na 31 grudnia 2014	Suma ubezpieczenia					Razem
	0-200 tys. zł	200-500 tys. zł	500-1 000 tys. zł	1 000-2 000 tys. zł	pow. 2 000 tys. zł	
OC ogólne, w życiu prywatnym oraz inne pozostałe	15,5%	3,4%	2,5%	2,9%	14,1%	38,4%
OC personelu medycznego oraz ZOZ	0,6%	1,0%	1,2%	6,4%	33,1%	42,3%
OC podmiotów z tytułu wykonywanej działalności gospodarczej poza medyczną i rolniczą (usługi prawne, doradcze i inne)	5,5%	2,9%	1,3%	1,5%	3,7%	14,9%
OC rolników oraz dotyczące ich majątku ruchomego	0,0%	0,0%	0,0%	4,3%	0,0%	4,3%
OC za produkt	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	0,1%
Razem	21,6%	7,3%	5,0%	15,1%	51,0%	100,0%

Skapitalizowana wartość rent

Poniższe wyniki nie uwzględniają wpływu zmian wyceny lokat uwzględnianych przy wyliczaniu wartości rezerwy.

Zmiana założeń dla rezerwy na skapitalizowaną wartość rent brutto w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych	Wpływ zmiany założeń na wynik finansowy netto		Wpływ zmiany założeń na kapitały własne	
	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Stopa techniczna – podwyższenie o 0,5 p.p.	426 594	426 244	426 594	426 244
Stopa techniczna – obniżenie o 1,0 p.p.	(1 103 521)	(1 101 344)	(1 103 521)	(1 101 344)
Śmiertelność 110% obecnie założonej	131 619	132 268	131 619	132 268
Śmiertelność 90% obecnie założonej	(146 720)	(147 984)	(146 720)	(147 984)

Zmiana założeń dla rezerwy na skapitalizowaną wartość rent na udziale własnym w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych	Wpływ zmiany założeń na wynik finansowy netto		Wpływ zmiany założeń na kapitały własne	
	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Stopa techniczna – podwyższenie o 0,5 p.p.	411 837	415 451	411 837	415 451
Stopa techniczna – obniżenie o 1,0 p.p.	(1 063 628)	(1 073 704)	(1 063 628)	(1 073 704)
Śmiertelność 110% obecnie założonej	127 435	128 940	127 435	128 940
Śmiertelność 90% obecnie założonej	(142 011)	(144 263)	(142 011)	(144 263)

8.5.1.2. Stopień narażenia na ryzyko ubezpieczeniowe - ubezpieczenia na życie

Grupa PZU nie zaprezentowała informacji dotyczących rozwoju szkód w ubezpieczeniach na życie, ze względu na fakt, że niepewność kwot i okresu wypłaty odszkodowań zwykle ustępuje w ciągu jednego roku.

Koncentracja ryzyka związana jest z koncentracją umów lub sum ubezpieczenia. W przypadku tradycyjnych ubezpieczeń indywidualnych, gdzie ryzyko koncentracji związane jest z możliwością wystąpienia zdarzenia ubezpieczeniowego lub z potencjalną wysokością wypłat z tytułu pojedynczego zdarzenia, ryzyko ocenia się w sposób indywidualny. Ocena obejmuje zarówno ryzyko medyczne, jak też – w uzasadnionych przypadkach – finansowe. Dzięki temu dokonywana jest selekcja ryzyk (ocena osoby przystępującej do umowy ubezpieczenia) oraz określenie maksymalnego poziomu akceptowalnego ryzyka.

W ubezpieczeniach grupowych wystąpienie ryzyka koncentracji jest ograniczone poprzez wielkość portfela umów. Pozwala to zmniejszyć poziom zaburzeń wynikających z losowości przebiegów ubezpieczeń. Ponadto istotnym czynnikiem zmniejszającym ryzyko związane z koncentracją jest forma umowy zbiorowej, w ramach której wszyscy członkowie grupy mają tę samą sumę ubezpieczenia oraz zakres gwarantowanej ochrony. Tym samym zjawisko koncentracji niektórych ryzyk w ramach portfela umów nie występuje.

W przypadku umów ubezpieczeń grupowych, gdzie dopuszcza się możliwość kształtowania zakresu ochrony ubezpieczeniowej na poziomie poszczególnych umów grupowych, stosowana jest uproszczona ocena ryzyka. Prowadzi się ją na podstawie informacji o branży zawodowej danego zakładu pracy przy założeniu odpowiednich limitów uczestnictwa osób ubezpieczonych w stosunku do osób zatrudnionych w zakładzie pracy. Stosowane w tych przypadkach składki ubezpieczeniowe i odpowiednie narzuty wynikają z prowadzonych analiz statystycznych częstości występowania świadczeń na poziomie zdefiniowanych homogenicznych grup ryzyka, z uwzględnieniem względnych częstości występowania zdarzeń w stosunku do statystyk publicznych.

Należy również zaznaczyć, że dla większości umów wielkość świadczenia jest ściśle zdefiniowana w umowie ubezpieczenia. W porównaniu do typowych umów ubezpieczeń majątkowych i osobowych zmniejsza się ryzyko koncentracji polegające na stosunkowo rzadkim występowaniu pojedynczych zdarzeń o znacznej wysokości wypłat.

Ubezpieczenia rentowe w ubezpieczeniach na życie

Zmiana założeń dla ubezpieczeń rentowych w ubezpieczeniach na życie	Wpływ zmiany założeń na wynik finansowy netto		Wpływ zmiany założeń na kapitały własne	
	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Stopa techniczna - obniżenie o 1,0 p.p.	(31 501)	(34 259)	(31 501)	(34 259)
Śmiertelność 90% obecnie założonej	(11 704)	(12 318)	(11 704)	(12 318)

Ubezpieczenia na życie z DPF z wyłączeniem ubezpieczeń rentowych

Zmiana założeń dla rezerw dotyczących umów ubezpieczeń na życie z DPF z wyłączeniem ubezpieczeń rentowych	Wpływ zmiany założeń na wynik finansowy netto		Wpływ zmiany założeń na kapitały własne	
	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Stopa techniczna - obniżenie o 1,0 p.p.	(2 157 032)	(2 194 319)	(2 157 032)	(2 194 319)
Śmiertelność 110% obecnie założonej	(901 924)	(922 805)	(901 924)	(922 805)
110% zachorowalności i wypadkowości	(178 931)	(187 082)	(178 931)	(187 082)

Wpływ rezygnacji klientów w ubezpieczeniach na życie

W wyliczeniach rezerw techniczno-ubezpieczeniowych w ubezpieczeniach na życie nie uwzględnia się ryzyka rezygnacji ubezpieczonych. Poniżej zaprezentowano wpływ hipotetycznej rezygnacji 10% wszystkich klientów w ubezpieczeniach na życie.

Pozycja sprawozdania finansowego	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Zmiana stanu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych	2 116 763	2 093 927
Odszkodowania i świadczenia wypłacone	(803 356)	(782 563)
Zmiana stanu odroczonej kosztów akwizycji	(7 002)	(6 256)
Wynik finansowy brutto	1 306 406	1 305 109
Wynik finansowy netto	1 058 189	1 057 138
Kapitały własne	1 058 189	1 057 138

8.5.2. Ryzyko rynkowe

Ryzyko rynkowe to ryzyko straty lub niekorzystnej zmiany sytuacji finansowej wynikające bezpośrednio lub pośrednio z wahań poziomu i wahań zmienności rynkowych cen aktywów, spreadu kredytowego, wartości zobowiązań i instrumentów finansowych.

Ryzyko rynkowe w Grupie PZU obejmuje:

- **ryzyko cen akcji** – możliwość poniesienia straty na skutek zmiany wartości aktywów, zobowiązań i instrumentów finansowych w wyniku zmian rynkowych cen akcji lub wahań zmienności rynkowych cen akcji;
- **ryzyko cen udziałów i akcji nienotowanych** – możliwość poniesienia straty na skutek zmian wycen akcji nienotowanych i udziałów;
- **ryzyko cen nieruchomości** – możliwość poniesienia straty na skutek zmian wartości aktywów, zobowiązań i instrumentów finansowych w wyniku zmian rynkowych cen nieruchomości lub wahań zmienności rynkowych cen nieruchomości;
- **ryzyko cen towarów** – możliwość poniesienia straty na skutek zmiany wartości aktywów, zobowiązań i instrumentów finansowych w wyniku zmian rynkowych cen towarów lub wahań zmienności rynkowych cen towarów;
- **ryzyko inflacji** – możliwość poniesienia straty związana z poziomem realizowanej inflacji, w szczególności inflacji cen towarów i usług, a także oczekiwań dotyczących przyszłego poziomu inflacji, mających wpływ na wycenę aktywów i zobowiązań;
- **ryzyko płynności** – ryzyko niemożności zrealizowania lokat i innych aktywów bez wpływu na ich rynkowe ceny w celu uregulowania swoich zobowiązań finansowych w momencie, gdy stają się one wymagalne;
- **ryzyko stopy procentowej** – możliwość poniesienia straty na skutek zmiany wartości instrumentów finansowych lub aktywów oraz zmiany wartości bieżącej prognozowanych przepływów ze zobowiązań w wyniku zmian w strukturze terminowej rynkowych stóp procentowych lub wahań zmienności rynkowych stóp procentowych wolnych od ryzyka;
- **ryzyko bazowe** – możliwość poniesienia straty na skutek zmiany wartości instrumentów finansowych lub aktywów oraz zmiany wartości bieżącej prognozowanych przepływów ze zobowiązań, w wyniku zmian w strukturze terminowej *spreadów* rynkowych stóp procentowych względem stóp wolnych od ryzyka lub wahań zmienności tych *spreadów* – z wyłączeniem *spreadów* kredytowych;
- **ryzyko walutowe** – możliwość poniesienia straty na skutek zmian wartości aktywów, zobowiązań i instrumentów finansowych w wyniku zmian kursów wymiany walut lub wahań zmienności kursów wymiany walut;
- **ryzyko spreadu kredytowego** – możliwość poniesienia straty z tytułu zmiany wartości aktywów, zobowiązań i instrumentów finansowych spowodowanych zmianą poziomu *spreadów* kredytowych w odniesieniu do struktury terminowej stóp procentowych dłużnych papierów wartościowych emitowanych przez Skarb Państwa lub wahania ich zmienności;

- **ryzyko koncentracji** – możliwość poniesienia straty wynikającej z braku dywersyfikacji portfela aktywów lub z dużej ekspozycji na ryzyko niewykonania zobowiązania przez pojedynczego emitenta papierów wartościowych lub grupę powiązanych emitentów.

Ryzyko koncentracji aktywów oraz ryzyko *spreadu* kredytowego jest traktowane jako integralna część ryzyka rynkowego przy pomiarze ryzyka na potrzeby profilu ryzyka, tolerancji na ryzyko i raportowaniu wskaźników ryzyka rynkowego. Jednak proces zarządzania tymi ryzykami ma odmienną specyfikę niż proces zarządzania pozostałymi podkategoriami ryzyka rynkowego i został opisany w punkcie 8.5.3 wraz z procesem zarządzania ryzykiem niewypłacalności kontrahenta.

Ryzyko rynkowe w Grupie PZU pochodzi z trzech głównych źródeł:

- działalności związanej z dopasowaniem aktywów do zobowiązań (portfel ALM);
- działalności związanej z aktywną alokacją, tj. wyznaczaniem optymalnej średnioterminowej struktury aktywów (portfele AA);
- działalności bankowej w Alior Banku – w jej efekcie Grupa PZU istotnie zwiększyła narażenie na ryzyko stopy procentowej oraz ryzyko kredytowe.

Działalność inwestycyjną w spółkach Grupy PZU reguluje szereg dokumentów zatwierdzonych przez Rady Nadzorcze, Zarządy i dedykowane Komitety.

Jednostki ds. ryzyka współuczestniczą w identyfikacji ryzyk, dokonują ich pomiaru oraz monitorują i raportują o tych ryzykach. Ryzyko rynkowe mierzy się na podstawie metody wartości zagrożonej (VaR, ang. *Value at Risk*). Całkowitą wartość ryzyka rynkowego wyznacza się poprzez agregację wielkości poszczególnych ryzyk na podstawie zdefiniowanej macierzy korelacji. W celu efektywnego zarządzania ryzykiem rynkowym ustala się limity w postaci kwoty kapitału alokowanego na dane ryzyko rynkowe, jak również limity na poszczególne czynniki ryzyka rynkowego.

W Alior Banku ekspozycja na ryzyko rynkowe i płynności jest ograniczana przez system limitów, okresowo aktualizowanych, wprowadzanych uchwałą rady nadzorczej lub zarządu, obejmujących wszystkie miary ryzyka. W Alior Banku funkcjonują trzy rodzaje limitów, różniące się zakresem oraz sposobem funkcjonowania – limity podstawowe, uzupełniające, limity stress-test. Zarządzanie ryzykiem rynkowym skupia się na potencjalnych zmianach wyniku ekonomicznego.

Ekspozycja na ryzyko rynkowe

Wartość bilansowa na 31 grudnia 2015	Nota	Aktywa na ryzyko Grupy	Aktywa na ryzyko klienta	Razem
Aktywa finansowe i środki pieniężne narażone na ryzyko stopy procentowej		82 838 239	1 625 086	84 463 325
Dłużne papiery wartościowe o stałym oprocentowaniu	35.1, 35.2, 35.3, 35.4	30 962 178	1 429 723	32 391 901
Dłużne papiery wartościowe o zmiennym oprocentowaniu	35.1, 35.2, 35.3, 35.4	7 963 895	103 956	8 067 851
Należności od klientów z tytułu kredytów	35.4	30 331 615	-	30 331 615
Lokaty terminowe w instytucjach kredytowych	35.4	5 187 637	91 407	5 279 044
Pożyczki	35.4	1 929 045	-	1 929 045
Środki pieniężne	40	2 439 863	-	2 439 863
Transakcje z przyrzeczeniem odsprzedaży	35.4	3 132 740	-	3 132 740
Instrumenty pochodne		891 266	-	891 266
Aktywa finansowe narażone na inne ryzyko cenowe		3 671 814	3 541 002	7 212 816
Instrumenty kapitałowe notowane na rynku regulowanym	35.2, 35.3	2 984 125	519 322	3 503 447 ¹⁾
Jednostki uczestnictwa i certyfikaty inwestycyjne w funduszach inwestycyjnych	35.2, 35.3	466 001	3 021 680	3 487 681 ²⁾
Instrumenty pochodne	35.3	221 688	-	221 688
Razem		86 510 053	5 166 088	91 676 141

¹⁾ Różnica do wartości wykazanych jako instrumenty kapitałowe notowane na rynku regulowanym w notach 35.2 i 35.3 w kwocie 19 153 tys. zł dotyczy notowanych jednostek uczestnictwa i certyfikatów inwestycyjnych wykazanych w linii poniżej.

²⁾ Różnica do wartości wykazanych jako instrumenty kapitałowe nienotowane na rynku regulowanym w notach 35.2 i 35.3 w kwocie 33 700 tys. zł dotyczy notowanych jednostek uczestnictwa i certyfikatów inwestycyjnych (19 153 tys. zł) oraz nieujętych w tej pozycji nienotowanych instrumentów kapitałowych innych niż jednostki uczestnictwa i certyfikaty inwestycyjne (52 853 tys. zł).

Wartość bilansowa na 31 grudnia 2014	Nota	Aktywa na ryzyko Grupy	Aktywa na ryzyko klienta	Razem
Aktywa finansowe i środki pieniężne narażone na ryzyko stopy procentowej		48 991 002	1 557 038	50 548 040
Dłużne papiery wartościowe o stałym oprocentowaniu	35.1, 35.2, 35.3, 35.4	30 686 636	1 368 931	32 055 567
Dłużne papiery wartościowe o zmiennym oprocentowaniu	35.1, 35.2, 35.3, 35.4	5 851 652	105 969	5 957 621
Lokaty terminowe w instytucjach kredytowych	35.4	6 061 643	82 138	6 143 781
Pożyczki	35.4	2 309 972	-	2 309 972
Środki pieniężne	40	324 007	-	324 007
Transakcje z przyrzeczeniem odsprzedaży	35.4	3 250 173	-	3 250 173
Instrumenty pochodne		506 919	-	506 919
Aktywa finansowe narażone na inne ryzyko cenowe		3 110 178	3 422 151	6 532 329
Instrumenty kapitałowe notowane na rynku regulowanym	35.2, 35.3	2 831 054	532 352	3 363 406 ¹⁾
Jednostki uczestnictwa i certyfikaty inwestycyjne w funduszach inwestycyjnych	35.2, 35.3	239 640	2 889 799	3 129 439 ²⁾
Instrumenty pochodne		39 484	-	39 484
Razem		52 101 180	4 979 189	57 080 369

¹⁾ Różnica do wartości wykazanych jako instrumenty kapitałowe notowane na rynku regulowanym w notach 35.2 i 35.3 w kwocie 10 529 tys. zł dotyczy notowanych jednostek uczestnictwa i certyfikatów inwestycyjnych wykazanych w linii poniżej.

²⁾ Różnica do wartości wykazanych jako instrumenty kapitałowe nienotowane na rynku regulowanym w notach 35.2 i 35.3 w kwocie 10 073 tys. zł dotyczy notowanych jednostek uczestnictwa i certyfikatów inwestycyjnych (10 529 tys. zł) oraz nieujętych w tej pozycji nienotowanych instrumentów kapitałowych innych niż jednostki uczestnictwa i certyfikaty inwestycyjne (456 tys. zł).

Na 31 grudnia 2015 roku nie wystąpiły aktywa finansowe i środki pieniężne przeznaczone do sprzedaży.

Wartość bilansowa aktywów finansowych i środki pieniężne przeznaczonych do sprzedaży	Nota 41	31 grudnia 2014
Aktywa finansowe i środki pieniężne narażone na ryzyko stopy procentowej		314 284
Dłużne papiery wartościowe o stałym oprocentowaniu		217 852
Lokaty terminowe w instytucjach kredytowych		88 085
Środki pieniężne		8 347
Aktywa finansowe narażone na inne ryzyko cenowe		36 702
Instrumenty kapitałowe notowane na rynku regulowanym		16 366
Jednostki uczestnictwa i certyfikaty inwestycyjne w funduszach inwestycyjnych		20 336
Razem		350 986

W ramach swojej działalności lokacyjnej Grupa PZU wykorzystuje pochodne instrumenty finansowe jako narzędzia zarządzania ryzykiem inwestycyjnym. Większość instrumentów służy do zmniejszenia ekspozycji na poszczególne typy ryzyka.

W tabelach przedstawiono zaangażowanie Grupy PZU w instrumenty pochodne na 31 grudnia 2015 roku oraz 31 grudnia 2014 roku.

Instrumenty pochodne związane ze stopą procentową	Kwota bazowa wg terminów wymagalności na 31 grudnia 2015					Aktywa w wartości godziwej na 31 grudnia 2015	Zobowiązania w wartości godziwej na 31 grudnia 2015
	Do 3 miesięcy	Powyżej 3 miesięcy do 1 roku	Powyżej 1 roku do 5 lat	Powyżej 5 lat	Razem		
Instrumenty wykazywane jako transakcje zabezpieczające przepływy pieniężne – instrumenty nienotowane, w tym:							
- transakcje <i>SWAP</i>	100 000	6 060 000	4 635 000	-	10 795 000	139 578	-
Instrumenty wykazywane jako przeznaczone do obrotu, w tym:	4 539 937	9 150 822	41 305 044	8 479 530	63 475 333	751 688	846 515
Instrumenty notowane na rynku regulowanym, w tym:							
- kontrakty terminowe	413 148	1 236 454	411 090	-	2 060 692	-	20 362
Instrumenty nienotowane (<i>OTC</i>), w tym:							
- kontrakty terminowe	4 126 789	7 914 368	40 893 954	8 479 530	61 414 641	751 688	826 153
- transakcje <i>SWAP</i>	2 449 411	162 123	6 543	-	2 618 077	22 168	19 905
- opcje call (zakup)	1 299 586	6 872 059	40 069 037	8 359 530	56 600 212	725 722	802 450
- opcje put (sprzedaż)	188 896	440 093	409 187	60 000	1 098 176	3 798	-
Instrumenty pochodne związane ze stopą procentową, razem	4 639 937	15 210 822	45 940 044	8 479 530	74 270 333	891 266	846 515

Instrumenty pochodne związane ze stopą procentową	Kwota bazowa wg terminów wymagalności na 31 grudnia 2014					Aktywa w wartości godziwej na 31 grudnia 2014	Zobowiązania w wartości godziwej na 31 grudnia 2014
	Do 3 miesięcy	Powyżej 3 miesięcy do 1 roku	Powyżej 1 roku do 5 lat	Powyżej 5 lat	Razem		
Instrumenty nienotowane (OTC), w tym:	5 405 303	13 317 880	27 608 149	5 145 782	51 477 114	506 919	556 426
- kontrakty terminowe	2 500 000	6 417 880	-	-	8 917 880	7 203	5 735
- transakcje SWAP	2 905 303	6 900 000	27 608 149	5 145 782	42 559 234	499 716	550 691
Instrumenty pochodne związane ze stopą procentową, razem	5 405 303	13 317 880	27 608 149	5 145 782	51 477 114	506 919	556 426

Instrumenty pochodne związane z kursami walut	Kwota bazowa wg terminów wymagalności na 31 grudnia 2015					Aktywa w wartości godziwej na 31 grudnia 2015	Zobowiązania w wartości godziwej na 31 grudnia 2015
	Do 3 miesięcy	Powyżej 3 miesięcy do 1 roku	Powyżej 1 roku do 5 lat	Powyżej 5 lat	Razem		
Instrumenty nienotowane (OTC), w tym:	6 661 014	2 619 764	1 654 394	68 016	11 003 188	170 129	63 213
- kontakty terminowe	1 448 763	573 313	295 341	-	2 317 417	54 620	7 747
- transakcje SWAP	4 892 809	1 622 877	1 235 293	68 016	7 818 995	106 385	46 339
- opcje call (zakup)	159 721	211 787	61 880	-	433 388	9 124	-
- opcje put (sprzedaż)	159 721	211 787	61 880	-	433 388	-	9 127
Instrumenty pochodne związane z kursami walut, razem	6 661 014	2 619 764	1 654 394	68 016	11 003 188	170 129	63 213

Instrumenty pochodne związane z kursami walut	Kwota bazowa wg terminów wymagalności na 31 grudnia 2014				Aktywa w wartości godziwej na 31 grudnia 2014	Zobowiązania w wartości godziwej na 31 grudnia 2014
	Do 3 miesięcy	Powyżej 3 miesięcy do 1 roku	Powyżej 1 roku do 5 lat	Razem		
Instrumenty notowane na rynku regulowanym, w tym:	-	620 808	1 030 540	1 651 348	-	9 516
- kontrakty terminowe	-	620 808	1 030 540	1 651 348	-	9 516
Instrumenty nienotowane (OTC), w tym:	3 899 010	175 360	-	4 074 370	14 975	48 266
- kontakty terminowe	1 292 039	-	-	1 292 039	720	15 633
- transakcje SWAP	2 606 971	-	-	2 606 971	13 016	32 633
- opcje call (zakup)	-	87 680	-	87 680	994	-
- opcje put (sprzedaż)	-	87 680	-	87 680	245	-
Instrumenty pochodne związane z kursami walut, razem	3 899 010	796 168	1 030 540	5 725 718	14 975	57 782

Instrumenty pochodne związane z cenami papierów wartościowych	Kwota bazowa wg terminów wymagalności na 31 grudnia 2015					Aktywa w wartości godziwej na 31 grudnia 2014	Zobowiązania w wartości godziwej na 31 grudnia 2014
	Do 3 miesięcy	Powyżej 3 miesięcy do 1 roku	Powyżej 1 roku do 5 lat	Powyżej 5 lat	Razem		
Instrumenty notowane na rynku regulowanym, w tym:	514	28 987	-	-	29 501	131	-
- kontrakty terminowe	514	-	-	-	514	-	-
- opcje <i>call</i> (sprzedaż)	-	28 987	-	-	28 987	131	-
Instrumenty nienotowane (<i>OTC</i>), w tym:	119 893	736 339	384 091	3 177 910	4 418 233	51 428	30 756
- opcje <i>call</i> (zakup)	119 893	385 223	384 091	1 588 955	2 478 162	51 428	-
- opcje <i>call</i> (sprzedaż)	-	351 116	-	1 588 955	1 940 071	-	30 756
Instrumenty pochodne związane z cenami papierów wartościowych, razem	120 407	765 326	384 091	3 177 910	4 447 734	51 559	30 756

Instrumenty pochodne związane z cenami papierów wartościowych	Kwota bazowa wg terminów wymagalności na 31 grudnia 2014				Aktywa w wartości godziwej na 31 grudnia 2014	Zobowiązania w wartości godziwej na 31 grudnia 2014
	Do 3 miesięcy	Powyżej 3 miesięcy do 1 roku	Powyżej 1 roku do 5 lat	Razem		
Instrumenty notowane na rynku regulowanym, w tym:	-	734 930	1 030 540	1 765 470	1 843	9 516
- kontrakty terminowe	-	620 808	1 030 540	1 651 348	-	9 516
- opcje <i>call</i> (zakup)	-	114 122	-	114 122	1 843	-
Instrumenty nienotowane (<i>OTC</i>), w tym:	215 110	102 539	365 732	683 381	22 666	2 120
- kontrakty terminowe	153 443	-	-	153 443	-	2 120
- opcje <i>call</i> (zakup)	61 667	102 539	365 732	529 938	22 666	-
Instrumenty pochodne związane z cenami papierów wartościowych, razem	215 110	837 469	1 396 272	2 448 851	24 509	11 636

Koncentracja ryzyka

	31 grudnia 2015 (tys. zł)	31 grudnia 2015 (% wartości aktywów finansowych)	31 grudnia 2014 (tys. zł)	31 grudnia 2014 (% wartości aktywów finansowych)
Zaangażowanie w skarbowe papiery wartościowe wyemitowane i gwarantowane przez Skarb Państwa Rzeczypospolitej Polskiej oraz w transakcje z przyrzeczeniem odsprzedaży na tych papierach	32 996 823	36,7%	36 161 177	63,7%
Zaangażowanie Grupy PZU w akcje notowane na GPW	4 896 218	5,4%	2 713 587	4,8%
Zaangażowanie w aktywa związane z jednym bankiem (PKO Bank Polski SA - depozyty bankowe, dłużne papiery wartościowe i akcje tego banku)	2 231 099	2,5%	1 953 044	3,4%
Ogólne zaangażowanie aktywa bankowe - depozyty bankowe, dłużne papiery wartościowe wyemitowane przez banki, akcje banków oraz transakcje w instrumenty pochodne z nimi zawarte	14 431 537	16,1%	13 201 504	23,3%
Zaangażowanie w aktywa finansowe denominowane w polskim złotym	79 906 781	88,9%	52 678 740	92,8%

Zaangażowanie w dłużne papiery emitowane przez rządy inne niż RP, korporacje i jednostki samorządu terytorialnego

W tabelach poniżej zaprezentowano zaangażowanie spółek Grupy PZU w dłużne papiery emitowane przez rządy inne niż RP, korporacje i jednostki samorządu terytorialnego. Instrumenty finansowe zakwalifikowane do portfeli utrzymywanych do terminu wymagalności oraz pożyczek zaprezentowano jako wyceniane w zamortyzowanym koszcie, natomiast instrumenty finansowe zakwalifikowane jako dostępne do sprzedaży i wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy (zarówno zakwalifikowane do tej kategorii w momencie pierwszego rozpoznania, jak i przeznaczone do obrotu) zaprezentowano jako wyceniane w wartości godziwej.

Dłużne papiery emitowane przez rządy inne niż RP

Na 31 grudnia 2015 roku	Waluta	Klasyfikacja do portfela	Cena nabycia	Wycena bilansowa	Wycena w wartości godziwej	Odpis z tytułu utraty wartości
Bułgaria	EUR	w wartości godziwej	24 715	25 664	25 664	-
Bułgaria	EUR	w zamortyzowanym koszcie	15 361	15 495	15 465	-
Chorwacja	EUR	w zamortyzowanym koszcie	16 910	17 023	16 806	-
Chorwacja	USD	w wartości godziwej	6 092	8 336	8 336	-
Czechy	CZK	w wartości godziwej	105 555	105 591	105 591	-
Hiszpania	EUR	w wartości godziwej	78 536	76 260	76 260	-
Irlandia	EUR	w wartości godziwej	6 878	6 827	6 827	-
Irlandia	EUR	w zamortyzowanym koszcie	7 433	7 547	7 800	-
Islandia	USD	w wartości godziwej	7 420	10 249	10 249	-
Litwa	EUR	w wartości godziwej	374 017	400 777	400 777	-
Litwa	EUR	w zamortyzowanym koszcie	137 041	139 542	141 846	-
Litwa	USD	w wartości godziwej	4 934	6 944	6 944	-
Łotwa	EUR	w wartości godziwej	55 953	59 991	59 991	-
Łotwa	EUR	w zamortyzowanym koszcie	19 024	19 433	19 065	-
Łotwa	USD	w wartości godziwej	31 236	40 191	40 191	-
Niemcy	EUR	w wartości godziwej	849 833	841 102	841 102	-
Portugalia	EUR	w wartości godziwej	80 361	78 194	78 194	-
Rumunia	EUR	w wartości godziwej	91 315	101 171	101 171	-
Rumunia	EUR	w zamortyzowanym koszcie	27 179	27 199	27 418	-
Rumunia	RON	w wartości godziwej	78 063	78 455	78 455	-
Rumunia	USD	w wartości godziwej	15 631	22 453	22 453	-
Sri Lanka	USD	w wartości godziwej	24 775	23 250	23 250	-
Turcja	USD	w wartości godziwej	99 310	103 164	103 164	-
Ukraina	UAH	w wartości godziwej	12 509 ¹⁾	9 955 ¹⁾	9 955 ¹⁾	-
Ukraina	UAH	w zamortyzowanym koszcie	13 512 ¹⁾	11 256 ¹⁾	11 322 ¹⁾	-
Ukraina	USD	w wartości godziwej	3 710	3 645	3 645	-
Ukraina	USD	w zamortyzowanym koszcie	1 518	1 965	2 071	-
Węgry	EUR	w wartości godziwej	111 052	115 176	115 176	-
Węgry	EUR	w zamortyzowanym koszcie	12 642	12 935	13 074	-
Węgry	HUF	w wartości godziwej	157 196	156 924	156 924	-
Węgry	USD	w wartości godziwej	7 801	10 718	10 718	-
Stany Zjednoczone	USD	w wartości godziwej	160 062	155 685	155 685	-
pozostałe	EUR/USD	w wartości godziwej	63 343	63 526	63 526	-
pozostałe	EUR	w zamortyzowanym koszcie	7 990	8 226	8 297	-
Razem			2 708 907	2 764 869	2 767 412	-

¹⁾ W przypadku tych obligacji co pół roku następuje spłata nominału obligacji w stałej kwocie 100 UAH (tj. 10% wartości nominalnej obligacji). Cena nabycia pokazuje rzeczywistą cenę, zapłaconą przez spółkę i nie uwzględnia dokonywanych spłat nominału.

Na 31 grudnia 2014 roku	Waluta	Sposób wyceny	Cena nabycia	Wycena bilansowa	Wycena w wartości godziwej	Odpis z tytułu utraty wartości
Bułgaria	EUR	w wartości godziwej	12 589	13 941	13 941	-
Chorwacja	USD	w wartości godziwej	13 489	15 555	15 555	-
Chorwacja	EUR	w zamortyzowanym koszcie	2 418	2 447	2 478	-
Cypr	EUR	w wartości godziwej	20 663	21 585	21 585	-
Islandia	USD	w wartości godziwej	24 745	29 246	29 246	-
Litwa	EUR	w wartości godziwej	61 935	68 565	68 565	-
Litwa	LTL	w wartości godziwej	436 696	458 145	458 145	-
Litwa	USD	w wartości godziwej	14 178	17 113	17 113	-
Litwa	EUR	w zamortyzowanym koszcie	12 964	14 050	15 380	-
Litwa	LTL	w zamortyzowanym koszcie	14 857	15 196	15 786	-
Łotwa	EUR	w wartości godziwej	66 277	70 051	70 051	-
Łotwa	USD	w wartości godziwej	31 236	35 048	35 048	-
Łotwa	EUR	w zamortyzowanym koszcie	1 631	1 679	1 781	-
Rumunia	EUR	w wartości godziwej	143 607	156 896	156 896	-
Rumunia	RON	w wartości godziwej	48 545	50 882	50 882	-
Rumunia	USD	w wartości godziwej	15 631	20 436	20 436	-
Turcja	USD	w wartości godziwej	449	477	477	-
Ukraina	USD	w wartości godziwej	1 458	1 663	1 663	-
Ukraina	UAH	w wartości godziwej	10 183 ¹⁾	9 343 ¹⁾	9 343 ¹⁾	-
Ukraina	UAH	w zamortyzowanym koszcie	25 181 ¹⁾	9 231 ¹⁾	9 196 ¹⁾	-
Ukraina	USD	w zamortyzowanym koszcie	23 692	25 916	25 785	-
Węgry	EUR	w wartości godziwej	17 308	20 230	20 230	-
Węgry	HUF	w wartości godziwej	160 882	163 499	163 499	-
Węgry	USD	w wartości godziwej	7 801	9 456	9 456	-
Węgry	EUR	w zamortyzowanym koszcie	570	655	721	-
pozostałe	EUR/USD	w wartości godziwej	53 492	59 279	59 279	-
Razem			1 222 477	1 290 584	1 292 537	-

¹⁾ W przypadku tych obligacji co pół roku następuje spłata nominalu obligacji w stałej kwocie 100 UAH (tj. 10% wartości nominalnej obligacji). Cena nabycia pokazuje rzeczywistą cenę, zapłaconą przez spółkę i nie uwzględnia dokonywanych spłat nominalu.

Wszystkie dłużne papiery wartościowe emitowane przez rządy inne niż RP, które wyceniono w wartości godziwej lub dla których zaprezentowano wartość godziwą (zaklasyfikowane do portfela utrzymywanych do terminu wymagalności) znajdują się w Poziomie I hierarchii wartości godziwej.

Dłużne papiery emitowane przez korporacje oraz jednostki samorządu terytorialnego

Na 31 grudnia 2015 roku	Sposób wyceny	Cena nabycia	Wycena bilansowa	Wycena w wartości godziwej	Odpis z tytułu utrąty wartości
Spółki Indeksu WIG - Banki	w wartości godziwej	322 868	325 778	325 778	-
	w zamortyzowanym koszcie	1 520 556	1 534 875	1 564 538	-
Spółki indeksu WIG - Paliwa	w wartości godziwej	304 464	309 115	309 115	-
	w zamortyzowanym koszcie	700 000	700 686	710 287	-
Spółki Indeksu WIG - Chemia	w zamortyzowanym koszcie	5 795	5 857	5 872	-
Spółki Indeksu WIG - Energia	w zamortyzowanym koszcie	315 000	316 322	312 776	-
Banki krajowe nienotowane	w zamortyzowanym koszcie	20 000	20 250	22 132	-
Banki hipoteczne	w wartości godziwej	41 983	43 179	43 179	-
Banki zagraniczne	w wartości godziwej	3 710	3 876	3 876	-
	w zamortyzowanym koszcie	71 985	73 999	76 542	1 142
Samorządy krajowe	w wartości godziwej	45 632	56 592	56 592	-
	w zamortyzowanym koszcie	50 000	52 501	59 467	-
Spółki Indeksu WIG - Surowce	w wartości godziwej	51 200	51 367	51 367	-
	w zamortyzowanym koszcie	195 000	151 069	151 139	42 836
Pozostałe - objęte odpisami	w wartości godziwej	367 487	342 047	342 047	11 630
	w zamortyzowanym koszcie	86 120	87 515	87 466	-
Razem		4 101 800	4 075 028	4 122 173	55 608

Na 31 grudnia 2014 roku	Sposób wyceny	Cena nabycia	Wycena bilansowa	Wycena w wartości godziwej	Odpis z tytułu utrąty wartości
Spółki Indeksu WIG - Banki	w wartości godziwej	184 224	190 676	190 676	-
	w zamortyzowanym koszcie	1 616 283	1 630 862	1 711 036	-
Spółki indeksu WIG - Paliwa	w wartości godziwej	303 226	314 558	314 558	-
	w zamortyzowanym koszcie	700 000	700 746	715 642	-
Spółki Indeksu WIG - Chemia	w zamortyzowanym koszcie	1 211	1 236	1 229	-
Spółki Indeksu WIG - Energia	w zamortyzowanym koszcie	400 000	401 778	399 721	-
Banki krajowe nienotowane	w zamortyzowanym koszcie	20 000	20 271	23 594	-
Banki zagraniczne	w wartości godziwej	23 600	24 081	24 081	-
	w zamortyzowanym koszcie	76 359	77 813	82 944	-
Banki hipoteczne	w wartości godziwej	41 983	42 623	42 623	-
Samorządy krajowe	w wartości godziwej	45 632	58 608	58 608	-
	w zamortyzowanym koszcie	50 000	52 504	60 884	-
Pozostałe	w wartości godziwej	38 427	38 942	38 942	-
	w zamortyzowanym koszcie	62 751	63 760	64 409	-
Spółki Indeksu WIG - Surowce - objęte odpisami	w zamortyzowanym koszcie	200 000	193 142	201 339	10 144
Pozostałe - objęte pełnymi odpisami	w wartości godziwej	11 630	-	-	11 630
Banki zagraniczne - objęte pełnymi odpisami	w zamortyzowanym koszcie	1 142	-	-	1 142
Razem		3 776 468	3 811 600	3 930 288	22 916

8.5.2.1. Ryzyko stopy procentowej

W tabeli poniżej zaprezentowano test wrażliwości portfela aktywów finansowych Grupy PZU, w odniesieniu do aktywów finansowych, dla których ryzyko ponosi Grupa PZU.

Zmiana wartości portfela	31 grudnia 2015		31 grudnia 2014	
	Wpływ na wynik finansowy netto	Wpływ na kapitały własne	Wpływ na wynik finansowy netto	Wpływ na kapitały własne
spadek rynkowych stóp proc. o 100 pb.	601 366	148 659	125 668	223 086
wzrost rynkowych stóp proc. o 100 pb.	(548 302)	(142 455)	(138 436)	(219 307)

Powyższe testy wrażliwości nie zawierają wpływu zmian stóp procentowych dla prezentowanych w zobowiązaniach umów ubezpieczeniowych, kontraktów inwestycyjnych, ani należności Alior Banku od klientów. Analizę wpływu zmiany stopy technicznej na wycenę umów ubezpieczeniowych zaprezentowano w punkcie 8.5.1.

Ryzyko stopy procentowej związane ze zobowiązaniami Alior Banku wobec klientów wiąże się przede wszystkim z:

- ryzykiem niedopasowania terminów przeszacowania;
- ryzykiem bazowym, czyli wpływem nierównomiernej zmiany indeksów referencyjnych o zbliżonym terminie przeszacowania na wynik finansowy;
- modelowaniem rachunków o nieokreślonym terminie zapadalności/wymagalności oraz wysokości oprocentowania ustalanego np. dla depozytów bieżących;
- wpływem pozycji pozaodsetkowych (np. kapitał, majątek trwałe).

Jedną z metod szacowania ekspozycji na ryzyko stopy procentowej jest wyznaczanie wielkości BPV, która określa szacowaną zmianę wyceny danej transakcji/pozycji w wyniku przesunięcia krzywej dochodowości równoległe o 1 p.b. Oszacowanie BPV dla Alior Banku na 31 grudnia 2015 r. przedstawiono poniżej:

Waluta	Do 6 miesięcy	6 miesięcy – 1 rok	1 rok- 3 lata	3 - 5 lat	5 - 10 lat	Razem
PLN	(192,3)	17,3	369,8	(140,0)	30,3	85,2
EUR	(19,1)	(16,2)	(19,7)	(13,8)	(6,6)	(75,4)
USD	6,1	11,3	(6,2)	(6,8)	(0,4)	4,0
CHF	0,4	(0,1)	(1,4)	0,0	0,0	(1,1)
GBP	0,6	1,7	0,1	0,0	0,0	2,5
Inne	(0,5)	(1,6)	0,0	0,0	0,0	(2,1)
Razem	(204,8)	12,5	342,6	(160,6)	23,4	13,1

W celu szacowania poziomu ryzyka stopy procentowej Alior Bank stosuje model wartości zagrożonej (VaR). 99% VaR o horyzoncie 10 dni wyliczony na 31 grudnia 2015 roku dla księgi bankowej wyniósł 6 361 tys. zł. Działalność bankowa na potrzeby zarządzania ryzykiem stopy procentowej obejmuje papiery wartościowe (inne niż nabyte w celach handlowych), pożyczki, depozyty, kredyty oraz transakcje pochodne służące zabezpieczeniu ryzyka tej działalności. Alior Bank przeprowadza analizę scenariuszy obejmującą m. in. wpływ zmian stóp procentowych na przyszły wynik odsetkowy oraz wartość ekonomiczną kapitału. W ramach tych scenariuszy utrzymywane są wewnętrzne limity, których użycie jest codziennie. Wykorzystanie limitu zmiany wartości ekonomicznej kapitału przy przesunięciu równoległym krzywych procentowych o +/- 200 p.b. oraz przesunięciach nierównoległych przy scenariuszach +/- 100/400 p.b. (w tenorach 1M/10Y, pomiędzy nimi interpolacja liniowa przesunięcia) na 31 grudnia 2015 roku, przedstawia tabela:

Scenariusz (1M/10Y)	Zmiana wartości ekonomicznej kapitału
+400 / +100	(170 383)
+100 / +400	(75 552)
+200 / +200	(99 421)
- 200 / - 200	79 039
- 100 / - 400	65 379
- 400 / - 100	78 498

8.5.2.2. Ryzyko walutowe

Stopień narażenia na ryzyko

Informację o narażeniu instrumentów finansowych na ryzyko walutowe w podziale na klasy zaprezentowano w punkcie 35.

Tabela poniżej prezentuje test wrażliwości portfela aktywów finansowych Grupy PZU, w odniesieniu do aktywów finansowych, dla których ryzyko ponosi Grupa PZU.

Zmiana wartości portfela	31 grudnia 2015		31 grudnia 2014	
	Wpływ na wynik finansowy netto	Wpływ na kapitały własne	Wpływ na wynik finansowy netto	Wpływ na kapitały własne
wzrost kursów walut obcych wobec PLN o 20%	88 958	15 317	6 052	118 583
spadek kursów walut obcych wobec PLN o 20%	(88 958)	(15 317)	(6 052) ¹⁾	(118 583) ¹⁾

¹⁾ Przy założeniu spadku kursu hrywny ukraińskiej o 80% względem polskiego złotego (przy zachowaniu 20% spadku dla innych walut) ujemny wpływ na wynik finansowy i kapitały własne wyniosłby odpowiednio: 46 550 tys. zł i 159 081 tys. zł.

W skład aktywów finansowych narażonych na ryzyko kursów walutowych wchodzi transakcje depozytowe oraz dłużne papiery wartościowe, stanowiące zabezpieczenie realizacji wydatków z tytułu rezerw techniczno - ubezpieczeniowych denominowanych w walutach obcych, zaangażowania w instrumenty kapitałowe notowane na giełdach innych niż GPW, jednostki i certyfikaty funduszy inwestycyjnych, zaangażowania w instrumenty pochodne denominowane w walutach obcych oraz aktywa finansowe konsolidowanych zagranicznych spółek ubezpieczeniowych.

Alior Bank w celu pomiaru ryzyka walutowego stosuje model wartości zagrożonej (VaR – *Value at Risk*), który oznacza potencjalną wartość straty na utrzymywanych pozycjach walutowych związanych ze zmianami kursów walutowych, przy zachowaniu założonego poziomu ufności oraz okresu utrzymania pozycji. Do wyznaczenia VaR Alior Bank stosuje metodę wariancji–kowariancji przy zachowaniu poziomu ufności równego 99%. Wielkość jest ustalana codziennie dla poszczególnych obszarów odpowiedzialnych za podejmowanie i zarządzanie ryzykiem, indywidualnie oraz łącznie. Na 31 grudnia 2015 r. maksymalna strata na posiadanym przez Bank portfelu walutowym (zarządzanym w ramach księgi handlowej), wyznaczona w oparciu o VaR w horyzoncie czasowym 10 dni, mogła wynieść 106 tys. zł, przy zakładanym poziomie ufności 99%.

8.5.2.3. Ryzyko cen akcji

Stopień narażenia na ryzyko

Wartość portfela instrumentów finansowych dostępnych do sprzedaży oraz wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy zaprezentowano odpowiednio w punktach 35.2 oraz 35.3.

Analiza wrażliwości

W tabeli poniżej przedstawiono test wrażliwości portfela aktywów finansowych Grupy PZU, dla których ryzyko ponosi Grupa PZU.

Zmiana wartości portfela	31 grudnia 2015		31 grudnia 2014	
	Wpływ na wynik finansowy netto	Wpływ na kapitały własne	Wpływ na wynik finansowy netto	Wpływ na kapitały własne
wzrost wyceny notowanych instrumentów kapitałowych o 20%	545 254	207 188	345 885	561 156
spadek wyceny notowanych instrumentów kapitałowych o 20%	(545 254)	(207 188)	(345 885)	(561 156)

8.5.2.4. Ryzyko płynności

Źródłem ryzyka płynności finansowej w Grupie PZU jest możliwość wystąpienia trzech rodzajów zdarzeń:

- niedobór środków płynnych w stosunku do bieżących potrzeb;
- brak płynności posiadanych instrumentów finansowych;
- strukturalne niedopasowanie zapadalności aktywów do wymagalności zobowiązań.

Zarządzanie ryzykiem płynności odbywa się w wymiarze krótkoterminowym, średnioterminowym oraz długoterminowym, tj.:

- płynność krótkoterminowa – utrzymuje się środki w portfelu płynnościowym oraz walutowym w wysokości nie większej niż wyznaczony dla nich limit. Ponadto do zarządzania płynnością wykorzystuje się transakcje warunkowe z przyrzeczeniem odkupu;
- płynność średnioterminowa – utrzymuje się portfele lokat o odpowiedniej płynności finansowej;
- płynność długoterminowa oraz ryzyko strukturalnego niedopasowania zapadalności aktywów do wymagalności zobowiązań – zarządza się dopasowaniem aktywów do zobowiązań (ALM, ang. *Asset Liability Management*), czyli dopasowaniem struktury lokat finansowych na pokrycie rezerw techniczno-ubezpieczeniowych do charakteru tych rezerw.

Proces ALM obejmuje również możliwie najlepsze zagwarantowanie zdolności do wypłaty świadczeń i odszkodowań, także w niesprzyjających scenariuszach ekonomicznych. Ryzyko płynności mierzy się poprzez oszacowanie niedoborów środków pieniężnych dla regulowania zobowiązań. Podstawą oszacowania jest zestaw analiz obejmujących m.in. lukę płynności (niedopasowania przepływów netto), analizę rozkładu wydatków z działalności operacyjnej dokonywanych w krótkich okresach i analizę niedopasowania walutowego.

Polityka zarządzania ryzykiem płynności w Alior Banku polega na utrzymaniu pozycji płynnościowych tak, aby w każdym momencie możliwe było wypełnienie zobowiązań płatniczych za pomocą dostępnych środków w kasie, wpływów z transakcji o danej dacie zapadalności lub za pomocą sprzedaży zbywalnych aktywów, przy jednoczesnej minimalizacji kosztów utrzymania płynności.

Do zarządzania płynnością Alior Banku wykorzystuje się współczynniki i powiązane z nimi limity następujących rodzajów płynności:

- płynność płatnicza – zdolność do finansowania aktywów i terminowego wykonania zobowiązań w toku normalnej działalności lub w innych warunkach, które można przewidzieć, bez konieczności poniesienia straty. W ramach zarządzania płynnością płatniczą szczególny nacisk kładzie się na analizę płynności natychmiastowej oraz bieżącej (do 7 dni);
- płynność krótkoterminowa – zdolność wykonania wszystkich zobowiązań pieniężnych w terminie płatności przypadającym w okresie 30 kolejnych dni;
- płynność średnioterminowa – zdolność wykonania wszystkich zobowiązań w terminie zapadalności do 6 miesięcy;
- płynność długoterminowa – monitorowanie możliwości wykonania wszystkich zobowiązań pieniężnych w terminie płatności przypadającym w okresie dłuższym niż 12 miesięcy.

W ramach zarządzania ryzykiem płynności dokonuje się również analizy profilu zapadalności/wymagalności w dłuższym terminie, zależnej w dużym stopniu od przyjętych założeń w zakresie kształtowania się przyszłych przepływów gotówkowych związanych z pozycjami aktywów i pasywów. Założenia uwzględniają:

- stabilność pasywów o nieokreślonych terminach wymagalności (np. rachunki bieżące, zerwania i odnowienia depozytów, poziom ich koncentracji);
- możliwość skrócenia terminu zapadalności określonych pozycji aktywów (np. kredyty hipoteczne z możliwością wcześniejszej spłaty);
- możliwość zbycia pozycji aktywów (portfel płynnościowy).

Stopień narażenia na ryzyko

Przyszłe przepływy z aktywów na pokrycie rezerw techniczno-ubezpieczeniowych przedstawiono w wysokości nominalnej wartości prognozowanych przyszłych przepływów pieniężnych w podziale na okres, w którym nastąpi przepływ pieniężny. W przypadku dłużnych papierów wartościowych, pożyczek i lokat terminowych uwzględniono wszystkie przepływy, które nastąpią do dnia wykupu papieru wartościowego, likwidacji lokaty bądź spłaty pożyczki. Akcje i jednostki uczestnictwa zaprezentowano w okresach przewidywanej ich sprzedaży lub odkupu.

Dla potrzeb analizy dopasowania przepływów pieniężnych przedstawionych w tabelach na kolejnych stronach, zaangażowania Grupy PZU w fundusze inwestycyjne (jednostki uczestnictwa i certyfikaty inwestycyjne) nie zostały skonsolidowane. Oznacza to, że są wykazane jako jednostki uczestnictwa i certyfikaty inwestycyjne, a nie aktywa posiadane przez fundusze. Podejście takie odzwierciedla perspektywę zarządzania płynnością oraz zapewniania pokrycia rezerw technicznych aktywami na poziomie poszczególnych spółek, z uwzględnieniem ustawowych limitów dotyczących koncentracji rodzajowej tych aktywów.

Ubezpieczenia majątkowe i osobowe

W tabeli poniżej przedstawiono dopasowanie niezdyktowanych przepływów finansowych wynikających z rezerw techniczno-ubezpieczeniowych w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych oraz aktywów stanowiących ich pokrycie.

Wyszczególnienie	Przewidywana wartość przepływów pieniężnych				
	do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 6 miesięcy	powyżej 6 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat
A. Prognozowane wydatki netto wynikające z umów ubezpieczenia zawartych do końca okresu sprawozdawczego (I + II)	(2 165 008)	(1 506 727)	(2 118 797)	(5 314 198)	(10 794 855)
I. Wydatki	(2 182 454)	(1 516 853)	(2 130 151)	(5 342 773)	(10 853 734)
II. Wpływy	17 446	10 126	11 354	28 575	58 879
B. Wpływy z tytułu aktywów na pokrycie rezerw techniczno-ubezpieczeniowych	2 361 268	1 617 615	2 108 827	6 158 922	11 869 752
I. Przyszłe wpływy, których wartość jest znana na koniec okresu sprawozdawczego	1 964 880	999 235	627 170	4 742 265	6 188 827
- Obligacje rządowe	516 048	116 264	153 072	3 169 194	5 852 887
- Inne dłużne papiery wartościowe	19 460	15 071	294 609	322 037	183 543
- Lokaty terminowe w instytucjach kredytowych	792 907	640 279	-	-	-
- Pożyczki	71 528	-	547	995 442	89 135
- Należności	510 039	89 155	39 971	6 745	-
- Pozostałe	54 898	138 466	138 971	248 847	63 262
II. Przyszłe wpływy, których wartość zależy bezpośrednio od rynkowych stóp procentowych lub innych wskaźników i nie jest znana na koniec okresu sprawozdawczego	342 950	615 939	1 478 420	1 413 891	5 639 869
- Obligacje rządowe	-	-	302 510	61 346	359 331
- Inne dłużne papiery wartościowe	762	-	12 471	17 632	43 205
- Pożyczki	-	-	-	34 598	-
- Akcje notowane na rynku regulowanym	-	-	-	-	-
- Udziały i akcje nienotowane na rynku regulowanym	-	-	-	-	-
- Jednostki uczestnictwa funduszy inwestycyjnych	342 188	615 939	1 163 439	1 300 315	3 436 085
- Certyfikaty inwestycyjne	-	-	-	-	1 801 248
III. Wpływy z pozostałych aktywów	53 438	2 441	3 237	2 766	41 056
C. Saldo prognozowanych przepływów (A + B)	196 260	110 888	(9 970)	844 724	1 074 897
D. Saldo skumulowanych przepływów	196 260	307 148	297 178	1 141 902	2 216 799

Prognozowane przepływy netto wynikające z umów ubezpieczeń majątkowych i osobowych zawartych do końca okresu sprawozdawczego wyznaczono metodami statystyki i matematyki aktuarialnej z uwzględnieniem danych historycznych.

Wpływy zostały skalkulowane w oparciu o składkę brutto. W wydatkach ujęto wszystkie prognozowane koszty do poniesienia w związku z zawartymi umowami ubezpieczenia.

Miarą niedopasowania terminów dat zapadalności aktywów (lokata) oraz wymagalności zobowiązań (rezerw techniczno-ubezpieczeniowych) jest luka duracji. Duracja lokata w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych na 31 grudnia 2015 roku wynosiła 3,3 (na 31 grudnia 2014 roku: 2,9) natomiast duracja rezerw techniczno-ubezpieczeniowych na 31 grudnia 2015 roku: 5,3 (na 31 grudnia 2014 roku: 5,8).

Ubezpieczenia na życie

W tabeli poniżej przedstawiono dopasowanie niezdyktowanych przepływów finansowych wynikających z rezerw techniczno-ubezpieczeniowych i zobowiązań z tytułu kontraktów inwestycyjnych o gwarantowanych i ustalonych warunkach oraz powiązanych z nimi aktywów. Tabela ta nie obejmuje przepływów związanych z produktami ubezpieczeniowymi i kontraktami inwestycyjnymi, dla których ryzyko inwestycyjne ponosi ubezpieczający.

Wyszczególnienie	Przewidywana wartość przepływów pieniężnych					
	do 6 miesięcy	powyżej 6 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat do 10 lat	powyżej 10 lat do 20 lat	powyżej 20 lat
A. Prognozowane wydatki netto wynikające z umów ubezpieczenia i kontraktów inwestycyjnych zawartych do końca okresu sprawozdawczego (I + II)	(791 451)	(221 366)	(950 599)	(1 297 562)	(4 152 117)	(5 995 992)
I. Wydatki	(1 645 098)	(1 043 553)	(6 755 642)	(6 886 259)	(11 129 464)	(9 691 369)
II. Wpływy	853 647	822 187	5 805 043	5 588 697	6 977 347	3 695 377
B. Wpływy z tytułu aktywów na pokrycie rezerw techniczno-ubezpieczeniowych	2 600 370	851 129	5 572 275	7 864 938	4 113 273	5 942 597
I. Przyszłe wpływy, których wartość jest znana na koniec okresu sprawozdawczego	2 600 367	849 904	5 568 194	6 175 346	4 113 047	2 066 292
- Obligacje rządowe	1 898 822	637 233	4 977 294	6 097 443	4 113 047	2 066 292
- Inne dłużne papiery wartościowe	6 152	2 766	151 503	18 261	-	-
- Lokaty terminowe w instytucjach kredytowych	695 372	209 884	166 529	57 535	-	-
- Pożyczki	21	21	272 868	2 107	-	-
II. Przyszłe wpływy, których wartość zależy bezpośrednio od rynkowych stóp procentowych lub innych wskaźników i nie jest znana na koniec okresu sprawozdawczego	3	1 225	4 081	1 689 592	226	3 876 305
- Obligacje rządowe	-	94	-	-	-	-
- Inne dłużne papiery wartościowe	-	1 128	4 061	902	226	-
- Pożyczki	3	3	20	20	-	-
- Jednostki uczestnictwa funduszy inwestycyjnych	-	-	-	-	-	3 876 305
- Certyfikaty inwestycyjne	-	-	-	1 688 670	-	-
III. Wpływy z pozostałych aktywów	-	-	-	-	-	-
C. Saldo prognozowanych przepływów (A + B)	1 808 919	629 763	4 621 676	6 567 376	(38 844)	(53 395)
D. Saldo skumulowanych przepływów	1 808 919	2 438 682	7 060 358	13 627 734	13 588 890	13 535 495

Prognoza przyszłych świadczeń oraz przyszłych składek netto w ubezpieczeniach na życie uwzględnia założenia dotyczące współczynników śmiertelności, współczynników wypadkowości i urodzenia dzieci, rezygnacji ubezpieczonych, prognozowanych świadczeń, prognozowanych wpływów z tytułu składek netto.

Miarą niedopasowania terminów dat zapadalności aktywów (lokata) oraz wymagalności zobowiązań (rezerw techniczno-ubezpieczeniowych) jest luka duracji. Duracja lokata w ubezpieczeniach na życie na 31 grudnia 2015 roku wynosiła 5,2 (na 31 grudnia 2014 roku: 4,9), podczas gdy duracja rezerw techniczno-ubezpieczeniowych na 31 grudnia 2015 roku wynosiła 19,4 (na 31 grudnia 2014 roku: 22,4).

Działalność bankowa

W poniższej tabeli zaprezentowano analizę zapadalności/wymagalności aktywów i zobowiązań Alior Banku według terminów kontraktowych. Kwoty wyrażono w milionach złotych.

31 grudnia 2015	1D	1M	3M	6M	1Y	2Y	5Y	10Y+	RAZEM
Aktywa	7 249	519	937	1 314	2 893	4 449	8 469	14 174	40 003
Gotówka i Nostro	2 090	-	-	-	-	-	-	-	2 090
Należności od banków	-	122	-	-	-	184	-	-	306
Należności od klientów	5 160	382	919	1 065	2 322	3 024	6 328	11 722	30 922
Papiery Wartościowe	-	15	17	249	570	1 241	2 141	633	4 867
Pozostałe aktywa	-	-	-	-	-	-	-	1 819	1 819
Zobowiązania i kapitały	(13 938)	(6 780)	(5 391)	(4 881)	(1 876)	(1 534)	(1 224)	(4 378)	(40 003)
Zobowiązania wobec banków	(11)	(804)	-	-	-	(203)	(43)	-	(1 061)
Zobowiązania wobec klientów	(13 927)	(5 098)	(5 385)	(4 622)	(1 687)	(621)	(47)	(17)	(31 404)
Emisje własne	-	-	(6)	(259)	(189)	(710)	(1 135)	(847)	(3 145)
Kapitały własne	-	-	-	-	-	-	-	(3 514)	(3 514)
Pozostałe zobowiązania	-	(878)	-	-	-	-	-	-	(878)
Luka bilansowa	(6 689)	(6 262)	(4 454)	(3 567)	1 017	2 915	7 244	9 795	-
Skumulowana luka bilansowa	(6 689)	(12 951)	(17 405)	(20 972)	(19 955)	(17 040)	(9 795)	-	-
Instrumenty pochodne – wpływy	-	2 455	763	536	1 722	1 108	407	60	7 052
Instrumenty pochodne – wypływy	-	(2 428)	(753)	(551)	(1 721)	(1 087)	(404)	(59)	(7 002)
Instrumenty pochodne – netto	-	27	10	(15)	2	22	3	1	50
Linie gwarancyjne i finansowe	8 639	3	9	37	134	98	2	20	8 942
Luka pozabilansowa	8 639	30	19	22	136	120	5	21	8 991
Luka ogółem	1 950	(6 232)	(4 435)	(3 545)	1 153	3 035	7 249	9 817	8 991
Luka skumulowana ogółem	1 950	(4 283)	(8 718)	(12 263)	(11 110)	(8 075)	(826)	8 991	-

Alior Bank przeprowadza ponadto testy warunków skrajnych płynności, sporządza plan pozyskania środków w sytuacjach awaryjnych oraz określa i weryfikuje zasady sprzedaży aktywów płynnych, uwzględniając koszty utrzymania płynności. Zgodnie z uchwałą KNF Alior Bank wyznacza:

- lukę płynności krótkoterminowej (minimalną nadwyżkę płynności bieżącej) definiowaną jako różnica między sumą wartości podstawowej i uzupełniającej rezerwy płynności w dniu sprawozdawczym, a wartością środków obcych niestabilnych. Wartość nadwyżki na 31 grudnia 2015 roku wyniosła 1 880 mln zł;
- współczynnik pokrycia aktywów niepiętnych funduszami własnymi, obliczany jako iloraz funduszy własnych banku pomniejszonych o łączną wartość wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka rynkowego i z tytułu ryzyka rozliczenia dostawy oraz ryzyka kontrahenta i aktywów niepiętnych. Wartość współczynnika na 31 grudnia 2015 roku wyniosła 4,72;
- współczynnik pokrycia aktywów niepiętnych i aktywów o ograniczonej płynności funduszami własnymi i środkami obcymi stabilnymi, obliczany jako iloraz sumy funduszy własnych pomniejszonych o łączną wartość wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka rynkowego, z tytułu ryzyka rozliczenia dostawy oraz ryzyka kontrahenta i środków obcych stabilnych oraz sumy aktywów niepiętnych i aktywów o ograniczonej płynności. Wartość współczynnika na 31 grudnia 2015 roku wyniosła 1,11;
- współczynnik płynności krótkoterminowej, definiowany jako iloraz sumy wartości podstawowej i uzupełniającej rezerwy płynności w dniu sprawozdawczym i wartości środków obcych niestabilnych. Wartość współczynnika na 31 grudnia 2015 roku wyniosła 1,53.

Alior Bank dokonuje także pogłębionej analizy stabilności oraz struktury źródeł finansowania, w tym poziomu osadu i koncentracji dla depozytów terminowych i bieżących. Dodatkowo, monitoruje się zmienność pozycji bilansowych i pozabilansowych, w szczególności wartość prognozowanych wpływów z tytułu udzielonych klientom gwarancji.

8.5.3. Ryzyko kredytowe i koncentracji

Ryzyko kredytowe to ryzyko straty lub niekorzystnej zmiany sytuacji finansowej wynikające z wahań zdolności kredytowej emitentów papierów wartościowych, kontrahentów i wszelkich dłużników.

Ryzyko kredytowe w Grupie PZU obejmuje:

- **ryzyko spreadu kredytowego** – możliwość poniesienia straty z tytułu zmiany wartości aktywów, zobowiązań i instrumentów finansowych spowodowanych zmianą poziomu spreadów kredytowych w odniesieniu do struktury terminowej stóp procentowych papierów wartościowych emitowanych przez Skarb Państwa lub wahania ich zmienności;
- **ryzyko niewykonania zobowiązania przez kontrahenta** – ryzyko poniesienia straty w związku z niewykonaniem zobowiązań przez kontrahentów i dłużników;
- **ryzyko kredytowe w działalności bankowej** – ryzyko kredytowe wynikające z działalności w sektorze bankowym, związane przede wszystkim z niebezpieczeństwem nie wywiązania się dłużnika lub kredytobiorcy ze swoich zobowiązań;
- **ryzyko kredytowe w ubezpieczeniach finansowych** – ryzyko kredytowe wynikające z działalności w sektorze ubezpieczeń finansowych, związane przede wszystkim z niebezpieczeństwem nie wywiązania się klienta spółki, dłużnika lub kredytobiorcy z zobowiązań wobec osoby trzeciej; zagrożenie to może wynikać z niepowodzenia w realizacji przedsięwzięcia lub z niekorzystnego wpływu otoczenia gospodarczego.

Ryzyko koncentracji to ryzyko wynikające z braku dywersyfikacji portfela aktywów lub z dużej ekspozycji na ryzyko niewykonania zobowiązania przez pojedynczego emitenta papierów wartościowych lub grupę powiązanych emitentów.

Ekspozycja na ryzyko kredytowe w Grupie PZU wynika bezpośrednio z działalności lokacyjnej, działalności bankowej, działalności w segmencie ubezpieczeń finansowych i gwarancji, a także umów reasekuracji oraz działalności *bancassurance*. W Grupie PZU wyróżnia się następujące rodzaje ekspozycji na ryzyko kredytowe:

- ryzyko bankructwa emitenta instrumentów finansowych, w które Grupa PZU inwestuje lub którymi obraca, np. obligacje korporacyjne;
- ryzyko niewykonania zobowiązania przez kontrahenta np. reasekuracja lub pozagiełdowe instrumenty pochodne oraz działalność *bancassurance*;
- ryzyko niewykonania zobowiązania klienta Grupy PZU wobec osoby trzeciej, np. ubezpieczenia wierzycelności pieniężnych, gwarancje ubezpieczeniowe;
- ryzyko niewykonania zobowiązania klienta wobec Grupy PZU z tytułu zaciągniętych kredytów lub pożyczek (w działalności bankowej).

Działalność bankowa

Ryzyko koncentracji

W cyklach miesięcznych Alior Bank przeprowadza analizę koncentracji bazy depozytowej, która ma na celu wskazanie potencjalnego ryzyka nadmiernego uzależnienia od źródeł finansowania cechujących się zbyt niskim stopniem dywersyfikacji. W celu oszacowania poziomu koncentracji wyznacza się wskaźnik wysokiej koncentracji liczony jako stosunek wartości środków zgromadzonych przez największych depozytariuszy do wartości bazy depozytowej. Na 31 grudnia 2015 r. wskaźnik ten wyniósł 2,22 %, co wskazuje na brak koncentracji.

W celu ograniczenia ryzyka koncentracji Alior Bank dywersyfikuje strukturę bazy depozytowej w podziale na klientów detalicznych, biznesowych, finansowych, instytucji rządowych i samorządowych, monitorując miesięcznie udział poszczególnych grup w całości bazy depozytowej.

Zarządzanie ryzykiem koncentracji z tytułu działalności kredytowej dotyczy ryzyk wynikających między innymi z:

- zaangażowań wobec pojedynczych podmiotów lub podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie;
- zaangażowań wobec podmiotów z tej samej branży, sektora gospodarczego, prowadzących taką samą działalność lub prowadzących obrót podobnymi towarami;
- zaangażowań wobec podmiotów z tego samego województwa oraz poszczególnych krajów bądź ich grup;
- zaangażowań zabezpieczonych tym samym rodzajem zabezpieczenia lub zabezpieczonych przez tego samego dostawcę zabezpieczenia (w tym ryzyka wynikającego z zabezpieczenia na papierach wartościowych o podobnej charakterystyce);
- zaangażowań w tej samej walucie;
- zaangażowań wobec podmiotów, o których mowa w art. 71 Prawa bankowego;
- metryki produktu;
- segmentu klienta;
- kanału dystrybucji;
- ofert specjalnych i promocji;
- koncentracji wewnętrznej.

W celu zapobiegania niekorzystnym zdarzeniom wynikającym z nadmiernej koncentracji ryzyko koncentracji ogranicza się, ustanawiając limity i stosując normy koncentracji wynikające zarówno z przepisów zewnętrznych, jak i przyjętych wewnętrznie. Należą do nich m. in.:

- zasady identyfikacji obszarów wystąpienia ryzyka koncentracji z tytułu działalności kredytowej;
- proces ustalania i aktualizowania wysokości limitów;
- proces zarządzania limitami wraz z ustaleniem sposobu postępowania w przypadku przekroczenia dozwolonego poziomu limitu;
- proces monitorowania ryzyka koncentracji;
- kontrolę procesu zarządzania ryzykiem koncentracji.

Poniższa tabela prezentuje koncentrację branżową zaangażowani bilansowych i pozabilansowych Alior Banku według sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) uwzględniającą:

- kwotę kredytu (zaangażowanie bilansowe oraz pozabilansowe bez odsetek i opłat oraz uwzględnienia odpisów) pomniejszoną o wniesione kaucje pieniężne;
- nieautoryzowane debety na rachunkach bieżących;
- limity skarbowe pomniejszone o wniesione kaucje, z uwzględnieniem papierów dłużnych, których emitentem jest podmiot z danej sekcji.

Nazwa sekcji według PKD	31 grudnia 2015
Przetwórstwo przemysłowe	4 275 844
Budownictwo	3 707 790
Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, w tym motocykli	3 433 278
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	3 379 837
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	1 889 519
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	1 568 126
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	1 178 549
Pozostałe	3 697 167
Razem	23 130 110

W procesie ustalenia i aktualizacji limitów koncentracji bierze się pod uwagę:

- wiarygodne informacje ekonomiczne i rynkowe dotyczące każdego z obszarów koncentracji zaangażowań, w szczególności wskaźniki makroekonomiczne, branżowe, informacje dotyczące trendów gospodarczych, z uwzględnieniem projekcji wysokości stóp procentowych, kursów wymiany, analizy ryzyka politycznego, ratingi rządów oraz instytucji finansowych;
- wiarygodne informacje na temat sytuacji ekonomicznej podmiotów, branż, gałęzi, sektorów gospodarki, informacji ogólnogospodarczych, w tym o sytuacji gospodarczej i politycznej krajów, oraz inne informacje potrzebne do oceny ryzyka koncentracji;
- informacje ekonomiczne i jakościowe dotyczące procesu zarządzania w podmiotach, wobec których Alior Bank posiada zaangażowania powodujące ryzyko koncentracji;
- ryzyko stopy procentowej, ryzyko płynności, ryzyko operacyjne i ryzyko polityczne związane ze zidentyfikowanymi zaangażowaniami i mogące wpłynąć na podwyższenie ryzyka koncentracji.

Analizy ryzyka dokonuje się w ujęciu indywidualnym i portfelowym. Podejmowane działania prowadzą do:

- minimalizacji poziomu ryzyka kredytowego pojedynczego kredytu przy założonym poziomie zwrotu;
- redukcji łącznego ryzyka kredytowego wynikającego z posiadania określonego portfela kredytowego.

W ramach minimalizacji poziomu ryzyka pojedynczego zaangażowania każdorazowo przy udzielaniu kredytu lub innego produktu kredytowego ocenia się:

- wiarygodność oraz zdolność kredytową z uwzględnieniem m.in. szczegółowej analizy źródła spłaty ekspozycji;
- zabezpieczenia, w tym weryfikuje się ich stan formalno-prawny oraz ekonomiczny, z uwzględnieniem m. in. adekwatności LTV (ang. *loan to value*).

W celu wzmocnienia kontroli ryzyka indywidualnych ekspozycji, cyklicznie monitoruje się klientów, podejmując stosowne działania w przypadku zidentyfikowania czynników podwyższonego ryzyka.

W zakresie minimalizacji poziomu ryzyka kredytowego wynikającego z posiadania określonego portfela:

- wyznacza i kontroluje limity koncentracji;
- monitoruje sygnały wczesnego ostrzegania;
- regularnie monitoruje portfel kredytowy kontrolując istotne parametry ryzyka kredytowego;
- przeprowadza regularne testy warunków skrajnych.

Ocena ryzyka w procesie kredytowym

Udzielanie produktów kredytowych realizowane jest zgodnie z metodykami kredytowania właściwymi dla segmentu klienta i rodzaju produktu. Ocena zdolności kredytowej klienta poprzedzająca wydanie decyzji o udzieleniu produktu kredytowego przeprowadzana jest z wykorzystaniem systemu wspierającego proces kredytowy, narzędzi: scoringowego lub ratingowego; zewnętrznych informacji (np. bazy CBD DZ, CBD BR, BIK, BIG) i wewnętrznych baz Alior Banku. Udzielanie produktów kredytowych przebiega zgodnie z obowiązującymi procedurami operacyjnymi wskazującymi właściwe czynności wykonywane w procesie kredytowym, odpowiedzialne za nie jednostki oraz wykorzystywane narzędzia.

Decyzje kredytowe zapadają zgodnie z obowiązującym systemem podejmowania decyzji kredytowych (szczególnie kompetencyjne dopasowane do poziomu ryzyka związanego z klientem oraz transakcją).

W celu regularnej oceny podejmowanego ryzyka kredytowego oraz mitygowania ewentualnych strat na ekspozycjach kredytowych, w okresie kredytowania monitoruje się sytuację Klienta poprzez identyfikację sygnałów wczesnego ostrzegania oraz okresowe, indywidualne przeglądy ekspozycji kredytowych.

Proces monitoringu kończy się wydaniem rekomendacji dotyczącej strategii dalszej współpracy z klientem.

W celu minimalizacji ryzyka kredytowego ustanawia się zabezpieczenia odpowiednie do ponoszonego ryzyka kredytowego i elastyczne wobec możliwości klienta. Ustanowienie zabezpieczenia nie zwalnia z obowiązku badania zdolności kredytowej klienta.

Zabezpieczenie kredytu ma na celu zapewnienie zwrotu udzielonego kredytu wraz z należnymi odsetkami i kosztami, jeśli kredytobiorca nie ureguluje należności w terminach ustalonych umową kredytu, a działania restrukturyzacyjne nie przyniosą oczekiwanych efektów. Do akceptowanych zabezpieczeń należą m. in.: gwarancje, poręczenia, blokady, zastawy rejestrowe, przewłaszczenia, ubezpieczenia kredytu, weksle i hipoteki. Przedmioty zabezpieczeń są weryfikowane w procesie kredytowym pod kątem prawnej możliwości skutecznego zabezpieczenia oraz ocenia się ich wartość rynkową, jak również wartość możliwą do odzyskania w ewentualnym procesie egzekucji. Zabezpieczenia umożliwiają pomniejszenie wysokości odpisów z tytułu utraty wartości oraz rezerw, a także stosowanie korzystniejszych wag ryzyka na potrzeby obliczania wymogu kapitałowego.

Wartość zabezpieczeń uwzględniania przy ustalaniu odpisów z tytułu utraty wartości dla kredytów detalicznych i biznesowych w 2015 roku wynosiła 994 mln zł. Dla kredytów, dla których nie stwierdzono utraty wartości w 2015 roku wynosiła 13 600 mln zł. Wpływ braku uwzględnienia wartości zabezpieczeń na poziom odpisów z tytułu utraty wartości na 31 grudnia 2015 roku wyniósłby odpowiednio 124 mln zł w przypadku odpisów z tytułu utraty wartości oraz 97 mln zł w przypadku odpisów IBNR.

Scoring i rating kredytowy

Scoring kredytowy jest narzędziem wspierającym decyzje kredytowe dla klientów indywidualnych i mikroprzedsiębiorstw, a rating kredytowy w segmencie małych, średnich i dużych przedsiębiorstw.

Proces monitorowania poprawności funkcjonowania modeli scoringowych i ratingowych prowadzi się regularnie. Jego celem jest stwierdzenie, czy stosowane modele właściwie różnicują ryzyko, a oszacowania parametrów ryzyka właściwie odzwierciedlają odpowiednie aspekty ryzyka. Ponadto, podczas kontroli funkcjonalnych weryfikuje się poprawność zastosowania modeli w procesie kredytowym.

Aktywa finansowe nieprzeterminowane	Klasa ryzyka	31 grudnia 2015
Należności nieprzeterminowane i bez utraty wartości		
Segment detaliczny		
Kredyty hipoteczne, pożyczki gotówkowe, Karty kredytowe, Debet w ROR		
(1 – klasa najlepsza, 6 – klasa najgorsza)		
	1	700 449
	2	691 423
	3	808 399
	4	887 246
	5	51 867
	6	6 851
Pożyczki, Karty kredytowe, Debet w ROR - proces standardowy		
(K1 - klasa najlepsza, K10 - klasa najgorsza)		
	K1	341 778
	K2	426 684
	K3	795 538
	K4	1 084 859
	K5	1 227 531
	K6	1 034 654
	K7	561 920
	K8	201 861
	K9	40 719
	K10	3 809
Kredyty hipoteczne		
(M1 - klasa najlepsza, M10 - klasa najgorsza)		
	M1	2 818
	M2	21 767
	M3	103 571
	M4	381 809
	M5	935 591
	M6	1 254 284
	M7	940 449
	M8	613 014
	M9	233 637

Aktywa finansowe nieprzeterminowane	Klasa ryzyka	31 grudnia 2015
	M10	54 473
Brak scoringu		2 151 619
Razem segment detaliczny		15 558 620
Segment biznesowy		
Produkty długoterminowe, Kredyty samochodowe, Limit w Rachunku Bieżącym		
(1 – klasa najlepsza, 5 – klasa najgorsza)	1	7 785
	2	11 784
	3	16 478
	4	6 172
	5	-
Modele dla mikroprzedsiębiorstw na niepełnej księgowości i Modele dla podmiotów na księgach handlowych, dealerów samochodowych oraz deweloperów		
(Q01 - klasa najlepsza, Q25 - klasa najgorsza)	Q01	21
	Q02	13 370
	Q03	195 015
	Q04	190 236
	Q05	17 095
	Q06	1 074 832
	Q07	402 377
	Q08	161 978
	Q09	1 038 925
	Q10	209 023
	Q11	1 293 114
	Q12	709 894
	Q13	521 595
	Q14	992 276
	Q15	355 544
	Q16	694 126
	Q17	674 844
	Q18	288 928
	Q19	626 156
	Q20	163 146
	Q21	89 767
	Q22	51 762
	Q23	71 686
	Q24	2 108
	Q25	44 906
Brak ratingu		687 318
Razem klienci biznesowi		10 612 261
Należności nieprzeterminowane i bez utraty wartości		26 170 881
Należności nieprzeterminowane z rozpoznaną utratą wartości		152 849
Segment detaliczny		37 337
Segment biznesowy		115 512
Razem należności od klientów nieprzeterminowane		26 323 730

Monitorowanie ryzyka kredytowego klientów indywidualnych i biznesowych

Stałą ochronę jakości portfela kredytowego zapewnia bieżące monitorowanie terminowej obsługi kredytów oraz okresowe przeglądy sytuacji finansowo-ekonomicznej klientów i wartości przyjętych zabezpieczeń, któremu podlegają wszystkie ekspozycje kredytowe klientów indywidualnych i biznesowych.

Stosowanie praktyk typu forbearance

W procesie restrukturyzacji klienta wykorzystuje się następujące narzędzia:

- wydłużenie okresu kredytowania, które skutkuje zmniejszeniem wysokości miesięcznych rat kapitałowo-odsetkowych (maksymalnie do 120 miesięcy dla produktów niezabezpieczonych);
- udzielenie karencji w spłacie (pełnej raty lub części raty);
- konsolidacja kilku zobowiązań w Alior Banku, w tym zamiana limitu w rachunku na kredyt spłacany w ratach.

W szczególnie uzasadnionych sytuacjach istnieje możliwość zastosowania innych narzędzi.

W procesie restrukturyzacji klienta biznesowego nie wprowadzono ograniczeń dotyczących form stosowanych praktyk typu *forbearance*. Z uwagi na specyfikę klientów, najczęściej stosowanymi narzędziami są:

- porozumienie poprzez zmianę harmonogramu zapadłych ekspozycji;
- aneks zmniejszający limit w kredytach odnawialnych;
- aneks zmieniający warunki w zakresie terminu spłaty/wysokości raty lub karencji na kapitał/odsetki.

Monitoring ryzyka związanego z praktykami typu forbearance

W zakresie stosowania narzędzi typu *forbearance* identyfikuje się następujące ryzyka:

- ryzyko braku/ustania spłaty;
- ryzyko utraty zabezpieczeń (w szczególności ruchomości) lub znacznego obniżenia wartości;
- ryzyko upadłości.

Ryzyka te mityguje się m. in. poprzez analizę klienta, zarówno pod kątem możliwości finansowych, jak i historii współpracy z tym klientem, informacji z wizyt terenowych i innych źródeł. Możliwa jest realizacja zabezpieczeń i istotna w jej wyniku redukcja zaangażowania przed zastosowaniem narzędzi *forbearance*. Przy zastosowaniu narzędzi *forbearance* celem jest maksymalne zabezpieczenie ekspozycji (poprzez hipoteki, poręczenia, zastawy).

Ocena utraty wartości dla ekspozycji podlegających praktykom forbearance

Dla ekspozycji podlegających praktykom *forbearance* przyjmuje się zaostrzone kryteria identyfikacji przesłanek utraty wartości. Poza standardowym katalogiem przesłanek, w odniesieniu do tych ekspozycji stosowane są dodatkowe kryteria, zdefiniowane jako wystąpienie na moment decyzji o udzieleniu klientowi udogodnienia jednej z poniższych sytuacji:

- opóźnienie powyżej 30 dni;
- inna przesłanka utraty wartości;
- ocena analityka o zagrożeniu terminowości obsługi (w przypadku klientów indywidualnych);
- ocena sytuacji ekonomiczno-finansowej jako poniżej standardu lub gorszej (w przypadku klientów biznesowych).

Utrata wartości dla tych ekspozycji wyznaczana jest poprzez indywidualną analizę scenariuszową opartą na historycznych zachowaniach podobnych klientów oraz cechach specyficznych danego klienta.

Na dzień objęcia konsolidacją Grupy Alior Banku należności Alior Banku od klientów z tytułu kredytów zostały wycenione do wartości godziwej. Analiza zaangażowań podlegających *forbearance* przedstawiona w tabeli poniżej została sporządzona w oparciu o wycenę kredytów wg zamortyzowanego kosztu, wynikającą ze skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy Alior Banku.

Kredyty udzielone klientom podlegające <i>forbearance</i>	31 grudnia 2015
Segment detaliczny	100 422
bez rozpoznanej utraty wartości	50 279
z rozpoznaną utratą wartości	79 575
IBNR ¹⁾	(212)
odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości	(29 220)
oceniane metodą indywidualną	(16 672)
oceniane metodą portfelową	(12 548)
Segment biznesowy	255 597
bez rozpoznanej utraty wartości	131 887
z rozpoznaną utratą wartości	230 518
IBNR ¹⁾	(26)
odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości	(106 782)
oceniane metodą indywidualną	(90 487)
oceniane metodą portfelową	(16 295)
Razem należności netto	356 019

¹⁾ Rezerwa utworzona na grupę ekspozycji, służąca pokryciu poniesionych a nie zaraportowanych strat. Tworzona jest dla ekspozycji, dla których nie zidentyfikowano przesłanek utraty wartości, pogrupowanych z zachowaniem zasady homogeniczności względem profilu ryzyka.

Kredyty udzielone klientom podlegające <i>forbearance</i>	31 grudnia 2015
Z rozpoznaną utratą wartości	174 091
w tym wartość zabezpieczenia	124 648
Bez rozpoznanej utraty wartości	181 928
w tym wartość zabezpieczenia	97 742
nieprzeterminowane	85 305
przeterminowane	96 623
Razem należności netto	356 019

Działalność inwestycyjna

Zasady zarządzania ryzykiem kredytowym w Grupie PZU wynikającym z działalności inwestycyjnej reguluje szereg dokumentów zatwierdzonych przez Rady Nadzorcze, Zarządy i dedykowane Komitety.

Limity w zakresie ryzyka kredytowego i ryzyka koncentracji ustalają dedykowane Komitety.

Limity dla banków i pozostałych emitentów papierów dłużnych ustala się w odniesieniu do wielkości zaangażowania. Limity mają charakter limitów zaangażowania wobec pojedynczego podmiotu lub grupy kapitałowej (zarówno limity kredytowe, jak i limity koncentracji). Wykorzystanie limitów w zakresie ryzyka kredytowego i ryzyka koncentracji jest monitorowane. Przekroczenie przyznanego limitu oznacza zobowiązanie do przygotowania i przedstawienia planu obniżenia zaangażowania.

W zakresie oceny ryzyka kredytowego danego podmiotu wyznacza się wewnętrzne ratingi kredytowe (podejście do wyznaczania ratingu różni się w zależności od typu podmiotu). Ratingi są oparte na analizie ilościowej oraz jakościowej i stanowią podstawę do wyznaczania limitów. W celu monitorowania jakości kredytowej danych podmiotów ratingi są aktualizowane.

Stopień narażenia na ryzyko kredytowe

W tabeli poniżej zaprezentowano ekspozycję na ryzyko kredytowe aktywów obciążonych ryzykiem kredytowym w poszczególnych kategoriach ratingów Fitch (w przypadku braku ratingu agencji Fitch zastosowano rating agencji Standard&Poor`s lub Moody`s). Ekspozycję na ryzyko kredytowe wynikające z transakcji warunkowych przedstawiono jako ekspozycję wobec emitenta papierów przyjętych jako zabezpieczenie.

W zestawieniu nie uwzględniono należności od klientów z tytułu kredytów oraz należności z tytułu umów ubezpieczeniowych. Wynikało to ze znacznego rozproszenia tego portfela aktywów, skutkującego m.in. znacznym udziałem należności od małych podmiotów i osób fizycznych, nie posiadających ratingów.

Aktywa obciążone ryzykiem kredytowym na 31 grudnia 2015	Nota	AAA	AA	A	BBB	BB	Brak ratingu	Aktywa na ryzyko klienta	Razem
Dłużne papiery wartościowe		996 787	7 583	33 389 390	2 930 295	1 005 990	596 027	1 533 680	40 459 752
- utrzymywane do terminu wymagalności	35.1	-	-	17 146 791	137 859	79 058	6 418	-	17 370 126
- dostępne do sprzedaży	35.2	519 011	-	5 830 345	384 648	94 046	317 700	-	7 145 750
- wyceniane w wartości godziwej	35.3	477 776	7 583	10 208 680	422 146	530 646	32 758	1 533 680	13 213 269
- pożyczki	35.4	-	-	203 574	1 985 642	302 240	239 151	-	2 730 607
Lokaty terminowe w instytucjach kredytowych i transakcje z przyrzeczeniem odsprzedaży	35.4	-	-	4 900 606	2 914 301	6 553	498 917	91 407	8 411 784
Pozostałe pożyczki	35.4	-	-	68 096	-	158 805	1 702 144	-	1 929 045
Instrumenty pochodne	35.3	-	66 641	762 776	47 499	-	236 038	-	1 112 954
	8.5.2								
Udział reasekuratorów w rezerwach szkodowych netto	31	-	353 232	310 385	534	-	93 446	-	757 597 ¹⁾
Należności z tytułu reasekuracji	38	-	8 436	21 677	1 223	-	17 687	-	49 023
Razem		996 787	435 892	39 452 930	5 893 852	1 171 348	3 144 259	1 625 087	52 720 155

¹⁾ w tym 139 578 tys. zł instrumentów pochodnych wykazywanych jako transakcje zabezpieczające przepływy pieniężne.

Aktywa obciążone ryzykiem kredytowym na 31 grudnia 2014	Nota	AAA	AA	A	BBB	BB	Brak ratingu	Aktywa na ryzyko klienta	Razem
Dłużne papiery wartościowe		-	-	33 685 106	2 415 765	310 188	127 229	1 474 900	38 013 188
- utrzymywane do terminu wymagalności	35.1	-	-	19 933 317	50 372	-	-	-	19 983 689
- dostępne do sprzedaży	35.2	-	-	2 141 329	261 139	-	32 397	-	2 434 865
- wyceniane w wartości godziwej	35.3	-	-	10 533 633	326 441	208 738	60 367	1 474 900	12 604 079
- pożyczki	35.4	-	-	1 076 827	1 777 813	101 450	34 465	-	2 990 555
Lokaty terminowe w instytucjach kredytowych i transakcje z przyrzeczeniem odsprzedaży	35.4	-	-	7 195 733	1 746 022	-	370 061	82 138	9 393 954
Pozostałe pożyczki	35.4	-	-	-	-	256 763	2 053 209	-	2 309 972
Instrumenty pochodne	35.3	574	14 725	516 252	3 073	-	11 779	-	546 403
Udział reasekuratorów w rezerwach szkodowych netto	31	-	208 856	174 539	12 175	-	55 372	-	450 942
Należności z tytułu reasekuracji	38	-	5 308	12 730	491	-	10 153	-	28 682
Aktywa przeznaczone do sprzedaży		-	-	305 937	-	-	-	-	305 937
Dłużne papiery wartościowe	41	-	-	217 852	-	-	-	-	217 852
Depozyty bankowe	41	-	-	88 085	-	-	-	-	88 085
Razem		574	228 889	41 890 297	4 177 526	566 951	2 627 803	1 557 038	51 049 078

W tabeli poniżej przedstawiono współczynniki ryzyka kredytowego wykorzystywane przez Grupę PZU do pomiaru ryzyka kredytowego.

Ratingi Standard&Poor's	AAA	AA	A	BBB	BB	Brak ratingu ¹⁾
Współczynnik (%) rok 2015	0,74	0,82	1,51	4,06	13,74	25,91
Współczynnik (%) rok 2014	0,74	0,84	1,59	4,33	14,39	26,97

¹⁾ W przypadku zaangażowania w pożyczki hipoteczne bez ratingu przyjęto współczynnik w wysokości 2%, co odpowiada współczynnikowi dla najniższego ratingu inwestycyjnego BBB+.

Wielkość ryzyka kredytowego dla aktywów, dla których ryzyko ponosi Grupa PZU na 31 grudnia 2015 roku wynosiła 1 821 601 tys. zł (na 31 grudnia 2014 roku 1 639 172 tys. zł; a przy zastosowaniu współczynników z 31 grudnia 2015 roku wartość ta wyniosłaby 1 562 795 tys. zł).

Ryzyko związane z ubezpieczeniami o charakterze finansowym (m. in. ubezpieczenia kredytów, ubezpieczenia poręczeń, gwarancje)

Ryzyko kredytowe wynikające z działalności w sektorze ubezpieczeń o charakterze finansowym (głównie kontraktowych, zabezpieczających właściwe wykonanie zobowiązań wynikających z zawartego kontraktu oraz gwarancji celnych) związane jest przede wszystkim z możliwością niewywiązania się klienta ze zobowiązań wobec osoby trzeciej.

W zakresie podejmowanego ryzyka apetyt na ryzyko określa właściwy komitet, zatwierdzając graniczne wartości zaangażowania kredytowego w podziale na ekspozycję, portfel, linie produktowe, jednostki terenowe oraz pojedyncze ryzyko i grupę kapitałową.

Niezależna od funkcji sprzedaży funkcja kontrolna w zakresie monitorowania ryzyka jest ustanowiona na trzech poziomach:

- poziom I – poziom indywidualny – ocena ryzyka ubezpieczeń finansowych (ang. *underwriting*);
- poziom II – poziom portfelowy – analiza zmian wartości ekspozycji, szkodowości portfela oraz analiza koncentracji i zaangażowania w jeden podmiot i grupę kapitałową. Informacje o poziomie ryzyka w portfelu jest przekazywana i agregowana w celu monitorowania całościowej ekspozycji w Grupie PZU;
- poziom III – właściwy komitet.

Stopień narażenia na ryzyko

Maksymalne narażenie na ryzyko kredytowe wynikające z gwarancji ubezpieczeniowych wyrażone kwotą czynnej odpowiedzialności na 31 grudnia 2015 roku wyniosło 3 005 mln zł (na 31 grudnia 2014 roku 2 673 mln zł).

Reasekuracja (z perspektywy ryzyka kredytowego reasekuratora) w działalności ubezpieczeniowej

Grupa PZU zawiera umowy reasekuracyjne o charakterze nieproporcjonalnym oraz proporcjonalnym w celu ograniczenia zobowiązań wynikających z podstawowej działalności. Reasekuracja jest obciążona ryzykiem kredytowym związanym z ryzykiem niewykonania zobowiązania przez reasekuratora.

Jakość kredytową reasekuratorów ocenia się na podstawie danych rynkowych, danych pozyskanych ze źródeł zewnętrznych np. ze Standard&Poor's, a także na podstawie modelu wewnętrznego. Model dzieli reasekuratorów na kilka klas, w zależności od poziomu szacowanego ryzyka. Akceptuje się tylko podmioty o ryzyku niższym niż ustalony punkt odcięcia. Akceptacja nie jest automatyczna, a analizę uzupełnia się o ocenę dokonaną przez brokerów reasekuracyjnych. W ramach monitoringu ryzyka kredytowego ww. ocenę danego podmiotu aktualizuje się raz na kwartał. Dodatkowo wykonuje się testy warunków skrajnych (*stress-test*).

W poniższych tabelach przedstawiono ryzyko kredytowe reasekuratorów, z którymi współpracowały spółki Grupy PZU.

Reasekurator	Udział reasekuratorów w rezerwach techniczno-ubezpieczeniowych (netto) na 31 grudnia 2015	Rating Standard&Poor's wg stanu na 31 grudnia 2015
Reasekurator 1	98 136	A+
Reasekurator 2	70 675	AA-
Reasekurator 3	64 998	AA-
Reasekurator 4	58 238	AA-
Reasekurator 5	48 182	brak ratingu
Reasekurator 6	46 761	AA-
Reasekurator 7	39 635	AA-
Reasekurator 8	31 699	AA-
Reasekurator 9	27 090	AA
Reasekurator 10	23 444	A+
Reasekurator 11	22 064	A-
Reasekurator 12	21 457	A+
Reasekurator 13	20 764	AA-
Reasekurator 14	18 806	AA
Reasekurator 15	16 554	AA+
Reasekurator 16	15 923	A
Reasekurator 17	15 837	AA-
Reasekurator 18	14 868	brak ratingu
Reasekurator 19	13 810	A
Reasekurator 20	12 265	A+
Pozostali ¹⁾	415 646	
Razem	1 096 852	

¹⁾ W pozycji „Pozostale” wykazano udziały reasekuratorów w rezerwach techniczno-ubezpieczeniowych o mniejszej wartości bilansowej niż dla wymienionych powyżej.

Reasekurator	Udział reasekuratorów w rezerwach techniczno-ubezpieczeniowych (netto) na 31 grudnia 2014	Rating Standard&Poor's wg stanu na 31 grudnia 2014
Reasekurator 2	69 490	AA-
Reasekurator 6	50 938	AA-
Reasekurator 12	50 069	A+
Reasekurator 3	46 689	AA-
Reasekurator 7	45 389	AA-
Reasekurator 4	25 556	AA-
Reasekurator 8	20 969	A+
Reasekurator 13	19 689	A+
Reasekurator 11	16 185	BBB+
Reasekurator 18	15 355	brak ratingu
Reasekurator 14	14 803	AA
Reasekurator 10	14 549	A+
Reasekurator 21	14 125	A+
Reasekurator 17	13 603	AA-
Reasekurator 22	12 349	A+
Reasekurator 15	11 126	AA+
Reasekurator 23	10 592	brak ratingu
Reasekurator 24	10 369	AA+
Reasekurator 25	9 736	A
Reasekurator 26	9 183	brak ratingu
Pozostali ¹⁾	292 215	
Razem ²⁾	772 979	

¹⁾ W pozycji „Pozostale” wykazano udziały reasekuratorów w rezerwach techniczno-ubezpieczeniowych o mniejszej wartości bilansowej niż dla wymienionych powyżej.

²⁾ 753 115 tys. zł wykazano w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej w pozycji „Udział reasekuratorów w rezerwach techniczno-ubezpieczeniowych”, natomiast 19 864 tys. zł w pozycji „Aktywa przeznaczone do sprzedaży”. Dodatkowe informacje na temat aktywów przeznaczonych do sprzedaży przedstawiono w punkcie 41.

8.5.4. Ryzyko operacyjne

Ryzyko operacyjne to możliwość poniesienia straty wynikającej z niewłaściwych lub błędnych procesów wewnętrznych, działań ludzi, funkcjonowania systemów lub ze zdarzeń zewnętrznych.

Celem zarządzania ryzykiem operacyjnym jest optymalizacja jego poziomu i efektywności operacyjnej w działalności Grupy PZU, prowadząca do ograniczenia strat i kosztów spowodowanych materializacją tego ryzyka oraz zapewnienie adekwatnych i efektywnych mechanizmów kontrolnych. Zarządzanie ryzykiem operacyjnym odbywa się zgodnie ze zdefiniowanymi wytycznymi uwzględniającymi uwarunkowania, a informacje na temat poziomu ryzyka operacyjnego są okresowo przedkładane właściwym organom wewnętrznym.

8.5.5. Ryzyko braku zgodności

Ryzyko braku zgodności (ang. *compliance*) to ryzyko poniesienia sankcji prawnych, powstania strat finansowych bądź utraty reputacji lub wiarygodności wskutek niezastosowania się przez spółki Grupy PZU, ich pracowników lub podmioty działające w ich imieniu do przepisów prawa, regulacji wewnętrznych oraz przyjętych standardów postępowania, w tym norm etycznych.

Na podstawie regulacji wewnętrznych wprowadzono podział kompetencji w ramach systemowego i bieżącego zarządzania ryzykiem braku zgodności.

Zarządzanie systemowe polega w szczególności na formułowaniu rozwiązań dotyczących realizacji zasad zarządzania ryzykiem braku zgodności, monitorowaniu procesu zarządzania tym ryzykiem oraz promowaniu i monitorowaniu przestrzegania regulacji wewnętrznych oraz przyjętych standardów postępowania w zakresie zgodności.

Bieżące zarządzanie ryzykiem braku zgodności to identyfikacja, ocena i pomiar oraz dostosowanie do wymogów regulacyjnych.

9. Zarządzanie kapitałem własnym

26 sierpnia 2013 roku Zarząd i Rada Nadzorcza przyjęły politykę kapitałową i dywidendową Grupy PZU na lata 2013-2015. Poniżej przedstawiono założenia polityki kapitałowej i dywidendowej.

Grupa PZU planuje dokonanie zmiany polityki kapitałowej i dywidendowej mającej na celu zaadresowanie wymogów Wypłacalność II.

Ze względu na krótki czas, jaki minął od dnia objęcia kontroli nad Alior Bankiem (18 grudnia 2015 roku) do dnia publikacji skonsolidowanego sprawozdania finansowego, zarządzanie kapitałem własnym w Alior Banku od dnia objęcia kontroli przez Grupę PZU do dnia publikacji skonsolidowanego sprawozdania finansowego odbywało się odrębnie od zarządzania kapitałem własnym w pozostałych jednostkach Grupy PZU. Tym niemniej Grupa PZU może monitorować system zarządzania kapitałem własnym w Alior Banku poprzez członków rady nadzorczej desygnowanych przez PZU.

9.1 Polityka kapitałowa

Polityka kapitałowa Grupy PZU na lata 2013-2015 ma na celu zwiększenie stopy zwrotu dla akcjonariuszy i opiera się na następujących zasadach:

- zarządzanie kapitałem (w tym kapitałem nadwyżkowym) Grupy PZU na poziomie PZU;
- utrzymanie środków własnych Grupy PZU z wyłączeniem długu podporządkowanego na poziomie nie niższym niż 250% marginesu wypłacalności Grupy PZU oraz dążenie do utrzymania środków własnych Grupy PZU z uwzględnieniem długu podporządkowanego na poziomie około 400% marginesu wypłacalności, w celu utrzymania bezpieczeństwa finansowego Grupy PZU;

- utrzymanie aktywów na pokrycie rezerw w PZU i PZU Życie na poziomie nie niższym niż 110%;
- uzyskanie optymalnej struktury finansowania poprzez zastąpienie nadwyżki kapitałowej długiem podporządkowanym do kwoty nie wyższej niż 3 mld zł, nie przekraczającej limitu 25% środków własnych stanowiących pokrycie marginesu wypłacalności, o których mowa w art. 148 ustawy o działalności ubezpieczeniowej;
- utrzymanie kapitału własnego na poziomie odpowiadającym ratingowi AA według metodologii agencji ratingowej Standard&Poor's;
- zapewnienie środków na rozwój i akwizycje w najbliższych latach;
- brak emisji akcji przez PZU w najbliższych latach.

9.2 Polityka dywidendowa

13 maja 2014 roku Zarząd PZU zaktualizował Politykę kapitałową i dywidendową Grupy PZU na lata 2013-2015 („Polityka”). Tego samego dnia Rada Nadzorcza PZU zatwierdziła zaktualizowaną Politykę, w brzmieniu przedstawionym przez Zarząd.

9.3 Zarządzanie kapitałem własnym w Alior Banku

W procesie zarządzania kapitałem własnym w Alior Banku nadrzędną rolę odgrywają zarząd i rada nadzorcza Alior Banku oraz komitet zarządzania ryzykiem.

Zarząd Alior Banku przygotowuje i wdraża procesy szacowania kapitału wewnętrznego, planowania i zarządzania kapitałowego oraz dokonuje przeglądów i nadzoruje proces oceny adekwatności kapitału wewnętrznego (ICAAP). Do kompetencji rady nadzorczej Alior Banku należy zatwierdzanie procedur dotyczących szacowania kapitału wewnętrznego oraz planowania i zarządzania kapitałowego.

Nadzór nad procesem ICAAP w Alior Banku, w tym procesem przeglądu ryzyka i metod szacowania kapitału wewnętrznego na istotne rodzaje ryzyka oraz monitoring celów kapitałowych, limitów alokacji kapitału oraz limitów dla łącznego współczynnika kapitałowego i współczynnika kapitału Tier1 sprawowany jest przez komitet zarządzania ryzykiem.

9.4 Zewnętrzne wymogi kapitałowe

9.4.1. Działalność ubezpieczeniowa

Zarządzanie kapitałem wiąże się także z monitorowaniem głównych parametrów wypłacalności zakładów ubezpieczeń, np. wysokości środków własnych i stopnia pokrycia nimi marginesu wypłacalności oraz kapitału gwarancyjnego. MSSF nie regulują sposobu wyliczania marginesu wypłacalności oraz środków własnych na pokrycie marginesu wypłacalności.

Do końca 2015 roku, zgodnie z ustawą o działalności ubezpieczeniowej zakład ubezpieczeń mający siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej był obowiązany posiadać środki własne w wysokości nie niższej niż margines wypłacalności i nie niższej niż kapitał gwarancyjny.

W celu wyliczenia wysokości środków własnych aktywa pomniejszane były o wartości niematerialne i prawne, aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego, aktywa przeznaczone na pokrycie wszelkich przewidywalnych zobowiązań oraz o posiadane akcje i inne aktywa (udzielone pożyczki podporządkowane) finansujące kapitały własne zakładów ubezpieczeń należących do ubezpieczeniowej grupy kapitałowej. Tak wyliczoną wartość korygowano w proporcji do posiadanych przez PZU udziałów o sumę nadwyżek lub niedoborów środków własnych podrzędnych zakładów ubezpieczeń w stosunku do ich wymogów wypłacalności.

Zasady wyliczania środków własnych na pokrycie marginesu wypłacalności określała ustawa o działalności ubezpieczeniowej, a zasady wyliczania marginesu wypłacalności oraz minimalnej wysokości kapitału gwarancyjnego rozporządzenie w sprawie marginesu wypłacalności.

Dane finansowe uwzględnione w wyliczeniu środków własnych oraz marginesu wypłacalności ustalano w oparciu o PSR.

Poniżej przedstawiono wyliczenie środków własnych na pokrycie marginesu wypłacalności PZU.

Wyliczenie środków własnych na pokrycie marginesu wypłacalności	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Kapitał własny PZU	12 378 733	12 328 724
Wartości niematerialne i prawne	(362 167)	(283 999)
Wartość aktywów finansujących kapitały innych zakładów ubezpieczeń należących do ubezpieczeniowej grupy kapitałowej PZU	(5 853 666)	(6 065 985)
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	(459 105)	(408 388)
Wpływ innych zakładów ubezpieczeń należących do ubezpieczeniowej grupy kapitałowej PZU na wysokość środków własnych PZU:	2 135 034	2 411 116
PZU Życie SA 100,00%	1 914 227	2 213 301
Wysokość środków własnych	3 716 335	3 996 487
Margines wypłacalności	1 802 108	1 783 186
Nadwyżka środków własnych na pokrycie marginesu wypłacalności	1 914 227	2 213 301
Link4 SA 100,00%	85 374	55 638
Wysokość środków własnych	162 363	124 938
Margines wypłacalności	76 989	69 300
Nadwyżka środków własnych na pokrycie marginesu wypłacalności	85 374	55 638
TUW PZUW 100,00%	13 903	nd.
Wysokość środków własnych	25 857	nd.
Margines wypłacalności	11 954	nd.
Nadwyżka środków własnych na pokrycie marginesu wypłacalności	13 903	nd.
Lietuvos Draudimas AB 99,98%	109 198	127 853
Wysokość środków własnych	227 892	214 515
Margines wypłacalności	118 672	86 636
Nadwyżka środków własnych na pokrycie marginesu wypłacalności	109 220	127 879
AAS Balta 99,99%	30 798	22 216
Wysokość środków własnych	80 462	62 207
Margines wypłacalności	49 661	39 989
Nadwyżka środków własnych na pokrycie marginesu wypłacalności	30 801	22 218
UAB DK PZU Lietuva 99,88% (na 31 grudnia 2014 roku)	nd.	4 692
Wysokość środków własnych	nd.	76 220
Margines wypłacalności	nd.	71 522
Nadwyżka środków własnych na pokrycie marginesu wypłacalności	nd.	4 698
UAB PZU Lietuva Gyvybes Draudimas 99,34%	1 786	5 696
Wysokość środków własnych	17 737	21 504
Margines wypłacalności	15 939	15 770
Nadwyżka środków własnych na pokrycie marginesu wypłacalności	1 798	5 734
PrJSC PZU Ukraine 100,00%	(12 589)	(12 314)
Wysokość środków własnych	5 466	5 199
Margines wypłacalności	18 055	17 513
Niedobór środków własnych na pokrycie marginesu wypłacalności	(12 589)	(12 314)
PrJSC IC PZU Ukraine Life Insurance 100,00%	(7 663)	(5 966)
Wysokość środków własnych	8 276	9 437
Margines wypłacalności	15 939	15 403
Niedobór środków własnych na pokrycie marginesu wypłacalności	(7 663)	(5 966)
Wysokość środków własnych PZU	7 838 829	7 981 468
Margines wypłacalności PZU	1 424 278	1 362 353
Kapitał gwarancyjny PZU	474 759	454 118
Nadwyżka środków własnych na pokrycie marginesu wypłacalności	6 414 551	6 619 115
Nadwyżka środków własnych na pokrycie kapitału gwarancyjnego	7 364 070	7 527 350

10 listopada 2015 roku opublikowano nową ustawę o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Dz. U. poz. 1844 z 2015 roku), wdrażającą do polskiego systemu prawnego Dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/138/WE w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej („Wypłacalność II”). Ustawa wchodzi w życie 1 stycznia 2016 roku. Zgodnie z nową ustawą, kalkulację wymogu kapitałowego oparto o ryzyka

rynkowe, aktuarialne (ubezpieczeniowe), niewypłacalności kontrahenta, katastroficzne i operacyjne. Aktywa, zobowiązania, a w konsekwencji środki własne, stanowiące pokrycie wymogu kapitałowego będą wyceniane w wartości godziwej. Grupa PZU dokonała szacunkowej kalkulacji wymogu kapitałowego i środków własnych wg zasad Wypłacalność II bazując na danych na 30 września 2015 roku, stwierdzając znaczącą nadwyżkę środków własnych ponad wymóg kapitałowy (informacja niebadana przez biegłego rewidenta).

9.4.2. Działalność bankowa

Celem zarządzania kapitałem w działalności bankowej jest utrzymywanie odpowiedniej wartości funduszy własnych oraz kapitału Tier1 do pokrycia ryzyka, zgodnie z założonym apetytem na ryzyko. W ramach apetytu na ryzyko określa się oczekiwane poziomy pokrycia przez fundusze własne oraz kapitał Tier1 potencjalnej straty nieoczekiwanej z tytułu poszczególnych rodzajów ryzyka określonego w przepisach Rozporządzenia CRR, a także poszczególnych rodzajów ryzyka zidentyfikowanego w ramach procesu oceny adekwatności kapitału wewnętrznego. Potencjalna strata nieoczekiwana jest wyznaczana za pomocą kapitału regulacyjnego, którego metodyka wyznaczania została określona w Rozporządzeniu CRR, a także za pomocą kapitału wewnętrznego.

Współczynnik wypłacalności oraz współczynnik Tier1 na 31 grudnia 2015 roku zostały obliczone zgodnie z Rozporządzeniem CRR. Do dnia sporządzenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego część regulacji dotyczących ustalania funduszy własnych oraz wymogów kapitałowych (tzw. „opcje narodowe”) nie została podjęta i opublikowana przez KNF. Do wyliczenia współczynnika wypłacalności w nieuregulowanym zakresie przyjęto konserwatywne podejście, które dotyczyło m. in. wartości procentowych w okresie przejściowym oraz wag ryzyka wobec ekspozycji walutowych zabezpieczonych hipotekami, dla których założenie to zostało wskazane przez KNF jako potencjalne „opcje narodowe”. W przypadku ustalenia i opublikowania „opcji narodowych”, współczynnik kapitałowy dla działalności bankowej mógłby różnić się od przedstawionego w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym.

Fundusze własne i współczynnik wypłacalności	31 grudnia 2015
Fundusze własne ogółem dla współczynnika wypłacalności	3 853 305
Kapitał podstawowy Tier I (CET1)	2 975 899
Kapitał uzupełniający Tier II	877 406
Wymogi kapitałowe	2 457 567
Współczynnik Tier 1	9,69%
Współczynnik wypłacalności	12,54%

Na 31 grudnia 2015 roku Grupa Alior Banku w pełni uwzględniała przepisy Rozporządzenia CRR w zakresie zarządzania kapitałem, w tym rachunku funduszy własnych oraz wyliczania wymogów kapitałowych z tytułu poszczególnych rodzajów ryzyka.

10. Wartość godziwa

10.1 Opis technik wyceny

10.1.1. Dłużne papiery wartościowe i pożyczki

Wartości godziwe dłużnych papierów wartościowych określa się na podstawie dostępnych publicznie kwotowań na aktywnym rynku, a w przypadku ich braku – przy wykorzystaniu modeli wyceny odnoszonych do publikowanych notowań instrumentów finansowych, stóp procentowych i indeksów giełdowych.

Wartość godziwą dłużnych papierów wartościowych, dla których nie istnieje aktywny rynek i pożyczek wyznacza się metodą zdyskontowanych przepływów pieniężnych. Współczynniki dyskontowe określa się w oparciu o krzywą rentowności papierów rządowych przesuniętą o *spread* kredytowy. Jest on wyliczany na dzień emisji w stosunku do ceny emisyjnej i powoduje równoległe przesunięcie krzywej rentowności papierów rządowych o stałą wartość na całej jej długości lub jako różnica pomiędzy rentownościami notowanych dłużnych papierów wartościowych emitentów o podobnym ratingu i działających w podobnych branżach a rentownością obligacji rządowych (w przypadku papierów

denominowanych w euro są to obligacje rządu Niemiec) przemnożona przez współczynnik ustalany na dzień emisji, uwzględniający w krzywej dyskontowej ryzyko specyficzne danego emitenta.

10.1.2. Kapitałowe aktywa finansowe

Wartości godziwe kapitałowych aktywów finansowych określa się na podstawie dostępnych publicznie kwotowań na aktywnym rynku.

Wartości godziwe jednostek uczestnictwa i certyfikatów inwestycyjnych funduszy inwestycyjnych określa się według wartości jednostki uczestnictwa i certyfikatów inwestycyjnych publikowanych przez towarzystwa funduszy inwestycyjnych. Wycena ta odzwierciedla udział Grupy PZU w aktywach netto tych funduszy.

10.1.3. Instrumenty pochodne

Dla instrumentów pochodnych notowanych na aktywnym rynku za wartość godziwą przyjmuje się cenę zamknięcia notowań na dzień bilansowy.

Wartość godziwa instrumentów pochodnych nienotowanych na aktywnym rynku, w tym kontraktów terminowych (ang. *forward*) oraz kontraktów zamiany oprocentowania typu IRS (ang. *interest rate swap*) określana jest metodą zdyskontowanych przyszłych przepływów pieniężnych. Do dyskontowania przepływów pieniężnych używane są stopy procentowe z krzywych dochodowości przypisanych do danego typu instrumentu finansowego i waluty, konstruowanych na podstawie dostępnych danych rynkowych.

Wartość godziwa opcji związanych z lokatami strukturyzowanymi określana jest na podstawie wycen podawanych przez wystawców tych opcji, z uwzględnieniem weryfikacji tych wycen przeprowadzanej przez spółki Grupy PZU, w oparciu o posiadane własne modele wyceny.

10.1.4. Należności od klientów z tytułu kredytów

Wartość godziwa należności od klientów (z pominięciem kredytów w rachunku bieżącym) określa się porównując marże osiągnięte na nowo udzielonych kredytach (w miesiącu poprzedzającym datę, na którą sporządza się skonsolidowane sprawozdanie finansowe) z marżami na całym portfelu kredytowym. Jeśli marże na nowo przyznawanych kredytach są wyższe niż marże na dotychczasowym portfelu, wartość godziwa kredytu jest niższa od jego wartości bilansowej.

Należności od klientów z tytułu kredytów zostały zaklasyfikowane w całości do poziomu 3 hierarchii wartości godziwej ze względu na fakt zastosowania modelu wyceny z istotnymi nieobserwowanymi danymi wejściowymi, czyli bieżącymi marżami osiąganymi na nowo udzielanych kredytach.

W związku z tym, że rozliczenie nabycia Alior Banku ujęte w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym ma charakter prowizoryczny, wartość godziwa należności od klientów została przyjęta na podstawie danych zaprezentowanych w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy Alior Banku. W ramach procesu alokacji ceny nabycia powstanie nowy model kalkulacji wartości godziwej. Po zakończeniu tych prac wartość godziwa tych aktywów zostanie skalkulowana zgodnie z nowym modelem.

10.1.5. Nieruchomości wyceniane w wartości godziwej

W zależności od charakteru danej nieruchomości, wartość godziwą określa się za pomocą metody porównawczej, dochodowej lub pozostałościowej.

Metodą porównawczą wycenia się wolne grunty pod zabudowę i niektóre mniejsze i mniej wartościowe budynki (takie jak lokale mieszkalne, garaże itp.). Metoda porównawcza zakłada ustalenie wartości godziwej poprzez odniesienie do obserwowalnych cen rynkowych, z uwzględnieniem współczynników korygujących. Współczynniki korygujące uwzględniają przykładowo takie czynniki jak upływ czasu i trend zmian cen rynkowych, lokalizacja, ekspozycja,

przeznaczenie w planie zagospodarowania przestrzennego, dostępność komunikacyjna i dojazd, powierzchnia, sąsiedztwo (w tym położenie względem atrakcyjnych obiektów), możliwości inwestycyjne, warunki fizyczne, forma władania itp.

Metoda dochodowa zakłada oszacowanie wartości godziwej nieruchomości na podstawie zdyskontowanej wartości przepływów pieniężnych. W kalkulacji uwzględnia się takie zmienne jak stopa kapitalizacji, poziom czynszów, poziom kosztów eksploatacyjnych, rezerwa z tytułu pustostanów, straty z tytułu zwolnień w płatnościach czynszu i zaległości czynszowych itp. Poziom zmiennych opisanych powyżej różni się w zależności od charakteru i przeznaczenia wycenianej nieruchomości (powierzchnia biurowa, powierzchnia handlowa, powierzchnia logistyczno-magazynowa), jej nowoczesności oraz lokalizacji (dojazd, odległość od centrum, dostępność, ekspozycja itp.), a także parametrów właściwych dla danego rynku lokalnego (m.in. stopy kapitalizacji, stawki czynszu, koszty eksploatacji).

Metodę pozostałościową stosuje się do określenia wartości rynkowej jeżeli nieruchomość ma być objęta pracami budowlanymi. Wartość godziwą nieruchomości określa się jako różnicę wartości nieruchomości po wykonaniu robót budowlanych oraz przeciętnej wartości kosztów tych robót, z uwzględnieniem zysków uzyskiwanych na rynku podobnych nieruchomości.

Nieruchomości wykazywane w wartości godziwej wyceniają licencjonowani rzeczoznawcy majątkowi. Akceptacja każdej z takich wycen jest dodatkowo poprzedzona przeglądem przez pracowników jednostek Grupy PZU w celu eliminacji potencjalnych omyłek i niespójności. Powstające ewentualne wątpliwości wyjaśniane są na bieżąco.

Nieruchomości inwestycyjne wycenia się zgodnie z poniższymi zasadami:

- nieruchomości posiadane przez fundusze inwestycyjne zależne od PZU – wyceniane co 6 miesięcy – na dni kończące każde półrocze i rok obrotowy;
- nieruchomości inwestycyjne posiadane przez spółki Grupy PZU – najbardziej wartościowe pozycje wyceniane są w przypadku stwierdzenia przesłanek o możliwej istotnej zmianie wartości (przeważnie z częstotliwością roczną). Bez względu na wartość, każda nieruchomość inwestycyjna jest wyceniana nie rzadziej niż raz na 5 lat;
- nieruchomości przeznaczone do sprzedaży – wyceniane przed rozpoczęciem ich aktywnej ekspozycji na rynku.

10.1.6. Zobowiązania finansowe

10.1.6.1. Zobowiązania wobec klientów

Ze względu na fakt, że depozyty przyjmuje się w ramach bieżącej działalności na bazie bieżącej, a więc ich warunki są zbliżone do aktualnych warunków rynkowych identycznych transakcji, a czas do zapadalności tych pozycji jest krótki, przyjmuje się, że dla zobowiązań wobec klientów o zapadalności do 1 roku wartość godziwa nie odbiega istotnie od wartości bilansowej.

10.1.6.2. Zobowiązania z tytułu emisji własnych dłużnych papierów wartościowych oraz zobowiązania podporządkowane.

Wartość godziwą zobowiązań z tytułu emisji własnych dłużnych papierów wartościowych, w tym zobowiązań podporządkowanych, wyznacza się jako wartość bieżącą oczekiwanych płatności w oparciu o bieżące krzywe procentowe oraz bieżący *spread* kredytowy.

10.1.6.3. Zobowiązania z tytułu kontraktów inwestycyjnych na rachunek i ryzyko klienta

Zobowiązania z tytułu kontraktów inwestycyjnych na rachunek i ryzyko klienta wyceniane są zgodnie z wartością godziwą aktywów stanowiących pokrycie zobowiązań funduszu kapitałowego powiązanego z danym kontraktem inwestycyjnym.

10.1.6.4. Zobowiązania wobec uczestników konsolidowanych funduszy inwestycyjnych

Zobowiązania wobec uczestników konsolidowanych funduszy inwestycyjnych wyceniane są zgodnie z wartością godziwą składników majątku funduszu inwestycyjnego (wg udziału w aktywach netto funduszu inwestycyjnego).

10.2 Hierarchia wartości godziwej

W oparciu o dane wejściowe wykorzystywane przy ustalaniu wartości godziwej, poszczególne składniki aktywów i zobowiązań, dla których zaprezentowano wartość godziwą, klasyfikowane są do następujących poziomów:

- Poziom I – aktywa i zobowiązania wyceniane na bazie cen notowanych (nieskorygowanych) z aktywnych rynków dla identycznych aktywów i zobowiązań. Do tego poziomu zaklasyfikowano:
 - płynne notowane dłużne papiery wartościowe;
 - akcje i certyfikaty inwestycyjne notowane na giełdach;
 - instrumenty pochodne notowane na giełdach.
- Poziom II – aktywa i zobowiązania, których wycena opiera się na danych wejściowych innych niż ceny notowane zaliczane do Poziomu I, które są obserwowalne na rynku w sposób bezpośredni (jako ceny) lub pośredni (bazujący na cenach). Do tego poziomu zaklasyfikowano:
 - nienotowane dłużne papiery wartościowe oraz niepłynne notowane dłużne papiery wartościowe (w tym nieskarbowe papiery dłużne emitowane przez inne podmioty finansowe, jednostki samorządu terytorialnego, podmioty niefinansowe);
 - instrumenty pochodne inne niż notowane na giełdach;
 - jednostki uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych;
 - nieruchomości inwestycyjne lub nieruchomości przeznaczone do sprzedaży, wycenione przy zastosowaniu metody porównawczej, obejmujące wolne grunty pod zabudowę i niektóre mniejsze i mniej wartościowe budynki (w tym lokale mieszkalne, garaże itp.);
 - zobowiązania wobec uczestników konsolidowanych funduszy inwestycyjnych;
 - kontrakty inwestycyjne na rachunek i ryzyko klienta.
- Poziom III – aktywa, których wycena opiera się na danych wejściowych niemożliwych do zaobserwowania na rynkach (dane wejściowe nieobserwowalne). Do tego poziomu zaklasyfikowano:
 - nieruchomości inwestycyjne lub nieruchomości przeznaczone do sprzedaży, wycenione przy zastosowaniu metody dochodowej lub metody pozostałościowej;
 - należności od klientów z tytułu kredytów oraz zobowiązania wobec klientów z tytułu depozytów.

W sytuacji gdy do wyceny składnika aktywów lub zobowiązań używane są dane wejściowe klasyfikowane do różnych poziomów hierarchii wartości godziwej, wyceniany składnik przypisuje się do najniższego poziomu, z którego pochodzą dane wejściowe, mające istotny wpływ na całość wyceny.

Aktywa i zobowiązania wyceniane w wartości godziwej na 31 grudnia 2015	Poziom I	Poziom II	Poziom III	Razem
Aktywa				
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	6 687 993	1 039 980	-	7 727 973
Instrumenty kapitałowe	195 689	386 534	-	582 223
Dłużne papiery wartościowe	6 492 304	653 446	-	7 145 750
Instrumenty finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy - zakwalifikowane do tej kategorii w momencie pierwszego rozpoznania	13 107 367	138 093	-	13 245 460
Instrumenty kapitałowe	2 274 757	109 797	-	2 384 554
Dłużne papiery wartościowe	10 832 610	28 296	-	10 860 906
Instrumenty finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy - przeznaczone do obrotu	3 341 659	4 061 284	-	7 402 943
Instrumenty kapitałowe	1 053 043	3 024 161	-	4 077 204
Dłużne papiery wartościowe	2 278 680	73 683	-	2 352 363
Instrumenty pochodne	9 936	963 440	-	973 376
Pochodne instrumenty zabezpieczające	-	139 578	-	139 578
Nieruchomości inwestycyjne	-	117 305	1 054 416 ¹⁾	1 171 721
Aktywa przeznaczone do sprzedaży	-	89 808	1 413 486 ¹⁾	1 503 294
Zobowiązania				
Instrumenty pochodne	36 078	904 406	-	940 484
Zobowiązania wobec uczestników konsolidowanych funduszy inwestycyjnych	-	656 449	-	656 449
Kontrakty inwestycyjne na rachunek i ryzyko klienta (<i>unit-linked</i>)	-	392 914	-	392 914

¹⁾ Zmniejszenie wartości nieruchomości inwestycyjnych wynika z zakwalifikowania części nieruchomości jako aktywów przeznaczonych do sprzedaży. Dodatkowe informacje na ten temat zaprezentowano w punkcie 41.

Aktywa i zobowiązania wyceniane w wartości godziwej na 31 grudnia 2014	Poziom I	Poziom II	Poziom III	Razem
Aktywa				
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	2 523 930	458 234	-	2 982 164
Instrumenty kapitałowe	357 732	189 567	-	547 299
Dłużne papiery wartościowe	2 166 198	268 667	-	2 434 865
Instrumenty finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy - zakwalifikowane do tej kategorii w momencie pierwszego rozpoznania	12 503 393	67 744	-	12 571 137
Instrumenty kapitałowe	1 444 157	38 440	-	1 482 597
Dłużne papiery wartościowe	11 059 236	29 304	-	11 088 540
Instrumenty finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy - przeznaczone do obrotu	2 990 261	3 535 086	-	6 525 347
Instrumenty kapitałowe	1 572 464	2 890 941	-	4 463 405
Dłużne papiery wartościowe	1 415 953	99 586	-	1 515 539
Instrumenty pochodne	1 844	544 559	-	546 403
Nieruchomości inwestycyjne	-	161 092	2 074 970	2 236 062
Aktywa przeznaczone do sprzedaży ¹⁾	-	69 259	60 001	129 260
Zobowiązania				
Instrumenty pochodne	19 032	606 812	-	625 844
Zobowiązania wobec uczestników konsolidowanych funduszy inwestycyjnych	-	856 865	-	856 865
Kontrakty inwestycyjne na rachunek i ryzyko klienta (<i>unit-linked</i>)	-	587 267	-	587 267

¹⁾ Dodatkowe informacje na temat aktywów przeznaczonych do sprzedaży przedstawiono w punkcie 41.

Nieruchomości inwestycyjne zaklasyfikowane do poziomu III	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Nieruchomości biurowe	551 163	929 977
Nieruchomości handlowe	-	230 270
Nieruchomości magazynowe	486 660	891 690
Pozostałe	16 593	23 033
Nieruchomości inwestycyjne zaklasyfikowane do poziomu III, razem	1 054 416 ¹⁾	2 074 970

¹⁾ Zmniejszenie wartości nieruchomości inwestycyjnych wynika z zakwalifikowania części nieruchomości jako aktywów przeznaczonych do sprzedaży. Dodatkowe informacje na ten temat zaprezentowano w punkcie 41.

Aktywa i zobowiązania, dla których ujawniana jest wartość godziwa na 31 grudnia 2015	Poziom I	Poziom II	Poziom III	Razem
Aktywa				
Jednostki wyceniane metodą praw własności - EMC	55 283	-	-	55 283
Aktywa finansowe utrzymywane do terminu wymagalności	19 665 121	155 209	-	19 820 330
Pożyczki				
Dłużne papiery wartościowe	-	2 768 285	-	2 768 285
Należności od klientów z tytułu kredytów	-	-	30 331 615	30 331 615
Pożyczki	-	1 926 664	-	1 926 664
Zobowiązania				
Zobowiązania wobec banków	-	475 809	124 831	600 640
Zobowiązania wobec klientów	-	-	33 665 013	33 665 013
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych (Alior Bank)	-	2 301 507	-	2 301 507
Zobowiązania z tytułu emisji własnych dłużnych papierów wartościowych	-	3 573 225	-	3 573 225
Zobowiązania podporządkowane (Alior Bank)	-	758 560	-	758 560
Kontrakty inwestycyjne o gwarantowanych i ustalonych warunkach	-	152 502	-	152 502

Aktywa i zobowiązania, dla których ujawniana jest wartość godziwa na 31 grudnia 2014	Poziom I	Poziom II	Poziom III	Razem
Aktywa				
Jednostki wyceniane metodą praw własności - EMC	52 737	-	-	52 737
Aktywa finansowe utrzymywane do terminu wymagalności	20 443 747	3 080 645	-	23 524 392
Pożyczki				
Dłużne papiery wartościowe	-	3 091 685	-	3 091 685
Pożyczki	-	2 398 454	-	2 398 454
Zobowiązania				
Zobowiązania z tytułu emisji własnych dłużnych papierów wartościowych	-	2 180 294	-	2 180 294
Kontrakty inwestycyjne o gwarantowanych i ustalonych warunkach	-	520 383	-	520 383

10.3 Przesunięcia pomiędzy poziomami hierarchii wartości godziwej

W przypadku zmiany sposobu wyceny aktywów lub zobowiązań, wynikających np. z utraty (lub uzyskania) dostępności notowań obserwowanych na aktywnym rynku przenosi się takie aktywa lub zobowiązania pomiędzy Poziomymi I i II.

Zarówno w 2015 roku, jak i w 2014 roku nie wystąpiły istotne przeniesienia pomiędzy Poziomem I i II oraz do lub z Poziomu III.

Składniki aktywów lub zobowiązań są przenoszone pomiędzy poziomami II i III (odpowiednio między poziomami III i II) gdy:

- następuje zmiana modelu wyceny będąca efektem zastosowania nowych czynników nieobserwowalnych (odpowiednio obserwowalnych) lub
- dotychczas stosowane czynniki, których wpływ na wycenę jest istotny przestają być (odpowiednio stają się) obserwowalne na aktywnym rynku.

Przeniesienia pomiędzy poziomami hierarchii wartości godziwej dokonywane są na koniec każdego okresu sprawozdawczego wg wartości na ten dzień.

10.4 Zmiana stanu aktywów powtarzalnie wycenianych w wartości godziwej, zakwalifikowanych do Poziomu III

Zmiana stanu nieruchomości inwestycyjnych zaklasyfikowanych do Poziomu III hierarchii wartości godziwej	1 stycznia – 31 grudnia 2015	1 stycznia – 31 grudnia 2014
Stan na początek okresu	2 074 970	1 312 329
Nabycie	268 919	667 058
Reklasyfikacje z nieruchomości własnych	2 942	33 964
Zyski lub straty ujęte w rachunku zysków i strat w pozycji:	85 752	76 391
- wynik netto z realizacji i odpisy z tytułu utraty wartości inwestycji	-	(693)
- zmiana netto wartości godziwej aktywów i zobowiązań wycenianych do wartości godziwej	85 752	77 084
Zyski lub straty ujęte w innych całkowitych dochodach w pozycji - „Reklasyfikacja nieruchomości z rzeczowych aktywów trwałych do inwestycyjnych”	-	8 725
Reklasyfikacje do nieruchomości własnych	(29 644)	-
Reklasyfikacje do aktywów przeznaczonych do sprzedaży	(1 347 832)	(10 786)
Sprzedaż	-	(15 307)
Zmiana składu grupy	-	3 481
Różnice kursowe	(691)	(885)
Stan na koniec okresu	1 054 416	2 074 970

Nieruchomości zakwalifikowane do Poziomu III wartości godziwej

Lp.	Nazwa nieruchomości	Wartość godziwa na 31 grudnia 2015	Wartość godziwa na 31 grudnia 2014	Podjęcie do wyceny	Dane niemożliwe do zaobserwowania	Zakres danych niemożliwych do zaobserwowania Na 31 grudnia 2015	Zakres danych niemożliwych do zaobserwowania Na 31 grudnia 2014
1.	Kompleks biurowy, Wrocław	273 500	276 220	Podjęcie dochodowe przy zastosowaniu metody inwestycyjnej i techniki dyskontowania strumieni dochodów	Miesięczna stawka czynszu za 1 m ² (powierzchnia biurowa) Stopa kapitalizacji	14,25 - 15,50 euro 1)	14,25 - 15,50 euro 1)
2.	Park magazynowy, Bielany Wrocławskie	214 900	88 830	Podjęcie dochodowe przy zastosowaniu metody inwestycyjnej i techniki dyskontowania strumieni dochodów	Miesięczna stawka czynszu za 1 m ² (powierzchnia biurowa) Miesięczna stawka czynszu za 1 m ² (powierzchnia magazynowa) Stopa kapitalizacji Koszty budowy	7,50 - 9,00 euro 2,50 - 4,20 euro 1) 2)	8,00 - 9,00 euro 2,40 - 4,20 euro 1) 2)
3.	Budynek biurowy, Warszawa	155 100	156 000	Podjęcie dochodowe przy zastosowaniu metody inwestycyjnej i techniki dyskontowania strumieni dochodów	Miesięczna stawka czynszu za 1 m ² (powierzchnia biurowa) Miesięczna stawka czynszu (parking) Stopa kapitalizacji	11,70 - 14,10 euro 70,00 - 150,00 euro 1)	12,00 - 15,00 euro 70,00 - 150,00 euro 1)
4.	Park magazynowy w trakcie realizacji, Komorniki	118 900	101 190	Podjęcie dochodowe przy zastosowaniu metody inwestycyjnej i techniki dyskontowania strumieni dochodów	Miesięczna stawka czynszu za 1 m ² (powierzchnia biurowa) Miesięczna stawka czynszu za 1 m ² (powierzchnia magazynowa) Stopa kapitalizacji Koszty budowy	7,50 - 9,00 euro 2,50 - 4,00 euro 1) 2)	8,50 - 9,00 euro 2,30 - 4,20 euro 1) 2)
5.	Park magazynowy w trakcie realizacji, Sosnowiec Pieńki	115 700	nd	Podjęcie mieszane przy zastosowaniu metody pozostałościowej	Miesięczna stawka czynszu za 1 m ² (powierzchnia biurowa) Miesięczna stawka czynszu za 1 m ² (powierzchnia magazynowa) Stopa kapitalizacji Koszty budowy	7,50 - 9,00 euro 2,50 - 4,00 euro 1) 2)	nd nd nd nd
6.	Budynek biurowy, Warszawa	114 100	115 330	Podjęcie dochodowe przy zastosowaniu metody inwestycyjnej i techniki dyskontowania strumieni dochodów	Miesięczna stawka czynszu za 1 m ² (powierzchnia biurowa) Miesięczna stawka czynszu (parking) Stopa kapitalizacji	10,09 - 12,91 euro 35,20 - 84,48 euro 1)	11,50 - 14,50 euro 55,00 - 85,00 euro 1)

Lp.	Nazwa nieruchomości	Wartość godziwa na 31 grudnia 2015	Wartość godziwa na 31 grudnia 2014	Podejście do wyceny	Dane niemożliwe do zaobserwowania	Zakres danych niemożliwych do zaobserwowania Na 31 grudnia 2015	Zakres danych niemożliwych do zaobserwowania Na 31 grudnia 2014
7.	Park magazynowy w trakcie realizacji, Sosnowiec	37 160	nd	Podejście mieszane przy zastosowaniu metody pozostałościowej	Miesięczna stawka czynszu za 1 m ² (powierzchnia biurowa) Miesięczna stawka czynszu za 1 m ² (powierzchnia magazynowa) Stopa kapitalizacji Koszty budowy	7,50 - 9,00 euro 2,90 - 4,30 euro 1) 2)	nd nd nd nd
8.	Budynek biurowy w trakcie realizacji, Wrocław	7 160	4 250	Podejście dochodowe przy zastosowaniu metody inwestycyjnej i techniki dyskontowania strumieni dochodów	Miesięczna stawka czynszu za 1 m ² (powierzchnia biurowa) Stopa kapitalizacji Koszty budowy	11,00 - 15,50 euro 1)	11,00 - 15,50 euro 1)
9.	Pozostałe	17 896	1 333 150 ³⁾	nd.	nd.	nd.	nd.
	RAZEM	1 054 416	2 074 970				

¹⁾ Stopa kapitalizacji została ustalona na podstawie analizy stóp zwrotu osiąganych w transakcjach dla nieruchomości podobnych oraz biorąc pod uwagę postrzeżenie ryzyka przez potencjalnych inwestorów na rynku nieruchomości.

²⁾ Wartość kosztów budowy została określona na podstawie rynkowych kosztów budowy pomniejszonych o koszty poniesione na dzień wyceny.

³⁾ Nieruchomości inwestycyjne o wartości 1 280 130 tys. zł zostały przeklasyfikowane do aktywów przeznaczonych do sprzedaży. Dodatkowe informacje na ten temat zaprezentowano w punkcie 41.

Wyceny nieruchomości kwalifikowanych do Poziomu III są wrażliwe na zmiany parametrów przyjmowanych w ich wycenach, a parametry te są zależne od otoczenia makroekonomicznego (np. wzrost gospodarczy, inflacja, poziom stóp procentowych), podaży i popytu na poszczególnych lokalnych rynkach nieruchomości (uwzględniając zarówno rynek najmu jak też popyt na całe nieruchomości zgłaszany przez inwestorów finansowych). Parametry przyjmowane w tych wycenach mogą być powiązane ze sobą, przy czym poziom współzależności nie jest stały i może zmieniać się w zależności od otoczenia rynkowego.

10.5 Zmiany sposobu (metody) ustalania wartości godziwej instrumentów finansowych wycenianych w wartości godziwej

W 2015 i w 2014 roku nie zmieniono sposobu (metody) ustalania wartości godziwej instrumentów finansowych wycenianych w wartości godziwej, których wartość jest istotna z punktu widzenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Wartość godziwa instrumentów finansowych, wykazanych w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej, wynikających z objęcia konsolidacją Alior Banku została określona zgodnie z metodami opisanymi powyżej.

10.6 Największe i najlepsze wykorzystanie składnika aktywów niefinansowych a jego aktualne wykorzystanie

W przypadku jednej nieruchomości inwestycyjnej o wartości bilansowej 3 201 tys. zł (na 31 grudnia 2014 roku: 2 822 tys. zł) jej aktualne wykorzystanie nie było największym i najlepszym wykorzystaniem, jednakże wycena bilansowa uwzględnia jej największe i najlepsze wykorzystanie.

Nieruchomość ta to grunt zabudowany naniesieniem wymagającym wyburzenia, a optymalnym wykorzystaniem jest wybudowanie nowych obiektów.

11. Składki ubezpieczeniowe przypisane brutto

Składki ubezpieczeniowe przypisane brutto	1 stycznia - 31 grudnia 2015	1 stycznia - 31 grudnia 2014
Składki ubezpieczeniowe przypisane brutto w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych	10 362 520	8 999 205
W ubezpieczeniach bezpośrednich	10 036 342	8 905 802
W ubezpieczeniach pośrednich	326 178	93 403
Składki ubezpieczeniowe przypisane brutto w ubezpieczeniach na życie	7 996 524	7 885 434
Składki indywidualne	3 241 407	3 256 968
Składki ubezpieczeń grupowych	4 755 117	4 628 466
Składki przypisane brutto, razem	18 359 044	16 884 639

W 2015 i w 2014 roku spółki prowadzące działalność w zakresie ubezpieczeń na życie nie prowadziły reasekuracji czynnej.

Składki przypisane brutto w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych (wg klas rachunkowych określonych w dziale II załącznika do ustawy o działalności ubezpieczeniowej)	1 stycznia - 31 grudnia 2015	1 stycznia - 31 grudnia 2014
Następstwa wypadków i choroba (grupa 1 i 2)	614 925	527 989
Komunikacyjne - odpowiedzialność cywilna (grupa 10)	3 279 436	2 899 442
Komunikacyjne pozostałe (grupa 3)	2 626 730	2 209 647
Morskie, lotnicze i transportowe (grupy 4, 5, 6, 7)	60 822	77 015
Od ognia i innych szkód majątkowych (grupy 8 i 9)	2 318 353	2 043 689
Odpowiedzialność cywilna (grupy 11,12,13)	750 544	798 498
Kredyt i gwarancje (grupy 14,15)	90 510	97 884
Świadczenie pomocy (grupa 18)	314 340	248 180
Ochrona prawna (grupa 17)	3 544	877
Pozostałe (grupa 16)	303 316 ¹⁾	95 984
Razem	10 362 520	8 999 205

¹⁾ Wzrost wynika ze składki przypisanej w ubezpieczeniach pośrednich.

12. Przychody z tytułu prowizji i opłat

Przychody z tytułu prowizji i opłat	1 stycznia - 31 grudnia 2015	1 stycznia - 31 grudnia 2014
Ubezpieczenia emerytalne	118 521	270 565
Prowizje z tytułu opłat manipulacyjnych	5 212	19 871
Prowizje z tytułu zarządzania aktywami otwartego funduszu emerytalnego	99 822	112 100
Pozostałe	13 487	138 594 ¹⁾
Kontrakty inwestycyjne	8 842	12 282
Przychody z tytułu opłat dotyczących kontraktów inwestycyjnych na rachunek i ryzyko klienta	8 842	12 282
Pozostałe	115 436	67 917
Przychody i opłaty od funduszy oraz towarzystw funduszy inwestycyjnych	115 436	67 917
Przychody z tytułu prowizji i opłat, razem	242 799	350 764

¹⁾ W tym 132 267 tys. zł z tytułu likwidacji części dodatkowej Funduszu Gwarancyjnego OFE PZU.

13. Przychody netto z inwestycji

Przychody netto z inwestycji	1 stycznia - 31 grudnia 2015	1 stycznia - 31 grudnia 2014
Przychody odsetkowe, w tym:	1 349 061	1 480 543
- aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	49 884	55 849
- aktywa finansowe utrzymywane do terminu wymagalności	931 857	961 401
- pożyczki	363 872	439 660
- należności, w tym należności z tytułu umów ubezpieczeniowych	757	484
- środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych	2 691	23 149
Przychody z dywidend, w tym:	58 313	88 121
- aktywa finansowe zakwalifikowane do wyceny w wartości godziwej przez wynik finansowy w momencie pierwszego rozpoznania	35 260	63 903
- aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	22 149	18 059
- aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	904	6 159
Przychody z tytułu nieruchomości inwestycyjnych	212 170	137 428
Różnice kursowe, w tym:	78 455	58 321
- aktywa finansowe utrzymywane do terminu wymagalności	(15)	1 957
- aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	7 676	8 421
- pożyczki	887	81 952
- należności, w tym należności z tytułu umów ubezpieczeniowych	9 160	21 210
- środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych	49 923	33 970
- zobowiązania finansowe	12 344	(79 171)
- pozostałe	(1 520)	(10 018)
Pozostałe, w tym:	(126 731)	(59 764)
- koszty działalności inwestycyjnej	(31 202)	(24 512)
- koszty utrzymania nieruchomości inwestycyjnych	(122 730)	(61 209)
- pozostałe	27 201	25 957
Przychody netto z inwestycji, razem	1 571 268	1 704 649

14. Wynik netto z realizacji i odpisy z tytułu utraty wartości inwestycji

Wynik netto z realizacji i odpisy z tytułu utraty wartości inwestycji	1 stycznia - 31 grudnia 2015	1 stycznia - 31 grudnia 2014
Wynik netto z realizacji inwestycji	(154 692)	380 284
Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy - zakwalifikowane do tej kategorii w momencie pierwszego rozpoznania, w tym:	87 723	317 227
- instrumenty kapitałowe	13 369	56 405
- dłużne papiery wartościowe	74 354	260 822
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu, w tym:	(142 136)	97 886
- instrumenty kapitałowe	(70 941)	(36 469)
- dłużne papiery wartościowe	(29 515)	34 251
- instrumenty pochodne	(41 680)	100 104
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży, w tym:	9 944	21 071
- instrumenty kapitałowe	(26 035)	633
- dłużne papiery wartościowe	35 979	20 438
Aktywa finansowe utrzymywane do terminu wymagalności, w tym:	(1 923)	1 371
- dłużne papiery wartościowe utrzymywane do terminu wymagalności	(1 923)	1 371
Pożyczki	7 726	(368)
Należności łącznie z należnościami z tytułu umów ubezpieczeniowych	(51 407)	(56 733)
Środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych	(378)	-
Nieruchomości inwestycyjne	6 510	(170)
Wynik na sprzedaży PZU Lietuva	165 483 ¹⁾	-
Efekt objęcia konsolidacją Alior Banku	(236 234) ²⁾	-
Odpisy z tytułu utraty wartości	(68 547)	46 863
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży, w tym:	-	(3 945)
- instrumenty kapitałowe	-	(3 945)
Pożyczki	(51 644)	(10 242)
Dłużne papiery wartościowe	(32 693)	(10 144)
Lokaty terminowe w instytucjach kredytowych	(947)	-
Pożyczki	(18 004)	(98)
Należności łącznie z należnościami z tytułu umów ubezpieczeniowych	972	61 050 ³⁾
Środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych	(1 389)	-
Jednostki wyceniane metodą praw własności - EMC	(16 486) ⁴⁾	-
Wynik netto z realizacji i odpisy z tytułu utraty wartości inwestycji, razem	(223 239)	427 147

¹⁾ Dodatkowe informacje na temat sprzedaży PZU Lietuva zaprezentowano w punkcie 2.4.1.

²⁾ Kwota dotyczy przeszacowania pakietu akcji Alior Banku do wartości godziwej na moment objęcia kontroli. Dodatkowe informacje na temat rozliczenia nabycia Alior Banku zaprezentowano w punkcie 2.4.6.1.

³⁾ W tym rozwiązanie odpisu z tytułu utraty wartości należności dotyczącej pożyczki zabezpieczonej hipotecznie, udzielonej spółce Metro-Projekt sp. z o.o., opisanej w punkcie 53.6.

⁴⁾ Dodatkowe informacje na temat wyceny EMC oraz teście na utratę wartości zaprezentowano w punkcie 34.

15. Zmiana netto wartości godziwej aktywów i zobowiązań wycenianych w wartości godziwej

Zmiana netto wartości godziwej aktywów i zobowiązań wycenianych w wartości godziwej	1 stycznia - 31 grudnia 2015	1 stycznia - 31 grudnia 2014
Instrumenty finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy - zakwalifikowane do tej kategorii w momencie pierwszego rozpoznania, w tym:	299 235	415 951
- instrumenty kapitałowe	203 443	(160 394)
- dłużne papiery wartościowe	100 616	615 929
- wycena zobowiązań wobec uczestników konsolidowanych funduszy inwestycyjnych	(7 522)	(42 162)
- kontrakty inwestycyjne na rachunek i ryzyko klienta (<i>unit-linked</i>)	2 698	2 578
Instrumenty finansowe przeznaczone do obrotu, w tym:	16 432	22 945
- instrumenty kapitałowe	(24 687)	42 707
- dłużne papiery wartościowe	46 737	83 448
- instrumenty pochodne	(5 618)	(103 210)
Nieruchomości inwestycyjne	75 581 ¹⁾	76 215
Zmiana netto wartości godziwej aktywów i zobowiązań wycenianych w wartości godziwej, razem	391 248	515 111

¹⁾ W tym 4 326 tys. zł zmiany wartości godziwej nieruchomości prezentowanej jako aktywa przeznaczone do sprzedaży.

16. Pozostałe przychody operacyjne

Pozostałe przychody operacyjne	1 stycznia - 31 grudnia 2015	1 stycznia - 31 grudnia 2014
Prowizje z tytułu pełnienia czynności komisarza awaryjnego	6 443	7 162
Rozwiązanie rezerw	24 333 ¹⁾	34 773 ²⁾
Rozwiązanie rezerw na świadczenia pracownicze	33 121	30 966
Prowizje reasekuracyjne i udziały w zyskach reasekuratorów	13 544	(6 613)
Przychody ze sprzedaży wyrobów, towarów i usług przez spółki nieubezpieczeniowe	409 940	295 222
Przychody z tytułu likwidacji bezpośredniej w imieniu innych zakładów ubezpieczeń	188 516	69 381
Odsetki za nieterminowe uregulowanie należności z ubezpieczeń bezpośrednich i reasekuracji biernej	45 321	35 434
Pozostałe	82 214	71 308
Pozostałe przychody operacyjne, razem	803 432	537 633

¹⁾ W pozycji wykazano m. in. efekt rozwiązania rezerwy na kary nałożone przez UOKiK (11 290 tys. zł).

²⁾ W pozycji wykazano m. in. efekt rozwiązania rezerwy na koszty zamknięcia projektu GraphTalk (28 785 tys. zł).

17. Odszkodowania, świadczenia oraz zmiana stanu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych

Odszkodowania, świadczenia oraz zmiana stanu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych	1 stycznia - 31 grudnia 2015	1 stycznia - 31 grudnia 2014
Odszkodowania, świadczenia oraz zmiana stanu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych	6 416 539	5 866 427
Udział reasekuratorów w odszkodowaniach, świadczeniach oraz zmianie stanu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych	(425 564)	(191 284)
Odszkodowania, świadczenia oraz zmiana stanu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych w ubezpieczeniach na życie	5 866 386	5 866 801
Udział reasekuratorów w odszkodowaniach, świadczeniach oraz zmianie stanu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych w ubezpieczeniach na życie	(259)	(236)
Odszkodowania, świadczenia oraz zmiana stanu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych, razem	11 857 102	11 541 708

17.1 Ubezpieczenia majątkowe i osobowe

Odszkodowania i zmiana stanu rezerw w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych	1 stycznia - 31 grudnia 2015	1 stycznia - 31 grudnia 2014
Odszkodowania i zmiana stanu rezerw w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych brutto	6 416 539	5 866 427
Szkody i koszty likwidacji szkód bieżącego okresu	3 886 621	3 154 034
Szkody i koszty likwidacji szkód okresów poprzednich	2 226 278	1 669 781
Zmiana stanu rezerwy na niewypłacone odszkodowania i świadczenia	303 640	1 042 612
Udział reasekuratorów w odszkodowaniach i zmianie stanu rezerw w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych	(425 564)	(191 284)
Szkody i koszty likwidacji szkód bieżącego okresu	(40 626)	(18 718)
Szkody i koszty likwidacji szkód okresów poprzednich	(57 564)	(67 478)
Zmiana stanu rezerwy na niewypłacone odszkodowania i świadczenia	(327 374)	(105 088)
Odszkodowania i zmiana stanu rezerw w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych netto	5 990 975	5 675 143
Szkody i koszty likwidacji szkód bieżącego okresu	3 845 995	3 135 316
Szkody i koszty likwidacji szkód okresów poprzednich	2 168 714	1 602 303
Zmiana stanu rezerwy na niewypłacone odszkodowania i świadczenia	(23 734)	937 524

17.2 Ubezpieczenia na życie

Świadczenia ubezpieczeniowe w ubezpieczeniach na życie	1 stycznia - 31 grudnia 2015	1 stycznia - 31 grudnia 2014
Wynikające z wymagalności	638 118	497 470
Wynikające ze świadczeń wypłacanych w przypadku śmierci	2 912 217	2 708 948
Wynikające z zachorowalności	636 277	609 461
Wynikające z rezygnacji z umowy ubezpieczenia	370 913	265 425
Wynikające z inwalidztwa i odejść na renty	5 097	4 889
Wynikające ze świadczeń rentowych	40 046	41 657
Wynikające z urodzenia dziecka	330 666	322 564
Wynikające z leczenia szpitalnego	316 627	300 846
Wynikające ze zwrotu zgromadzonych środków i wypłat transferowych	100 259	281 834
Pozostałe	197 372	121 195
Świadczenia ubezpieczeniowe w ubezpieczeniach na życie, razem	5 547 592	5 154 289

17.3 Koszty likwidacji szkód

Koszty likwidacji szkód według rodzaju	1 stycznia - 31 grudnia 2015	1 stycznia - 31 grudnia 2014
Zużycie materiałów i energii	13 870	16 722
Usługi obce	233 023	189 921
Podatki i opłaty	26 715	20 037
Koszty pracownicze	319 450	295 472
Amortyzacja rzeczowych aktywów trwałych	12 630	11 820
Amortyzacja wartości niematerialnych	18 527	18 650
Inne, w tym:	159 560	119 981
- zasądzone koszty, odsetki i kary w sprawach od odszkodowania	147 038	110 184
- pozostałe	12 522	9 797
Koszty likwidacji szkód, razem	783 775	672 603

18. Koszty odsetkowe

Koszty odsetkowe	1 stycznia - 31 grudnia 2015	1 stycznia - 31 grudnia 2014
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	68 209	105 975
Wyemitowane własne dłużne papiery wartościowe	37 655	15 676
Kredyty bankowe zaciągnięte przez spółki z Grupy PZU	4 394	8 908
Kontrakty inwestycyjne o gwarantowanych i ustalonych warunkach	6 477	16 609
Pozostałe	698	117
Koszty odsetkowe, razem	117 433	147 285

19. Koszty akwizycji

Koszty akwizycji według rodzaju	1 stycznia - 31 grudnia 2015	1 stycznia - 31 grudnia 2014
Zużycie materiałów i energii	29 278	28 754
Usługi obce	121 243	87 212
Podatki i opłaty	5 912	5 791
Koszty pracownicze	511 482	406 247
Amortyzacja rzeczowych aktywów trwałych	18 334	13 432
Amortyzacja wartości niematerialnych	29 691	19 111
Inne, w tym:	2 102 823	1 701 745
- prowizje z działalności bezpośredniej	1 820 766	1 644 032
- reklama	89 255	43 576
- prowizje z działalności pośredniej	185 363	6 543
- pozostałe	7 439	7 594
Zmiana stanu aktywowanych kosztów akwizycji	(442 458)	(115 268)
Koszty akwizycji, razem	2 376 305	2 147 024

20. Koszty administracyjne

Koszty administracyjne według rodzaju	1 stycznia - 31 grudnia 2015	1 stycznia - 31 grudnia 2014
Zużycie materiałów i energii	56 344	36 708
Usługi obce	315 616	233 534
Podatki i opłaty	30 131	51 335
Koszty pracownicze	804 479	775 232
Amortyzacja rzeczowych aktywów trwałych	53 014	50 869
Amortyzacja wartości niematerialnych	46 273	38 365
Wynagrodzenia osób obsługujących ubezpieczenia grupowe w zakładach pracy	212 388	209 376
Inne, w tym:	139 633	132 280
- reklama	78 999	88 941
- pozostałe	60 634	43 339
Koszty administracyjne, razem	1 657 878	1 527 699

Koszty administracyjne obejmują również koszty działalności ubezpieczeniowej niezaliczone do kosztów akwizycji, związane z inkasem składek, koszty związane z zarządzaniem portfelem umów ubezpieczenia, portfelem umów reasekuracyjnych i innych wynikających ze statutowej działalności spółek ubezpieczeniowych Grupy PZU.

21. Koszty pracownicze

Koszty pracownicze	1 stycznia - 31 grudnia 2015	1 stycznia - 31 grudnia 2014
Wynagrodzenia	1 397 889	1 247 136
Programy określonych składek, w tym:	304 070	262 903
- narzuty na wynagrodzenia	236 574	199 746
- ubezpieczenia emerytalne III filaru, w tym koszty składek na PPE poniesione w okresie	67 496	63 157
Pozostałe	69 565	76 673
Koszty pracownicze, razem	1 771 524	1 586 712

Na 31 grudnia 2015 roku spółki PZU, PZU Życie i PZU CO posiadały programy emerytalne III filaru dla swoich pracowników, będące programami określonych składek. W ramach tych programów, pracodawca dodatkowo wpłacał 7% wynagrodzenia za pracę brutto.

Koszty pracownicze znajdują się w pozycjach „Odszkodowania, świadczenia oraz zmiana stanu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych”, „Koszty akwizycji”, „Koszty administracyjne” i „Pozostałe koszty operacyjne” skonsolidowanego rachunku zysków i strat.

22. Pozostałe koszty operacyjne

Pozostałe koszty operacyjne	1 stycznia - 31 grudnia 2015	1 stycznia - 31 grudnia 2014
Koszty podstawowej działalności spółek nie prowadzących działalności ubezpieczeniowej, ani bankowej	432 196	307 172
Amortyzacja wartości niematerialnych nabytych w transakcjach przejęcia spółek	161 081	87 795
Koszty z tytułu likwidacji bezpośredniej w imieniu innych zakładów ubezpieczeń	193 388	73 051
Wydatki z tytułu działalności prewencyjnej	92 366	68 234
Obowiązkowe opłaty na rzecz instytucji rynku ubezpieczeniowego	68 267	58 744
Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny	41 529	35 872
Utworzenie rezerw	21 447	33 365
Darowizny	1 869	31 508 ¹⁾
Opłata na rzecz Komendy Głównej Straży Pożarnej oraz Związku Ochotniczych Straży Pożarnych	31 528	28 869
Koszty podlegające refakturowaniu	12 140	12 313
Pozostałe	166 465	170 817
Pozostałe koszty operacyjne, razem	1 222 276	907 740

¹⁾ W tym darowizny przekazane na rzecz Fundacji PZU w kwocie 30 000 tys. zł.

23. Podatek dochodowy

Podatek dochodowy	1 stycznia - 31 grudnia 2015	1 stycznia - 31 grudnia 2014
Zysk brutto (skonsolidowany)	2 943 733	3 691 693
Stawka CIT (lub zakres stawek CIT) właściwa dla kraju siedziby jednostki dominującej (w %)	19%	19%
Podatek dochodowy jaki zostałby skalkulowany jako iloczyn zysku księgowego brutto jednostek i stawki CIT właściwej dla kraju siedziby jednostki dominującej	559 309	701 422
Różnice pomiędzy podatkiem dochodowym skalkulowanym powyżej a podatkiem dochodowym wykazany w rachunku zysków i strat:	42 228	22 644
- straty podatkowe	(681)	1 474
- grzywny, kary umowne	707	1 370
- dywidendy	(2 124)	(3 182)
- wycena aktywów finansowych	7 814	(13 018)
- wycena nieruchomości inwestycyjnych	3 554	5 365
- utworzenie/rozwiązanie odpisów na należności niezaliczone do kosztów uzyskania przychodów	12 407	(3 731)
- utworzenie / rozwiązanie pozostałych rezerw i odpisów na aktywa, niezaliczonych do kosztów uzyskania przychodów	45 301	18 865
- różnice wynikające z odmiennych stawek podatkowych	(3 321)	255
- opodatkowanie działalności ubezpieczeniowej na Ukrainie	3 761	4 015
- amortyzacja	1 701	(524)
- pozostałe zwiększenia, zaniechania, zwolnienia, odliczenia i obniżki podatku	(26 891)	11 755
Podatek dochodowy wykazany w rachunku zysków i strat	601 537	724 066

Łączna kwota podatku bieżącego i odroczonego	1 stycznia - 31 grudnia 2015	1 stycznia - 31 grudnia 2014
1. Ujętego w rachunku zysków i strat, w tym:	601 537	724 066
- podatek bieżący	483 101	673 506
- podatek odroczonego	118 436	50 560
2. Ujętego w innych całkowitych dochodach, w tym:	2 472	3 383
- podatek bieżący	-	-
- podatek odroczonego	2 472	3 383

Przepisy dotyczące podatku od towarów i usług, podatku dochodowego od osób prawnych, fizycznych czy składek na ubezpieczenia społeczne podlegają stosunkowo częstym zmianom. Obowiązujące przepisy zawierają również niejasności, które powodują różnice w opiniach co do interpretacji prawnej przepisów podatkowych zarówno między organami państwowymi, jak i między organami państwowymi i przedsiębiorstwami. Rozliczenia podatkowe oraz inne (na przykład celne czy dewizowe) mogą być przedmiotem kontroli organów, które uprawnione są do nakładania wysokich kar, a ustalone w wyniku kontroli dodatkowe kwoty zobowiązań muszą zostać wpłacone wraz z wysokimi odsetkami. Zjawiska te powodują, że ryzyko podatkowe w Polsce, krajach bałtyckich i Ukrainie jest wyższe, niż istniejące w krajach o bardziej rozwiniętym systemie podatkowym. W Polsce rozliczenia podatkowe mogą zostać poddane kontroli przez okres pięciu lat. W efekcie kwoty wykazane w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym mogą ulec zmianie w późniejszym terminie po ostatecznym ustaleniu ich wysokości przez organy skarbowe.

Zgodnie z art. 25 ust. 1 ustawy z 15 lutego 1992 roku o podatku osobowym od osób prawnych (t.j. Dz. U. z 2014 roku, poz. 851 z późn. zm.) (ustawa o CIT), PGK rozlicza się z Urzędem Skarbowym w cyklach miesięcznych. PZU dokonuje wpłat zaliczek do US z tytułu podatku CIT należnych od wszystkich spółek, a one przekazują do PZU zaliczki na podatek CIT, dotyczące swojej działalności gospodarczej.

22 grudnia 2015 roku Zarząd PZU wyraził zgodę na zawarcie z mocą obowiązującą od 1 stycznia 2015 roku aneksu do umowy PGK. Na mocy aneksu podpisanego 21 stycznia 2016 roku, w sytuacji, w której dochód PGK zostanie obniżony o stratę podatkową powstałą u jednej lub kilku spółek tworzących PGK, kwota różnicy pomiędzy wysokością podatku należnego PGK ustalonego bez uwzględnienia strat podatkowych oraz wysokością podatku należnego PGK ustalonego po uwzględnieniu strat podatkowych spółek, zostanie przekazana przez PZU proporcjonalnie dla każdej ze spółek, w której

powstały straty podatkowe. Rozliczenie następuje w ciągu 14 dni po złożeniu deklaracji CIT-8A za rok podatkowy, za który doszło do obniżenia zobowiązania podatkowego PGK.

24. Zysk na jedną akcję

Zysk na jedną akcję	1 stycznia - 31 grudnia 2015	1 stycznia - 31 grudnia 2014
Zysk netto z działalności kontynuowanej przypisywany właścicielom jednostki dominującej	2 342 355	2 967 731
Podstawowa i rozwodniona średnia ważona liczba akcji zwykłych	863 523 000	863 519 490 ¹⁾
Liczba akcji wyemitowanych	863 523 000	863 523 000 ¹⁾
Liczba akcji własnych (w posiadaniu konsolidowanych funduszy inwestycyjnych)	-	(3 510) ¹⁾
Podstawowy i rozwodniony zysk (strata) na jedną akcję zwykłą (w złotych)	2,71	3,44 ¹⁾

¹⁾ Dane porównywalne przekształcono, uwzględniając nową liczbę akcji, po przeprowadzeniu splitu opisanego w punkcie 42.1.

W 2015 i w 2014 roku nie zaniechano żadnego rodzaju działalności.

W 2015 i w 2014 roku nie wystąpiły transakcje ani zdarzenia powodujące rozwodnienie zysku przypadającego na jedną akcję.

25. Podatek dochodowy w innych całkowitych dochodach

Podatek dochodowy dotyczący składników innych całkowitych dochodów	1 stycznia - 31 grudnia 2015	1 stycznia - 31 grudnia 2014
Inne całkowite dochody brutto	8 238	20 576
Podatek dochodowy	(2 472)	(3 383)
Wycena instrumentów finansowych dostępnych do sprzedaży	(404)	(1 743)
Rezerwy na odprawy emerytalne i świadczenia pośmiertne	(411)	1 526
Reklasyfikacja nieruchomości z rzeczowych aktywów trwałych do inwestycyjnych	(1 657)	(3 166)
Inne całkowite dochody netto	5 766	17 193

26. Wartość firmy

Wartość firmy	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014 (przekształcone)
Alior Bank	720 569	-
Lietuvos Draudimas AB	358 766	358 835
Segment ubezpieczeń masowych w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych (Link4)	221 377	221 377
Oddział Codan	112 303	112 319
AAS Balta	38 251	38 258
Spółki medyczne	49 633	29 580
Pozostałe	5 546	8 675
Wartość firmy, razem	1 506 445	769 044

Zmiana stanu wartości firmy	1 stycznia - 31 grudnia 2015	1 stycznia - 31 grudnia 2014 (przekształcone)
Wartość firmy brutto na początek okresu	776 076	20 123
Zmiany w okresie:	735 448	755 953
- nabycie Alior Banku	720 569 ¹⁾	-
- nabycie Lietuvos Draudimas AB	-	358 835 ²⁾
- nabycie Link4 - egment ubezpieczeń masowych w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych	-	221 377 ³⁾
- nabycie Oddział Codan	-	110 399
- nabycie AAS Bałta	-	37 348
- nabycie pozostałych jednostek	20 053	29 651
- sprzedaż PZU Lietuva	(3 128)	-
- różnice kursowe	(2 046)	(1 657)
Wartość firmy brutto na koniec okresu	1 511 524	776 076
Odpisy z tytułu utraty wartości na początek okresu	(7 032)	(11 604)
Zmiany odpisów z tytułu utraty wartości z tytułu różnic kursowych	1 953	4 572
Odpisy z tytułu utraty wartości na koniec okresu	(5 079)	(7 032)
Wartość firmy netto na koniec okresu	1 506 445	769 044

¹⁾ Informacje o nabyciu Alior Banku zaprezentowano w punkcie 2.4.6.1.

²⁾ Zmiana wartości firmy wynika z ostatecznego rozliczenia nabycia akcji Lietuvos Draudimas AB, opisanego w punkcie 2.4.6.3.

³⁾ Zmiana wartości firmy wynika z ostatecznego rozliczenia nabycia akcji Link4, opisanego w punkcie 2.4.6.2.

Test na utratę wartości

Test na utratę wartości polega na porównaniu wartości księgowych (łącznie z przypisaną wartością firmy) i wartości odzyskiwalnych jednostek generujących przepływy pieniężne (ang. *cash generating unit, CGU*), do których zaalokowano wartość firmy. W przypadku spółek zagranicznych oraz polskich spółek nieubezpieczeniowych za CGU uważa się poszczególne spółki, względnie ich oddziały zagraniczne, które podlegają oddzielnemu monitorowaniu wewnętrznemu. W trakcie ostatecznego rozliczenia ceny nabycia, wartość firmy z tytułu nabycia Link4 została w całości alokowana do segmentu ubezpieczeń masowych w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych, który ze względu na skalę integracji działalności Link4 z PZU w ramach realizacji strategii dwóch marek, zakładającej osiągnięcie synergii z tytułu zarządzania portfelem klientów masowych oraz sprzedaży dodatkowych produktów ubezpieczeniowych, jest najmniejszym CGU, do której wartość firmy może być przypisana. Test na utratę wartości firmy sporządzono na 31 grudnia 2015 roku.

Na potrzeby testu wartość bilansowa netto segmentu ubezpieczeń masowych została ustalona w oparciu o alokację aktywów netto Grupy PZU. Alokacji dokonano w proporcji, w jakiej hipotetyczny kapitałowy wymóg wypłacalności, który można przypisać do segmentu ubezpieczeń masowych, pozostaje do całkowitego kapitałowego wymogu wypłacalności.

Wartość odzyskiwalną poszczególnych CGU ustalono w oparciu o wartość użytkową jednostek, metodą zdyskontowanych przepływów pieniężnych w oparciu o najbardziej aktualne zatwierdzone przez Grupę PZU projekcje finansowe, których okres nieprzekraczający 5 lat przedstawiono w tabeli poniżej. Stopy dyskontowe użyte na potrzeby testu jednostek ubezpieczeniowych oraz Alior Banku ustalono na poziomie kosztu kapitału własnego. W przypadku spółek medycznych użyto średniego ważonego kosztu kapitału (ang. *Weighted average cost of capital, WACC*). Koszt kapitału własnego został ustalony zgodnie z modelem CAPM. Ponadto w uzasadnionych przypadkach dokonano poprawek z tytułu wielkości firmy (ang. *size premium*). Stopy wolne od ryzyka ustalono w oparciu o rentowność 10-letnich obligacji rządowych kraju siedziby CGU, współczynniki beta oparto o współczynniki podobnych podmiotów notowanych. Premie rynkowe wyniosły 5,5% (w 2014 roku: 5,5-6,0%). W przypadku podmiotów ubezpieczeniowych oraz Alior Banku prognozowane przepływy pieniężne uwzględniają konieczność utrzymania odpowiedniego poziomu środków lub funduszy własnych (dla oddziałów, które nie zarządzają inwestycjami, pro-forma alokowano aktywa zarządzane na poziomie spółki macierzystej). Wskaźniki wzrostu po okresie prognozy ustalono uwzględniając długoterminowe perspektywy rozwoju rynku, na którym działa dana jednostka. W przypadku podmiotów ubezpieczeniowych działających w krajach bałtyckich uwzględniono poprawkę z tytułu oczekiwanego wzrostu wskaźnika penetracji ubezpieczeń (udział składek ubezpieczeniowych w PKB) na poziomie 0,2-0,3 pp. W pozostałych przypadkach wskaźniki wzrostu nie przekraczają długoterminowych prognoz rozwoju PKB danego kraju w ujęciu nominalnym.

Jednostka generująca przepływy pieniężne	31 grudnia 2015			31 grudnia 2014		
	Stopa dyskontowa	Stopa wzrostu po okresie prognoz	Horyzont projekcji finansowych	Stopa dyskontowa	Stopa wzrostu po okresie prognoz	Horyzont projekcji finansowych
Lietuvos Draudimas AB	5,6%	3,7%	4 lata	6,6%	3,7%	5 lat
AAS Balta	5,8%	3,8%	4 lata	6,3%	3,8%	5 lat
Oddział Codan	5,8%	3,5%	4 lata	5,5%	3,5%	5 lat
Segment ubezpieczeń masowych ¹⁾	7,5%	2,5%	5 lat	7,8% ²⁾	2,5% ²⁾	5 lat ²⁾
Alior Bank	8,9%	3,0%	5 lat	nd.	nd.	nd.
Spółki medyczne	6,6-9,1%	2,0-3,0%	4-5 lat	7,2%	3,0%	4-5 lat

¹⁾ Obejmuje wartość firmy z tytułu nabycia Link4.

²⁾ Na 31 grudnia 2014 roku, w okresie prowizorycznego rozliczenia ceny nabycia, test na utratę wartości wykonano na poziomie spółki Link4 i założenia do tego testu zaprezentowano w kolumnach oznaczonych datą 31 grudnia 2014.

W wyniku przeprowadzonego testu nie stwierdzono konieczności dokonywania odpisów z tytułu utraty wartości. W tabeli poniżej podano nadwyżkę wartości odzyskiwalnych ponad wartości księgowe oraz maksymalne stopy dyskontowe i minimalne krańcowe stopy wzrostu po okresie prognoz, wykorzystanie których powoduje zrównanie wartości bilansowych i odzyskiwalnych poszczególnych CGU.

Jednostka generująca przepływy pieniężne	31 grudnia 2015			31 grudnia 2014		
	Nadwyżka (w tys. zł)	Wartość krańcowa stopy dyskontowej	Wartość krańcowa stopy wzrostu po okresie prognoz	Nadwyżka (w tys. zł)	Wartość krańcowa stopy dyskontowej	Wartość krańcowa stopy wzrostu po okresie prognoz
Lietuvos Draudimas AB	693 103	7,5%	0,6%	676 160	8,9%	0,9%
AAS Balta	728 326	14,4%	(23,4%)	602 798	13,7%	(7,7%)
Oddział Codan	109 091	8,3%	(13,9%)	442 738	12,9%	(7,2%)
Segment ubezpieczeń masowych	6 264 698 ¹⁾	28,2%	nd. ²⁾	220 411 ³⁾	9,7% ³⁾	(0,7%) ³⁾
Alior Bank	1 383 491 ⁴⁾	10,4%	1,5%	nd.	nd.	nd.
Spółki medyczne	52 773	8,2-13,9%	(5,6%)-2,3%	18 555	9,2% - 9,3%	0,1% - 0,5%

¹⁾ Nadwyżka wartości odzyskiwalnej segmentu ubezpieczeń masowych nad jego wartością bilansową wraz z zaalokowaną do tego segmentu wartością firmy z tytułu nabycia Link4.

²⁾ Wartość zdyskontowanych przepływów pieniężnych w okresie prognozy jest wyższa niż wartość bilansowa przypisana do segmentu ubezpieczeń masowych, w związku z czym nie zaprezentowano wartości krańcowej stopy wzrostu po okresie prognozy.

³⁾ Na 31 grudnia 2014 roku, w okresie prowizorycznego rozliczenia ceny nabycia, test na utratę wartości wykonano na poziomie spółki Link4 i wyniki tego testu oraz analizę wrażliwości zaprezentowano w kolumnach oznaczonych datą 31 grudnia 2014.

⁴⁾ Nadwyżka wartości odzyskiwalnej CGU ponad wartość bilansową (100% konsolidowanych aktywów netto Alior Banku) wraz z zaalokowaną do CGU wartością firmy.

27. Wartości niematerialne

Zmiana stanu wartości niematerialnych (wg grup rodzajowych) w roku zakończonym 31 grudnia 2015

	Koszty zakończonych prac rozwojowych	Nabyte koncesje, patenty, licencje i podobne wartości, w tym:	Oprogramowanie komputerowe	Wartości niematerialne w toku wytwarzania	Inne wartości niematerialne	Wartości niematerialne, razem
Wartość brutto na początek okresu	51 233	942 948	817 592	187 851	547 722	1 729 754
Zwiększenia (z tytułu):	3 362	371 930	367 165	252 721	310 484	938 497
- zakupy i wytworzone we własnym zakresie	1 842	6 701	6 391	191 065	291	199 899
- zmiana składu grupy	260	220 403	220 403	58 893	302 750 ¹⁾	582 306
- przeniesienia z aktywów w toku wytwarzania	1 260	144 357	140 363	-	-	145 617
- pozostałe	-	469	8	2 763	7 443	10 675
Zmniejszenia (z tytułu):	(6 938)	(44 856)	(3 947)	(265 655)	(3 752)	(321 201)
- sprzedaż i likwidacja	(6 938)	(44 656)	(3 747)	(116 589)	(3 398)	(171 581)
- przeniesienia z aktywów w toku wytwarzania	-	-	-	(145 617)	-	(145 617)
- pozostałe	-	(200)	(200)	(3 449)	(354)	(4 003)
Różnice kursowe	(81)	(620)	(584)	-	(202)	(903)
Wartość brutto na koniec okresu	47 576	1 269 402	1 180 226	174 917	854 252	2 346 147
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na początek okresu	(30 731)	(576 441)	(492 418)	(81)	(92 620)	(699 873)
Zmiany (z tytułu):	(1 936)	(79 916)	(81 653)	-	(160 607)	(242 459)
- amortyzacja za okres	(6 595)	(89 390)	(84 856)	-	(161 619)	(257 604)
- sprzedaż i likwidacja	4 683	9 587	2 847	-	2 804	17 074
- różnice kursowe	(24)	241	257	-	(2 146)	(1 929)
- pozostałe	-	(354)	99	-	354	-
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na koniec okresu	(32 667)	(656 357)	(574 071)	(81)	(253 227)	(942 332)
Odpisy z tytułu utraty wartości na początek okresu	-	(42 267)	(8 102)	(118 922)	-	(161 189)
Zmiany odniesione w pozostałe koszty operacyjne	-	-	-	(37)	-	(37)
Inne zmiany	-	34 165 ²⁾	-	116 414 ²⁾	-	150 579
Odpisy z tytułu utraty wartości na koniec okresu	-	(8 102)	(8 102)	(2 545)	-	(10 647)
Wartość netto wartości niematerialnych na koniec okresu	14 909	604 943	598 053	172 291	601 025	1 393 168

¹⁾ W tym aktywa nabyte w transakcjach przejęcia spółek (znak towarowy, relacje z klientami posiadającymi rachunki oszczędnościowo-rozliczeniowe) w kwocie 300 000 tys. zł.

²⁾ W pozycjach wykazano m. in. usunięcie z ksiąg całości poniesionych nakładów na system GraphTalk w wysokości 116 309 tys. zł oraz na moduł do obsługi ubezpieczeń z funduszem kapitałowym oraz licencji bazowej GraphTalk w wysokości 34 165 tys. zł w ciężar odpisów z tytułu utraty wartości dokonanych w poprzednich okresach.

Zmiana stanu wartości niematerialnych (wg grup rodzajowych) w roku zakończonym 31 grudnia 2014

	Koszty zakończonych prac rozwojowych	Nabyte koncesje, patenty, licencje i podobne wartości, w tym:	Oprogramowanie komputerowe	Wartości niematerialne w toku wytwarzania	Inne wartości niematerialne	Wartości niematerialne, razem
Wartość brutto na początek okresu	-	764 179	649 709	185 704	1 961	951 844
Zwiększenia (z tytułu):	50 355	201 713	187 219	132 885	539 393	924 346
- zakupy i wytworzone we własnym zakresie	469	9 682	8 409	129 640	128	139 919
- zmiana składu grupy	49 798	76 031	67 273	2 072	539 265 ¹⁾	667 166
- przeniesienia z aktywów w toku wytwarzania	88	115 898	111 435	-	-	115 986
- pozostałe	-	102	102	1 173	-	1 275
Zmniejszenia (z tytułu):	-	(22 601)	(18 911)	(130 753)	(585)	(153 939)
- sprzedaż i likwidacja	-	(7 739)	(4 049)	(13 301)	-	(21 040)
- przeniesienie do kategorii przeznaczonych do sprzedaży wg MSSF 5 ²⁾	-	(14 853)	(14 853)	(70)	(485)	(15 408)
- przeniesienia z aktywów w toku wytwarzania	-	-	-	(115 986)	-	(115 986)
- pozostałe	-	(9)	(9)	(1 396)	(100)	(1 505)
Różnice kursowe	878	(343)	(425)	15	6 953	7 503
Wartość brutto na koniec okresu	51 233	942 948	817 592	187 851	547 722	1 729 754
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na początek okresu	-	(476 148)	(398 033)	-	(836)	(476 984)
Zmiany (z tytułu):	(30 731)	(100 293)	(94 385)	(81)	(91 784)	(222 889)
- amortyzacja za okres	(1 136)	(76 049)	(73 162)	-	(87 853)	(165 038)
- sprzedaż i likwidacja	-	7 283	3 590	-	-	7 283
- zmiana składu grupy	(29 068)	(42 412)	(35 789)	(80)	(2 877)	(74 437)
- przeniesienie do kategorii przeznaczonych do sprzedaży wg MSSF 5 ²⁾	-	10 745	10 745	-	-	10 745
- różnice kursowe	(527)	249	360	(1)	(1 154)	(1 433)
- pozostałe	-	(109)	(129)	-	100	(9)
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na koniec okresu	(30 731)	(576 441)	(492 418)	(81)	(92 620)	(699 873)
Odpisy z tytułu utraty wartości na początek okresu	-	(34 165) ³⁾	-	(131 969) ³⁾	-	(166 134)
Zmiany odniesione w pozostałe koszty operacyjne	-	(301)	(301)	(121)	-	(422)
Inne zmiany:	-	(7 801)	(7 801)	13 168	-	5 367
- zmiana składu grupy	-	(8 075)	(8 075)	-	-	(8 075)
- pozostałe	-	274	274	13 168	-	13 442
Odpisy z tytułu utraty wartości na koniec okresu	-	(42 267) ³⁾	(8 102)	(118 922) ³⁾	-	(161 189)
Wartość netto wartości niematerialnych na koniec okresu	20 502	324 240	317 072	68 848	455 102	868 692

¹⁾ W tym aktywa nabyte w transakcjach przejęcia spółek (relacje z klientami, relacje z brokerami, przyszłe zyski z zakupionego portfela umów ubezpieczenia) w kwocie 536 387 tys. zł.

²⁾ W pozycji przedstawiono przeniesienie aktywów PZU Lietuva do aktywów przeznaczonych do sprzedaży w związku z transakcją opisaną w punkcie 2.4.1. Zmniejszenie aktywów zostało przeliczone kursem średnim przedstawionym w punkcie 5.3.

³⁾ W pozycji „Odpisy z tytułu trwałej utraty wartości” wykazano m. in. odpisy na całość poniesionych nakładów na system GraphTalk w wysokości 116 309 tys. zł oraz na moduł do obsługi ubezpieczeń z funduszem kapitałowym oraz licencji bazowej GraphTalk w wysokości 34 165 tys. zł.

Wartości niematerialne o nieokreślonym czasie użytkowania (znaki towarowe o łącznej wartości 269 322 tys. zł, na 31 grudnia 2014 roku: 169 344 tys. zł) poddano testowi na utratę wartości, które nie wykazały konieczności dokonywania odpisów z tytułu utraty wartości.

Amortyzacja wartości niematerialnych według miejsca wykazania w skonsolidowanym rachunku zysków i strat	1 stycznia - 31 grudnia 2015	1 stycznia - 31 grudnia 2014
Odszkodowania, świadczenia oraz zmiana stanu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych	18 527	18 650
Koszty akwizycji	29 691	19 111
Koszty administracyjne	46 273	38 365
Pozostałe koszty operacyjne ¹⁾	163 064	88 830
Koszty działalności inwestycyjnej	45	81
Pozostałe	4	1
Amortyzacja, razem	257 604	165 038

¹⁾ W tym amortyzacja wartości niematerialnych nabytych w transakcjach przejęcia spółek w kwocie 161 081 tys. zł (w 2014 roku: 87 795 tys. zł).

28. Inne aktywa

Inne aktywa	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Rozliczenia z tytułu reasekuracji	339 463	79 010
Odroczone koszty informatyczne	31 581	25 963
Zarachowane należności z bezpośredniej likwidacji szkód	41 582	-
Zapasy:	125 260	84 762
- materiały	53 201	28 528
- produkty i towary	71 794	55 720
- odzyski po szkodach	265	514
Pozostałe składniki aktywów	161 078	45 515
Inne aktywa, razem	698 964	235 250

Inne aktywa	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Krótkoterminowe	683 058	229 056
Długoterminowe	15 906	6 194
Inne aktywa, razem	698 964	235 250

29. Odroczone koszty akwizycji

Odroczone koszty akwizycji	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Krótkoterminowe	1 065 459	644 088
Długoterminowe	89 283	67 978
Odroczone koszty akwizycji, razem	1 154 742	712 066

29.1 Odroczone koszty akwizycji w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych

Zmiana stanu odroczonej kosztów akwizycji w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych	1 stycznia – 31 grudnia 2015	1 stycznia – 31 grudnia 2014
Wartość netto na początek okresu	644 451	546 476
Odroczone koszty akwizycji	1 149 975 ¹⁾	689 604
Amortyzacja za okres odniesiona na wynik finansowy	(714 632)	(572 310)
Przeniesienia aktywów PZU Lietuva do aktywów przeznaczonych do sprzedaży w związku z transakcją opisaną w punkcie 2.4.1 ²⁾	-	(15 136)
Różnice kursowe	(1 487)	(4 183)
Wartość netto na koniec okresu	1 078 307	644 451

¹⁾ Wzrost odroczonej kosztów akwizycji wynika przede wszystkim z odraczania części pośrednich kosztów akwizycji (dodatkowe informacje przedstawiono w punkcie 6.2.5) oraz konsolidacji AAS Balta, Lietuvos Draudimas AB oraz Link4 za pełny rok obrotowy.

²⁾ Zmniejszenie odroczonej kosztów akwizycji zostało przeliczone kursem średnim przedstawionym w punkcie 5.3.

29.2 Odroczone koszty akwizycji w ubezpieczeniach na życie

Zmiana stanu odroczonego kosztów akwizycji w ubezpieczeniach na życie	1 stycznia – 31 grudnia 2015	1 stycznia – 31 grudnia 2014
Wartość netto na początek okresu	67 615	63 343
Odroczone koszty akwizycji	19 873	5 578
Amortyzacja za okres odniesiona na wynik finansowy	(11 078)	(1 432)
Różnice kursowe	25	126
Wartość netto na koniec okresu	76 435	67 615

30. Szacowane regresy i odzyski

Szacowane regresy, odzyski i dotacje	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Szacowane regresy	110 340	123 617
Szacowane odzyski	3 889	3 645
Razem	114 229	127 262

Szacowane regresy, odzyski i dotacje	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Krótkoterminowe	48 983	57 162
Długoterminowe	65 246	70 100
Razem	114 229	127 262

Szacowane regresy i odzyski klasyfikuje się jako długoterminowe, jeżeli przewiduje się, że związane z nimi przepływy pieniężne nastąpią po upływie więcej niż 12 miesięcy od zakończenia okresu sprawozdawczego.

31. Udział reasekuratorów w rezerwach techniczno-ubezpieczeniowych

Udział reasekuratorów w rezerwach techniczno-ubezpieczeniowych	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Rezerwa składek	339 255	302 173
Rezerwy na niewypłacone odszkodowania i świadczenia, w tym:	579 173	296 900
- na szkody zgłoszone	527 773	228 795
- na szkody niezgłoszone (IBNR)	28 973	46 259
- na koszty likwidacji szkód	22 427	21 846
Rezerwa na skapitalizowaną wartość rent	178 424	154 042
Udział reasekuratorów w rezerwach techniczno-ubezpieczeniowych, razem	1 096 852	753 115

Udział reasekuratorów w rezerwach techniczno-ubezpieczeniowych wg walut	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
PLN	733 580	690 347
USD	301 332 ¹⁾	20
EUR	39 030	35 319
UAH	18 872	27 205
Pozostałe	4 038	244
Udział reasekuratorów w rezerwach techniczno-ubezpieczeniowych wg walut, razem	1 096 852	753 115

¹⁾ Wzrost udziału reasekuratora w dotyczy przede wszystkim ujęcia udziału reasekuratorów (w kwocie 299 626 tys. zł) w rezerwie na szkodę powstałą w wyniku pożaru w czeskiej spółce Unipetrol, który miał miejsce w sierpniu 2015 roku.

Udział reasekuratorów w rezerwach techniczno-ubezpieczeniowych	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Krótkoterminowe	307 016	199 156
Długoterminowe	789 836	553 959
Udział reasekuratorów w rezerwach techniczno-ubezpieczeniowych, razem	1 096 852	753 115

32. Rzeczowe aktywa trwałe

Zmiana stanu rzeczowych aktywów trwałych (wg grup rodzajowych) w roku zakończonym 31 grudnia 2015

	Urządzenia techniczne i maszyny	Środki transportu	Rzeczowe aktywa trwałe w budowie	Nieruchomości ¹⁾	Inne rzeczowe aktywa trwałe	Rzeczowe aktywa trwałe, razem
Wartość brutto na początek okresu	536 650	143 661	42 915	1 130 382	175 003	2 028 611
Zwiększenia (z tytułu):	142 095	37 136	107 030	111 110	148 845	546 216
- zakupy i wytworzone we własnym zakresie	27 742	4 906	93 918	1 568	14 072	142 206
- zmiana składu grupy	81 468	755	13 112	22 315	122 916	240 566
- przeniesienie z nieruchomości inwestycyjnych	-	-	-	74 662	-	74 662
- przeniesienia z aktywów w budowie	25 477	31 055	-	12 148	9 385	78 065
- pozostałe	7 408	420	-	417	2 472	10 717
Zmniejszenia (z tytułu):	(94 730)	(23 822)	(89 202)	(74 486)	(12 283)	(294 523)
- sprzedaż i likwidacja	(92 985)	(23 822)	(48)	(977)	(11 392)	(129 224)
- przeniesienie do kategorii przeznaczonych do sprzedaży wg MSSF 5	-	-	-	(7 958)	-	(7 958)
- przeniesienie do nieruchomości inwestycyjnych	-	-	(2 701)	(63 542)	-	(66 243)
- przeniesienia z aktywów w budowie	-	-	(78 065)	-	-	(78 065)
- pozostałe	(1 745)	-	(8 388)	(2 009)	(891)	(13 033)
Różnice kursowe	(977)	(474)	(6)	(268)	(435)	(2 160)
Wartość brutto na koniec okresu	583 038	156 501	60 737	1 166 738	311 130	2 278 144
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na początek okresu	(438 374)	(55 322)	(422)	(367 636)	(107 359)	(969 113)
Zmiany (z tytułu):	53 369	(670)	-	(1 424)	(9 361)	41 914
- amortyzacja za okres	(34 170)	(19 791)	-	(28 384)	(19 388)	(101 733)
- sprzedaż i likwidacja	92 543	19 180	-	249	11 022	122 994
- przeniesienie do kategorii przeznaczonych do sprzedaży wg MSSF 5	-	-	-	1 220	-	1 220
- przeniesienie do nieruchomości inwestycyjnych	-	-	-	23 867	-	23 867
- różnice kursowe	727	236	-	114	407	1 484
- pozostałe	(5 731)	(295)	-	1 510	(1 402)	(5 918)
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na koniec okresu	(385 005)	(55 992)	(422)	(369 060)	(116 720)	(927 199)
Odpisy z tytułu utraty wartości na początek okresu	(3 413)	(17)	(15)	(50 203)	(4 241)	(57 889)
Zmiany odniesione na:	571	(319)	(386)	16	496	378
- pozostałe koszty operacyjne	-	(319)	(386)	-	-	(705)
- pozostałe przychody operacyjne	571	-	-	16	496	1 083
Inne zmiany:	-	-	-	6 354	-	6 354
- przeniesienie do nieruchomości inwestycyjnych	-	-	-	6 237	-	6 237
- pozostałe	-	-	-	117	-	117
Odpisy z tytułu utraty wartości na koniec okresu	(2 842)	(336)	(401)	(43 833)	(3 745)	(51 157)
Wartość netto rzeczowych aktywów trwałych na koniec okresu	195 191	100 173	59 914	753 845	190 665	1 299 788

Zmiana stanu rzeczowych aktywów trwałych (wg grup rodzajowych) w roku zakończonym 31 grudnia 2014

	Urządzenia techniczne i maszyny	Środki transportu	Rzeczowe aktywa trwałe w budowie	Nieruchomości ¹⁾	Inne rzeczowe aktywa trwałe	Rzeczowe aktywa trwałe, razem
Wartość brutto na początek okresu	582 604	116 418	22 954	1 081 035	139 549	1 942 560
Zwiększenia (z tytułu):	64 174	53 269	66 747	132 354	54 759	371 303
- zakupy i wytworzone we własnym zakresie	26 217	12 920	54 498	8 162	9 018	110 815
- zmiana składu grupy	27 563	15 782	730	105 199	39 899	189 173
- przeniesienie z nieruchomości inwestycyjnych	-	-	-	15 419	-	15 419
- przeniesienia z aktywów w budowie	9 875	21 827	-	3 574	5 693	40 969
- pozostałe	519	2 740	11 519	-	149	14 927
Zmniejszenia (z tytułu):	(108 241)	(25 255)	(46 798)	(83 617)	(18 344)	(282 255)
- sprzedaż i likwidacja	(100 439)	(25 255)	-	(841)	(16 104)	(142 639)
- przeniesienie do kategorii przeznaczonych do sprzedaży wg MSSF 5 ²⁾	(4 879)	-	-	(20 691)	(1 810)	(27 380)
- przeniesienie do nieruchomości inwestycyjnych	(1 893)	-	(124)	(61 714)	(62)	(63 793)
- przeniesienia z aktywów w budowie	-	-	(40 969)	-	-	(40 969)
- pozostałe	(1 030)	-	(5 705)	(371)	(368)	(7 474)
Różnice kursowe	(1 887)	(771)	12	610	(961)	(2 997)
Wartość brutto na koniec okresu	536 650	143 661	42 915	1 130 382	175 003	2 028 611
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na początek okresu	(494 299)	(52 976)	-	(322 530)	(86 050)	(955 855)
Zmiany (z tytułu):	55 925	(2 346)	(422)	(45 106)	(21 309)	(13 258)
- amortyzacja za okres	(29 785)	(14 318)	-	(29 960)	(15 372)	(89 435)
- sprzedaż i likwidacja	99 779	20 676	-	708	15 703	136 866
- zmiana składu grupy	(20 411)	(7 074)	(415)	(28 933)	(24 166)	(80 999)
- przeniesienie do kategorii przeznaczonych do sprzedaży wg MSSF 5 ²⁾	3 310	-	-	3 063	1 422	7 795
- przeniesienie do nieruchomości inwestycyjnych	1 265	-	-	10 157	36	11 458
- różnice kursowe	1 412	462	(7)	22	898	2 787
- pozostałe	355	(2 092)	-	(163)	170	(1 730)
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na koniec okresu	(438 374)	(55 322)	(422)	(367 636)	(107 359)	(969 113)
Odpisy z tytułu utraty wartości na początek okresu	-	-	-	(59 424)	-	(59 424)
Zmiany odniesione na:	(2 452)	(20)	(15)	5 921	-	3 434
- pozostałe koszty operacyjne	(2 490)	(20)	(15)	(2 139)	-	(4 664)
- pozostałe przychody operacyjne	38	-	-	8 060	-	8 098
Inne zmiany:	(961)	3	-	3 300	(4 241)	(1 899)
- zmiana składu grupy	(1 301)	-	-	-	(4 241)	(5 542)
- przeniesienie do kategorii przeznaczonych do sprzedaży wg MSSF 5 ²⁾	-	-	-	1 446	-	1 446
- przeniesienie do nieruchomości inwestycyjnych	-	-	-	1 863	-	1 863
- pozostałe	340	3	-	(9)	-	334
Odpisy z tytułu utraty wartości na koniec okresu	(3 413)	(17)	(15)	(50 203)	(4 241)	(57 889)
Wartość netto rzeczowych aktywów trwałych na koniec okresu	94 863	88 322	42 478	712 543	63 403	1 001 609

¹⁾ W tym prawo wieczystego użytkowania gruntu.

²⁾ W pozycjach „Przeniesienie do kategorii przeznaczonych do sprzedaży wg MSSF 5” przedstawiono przeniesienie aktywów PZU Lietuva do aktywów przeznaczonych do sprzedaży w związku z transakcją opisaną w punkcie 2.4.1. Zmniejszenie aktywów zostało przeliczone kursem średnim przedstawionym w punkcie 5.3.

W pozycjach „przeniesienia do nieruchomości inwestycyjnych” przedstawiono analogiczne wartości wyjaśnione w punkcie 33.

33. Nieruchomości inwestycyjne

Nieruchomości inwestycyjne	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Grunty własne	116 710	177 791
Prawo wieczystego użytkowania gruntu	24 197	39 557
Budynki i budowle	1 029 798	2 017 141
Spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu	1 016	1 573
Nieruchomości inwestycyjne, razem	1 171 721	2 236 062

Zmiana stanu nieruchomości inwestycyjnych	1 stycznia - 31 grudnia 2015	1 stycznia - 31 grudnia 2014
Wartość księgowa netto na początek okresu	2 236 062	1 474 770
Zwiększenia (z tytułu):	308 167	722 477
- zakup	270 273	668 524
- zmiana składu grupy	-	3 481
- przeniesienia z nieruchomości przeznaczonych na potrzeby własne	36 139	50 472
- przeniesienie z kategorii przeznaczonych do sprzedaży wg MSSF 5	1 755	-
Zmniejszenia (z tytułu):	(1 460 445)	(53 192)
- sprzedaż i likwidacja	(3 506)	(16 000)
- przeniesienia do nieruchomości przeznaczonych na potrzeby własne	(74 662)	(15 419)
- przeniesienie do kategorii przeznaczonych do sprzedaży wg MSSF 5	(1 382 277)	(21 773)
Zysk (strata) z tytułu aktualizacji wyceny do wartości godziwej	88 627	92 889
- odniesiony na wynik finansowy	79 907	76 215
- odniesiony na inne całkowite dochody	8 720	16 674
Różnice kursowe	(690)	(882)
Wartość księgowa netto na koniec okresu	1 171 721	2 236 062

Pozycja „Prawo wieczystego użytkowania gruntu” zawiera prawo do odpłatnego wykorzystywania gruntu przez okres do 99 lat. Prawo takie może być przedmiotem obrotu handlowego.

W pozycji „przeniesienia z nieruchomości przeznaczonych na potrzeby własne” przedstawiono wartości wyceny nieruchomości wg wartości bilansowej (koszt historyczny pomniejszony o skumulowane umorzenie oraz odpisy z tytułu utraty wartości) na dzień przeniesienia, czyli zmiany sposobu użytkowania.

Wartość godziwa nieruchomości inwestycyjnych wynika z wycen przeprowadzonych głównie w 2015 roku przez niezależnych rzeczoznawców.

34. Jednostki wyceniane metodą praw własności

Jednostki stowarzyszone i wspólne przedsiębiorstwa	31 grudnia 2015		31 grudnia 2014		31 grudnia 2015		31 grudnia 2014	
Nazwa jednostki	EMC Instytut Medyczny SA		GSU Pomoc Górniczy Klub Ubezpieczonych SA		Armaturo Tower Sp. z o.o.			
Charakter relacji PZU z jednostką	Jednostka stowarzyszona - niestrategiczna		Jednostka stowarzyszona - niestrategiczna		Wspólne przedsięwzięcie - niestrategiczne			
Siedziba jednostki	Wrocław	Wrocław	Tychy	Tychy	Kraków	Kraków		
Udział w kapitale jednostki	28,31%	28,58%	30,00%	30,00%	50,00%	50,00%		
Udział w głosach jednostki	25,44%	25,41%	30,00%	30,00%	50,00%	50,00%		
Metoda wyceny w sprawozdaniu skonsolidowanym	Metoda praw własności		Metoda praw własności		Metoda praw własności			
Standard rachunkowości stosowany przez jednostkę	MSSF		PSR		MSSF			
Wartość bilansowa zaangażowania w jednostce	53 479	65 707	575	586	11	18		
Wartość godziwa zaangażowania w jednostce	55 283	52 737	Brak – jednostka nienotowana	Brak – jednostka nienotowana	Brak – jednostka nienotowana	Brak – jednostka nienotowana		
Wartość dywidend otrzymanych od jednostki	-	-	8	36	-	-		
Podstawowe informacje finansowe								
Aktywa, w tym:	252 378	241 290	2 882	2 509	22	35		
Aktywa krótkoterminowe, w tym:	54 529	49 796	2 424	2 002	22	35		
Środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych	16 350	16 931	2 397	1 752	16	32		
Aktywa długoterminowe	197 849	191 494	458	507	-	-		

Grupa Kapitałowa Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń Spółki Akcyjnej
Skonsolidowane sprawozdanie finansowe wg MSSF za rok zakończony 31 grudnia 2015 roku
(w tysiącach złotych)

Jednostki stowarzyszone i wspólne przedsiębiorstwa	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Kapitały własne	152 873	136 475	1 915	1 953	22	35
Zobowiązania, w tym:	99 505	104 815	967	556	-	-
Zobowiązania krótkoterminowe, w tym:	56 497	60 162	967	556	-	-
Krótkoterminowe zobowiązania finansowe	21 934	23 930	-	-	-	-
Zobowiązania długoterminowe, w tym:	43 008	44 653	-	-	-	-
Długoterminowe zobowiązania finansowe	19 760	24 286	-	-	-	-
					-	-
Przychody z działalności podstawowej	258 070	243 262	2 056	1 093	-	-
Amortyzacja	13 141	12 607	154	49	-	-
Przychody odsetkowe	280	1 130	76	133	-	-
Koszty odsetkowe	1 969	2 419	-	-	-	-
Podatek dochodowy	551	(211)	21	33	-	-
Całkowite dochody, w tym:	(4 337)	(7 233)	(18)	21	(13)	(15)
Wynik finansowy netto, w tym:	(4 498)	(6 605)	(18)	21	(13)	(15)
Wynik finansowy netto z działalności kontynuowanej	(4 498)	(6 605)	(18)	21	(13)	(15)
Wynik finansowy netto z działalności zaniechanej	-	-	-	-	-	-
Inne całkowite dochody	161	(628)	-	-	-	-

Nie istnieją ograniczenia (np. wynikające z ustaleń w zakresie pożyczek, wymogów regulacyjnych lub umów) możliwości transferu środków przez jednostki stowarzyszone oraz wspólne przedsiębiorstwa w postaci dywidend pieniężnych.

Zmiana stanu udziałów w aktywach netto jednostek stowarzyszonych	1 stycznia - 31 grudnia 2015	1 stycznia - 31 grudnia 2014
Stan na początek okresu	37 050	19 334
Zakup akcji EMC	5 137	19 459
Udział w zysku netto	(936)	(1 525)
Dywidendy ¹⁾	(8)	(36)
Udział w innych całkowitych dochodach	46	(182)
Stan na koniec okresu	41 289	37 050

¹⁾ Dywidendy wypłacone przez GSU Pomoc Górniczy Klub Ubezpieczonych SA.

Zmiana stanu wartości firmy dotyczącej jednostek stowarzyszonych	1 stycznia - 31 grudnia 2015	1 stycznia - 31 grudnia 2014
Stan na początek okresu	29 261	29 261
Odpisy z tytułu utraty wartości	(16 486)	-
Stan na koniec okresu	12 775	29 261

Całość wartości firmy dotyczącej jednostek stowarzyszonych dotyczy EMC.

Uzgodnienie wyceny EMC	1 stycznia - 31 grudnia 2015	1 stycznia - 31 grudnia 2014
Aktywa netto EMC	152 873	136 475
Udziały niekontrolujące w sprawozdaniu EMC	(7 902)	(7 825)
Wartość firmy w sprawozdaniu EMC na moment uzyskania znaczącego wpływu	(1 151)	(1 151)
Aktywa netto EMC przyjęte do wyceny metodą praw własności	143 820	127 499
Udział Grupy PZU w kapitałach EMC	40 704	36 446
Wartość firmy w sprawozdaniu Grupy PZU	12 775	29 261
Wartość bilansowa	53 479	65 707

Test na utratę wartości

Test na utratę wartości przeprowadzony na 31 grudnia 2015 roku wykazał konieczność dokonania odpisu z tytułu utraty wartości akcji EMC na kwotę 16 486 tys. zł.

Wartość odzyskiwalną ustalono w oparciu o wartość użytkową, oszacowaną metodą zdyskontowanych przepływów pieniężnych, z zachowaniem zasad opisanych w punkcie 26. Stopa dyskontowa została ustalona na podstawie średniego ważonego kosztu kapitału. Pozostałe założenia przyjęte przy przeprowadzaniu testu:

Jednostka generująca przepływy pieniężne	31 grudnia 2015		31 grudnia 2014	
	Stopa dyskontowa	Stopa wzrostu po okresie prognoz	Stopa dyskontowa	Stopa wzrostu po okresie prognoz
EMC	6,2%	3,0%	6,9%	3,5%

35. Aktywa finansowe

Ze względu na zmianę celu wykorzystania aktywów od 1 stycznia 2015 roku dokonano przeklasyfikowania części aktywów wykazywanych do tej pory jako aktywa dostępne do sprzedaży do aktywów utrzymywanych do terminu wymagalności. Wartość bilansowa aktywów na moment reklasyfikacji wynosiła 83 620 tys. zł. Wartość bilansowa na 31 grudnia 2015 roku wynosi 81 767 tys. zł.

Opisane powyżej przeniesienie było jedynym przeklasyfikowaniem instrumentów finansowych z grup wykazywanych w wartości godziwej do grup wykazywanych wg kosztu lub zamortyzowanego kosztu dokonany w 2015 roku. W 2014 roku nie dokonano tego typu reklasyfikacji.

35.1 Aktywa finansowe utrzymywane do terminu wymagalności

Aktywa finansowe utrzymywane do terminu wymagalności	31 grudnia 2015		31 grudnia 2014	
	Wycena bilansowa	Wycena w wartości godziwej	Wycena bilansowa	Wycena w wartości godziwej
Aktywa, dla których można określić wartość godziwą	17 370 126	19 820 330	19 983 689	23 524 392
Dłużne papiery wartościowe	17 370 126	19 820 330	19 983 689	23 524 392
Rządowe	17 150 858	19 591 349	19 796 986	23 320 298
Oprocentowanie stałe	15 919 711	18 337 510	18 555 389	22 082 026
Oprocentowanie zmienne	1 231 147	1 253 839	1 241 597	1 238 272
Pozostałe	219 268	228 981	186 703	204 094
Notowane na rynku regulowanym	96 481	103 505	63 909	72 889
Oprocentowanie stałe	96 481	103 505	63 909	72 889
Nienotowane na rynku regulowanym	122 787	125 476	122 794	131 205
Oprocentowanie zmienne	122 787	125 476	122 794	131 205
Aktywa finansowe utrzymywane do terminu wymagalności, razem	17 370 126	19 820 330	19 983 689	23 524 392

Wartość bilansowa instrumentów dłużnych utrzymywanych do terminu wymagalności wg daty wykupu na 31 grudnia 2015	do 1 roku	powyżej 1 roku do 2 lat	powyżej 2 lat do 3 lat	powyżej 3 lat do 4 lat	powyżej 4 lat do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem
Rządowe	864 390	2 756 096	65 918	1 051 738	388 242	12 024 474	17 150 858
Oprocentowanie stałe	580 705	2 489 188	40 804	1 031 699	388 242	11 389 073	15 919 711
Oprocentowanie zmienne	283 685	266 908	25 114	20 039	-	635 401	1 231 147
Pozostałe	3 784	24 122	58 307	80 178	6 273	46 604	219 268
Notowane na rynku regulowanym	3 784	-	34 190	5 630	6 273	46 604	96 481
Oprocentowanie stałe	3 784	-	34 190	5 630	6 273	46 604	96 481
Nienotowane na rynku regulowanym	-	24 122	24 117	74 548	-	-	122 787
Oprocentowanie zmienne	-	24 122	24 117	74 548	-	-	122 787
Razem	868 174	2 780 218	124 225	1 131 916	394 515	12 071 078	17 370 126

Grupa Kapitałowa Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń Spółki Akcyjnej
Skonsolidowane sprawozdanie finansowe wg MSSF za rok zakończony 31 grudnia 2015 roku
(w tysiącach złotych)

Wartość bilansowa instrumentów dłużnych utrzymywanych do terminu wymagalności wg daty wykupu na 31 grudnia 2014	do 1 roku	powyżej 1 roku do 2 lat	powyżej 2 lat do 3 lat	powyżej 3 lat do 4 lat	powyżej 4 lat do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem
Rządowe	3 138 479	853 876	2 596 305	57 058	1 025 378	12 125 890	19 796 986
Oprocentowanie stałe	3 138 479	563 973	2 328 480	31 883	1 005 296	11 487 278	18 555 389
Oprocentowanie zmienne	-	289 903	267 825	25 175	20 082	638 612	1 241 597
Pozostałe	4 540	3 738	24 120	56 174	75 163	22 968	186 703
Notowane na rynku regulowanym	4 540	3 738	-	32 059	604	22 968	63 909
Oprocentowanie stałe	4 540	3 738	-	32 059	604	22 968	63 909
Nienotowane na rynku regulowanym	-	-	24 120	24 115	74 559	-	122 794
Oprocentowanie zmienne	-	-	24 120	24 115	74 559	-	122 794
Razem	3 143 019	857 614	2 620 425	113 232	1 100 541	12 148 858	19 983 689

Przez aktywa krótkoterminowe należy rozumieć aktywa o terminie wykupu do 1 roku.

Wartość bilansowa instrumentów dłużnych utrzymywanych do terminu wymagalności	31 grudnia 2015				31 grudnia 2014			
	PLN	EUR	UAH	Razem	PLN	EUR	LTL	Razem
Rządowe	16 862 518	281 920	6 420	17 150 858	19 762 959	18 830	15 197	19 796 986
Oprocentowanie stałe	15 631 371	281 920	6 420	15 919 711	18 521 362	18 830	15 197	18 555 389
Oprocentowanie zmienne	1 231 147	-	-	1 231 147	1 241 597	-	-	1 241 597
Pozostałe	102 863	116 405	-	219 268	102 876	83 827	-	186 703
Notowane na rynku regulowanym	52 502	43 979	-	96 481	52 504	11 405	-	63 909
Oprocentowanie stałe	52 502	43 979	-	96 481	52 504	11 405	-	63 909
Nienotowane na rynku regulowanym	50 361	72 426	-	122 787	50 372	72 422	-	122 794
Oprocentowanie zmienne	50 361	72 426	-	122 787	50 372	72 422	-	122 794
Razem	16 965 381	398 325	6 420	17 370 126	19 865 835	102 657	15 197	19 983 689

35.2 Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	31 grudnia 2015		31 grudnia 2014	
	Wycena bilansowa	Wycena wg zamortyzowanego kosztu	Wycena bilansowa	Wycena wg zamortyzowanego kosztu
Instrumenty, dla których można określić wartość godziwą	7 727 973	nd.	2 982 164	nd.
Instrumenty kapitałowe	582 223	nd.	547 299	nd.
Notowane na rynku regulowanym	195 689	nd.	357 732	nd.
Nienotowane na rynku regulowanym	386 534	nd.	189 567	nd.
Dłużne papiery wartościowe	7 145 750	7 145 084	2 434 865	2 324 810
Rządowe	6 317 916	6 236 056	1 922 939	1 828 110
Oprocentowanie stałe	4 659 631	4 583 137	1 868 605	1 773 860
Oprocentowanie zmienne	1 658 285	1 652 919	54 334	54 250
Pozostałe	827 834	909 028	511 926	496 700
Notowane na rynku regulowanym	245 863	319 280	272 564	263 117
Oprocentowanie stałe	202 684	276 101	221 413	211 968
Oprocentowanie zmienne	43 179	43 179	51 151	51 149
Nienotowane na rynku regulowanym	581 971	589 748	239 362	233 583
Oprocentowanie zmienne	581 971	589 748	239 362	233 583
Instrumenty, dla których nie można określić wartości godziwej	16 716	nd.	3 158	nd.
Instrumenty kapitałowe	16 716	nd.	3 158	nd.
Nienotowane na rynku regulowanym	16 716	nd.	3 158	nd.
Instrumenty finansowe dostępne do sprzedaży, razem	7 744 689	nd.	2 985 322	nd.

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Krótkoterminowe	1 116 236	612 755
Długoterminowe	6 628 453	2 372 567
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży, razem	7 744 689	2 985 322

Instrumenty kapitałowe klasyfikuje się jako długoterminowe, chyba że planowana jest ich sprzedaż w ciągu dwunastu miesięcy od zakończenia okresu sprawozdawczego.

Wartość bilansowa dłużnych instrumentów finansowych dostępnych do sprzedaży na 31 grudnia 2015	do 1 roku	powyżej 1 roku do 2 lat	powyżej 2 lat do 3 lat	powyżej 3 lat do 4 lat	powyżej 4 lat do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem
Rządowe	972 297	1 438 777	1 396 225	346 297	692 472	1 471 848	6 317 916
Oprocentowanie stałe	970 307	931 620	829 798	346 297	622 281	959 328	4 659 631
Oprocentowanie zmienne	1 990	507 157	566 427	-	70 191	512 520	1 658 285
Pozostałe	50 647	34 455	78 197	420 932	171 427	72 176	827 834
Notowane na rynku regulowanym	33 559	13 673	-	106 078	20 377	72 176	245 863
Oprocentowanie stałe	33 559	13 673	-	62 899	20 377	72 176	202 684
Oprocentowanie zmienne	-	-	-	43 179	-	-	43 179
Nienotowane na rynku regulowanym	17 088	20 782	78 197	314 854	151 050	-	581 971
Oprocentowanie zmienne	17 088	20 782	78 197	314 854	151 050	-	581 971
Razem	1 022 944	1 473 232	1 474 422	767 229	863 899	1 544 024	7 145 750

Wartość bilansowa dłużnych instrumentów finansowych dostępnych do sprzedaży na 31 grudnia 2014	do 1 roku	powyżej 1 roku do 2 lat	powyżej 2 lat do 3 lat	powyżej 3 lat do 4 lat	powyżej 4 lat do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem
Rządowe	394 140	454 558	260 878	178 103	180 462	454 798	1 922 939
Oprocentowanie stałe	392 605	454 501	208 136	178 103	180 462	454 798	1 868 605
Oprocentowanie zmienne	1 535	57	52 742	-	-	-	54 334
Pozostałe	145 718	9 379	13 965	-	309 255	33 609	511 926
Notowane na rynku regulowanym	145 718	9 379	13 965	-	69 893	33 609	272 564
Oprocentowanie stałe	137 190	9 379	13 965	-	27 270	33 609	221 413
Oprocentowanie zmienne	8 528	-	-	-	42 623	-	51 151
Nienotowane na rynku regulowanym	-	-	-	-	239 362	-	239 362
Oprocentowanie zmienne	-	-	-	-	239 362	-	239 362
Razem	539 858	463 937	274 843	178 103	489 717	488 407	2 434 865

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	31 grudnia 2015				31 grudnia 2014				
	PLN	EUR	Pozostałe	Razem	PLN	EUR	LTL	Pozostałe	Razem
Instrumenty kapitałowe	493 343	105 508	88	598 939	539 734	10 601	30	92	550 457
Notowane na rynku regulowanym	171 692	23 997	-	195 689	347 247	10 485	-	-	357 732
Nienotowane na rynku regulowanym	321 651	81 511	88	403 250	192 487	116	30	92	192 725
Dłużne papiery wartościowe	5 700 875	1 389 976	54 899	7 145 750	1 625 802	346 424	453 828	8 811	2 434 865
Rządowe	5 090 608	1 172 409	54 899	6 317 916	1 357 136	103 164	453 828	8 811	1 922 939
Oprocentowanie stałe	3 432 323	1 172 409	54 899	4 659 631	1 302 802	103 164	453 828	8 811	1 868 605
Oprocentowanie zmienne	1 658 285	-	-	1 658 285	54 334	-	-	-	54 334
Pozostałe	610 267	217 567	-	827 834	268 666	243 260	-	-	511 926
Notowane na rynku regulowanym	28 296	217 567	-	245 863	29 304	243 260	-	-	272 564
Oprocentowanie stałe	28 296	174 388	-	202 684	29 304	192 109	-	-	221 413
Oprocentowanie zmienne	-	43 179	-	43 179	-	51 151	-	-	51 151
Nienotowane na rynku regulowanym	581 971	-	-	581 971	239 362	-	-	-	239 362
Oprocentowanie zmienne	581 971	-	-	581 971	239 362	-	-	-	239 362
Razem	6 194 218	1 495 484	54 987	7 744 689	2 165 536	357 025	453 858	8 903	2 985 322

35.3 Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy

Na 31 grudnia 2015 roku i na 31 grudnia 2014 roku spółki Grupy PZU nie były stronami umów zawierających wbudowane instrumenty pochodne, których charakter i związane z nimi ryzyka nie byłyby ściśle powiązane z umową zasadniczą.

Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Aktywa zakwalifikowane do tej kategorii w momencie pierwszego rozpoznania	13 245 460	12 571 137
Instrumenty kapitałowe	2 384 554	1 482 597
Notowane na rynku regulowanym	2 274 062	1 443 739
Nienotowane na rynku regulowanym	110 492	38 858
Instrumenty dłużne	10 860 906	11 088 540
Rządowe	10 630 780	11 005 221
Oprocentowanie stałe	9 047 572	9 814 334
Oprocentowanie zmienne	1 583 208	1 190 887
Pozostałe	230 126	83 319
Notowane na rynku regulowanym	230 126	83 319
Oprocentowanie stałe	230 126	83 319
Aktywa przeznaczone do obrotu	7 402 943	6 525 347
Instrumenty kapitałowe	4 077 204	4 463 405
Notowane na rynku regulowanym	1 052 849	1 572 464
Nienotowane na rynku regulowanym	3 024 355	2 890 941
Instrumenty dłużne	2 352 363	1 515 539
Rządowe	2 278 369	1 441 296
Oprocentowanie stałe	2 228 895	1 409 570
Oprocentowanie zmienne	49 474	31 726
Pozostałe	73 994	74 243
Notowane na rynku regulowanym	311	-
Oprocentowanie zmienne	311	-
Nienotowane na rynku regulowanym	73 683	74 243
Oprocentowanie zmienne	73 683	74 243
Instrumenty pochodne	973 376	546 403
Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy, razem	20 648 403	19 096 484

Dodatkowe informacje o zaangażowaniu w instrumenty pochodne i ryzyka z nimi związane zostały zaprezentowane w punkcie 8.5.2

Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Krótkoterminowe	12 527 527	10 858 702
Długoterminowe	8 120 876	8 237 782
Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy, razem	20 648 403	19 096 484

Instrumenty kapitałowe klasyfikuje się jako długoterminowe, chyba że planowana jest ich sprzedaż w ciągu dwunastu miesięcy od zakończenia okresu sprawozdawczego lub stanowią element portfela aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu.

Wartość bilansowa instrumentów dłużnych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy wg daty wykupu na 31 grudnia 2015	do 1 roku	powyżej 1 roku do 2 lat	powyżej 2 lat do 3 lat	powyżej 3 lat do 4 lat	powyżej 4 lat do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem
Instrumenty zakwalifikowane do tej kategorii w momencie pierwszego rozpoznania	2 002 624	1 166 790	1 033 082	1 769 097	1 329 794	3 559 519	10 860 906
Rządowe	1 883 747	1 163 974	1 014 508	1 763 377	1 312 032	3 493 142	10 630 780
Oprocentowanie stałe	1 850 833	1 071 379	1 009 658	1 623 190	1 194 758	2 297 754	9 047 572
Oprocentowanie zmienne	32 914	92 595	4 850	140 187	117 274	1 195 388	1 583 208
Pozostałe	118 877	2 816	18 574	5 720	17 762	66 377	230 126
Notowane na rynku regulowanym	118 877	2 816	18 574	5 720	17 762	66 377	230 126
Oprocentowanie stałe	118 877	2 816	18 574	5 720	17 762	66 377	230 126
Instrumenty przeznaczone do obrotu	23 682	405 335	429 829	444 114	336 548	712 855	2 352 363
Rządowe	23 371	354 747	406 734	444 114	336 548	712 855	2 278 369
Oprocentowanie stałe	4 170	344 654	386 554	444 114	336 548	712 855	2 228 895
Oprocentowanie zmienne	19 201	10 093	20 180	-	-	-	49 474
Pozostałe	311	50 588	23 095	-	-	-	73 994
Notowane na rynku regulowanym	311	-	-	-	-	-	311
Oprocentowanie zmienne	311	-	-	-	-	-	311
Nienotowane na rynku regulowanym	-	50 588	23 095	-	-	-	73 683
Oprocentowanie zmienne	-	50 588	23 095	-	-	-	73 683
Wartość bilansowa instrumentów dłużnych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy wg daty wykupu, razem	2 026 306	1 572 125	1 462 911	2 213 211	1 666 342	4 272 374	13 213 269

Wartość bilansowa instrumentów dłużnych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy wg daty wykupu na 31 grudnia 2014	do 1 roku	powyżej 1 roku do 2 lat	powyżej 2 lat do 3 lat	powyżej 3 lat do 4 lat	powyżej 4 lat do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem
Instrumenty zakwalifikowane do tej kategorii w momencie pierwszego rozpoznania	564 379	2 537 527	1 770 867	2 132 417	1 721 732	2 361 618	11 088 540
Rządowe	556 856	2 536 934	1 769 524	2 128 868	1 721 479	2 291 560	11 005 221
Oprocentowanie stałe	556 856	2 536 838	1 542 427	1 944 593	1 277 261	1 956 359	9 814 334
Oprocentowanie zmienne	-	96	227 097	184 275	444 218	335 201	1 190 887
Pozostałe	7 523	593	1 343	3 549	253	70 058	83 319
Notowane na rynku regulowanym	7 523	593	1 343	3 549	253	70 058	83 319
Oprocentowanie stałe	7 523	593	1 343	3 549	253	70 058	83 319
Instrumenty przeznaczone do obrotu	27 063	458 380	350 305	352 300	325 609	1 882	1 515 539
Rządowe	27 063	458 380	299 332	329 030	325 609	1 882	1 441 296
Oprocentowanie stałe	1 720	451 997	299 332	329 030	325 609	1 882	1 409 570
Oprocentowanie zmienne	25 343	6 383	-	-	-	-	31 726
Pozostałe	-	-	50 973	23 270	-	-	74 243
Nienotowane na rynku regulowanym	-	-	50 973	23 270	-	-	74 243
Oprocentowanie zmienne	-	-	50 973	23 270	-	-	74 243
Wartość bilansowa instrumentów dłużnych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy wg daty wykupu, razem	591 442	2 995 907	2 121 172	2 484 717	2 047 341	2 363 500	12 604 079

Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy wg walut	31 grudnia 2015							Razem
	PLN	EUR	USD	HUF	RON	CZK	Pozostałe	
Aktywa zakwalifikowane do tej kategorii w momencie pierwszego rozpoznania	12 128 694	505 859	302 717	76 326	78 455	122 308	31 101	13 245 460
Instrumenty kapitałowe	2 190 827	127 187	48 718	1 105	-	16 717	-	2 384 554
Notowane na rynku regulowanym	2 190 132	30 341	35 767	1 105	-	16 717	-	2 274 062
Nienotowane na rynku regulowanym	695	96 846	12 951	-	-	-	-	110 492
Dłużne papiery wartościowe	9 937 867	378 672	253 999	75 221	78 455	105 591	31 101	10 860 906
Rządowe	9 909 571	197 939	253 317	75 221	78 455	105 591	10 686	10 630 780
Oprocentowanie stałe	8 505 742	197 939	253 317	1 433	78 455	-	10 686	9 047 572
Oprocentowanie zmienne	1 403 829	-	-	73 788	-	105 591	-	1 583 208
Pozostałe	28 296	180 733	682	-	-	-	20 415	230 126
Notowane na rynku regulowanym	28 296	180 733	682	-	-	-	20 415	230 126
Oprocentowanie stałe	28 296	180 733	682	-	-	-	20 415	230 126
Aktywa przeznaczone do obrotu	5 805 374	812 728	346 807	161 986	15 912	47 347	212 789	7 402 943
Instrumenty kapitałowe	3 763 404	152 533	117 826	27 803	13 941	1 697	-	4 077 204
Notowane na rynku regulowanym	939 885	44 029	25 494	27 803	13 941	1 697	-	1 052 849
Nienotowane na rynku regulowanym	2 823 519	108 504	92 332	-	-	-	-	3 024 355
Dłużne papiery wartościowe	1 537 221	573 992	159 446	81 704	-	-	-	2 352 363
Rządowe	1 463 227	573 992	159 446	81 704	-	-	-	2 278 369
Oprocentowanie stałe	1 413 753	573 992	159 446	81 704	-	-	-	2 228 895
Oprocentowanie zmienne	49 474	-	-	-	-	-	-	49 474
Pozostałe	73 994	-	-	-	-	-	-	73 994
Notowane na rynku regulowanym	311	-	-	-	-	-	-	311
Oprocentowanie zmienne	311	-	-	-	-	-	-	311
Nienotowane na rynku regulowanym	73 683	-	-	-	-	-	-	73 683
Oprocentowanie zmienne	73 683	-	-	-	-	-	-	73 683
Instrumenty pochodne	504 749	86 203	69 535	52 479	1 971	45 650	212 789 ¹⁾	973 376
Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy wg walut, razem	17 934 068	1 318 587	649 524	238 312	94 367	169 655	243 890	20 648 403

¹⁾ W tym 156 058 tys. zł denominowane w realach brazylijskich.

Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy wg walut	31 grudnia 2014					
	PLN	EUR	USD	HUF	Pozostałe	Razem
Aktywa zakwalifikowane do tej kategorii w momencie pierwszego rozpoznania	11 786 698	406 087	144 511	163 498	70 343	12 571 137
Instrumenty kapitałowe	1 392 993	63 973	12 683	-	12 948	1 482 597
Notowane na rynku regulowanym	1 392 536	39 291	356	-	11 556	1 443 739
Nienotowane na rynku regulowanym	457	24 682	12 327	-	1 392	38 858
Dłużne papiery wartościowe	10 393 705	342 114	131 828	163 498	57 395	11 088 540
Rządowe	10 364 401	288 547	131 380	163 498	57 395	11 005 221
Oprocentowanie stałe	9 198 609	288 547	131 380	138 403	57 395 ¹⁾	9 814 334
Oprocentowanie zmienne	1 165 792	-	-	25 095	-	1 190 887
Pozostałe	29 304	53 567	448	-	-	83 319
Notowane na rynku regulowanym	29 304	53 567	448	-	-	83 319
Oprocentowanie stałe	29 304	53 567	448	-	-	83 319
Aktywa przeznaczone do obrotu	5 851 418	232 091	190 206	92 574	159 058	6 525 347
Instrumenty kapitałowe	4 080 344	170 477	136 881	27 502	48 201	4 463 405
Notowane na rynku regulowanym	1 379 609	67 540	49 612	27 502	48 201	1 572 464
Nienotowane na rynku regulowanym	2 700 735	102 937	87 269	-	-	2 890 941
Dłużne papiery wartościowe	1 479 939	24 842	10 758	-	-	1 515 539
Rządowe	1 405 696	24 842	10 758	-	-	1 441 296
Oprocentowanie stałe	1 373 970	24 842	10 758	-	-	1 409 570
Oprocentowanie zmienne	31 726	-	-	-	-	31 726
Pozostałe	74 243	-	-	-	-	74 243
Nienotowane na rynku regulowanym	74 243	-	-	-	-	74 243
Oprocentowanie zmienne	74 243	-	-	-	-	74 243
Instrumenty pochodne	291 135	36 772	42 567	65 072	110 857	546 403
Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy wg walut, razem	17 638 116	638 178	334 717	256 072	229 401	19 096 484

¹⁾ W tym 50 885 tys. zł w lejach rumuńskich.

35.4 Pożyczki

Pożyczki	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Krótkoterminowe	19 823 627	9 286 581
Długoterminowe	23 579 424	5 407 900
Pożyczki, razem	43 403 051	14 694 481

Pożyczki na dzień 31 grudnia 2015	Wartość bilansowa wg daty zapadalności						Razem
	do 1 roku	powyżej 1 roku do 2 lat	powyżej 2 lat do 3 lat	powyżej 3 lat do 4 lat	powyżej 4 lat do 5 lat	powyżej 5 lat	
Dłużne papiery wartościowe	301 587	718 266	207 531	364 908	50 264	1 088 051	2 730 607
Rządowe	4 020	938	-	1 843	-	-	6 801
Oprocentowanie stałe	4 020	938	-	1 843	-	-	6 801
Pozostałe	297 567	717 328	207 531	363 065	50 264	1 088 051	2 723 806
Nienotowane na rynku regulowanym	297 567	717 328	207 531	363 065	50 264	1 088 051	2 723 806
Oprocentowanie zmienne	297 567	717 328	207 531	363 065	50 264	1 088 051	2 723 806
Pozostałe, w tym:	19 522 040	2 946 278	2 239 152	2 106 844	2 946 241	10 911 889	40 672 444
- należności od klientów z tytułu kredytów	11 212 509	2 804 953	2 070 426	1 993 826	1 612 087	10 637 814	30 331 615
- transakcje z przyrzeczeniem odsprzedaży	3 132 740	-	-	-	-	-	3 132 740
- lokaty terminowe w instytucjach kredytowych	5 081 175	-	-	21 199	126 080	50 590	5 279 044
- pożyczki	95 616	141 325	168 726	91 819	1 208 074	223 485	1 929 045
Razem	19 823 627	3 664 544	2 446 683	2 471 752	2 996 505	11 999 940	43 403 051

Pożyczki na dzień 31 grudnia 2014	Wartość bilansowa wg daty zapadalności						Razem
	do 1 roku	powyżej 1 roku do 2 lat	powyżej 2 lat do 3 lat	powyżej 3 lat do 4 lat	powyżej 4 lat do 5 lat	powyżej 5 lat	
Dłużne papiery wartościowe	31 938	704 738	722 721	214 196	61 336	1 255 626	2 990 555
Rządowe	28 056	2 788	1 246	-	3 056	-	35 146
Oprocentowanie stałe	28 056	2 788	1 246	-	3 056	-	35 146
Pozostałe	3 882	701 950	721 475	214 196	58 280	1 255 626	2 955 409
Notowane na rynku regulowanym	3 882	-	-	-	-	-	3 882
Oprocentowanie stałe	3 882	-	-	-	-	-	3 882
Nienotowane na rynku regulowanym	-	701 950	721 475	214 196	58 280	1 255 626	2 951 527
Oprocentowanie zmienne	-	701 950	721 475	214 196	58 280	1 255 626	2 951 527
Pozostałe, w tym:	9 254 643	220 963	620 571	456 343	775 407	375 999	11 703 926
- transakcje z przyrzeczeniem odsprzedaży	3 250 173	-	-	-	-	-	3 250 173
- lokaty terminowe w instytucjach kredytowych	5 958 563	124 525	-	-	20 433	40 260	6 143 781 ¹⁾
- pożyczki	45 907	96 438	620 571	456 343	754 974	335 739	2 309 972 ²⁾
Razem	9 286 581	925 701	1 343 292	670 539	836 743	1 631 625	14 694 481

¹⁾ Dla ponad 89% lokat terminowych w instytucjach kredytowych termin zapadalności przypadł przed końcem marca 2015 roku.

²⁾ Ponad 96% pożyczek stanowiły pożyczki zabezpieczone zastawami na akcjach, portfelach wierzytelności, a także na rachunkach bankowych, innych pożyczkach lub w inny sposób.

Zaklasyfikowana do Poziomu III wartość godziwa transakcji z przyrzeczeniem odsprzedaży i lokat terminowych w instytucjach kredytowych nie odbiegała istotnie od ich wartości bilansowych ze względu na ich krótkoterminowy charakter.

Należności od klientów z tytułu kredytów	31 grudnia 2015
Segment detaliczny	16 996 641
Kredyty operacyjne	167 635
Kredyty konsumpcyjne	8 538 699
Kredyty consumer finance	755 044
Kredyty na zakup papierów wartościowych	119 069
Kredyty w rachunku karty kredytowej	225 308
Kredyty na nieruchomości mieszkaniowe	6 317 227
Pozostałe kredyty hipoteczne	845 181
Pozostałe należności	28 478
Segment biznesowy	13 334 974
Kredyty operacyjne	7 306 525
Kredyty samochodowe	70 390
Kredyty inwestycyjne	5 506 929
Skupione wierzytelności (faktoring)	376 403
Pozostałe należności	74 727
Należności od klientów z tytułu kredytów, razem	30 331 615

Pożyczki na 31 grudnia 2015	PLN	EUR	USD	GBP	Pozostałe	Razem
Dłużne papiery wartościowe	2 723 806	-	1 965	-	4 836	2 730 607
Rządowe	-	-	1 965	-	4 836	6 801
Oprocentowanie stałe	-	-	1 965	-	4 836	6 801
Pozostałe	2 723 806	-	-	-	-	2 723 806
Nienotowane na rynku regulowanym	2 723 806	-	-	-	-	2 723 806
Oprocentowanie zmienne	2 723 806	-	-	-	-	2 723 806
Pozostałe, w tym:	35 350 537	4 572 426	220 453	121 653	407 375	40 672 444
- należności od klientów z tytułu kredytów	26 404 240	3 528 454	81 357	121 653	195 911	30 331 615
- transakcje z przyrzeczeniem odsprzedaży	3 132 740	-	-	-	-	3 132 740
- lokaty terminowe w instytucjach kredytowych	4 035 062	897 196	135 322	-	211 464 ¹⁾	5 279 044
- pożyczki	1 778 495	146 776	3 774	-	-	1 929 045
Pożyczki, razem	38 074 343	4 572 426	222 418	121 653	412 211	43 403 051

¹⁾ W tym m. in. korona czeska, hrywna ukraińska, korona norweska.

Pożyczki na 31 grudnia 2014	PLN	EUR	HUF	UAH	Pozostałe	Razem
Dłużne papiery wartościowe	2 951 527	-	-	13 112	25 916	2 990 555
Rządowe	-	-	-	9 230	25 916	35 146
Oprocentowanie stałe	-	-	-	9 230	25 916	35 146
Pozostałe	2 951 527	-	-	3 882	-	2 955 409
Notowane na rynku regulowanym	-	-	-	3 882	-	3 882
Oprocentowanie stałe	-	-	-	3 882	-	3 882
Nienotowane na rynku regulowanym	2 951 527	-	-	-	-	2 951 527
Oprocentowanie zmienne	2 951 527	-	-	-	-	2 951 527
Pozostałe, w tym:	10 057 726	1 137 511	380 702	72 068	55 919	11 703 926
- transakcje z przyrzeczeniem odsprzedaży	3 250 173	-	-	-	-	3 250 173
- lokaty terminowe w instytucjach kredytowych	4 642 200	1 005 698	380 702	59 262	55 919	6 143 781
- pożyczki	2 165 353	131 813	-	12 806	-	2 309 972
Pożyczki, razem	13 009 253	1 137 511	380 702	85 180	81 835	14 694 481

36. Utrata wartości aktywów finansowych i należności

Zmiana stanu odpisów z tytułu utraty wartości aktywów finansowych w roku zakończonym 31 grudnia 2015	Odpisy z tytułu utraty wartości na początek okresu	Utworzenie odpisów, ujęte w rachunku zysków i strat	Rozwiązanie odpisów ujęte w rachunku zysków i strat	Usunięcie odpisów z ksiąg rachunkowych (sprzedaż, spisanie, itp.)	Różnice kursowe	Inne zmiany odpisów	Odpisy z tytułu utraty wartości na koniec okresu
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	158 163	-	-	(111 972)	(291)	-	45 900
Instrumenty kapitałowe	158 163	-	-	(111 972)	(291)	-	45 900
Aktywa finansowe utrzymywane do terminu wymagalności	1 235	-	-	-	1	-	1 236
Instrumenty dłużne	1 235	-	-	-	1	-	1 236
Pożyczki	25 020	51 644	-	(64)	(74)	-	76 526
Dłużne papiery wartościowe	10 144	32 693	-	-	-	-	42 837
Lokaty terminowe w instytucjach kredytowych	-	947	-	-	(55)	-	892
Pożyczki	14 876	18 004	-	(64)	(19)	-	32 797
Należności łącznie z należnościami z tytułu umów ubezpieczeniowych	593 647	109 679	(110 651)	(3 337)	(1 517)	535	588 356
Należności z tytułu ubezpieczeń bezpośrednich	565 901	105 007	(105 951)	(1 626)	(1 233)	126	562 224
Należności z tytułu reasekuracji	5 021	3 059	(4 039)	-	-	2 207	6 248
Inne należności	22 725	1 613	(661)	(1 711)	(284)	(1 798)	19 884
Udział reasekuratorów w rezerwach techniczno-ubezpieczeniowych	17 531	8 531	(15 269)	-	-	-	10 793
Środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych	-	1 389	-	-	(81)	-	1 308
Razem	795 596	171 243	(125 920)	(115 373)	(1 962)	535	724 119

Na dzień objęcia konsolidacją Grupy Alior Banku należności Alior Banku od klientów z tytułu kredytów zostały wycenione do wartości godziwej, w związku z czym na 31 grudnia 2015 roku nie wykazano żadnych odpisów z tytułu utraty wartości tych aktywów.

Zmiana stanu odpisów z tytułu utraty wartości aktywów finansowych w roku zakończonym 31 grudnia 2014	Odpisy z tytułu utraty wartości na początek okresu	Utworzenie odpisów, ujęte w rachunku zysków i strat	Rozwiązanie odpisów ujęte w rachunku zysków i strat	Usunięcie odpisów z ksiąg rachunkowych (sprzedaż, spisanie, itp.)	Różnice kursowe	Zmiana składu grupy	Inne zmiany odpisów ²⁾	Odpisy z tytułu utraty wartości na koniec okresu
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	154 899	3 945	-	-	(681)	-	-	158 163
Instrumenty kapitałowe	154 899	3 945	-	-	(681)	-	-	158 163
Aktywa finansowe utrzymywane do terminu wymagalności	1 202	-	-	-	33	-	-	1 235
Instrumenty dłużne	1 202	-	-	-	33	-	-	1 235
Pożyczki	24 725	10 242	-	-	86	-	(10 033)	25 020
Dłużne papiery wartościowe	-	10 144	-	-	-	-	-	10 144
Lokaty terminowe w instytucjach kredytowych	9 797	-	-	-	100	-	(9 897)	-
Pożyczki	14 928	98	-	-	(14)	-	(136)	14 876
Należności łącznie z należnościami z tytułu umów ubezpieczeniowych	651 579	66 974	(128 024)	(4 269)	(3 216)	13 273	(2 670)	593 647
Należności z tytułu ubezpieczeń bezpośrednich	597 608	58 748	(94 279)	(1 418)	(2 616)	10 143	(2 285)	565 901
Należności z tytułu reasekuracji	4 619	5 319	(4 938)	-	-	21	-	5 021
Inne należności	49 352	2 907	(28 807) ¹⁾	(2 851)	(600)	3 109	(385)	22 725
Udział reasekuratorów w rezerwach techniczno-ubezpieczeniowych	4 828	21 880	(9 178)	-	1	-	-	17 531
Razem	837 233	103 041	(137 202)	(4 269)	(3 777)	13 273	(12 703)	795 596

¹⁾ W tym rozwiązanie odpisu z tytułu utraty wartości należności w kwocie 26 275 tys. zł dotyczącej pożyczki zabezpieczonej hipotecznie, udzielonej spółce Metro-Projekt sp. z o.o., opisanej w punkcie 53.6.

²⁾ W pozycji przedstawiono przeniesienie odpisów z tytułu utraty wartości aktywów PZU Lietuva do aktywów przeznaczonych do sprzedaży w związku z transakcją opisaną w punkcie 2.4.1. Zmniejszenie odpisów zostało przeliczone kursem średnim przedstawionym w punkcie 5.3.

Jakość kredytowa aktywów finansowych na 31 grudnia 2015	Wartość bilansowa (netto) aktywów nieprzetworzonych		Wartość bilansowa (netto) aktywów przetworzonych			Wartość bilansowa (netto)	Odpisy z tytułu utraty wartości		Wartość brutto
	objętych odpisami z tytułu ustraty wartości	nieobjętych odpisami z tytułu ustraty wartości	do 3 miesiący	pow. 3 miesiący do 6 miesięcy	powyżej 6 miesięcy		tworzone indywidualnie	tworzone grupowo	
Dłużne papiery wartościowe utrzymywane do terminu wymagalności	6 422	17 363 704	-	-	-	17 370 126	1 236	-	17 371 362
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	-	7 145 750	-	-	-	7 145 750	-	-	7 145 750
Pożyczki	276 646	38 561 467	3 476 156	202 840	885 942	43 403 051	76 526	-	43 479 577
Dłużne papiery wartościowe	151 068	2 579 539	-	-	-	2 730 607	42 837	-	2 773 444
Należności od klientów z tytułu kredytów ¹⁾	-	25 766 677	3 476 156	202 840	885 942	30 331 615	-	-	30 331 615
Transakcje z przyrzeczeniem odsprzedaży	-	3 132 740	-	-	-	3 132 740	-	-	3 132 740
Lokaty terminowe w instytucjach kredytowych	9 253	5 269 791	-	-	-	5 279 044	892	-	5 279 936
Pożyczki	116 325	1 812 720	-	-	-	1 929 045	32 797	-	1 961 842
Należności łącznie z należnościami z tytułu umów ubezpieczeniowych	812 314	2 078 579	181 934	52 134	145 832	3 270 793	58 338	530 018	3 859 149
Należności z tytułu ubezpieczeń bezpośrednich	691 809	746 750	156 529	49 371	123 804	1 768 263	32 255	529 969	2 330 487
Należności z tytułu reasekuracji	-	21 189	21 296	785	5 753	49 023	6 248	-	55 271
Inne należności	120 505	1 310 640	4 109	1 978	16 275	1 453 507	19 835	49	1 473 391
Udział reasekuratorów w rezerwach techniczno-ubezpieczeniowych	61 910	1 034 942	-	-	-	1 096 852	10 793	-	1 107 645
Razem	1 157 292	66 184 442	3 658 090	254 974	1 031 774	72 286 572	146 893	530 018	72 963 483

¹⁾ Na dzień objęcia konsolidacją Grupy Alior Banku należności Alior Banku od klientów z tytułu kredytów zostały wycenione do wartości godziwej, w związku z czym na 31 grudnia 2015 roku nie wykazano żadnych odpisów z tytułu utraty wartości tych aktywów. Według najlepszego szacunku przepływów pieniężnych określonych w umowach, których wpływu nie można oczekiwać, na dzień przejęcia wyniosły one 1 937 689 tys. zł. Ze względu na prowizoryczny charakter rozliczenia nabycia Alior Banku (przedstawionego w punkcie 2.4.6.1) zaprezentowana wartość godziwa należności z tytułu kredytów może ulec zmianie w okresie 12 miesięcy od dnia objęcia kontroli nad Alior Bankiem (18 grudnia 2015 roku).

Jakość kredytowa aktywów finansowych na 31 grudnia 2014	Wartość bilansowa (netto) aktywów nieprzetworzonych		Wartość bilansowa (netto) aktywów przetworzonych			Wartość bilansowa (netto)	Odpisy z tytułu utraty wartości		Wartość brutto
	objętych odpisami z tytułu utraty wartości	nieobjętych odpisami z tytułu utraty wartości	do 3 miesiący	pow. 3 miesiący do 6 miesięcy	powyżej 6 miesięcy		tworzone indywidualnie	tworzone grupowo	
Dłużne papiery wartościowe utrzymywane do terminu wymagalności	-	19 983 689	-	-	-	19 983 689	1 235	-	19 984 924
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	-	2 434 865	-	-	-	2 434 865	-	-	2 434 865
Pożyczki	193 144	14 501 059	278	-	-	14 694 481	25 020	-	14 719 501
Dłużne papiery wartościowe	193 144	2 797 411	-	-	-	2 990 555	10 144	-	3 000 699
Transakcje z przyrzeczeniem odsprzedaży	-	3 250 173	-	-	-	3 250 173	-	-	3 250 173
Lokaty terminowe w instytucjach kredytowych	-	6 143 503	278	-	-	6 143 781	-	-	6 143 781
Pożyczki	-	2 309 972	-	-	-	2 309 972	14 876	-	2 324 848
Należności łącznie z należnościami z tytułu umów ubezpieczeniowych	658 762	2 029 108	142 696	36 282	218 584	3 085 432	62 866	530 781	3 679 079
Należności z tytułu ubezpieczeń bezpośrednich	654 682	791 053	133 175	34 199	96 974	1 710 083	35 250	530 651	2 275 984
Należności z tytułu reasekuracji	98	20 042	6 266	461	1 815	28 682	5 021	-	33 703
Inne należności	3 982	1 218 013	3 255	1 622	119 795 ¹⁾	1 346 667	22 595	130	1 369 392
Udział reasekuratorów w rezerwach techniczno-ubezpieczeniowych	79 569	673 546	-	-	-	753 115	17 531	-	770 646
Razem	931 475	39 622 267	142 974	36 282	218 584	40 951 582	106 652	530 781	41 589 015

¹⁾ W tym 109 478 tys. zł dotyczących pożyczki zabezpieczonej hipotecznie, udzielonej spółce Metro-Projekt sp. z o.o., opisanej w punkcie 53.6.

37. Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego

Zmiana stanu aktywów z tytułu podatku odroczonego w roku zakończonym 31 grudnia 2015	Stan na początek okresu	Zmiany odnoszone na wynik finansowy	Zmiany odnoszone na inne całkowite dochody	Zmiana składu grupy	Różnice kursowe	Pozostałe zmiany ¹⁾	Stan na koniec okresu
Należności od klientów z tytułu kredytów	-	-	-	215 127	-	-	215 127
Zobowiązania wobec klientów	-	-	-	26 772	-	-	26 772
Wartości niematerialne	-	-	-	57 000	-	-	57 000
Instrumenty finansowe	(762)	1 070	365	(4 013)	(9)	1 786	(1 563)
Należności	1 357	(533)	-	89	7	(483)	437
Nieruchomości	2 025	(1 734)	-	-	12	(3 600)	(3 297)
Rezerwy świadczenia pracownicze	1 139	(479)	(8)	-	(2)	(884)	(234)
Rezerwa na premie oraz odpis na fundusz nagród	1 886	335	-	7	(36)	(1 537)	655
Inne rezerwy i zobowiązania	7 688	(1 010)	-	35 000	(344)	(4 388)	36 946
Straty podatkowe do rozliczenia w latach następnych	6 603	(563)	-	2 771	(108)	(5 846)	2 857
Rezerwa z tytułu zwrotu przez PTE do ZUS nienależnych opłat manipulacyjnych	1 374	353	-	-	-	-	1 727
Ulga podatkowa z tytułu działalności w specjalnej strefie ekonomicznej	5 647	7 115	-	-	-	-	12 762
Aktywa z tytułu odroczonego podatku, razem	26 957	4 554	357	332 753	(480)	(14 952)	349 189

¹⁾ W pozycji przedstawiono kompensatę aktywów i rezerwy na podatek odroczony w niektórych spółkach Grupy PZU.

Zmiana stanu aktywów z tytułu podatku odroczonego w roku zakończonym 31 grudnia 2014	Stan na początek okresu	Zmiany odnoszone na wynik finansowy	Zmiana składu grupy	Różnice kursowe	Pozostałe zmiany ¹⁾	Stan na koniec okresu
Instrumenty finansowe	528	1 824	(2 891)	(223)	-	(762)
Należności	342	477	494	44	-	1 357
Nieruchomości	2 689	(303)	(357)	(4)	-	2 025
Rezerwy świadczenia pracownicze	129	(64)	1 081	(7)	-	1 139
Rezerwa na premie oraz odpis na fundusz nagród	396	299	1 164	27	-	1 886
Inne rezerwy i zobowiązania	3 506	1 809	2 790	(417)	-	7 688
Straty podatkowe do rozliczenia w latach następnych	685	3 303	4 080	102	(1 567)	6 603
Rezerwa z tytułu zwrotu przez PTE do ZUS nienależnych opłat manipulacyjnych	1 406	(32)	-	-	-	1 374
Ulga podatkowa z tytułu działalności w specjalnej strefie ekonomicznej	7 268	(1 621)	-	-	-	5 647
Aktywa z tytułu odroczonego podatku, razem	16 949	5 692	6 361	(478)	(1 567)	26 957

¹⁾ W pozycji przedstawiono przeniesienie aktywów PZU Lietuva do aktywów przeznaczonych do sprzedaży w związku z transakcją opisaną w punkcie 2.4.1. Zmniejszenie aktywów zostało przeliczone kursem średnim przedstawionym w punkcie 5.3.

Dla wszystkich konsolidowanych spółek uczestniczących w PGK kompensuje się aktywa i rezerwy z tytułu podatku odroczonego.

Na 31 grudnia 2015 roku nierozpoznane aktywa z tytułu odroczonego podatku związane ze stratami podatkowymi wyniosły odpowiednio:

- w Link4: 11 481 tys. zł (na 31 grudnia 2014 roku: 16 846 tys. zł);
- w PZU Lietuva Gyvybes Draudimas: 12 422 tys. zł (na 31 grudnia 2014 roku: 12 292 tys. zł);
- w spółkach celowych funduszy nieruchomości: 114 tys. zł.

Straty spółki litewskiej mogą być zrealizowane w terminie nieograniczonym przepisami prawa. Strata podatkowa dotycząca Link4 może być zrealizowana w ciągu roku (188 tys. zł) oraz w okresie od 1 roku do 5 lat (11 293 tys. zł). Okresy te będą liczone od momentu, w którym Link4 przestanie wchodzić w skład PGK (nie wcześniej niż na koniec 2017 roku).

38. Należności, w tym należności z tytułu umów ubezpieczeniowych

Należności, w tym należności z tytułu umów ubezpieczeniowych - wartość bilansowa	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Należności z tytułu ubezpieczeń bezpośrednich, w tym:	1 768 263	1 710 083
- należności od ubezpieczających	1 564 151	1 557 003
- należności od pośredników ubezpieczeniowych	178 813	127 271
- inne należności	25 299	25 809
Należności z tytułu reasekuracji	49 023	28 682
Inne należności	1 453 507	1 346 667
Należności, w tym należności z tytułu umów ubezpieczeniowych (netto)	3 270 793	3 085 432

Zarówno na 31 grudnia 2015 roku, jak i na 31 grudnia 2014 roku wartość godziwa należności nie odbiegała istotnie od ich wartości bilansowej, głównie ze względu na ich krótkoterminowy charakter oraz politykę tworzenia odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości.

Należności, w tym należności z tytułu umów ubezpieczeniowych - wg wymagalności wynikającej z warunków umowy	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Do 1 roku	3 120 310	2 843 023
Powyżej 1 roku do 5 lat	148 972	137 813
Powyżej 5 lat	1 511	104 596
Należności, w tym należności z tytułu umów ubezpieczeniowych – wg wymagalności wynikającej z warunków umowy, razem	3 270 793	3 085 432

Należności, w tym należności z tytułu umów ubezpieczeniowych wg walut na 31 grudnia 2015 roku	PLN	EUR	USD	Pozostałe	Razem
Należności z tytułu ubezpieczeń bezpośrednich	1 557 239	200 760	141	10 123	1 768 263
Należności od ubezpieczających	1 399 651	154 258	141	10 101	1 564 151
Należności od pośredników ubezpieczeniowych	134 309	44 482	-	22	178 813
Inne należności	23 279	2 020	-	-	25 299
Należności z tytułu reasekuracji	26 650	4 941	13 745	3 687	49 023
Inne należności	1 016 901	202 196	214 839	19 571	1 453 507
Należności, w tym należności z tytułu umów ubezpieczeniowych wg walut, razem	2 600 790	407 897	228 725	33 381	3 270 793

Należności, w tym należności z tytułu umów ubezpieczeniowych wg walut na 31 grudnia 2014 roku	PLN	EUR	USD	LTL	UAH	Pozostałe	Razem
Należności z tytułu ubezpieczeń bezpośrednich	1 509 391	97 154	132	92 338	11 068	-	1 710 083
Należności od ubezpieczających	1 369 247	86 110	132	90 459	11 055	-	1 557 003
Należności od pośredników ubezpieczeniowych	117 315	9 552	-	391	13	-	127 271
Inne należności	22 829	1 492	-	1 488	-	-	25 809
Należności z tytułu reasekuracji	16 143	5 602	2 597	-	4 170	170	28 682
Inne należności	1 044 815	118 560	165 148	1 448	2 857	13 839	1 346 667
Należności, w tym należności z tytułu umów ubezpieczeniowych wg walut, razem	2 570 349	221 316	167 877	93 786	18 095	14 009	3 085 432

38.1 Inne należności

Inne należności	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Należności od budżetu, inne niż z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych	45 441	153 174
Należności z tytułu rozliczeń kart płatniczych	148 690	-
Należności od Metro Projekt sp. z o.o.	-	109 478
Rozliczenia przewencyjne	62 111	64 647
Należności z tytułu wykonywania czynności komisarza awaryjnego	9 663	9 081
Należności z tytułu sprzedaży papierów wartościowych i depozytów zabezpieczających	782 735	758 394
Należności z tytułu dostaw i usług	269 637	117 242
Należności z tytułu likwidacji bezpośredniej w imieniu innych zakładów ubezpieczeń	40 414	34 086
Należność z tytułu wpłat na zakup akcji	-	20 890
Należności od banków	26 287	-
Pozostałe	68 529	79 675
Inne należności, razem	1 453 507	1 346 667

Kwestie związane z należnościami od Metro Projekt sp. z o.o. zostały opisane w punkcie 53.6.

W pozycji „Należności z tytułu sprzedaży papierów wartościowych i depozytów” wykazywane są należności związane z zawartymi, lecz nierozliczonymi transakcjami dotyczącymi instrumentów finansowych.

38.2 Należności z tytułu leasingu operacyjnego

Transakcje leasingu operacyjnego dotyczą w głównej mierze umów najmu nieruchomości inwestycyjnych.

Przyszłe minimalne należności z tytułu opłat leasingowych	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Do 1 roku	188 741	155 027
Powyżej 1 roku do 5 lat	430 770	389 566
Powyżej 5 lat	137 410	184 977
Przyszłe minimalne należności z tytułu opłat leasingowych, razem	756 921	729 570

39. Należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego

Należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Krótkoterminowe	67 295	368
Długoterminowe	-	-
Należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego, razem	67 295	368

40. Środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych

Środki pieniężne i ich ekwiwalenty wykazane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej oraz w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Środki w banku centralnym	1 559 981 ¹⁾	-
Środki pieniężne w kasie i na rachunkach bankowych	879 621	323 675
Inne środki pieniężne	261	332
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty wykazane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej oraz sprawozdaniu z przepływów pieniężnych, razem	2 439 863	324 007

¹⁾ Kwota dotyczy rezerwy obowiązkowej utrzymywanej przez Alior Bank na rachunku bieżącym w NBP, w wysokości zgodnej z decyzjami Rady Polityki Pieniężnej.

Informacja dodatkowa do skonsolidowanego rachunku przepływów pieniężnych

W skonsolidowanym rachunku przepływów pieniężnych jako środki pieniężne o ograniczonej możliwości dysponowania wykazano środki Funduszy Prewencyjnych. Na gruncie polskich przepisów i opartych na nich wewnętrznych regulacjach spółek Grupy PZU, środki te mogą być wydatkowane tylko w ściśle określonych celach w ramach działalności prewencyjnej, przy zachowaniu pełnej kontroli nad tymi środkami w ramach działalności prewencyjnej.

41. Aktywa przeznaczone do sprzedaży

Aktywa przeznaczone do sprzedaży wg klasyfikacji przed przeniesieniem	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Grupy przeznaczone do sprzedaży	-	188 747
Aktywa	-	440 761
Wartości niematerialne	-	4 745
Rzeczowe aktywa trwałe	-	6 864
Aktywa finansowe	-	342 639
Należności, w tym należności z tytułu umów ubezpieczeniowych	-	32 106
Udział reasekuratorów w rezerwach techniczno-ubezpieczeniowych	-	19 864
Szacowane regresy	-	6 988
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	-	1 591
Odroczone koszty akwizycji	-	15 399
Rozliczenia międzyokresowe	-	2 216
Inne aktywa	-	2
Środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych	-	8 347
Zobowiązania bezpośrednio związane z aktywami zakwalifikowanymi jako przeznaczone do sprzedaży	-	252 014
Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	-	215 057
Rezerwy na świadczenia pracownicze	-	1 464
Inne zobowiązania	-	28 721
Rozliczenia międzyokresowe i przychody przyszłych okresów	-	6 772
Inne aktywa przeznaczone do sprzedaży	1 506 048	165 849
Rzeczowe aktywa trwałe	44 221	51 534
Nieruchomości inwestycyjne	1 461 827	114 315
Aktywa i grupy aktywów przeznaczone do sprzedaży	1 506 048	606 610
Zobowiązania bezpośrednio związane z aktywami zakwalifikowanymi jako przeznaczone do sprzedaży	-	252 014

Na 31 grudnia 2014 roku w pozycji „Grupy przeznaczone do sprzedaży” zaprezentowano aktywa i zobowiązania PZU Lietuva sprzedane w transakcji opisanej w punkcie 2.4.1.

Na 31 grudnia 2015 roku w pozycji „Nieruchomości inwestycyjne” zaprezentowano przede wszystkim nieruchomości przeznaczone do sprzedaży przez fundusze inwestycyjne sektora nieruchomości ze względu na osiągnięcie przewidywanego horyzontu inwestycyjnego (w kwocie 1 345 100 tys. zł). Na 31 grudnia 2014 roku w tej pozycji wykazano głównie aktywa przeznaczone do sprzedaży przez PZU i PZU Życie w ramach projektu optymalizacji portfela. W tabeli na kolejnej stronie przedstawiono zestawienie największych nieruchomości przeznaczonych do sprzedaży wraz z istotnymi parametrami, które zostały uwzględnione przy wycenie. Dla celów porównywalności zaprezentowano także wartości godziwe na 31 grudnia 2014 roku, kiedy aktywa te wykazywane były w pozycji „Nieruchomości inwestycyjne”.

Lp.	Nazwa nieruchomości	Wartość godziwa na 31 grudnia 2015	Wartość godziwa na 31 grudnia 2014 ¹⁾	Podejście do wyceny	Dane niemożliwe do zaobserwowania	Zakres danych niemożliwych do zaobserwowania na 31 grudnia 2015	Zakres danych niemożliwych do zaobserwowania na 31 grudnia 2014
1.	Budynki magazynowo-biurowe, Łódź	253 100	220 990	Podejście dochodowe przy zastosowaniu metody inwestycyjnej i techniki dyskontowania strumieni pieniężnych	Miesięczna stawka czynszu za 1 m ² (powierzchnia biurowa w obiektach magazynowych) Miesięczna stawka czynszu za 1 m ² (powierzchnia magazynowa) Stopa kapitalizacji	7,50 - 9,00 euro 2,50 - 4,00 euro 2)	7,50 - 9,00 euro 2,60 - 3,60 euro 2)
2.	Kompleks biurowy, Gdańsk	165 400	168 910	Podejście dochodowe przy zastosowaniu metody inwestycyjnej i techniki dyskontowania strumieni dochodów	Miesięczna stawka czynszu za 1 m ² (powierzchnia biurowa) Stopa kapitalizacji	12,00 - 16,00 euro 2)	12,00 - 16,00 euro 2)
3.	Kompleks biurowy, Warszawa	134 400	140 240	Podejście dochodowe przy zastosowaniu metody inwestycyjnej i techniki dyskontowania strumieni dochodów	Miesięczna stawka czynszu za 1 m ² (powierzchnia biurowa) Miesięczna stawka czynszu (parking) Stopa kapitalizacji	12,00 - 34,00 euro 65,00 - 150,00 euro 2)	7,98 - 22,00 euro 23,46 - 150,00 euro 2)
4.	Budynki magazynowo-biurowe, Gdańsk	130 600	85 070	Podejście dochodowe przy zastosowaniu metody inwestycyjnej i techniki dyskontowania strumieni pieniężnych	Miesięczna stawka czynszu za 1 m ² (powierzchnia biurowa w obiektach magazynowych) Miesięczna stawka czynszu za 1 m ² (powierzchnia magazynowa) Stopa kapitalizacji	7,50 - 9,00 euro 2,90 - 3,80 euro 2)	8,00 - 9,00 euro 2,60 - 3,60 euro 2)
5.	Budynek magazynowo-biurowy, Nowa Wieś Wrocławska	127 600	124 370	Podejście dochodowe przy zastosowaniu metody inwestycyjnej i techniki dyskontowania strumieni dochodów	Miesięczna stawka czynszu za 1 m ² (powierzchnia biurowa w obiektach magazynowych) Miesięczna stawka czynszu za 1 m ² (powierzchnia magazynowa) Stopa kapitalizacji	7,50 - 9,00 euro 2,50 - 4,20 euro 2)	8,00 - 9,00 euro 2,40 - 4,20 euro 2)
6.	Budynki magazynowe, Czeladź	125 800	129 500	Podejście dochodowe przy zastosowaniu metody inwestycyjnej i techniki dyskontowania strumieni pieniężnych	Miesięczna stawka czynszu za 1 m ² (powierzchnia biurowa w obiektach magazynowych) Miesięczna stawka czynszu za 1 m ² (powierzchnia magazynowa) Stopa kapitalizacji	7,50 - 9,00 euro 2,90 - 4,30 euro 2)	8,00 - 9,00 euro 3,00 - 4,40 euro 2)
7.	Centrum Handlowe, Pabianice	92 300	97 250	Podejście dochodowe przy zastosowaniu metody inwestycyjnej i techniki dyskontowania strumieni dochodów	Miesięczna stawka czynszu za 1 m ² powierzchni handlowej w zależności od wielkości wynajmowanej powierzchni Stopa kapitalizacji	3) 2)	3) 2)
8.	Galeria handlowa, Iława	69 200	69 100	Podejście dochodowe przy zastosowaniu metody inwestycyjnej i techniki dyskontowania strumieni dochodów	Miesięczna stawka czynszu za 1 m ² powierzchni handlowej w zależności od wielkości wynajmowanej powierzchni Stopa kapitalizacji	3) 2)	3) 2)

Lp.	Nazwa nieruchomości	Wartość godziwa na 31 grudnia 2015	Wartość godziwa na 31 grudnia 2014 ¹⁾	Podejście do wyceny	Dane niemożliwe do zaobserwowania	Zakres danych niemożliwych do zaobserwowania na 31 grudnia 2015	Zakres danych niemożliwych do zaobserwowania na 31 grudnia 2014
9.	Budynki magazynowo-biurowe, Łódź	65 400	62 780	Podejście dochodowe przy zastosowaniu metody inwestycyjnej i techniki dyskontowania strumieni dochodów	Miesięczna stawka czynszu za 1 m ² (powierzchnia biurowa w obiektach magazynowych) Miesięczna stawka czynszu za 1 m ² (powierzchnia magazynowa) Stopa kapitalizacji	7,50 - 9,00 euro 2,50 - 4,00 euro 2)	7,50 - 9,00 euro 2,60 - 3,60 euro 2)
10.	Budynek magazynowo-biurowy, Nowa Wieś Wrocławska	65 100	60 50	Podejście dochodowe przy zastosowaniu metody inwestycyjnej i techniki dyskontowania strumieni dochodów	Miesięczna stawka czynszu za 1 m ² (powierzchnia biurowa w obiektach magazynowych) Miesięczna stawka czynszu za 1 m ² (powierzchnia magazynowa) Stopa kapitalizacji	7,50 - 9,00 euro 2,50 - 4,00 euro 2)	8,00 - 9,00 euro 2,40 - 4,20 euro 2)
11.	Kompleks magazynowo-biurowy, Błonie	41 800	44 180	Podejście dochodowe przy zastosowaniu metody inwestycyjnej i techniki dyskontowania strumieni dochodów	Miesięczna stawka czynszu za 1 m ² (powierzchnia biurowa w obiektach magazynowych) Miesięczna stawka czynszu za 1 m ² (powierzchnia magazynowa) Stopa kapitalizacji	7,50 - 9,00 euro 2,50 - 3,60 euro 2)	7,00 - 8,00 euro 2,10 - 3,00 euro 2)
12.	Budynek handlowy, Nowy Targ	39 100	39 040	Podejście dochodowe przy zastosowaniu metody inwestycyjnej i techniki dyskontowania strumieni dochodów	Miesięczna stawka czynszu za 1 m ² powierzchni handlowej w zależności od wielkości wynajmowanej powierzchni Stopa kapitalizacji	3) 2)	3) 2)
13.	Galeria handlowa, Lubin	35 300	38 650	Podejście dochodowe przy zastosowaniu metody inwestycyjnej i techniki dyskontowania strumieni dochodów	Miesięczna stawka czynszu za 1 m ² powierzchni handlowej w zależności od wielkości wynajmowanej powierzchni Stopa kapitalizacji	3) 2)	3) 2)
14.	Pozostałe	116 727	nd.	nd.	nd.	nd.	nd.
	RAZEM	1 461 827					

¹⁾ W skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym za 2014 rok nieruchomości te prezentowano jako nieruchomości inwestycyjne.

²⁾ Stopa kapitalizacji została ustalona na podstawie analizy stóp zwrotu osiąganych w transakcjach dla nieruchomości podobnych oraz biorąc pod uwagę postrzeganie ryzyka przez potencjalnych inwestorów na rynku nieruchomości.

³⁾ Czynsz rynkowy dla nieruchomości został określony na podstawie analizy rynku powierzchni handlowych w obiektach o zbliżonej lokalizacji i charakterystyce do wycenianej nieruchomości, a w szczególności w oparciu o poziom stawek czynszu najmu w umowach podpisanych w wycenianym centrum handlowym.

42. Wyemitowany kapitał podstawowy oraz inne kapitały przypadające właścicielom jednostki dominującej

42.1 Kapitał podstawowy

30 czerwca 2015 roku ZWZ PZU podjęło uchwałę w sprawie podziału (splitu) wszystkich akcji PZU poprzez obniżenie wartości nominalnej każdej akcji PZU z 1 zł do 0,10 zł oraz zwiększenie liczby akcji PZU składających się na kapitał zakładowy z 86 352 300 do 863 523 000. Podział akcji nastąpił poprzez wymianę wszystkich akcji w stosunku 1:10. Podział akcji nie wpłynął na wysokość kapitału zakładowego PZU.

3 listopada 2015 roku Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy, XII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego, zarejestrował odpowiednią zmianę w statucie PZU. Zgodnie z uchwałą Zarządu Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych z 24 listopada 2015 roku dniem podziału był 30 listopada 2015 roku.

Wszystkie akcje zostały w pełni opłacone.

Stan na 31 grudnia 2015 roku

Seria/emisja	Rodzaj akcji	Rodzaj uprzywilejowania	Rodzaj ograniczenia praw do akcji	Liczba akcji	Wartość serii/emisji wg wartości nominalnej (w zł)	Sposób pokrycia kapitału	Data rejestracji	Prawo do dywidendy (od daty)
A	imiennie	brak	brak	40 110	4 011	gotówka	23.01.1997	27.12.1991
A	na okaziciela	brak	brak	604 423 090	60 442 309	gotówka	23.01.1997	27.12.1991
B	na okaziciela	brak	brak	259 059 800	25 905 980	aport	31.03.1999	01.01.1999
Liczba akcji razem				863 523 000				
Kapitał zakładowy razem					86 352 300			

Stan na 31 grudnia 2014 roku

Seria/emisja	Rodzaj akcji	Rodzaj uprzywilejowania	Rodzaj ograniczenia praw do akcji	Liczba akcji	Wartość serii/emisji wg wartości nominalnej (w zł)	Sposób pokrycia kapitału	Data rejestracji	Prawo do dywidendy (od daty)
A	imiennie	brak	brak	4 011	4 011	gotówka	23.01.1997	27.12.1991
A	na okaziciela	brak	brak	60 442 309	60 442 309	gotówka	23.01.1997	27.12.1991
B	na okaziciela	brak	brak	25 905 980	25 905 980	aport	31.03.1999	01.01.1999
Liczba akcji razem				86 352 300				
Kapitał zakładowy razem					86 352 300			

Strukturę akcjonariatu PZU oraz informacje o transakcjach dotyczących znacznych pakietów akcji PZU przedstawiono w punkcie 3.

42.1.1. Podział zysku jednostki dominującej

W odniesieniu do podziału zysku za 2015 rok i za lata poprzednie, podziałowi podlega wyłącznie zysk wykazany w jednostkowym sprawozdaniu finansowym PZU sporządzonym zgodnie z PSR.

42.1.1.1. Podział zysku za 2014 rok

12 maja 2015 roku Zarząd PZU postanowił wystąpić do ZWZ PZU z wnioskiem w sprawie podziału zysku netto PZU za rok zakończony 31 grudnia 2014 roku w kwocie 2 636 733 tys. zł w następujący sposób:

- 2 590 569 tys. zł, tj. 30,00 zł na akcję przeznaczyć na wypłatę dywidendy;

- 36 164 tys. zł przeznaczyć na kapitał zapasowy;
- 10 000 tys. zł przeznaczyć na Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych.

30 czerwca 2015 roku ZWZ PZU podjęło uchwałę w sprawie podziału zysku netto PZU za rok zakończony 31 grudnia 2014 roku zgodną z wnioskiem Zarządu PZU.

Dzień dywidendy został ustalony na 30 września 2015 roku, a dywidendę wypłacono 21 października 2015 roku.

42.1.1.2. Podział zysku za 2015 rok

Do dnia podpisania skonsolidowanego sprawozdania finansowego Zarząd PZU nie podjął uchwały w sprawie propozycji podziału zysku za rok 2015.

42.2 Pozostałe kapitały

Pozostałe kapitały	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Akcje własne	-	(110)
Kapitał zapasowy	9 947 292	9 678 921
Kapitał z aktualizacji wyceny	240 677	248 543
Pozostałe kapitały rezerwowe	22	66
Zyski i straty aktuarialne dotyczące rezerw pracowniczych	(4 404)	(6 179)
Różnice kursowe z przeliczenia	(41 980)	(35 450)
Pozostałe kapitały, razem	10 141 607	9 885 791

42.2.1. Kapitał zapasowy

Kapitał zapasowy	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Sprzedaż akcji powyżej ich wartości nominalnej	538 139	538 139
Podział wyników spółek Grupy PZU	9 319 165	9 070 903
Pozostały	89 988	69 879
Kapitał zapasowy, razem	9 947 292	9 678 921

42.2.2. Kapitał z aktualizacji wyceny

Kapitał z aktualizacji wyceny	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Wycena instrumentów finansowych dostępnych do sprzedaży	129 752	127 260
Reklasyfikacja nieruchomości z rzeczowych aktywów trwałych do inwestycyjnych	110 054	121 283
Inne całkowite dochody jednostek wycenianych metodą praw własności	871	-
Kapitał z aktualizacji wyceny, razem	240 677	248 543

Zmiana kapitału z aktualizacji wyceny z tytułu wyceny instrumentów finansowych dostępnych do sprzedaży	1 stycznia - 31 grudnia 2015	1 stycznia - 31 grudnia 2014
Stan na początek okresu	127 260	118 785
Zmiany	2 492	8 475
- zmiana wartości godziwej	69 434	11 931
- sprzedaż	(66 942)	(3 456)
Stan na koniec okresu	129 752	127 260

42.2.3. Różnice kursowe z przeliczenia

Różnice kursowe z przeliczenia	1 stycznia - 31 grudnia 2015	1 stycznia - 31 grudnia 2014
Stan na początek okresu	(35 450)	(37 737)
Zmiany w okresie	(6 530)	2 287
Lietuvos Draudimas AB	1 168	6 164
AAS Balta	(126)	5 043
PZU Ukraine	(2 283)	(5 519)
PZU Ukraine Life	(2 752)	(4 472)
Pozostałe	(2 537)	1 071
Stan na koniec okresu	(41 980)	(35 450)

43. Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe

Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych	19 278 600	18 410 647
Rezerwa składek	5 642 997	5 133 390
Rezerwa na pokrycie ryzyka niewygasłego	119 183	19 257
Rezerwy na niewypłacone odszkodowania i świadczenia	7 706 360	7 258 764
Rezerwa na skapitalizowaną wartość rent	5 807 892	5 997 595
Rezerwy na premie i rabaty dla ubezpieczonych	2 168	1 641
Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe w ubezpieczeniach na życie	22 001 721	21 756 238
Rezerwa składek	93 816	97 456
Rezerwa ubezpieczeń na życie	16 221 886	16 281 625
Rezerwy na niewypłacone odszkodowania i świadczenia	557 680	511 587
Rezerwy na premie i rabaty dla ubezpieczonych	494	650
Pozostałe rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	383 888	439 364
Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe dla ubezpieczeń na życie, jeżeli ryzyko lokaty ponosi ubezpieczający	4 743 957	4 425 556
Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe, razem	41 280 321	40 166 885

Powyższa tabela zawiera także kwoty rezerw w ubezpieczeniach na życie utworzonych na stary portfel (opisane w punkcie 5.18.2.2), których wysokość wynosi:

Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe na stary portfel	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Rezerwy ubezpieczeń na życie	442 996	471 174
Pozostałe rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	168 536	194 623
- rezerwy na wypadek wystąpienia niskich stóp procentowych	108 846	123 273
- rezerwy na postępowania sporne	59 690	71 350
Rezerwa IBNR i RBNP	1 544	2 298
Rezerwy na stary portfel, razem	613 076	668 095

43.1 Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych

Rezerwy brutto wg klas rachunkowych określonych w dziale II załącznika do ustawy o działalności ubezpieczeniowej	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Następstwa wypadków i choroba (grupa 1 i 2)	408 534	406 557
Komunikacyjne - odpowiedzialność cywilna (grupa 10)	11 769 457	11 620 451
Komunikacyjne pozostałe (grupa 3)	2 021 902	1 865 335
Morskie, lotnicze i transportowe (grupy 4, 5, 6, 7)	99 768	113 307
Od ognia i innych szkód majątkowych (grupy 8 i 9)	1 810 367	1 681 882
Odpowiedzialność cywilna (grupy 11,12,13)	2 225 334	2 252 799
Kredyt i gwarancje (grupy 14,15)	188 681	162 080
Świadczenie pomocy (grupa 18)	184 289	151 905
Ochrona prawna (grupa 17)	5 393	2 782
Pozostałe (grupa 16)	564 875	153 549
Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe, razem	19 278 600	18 410 647

Rezerwy na udziale własnym wg klas rachunkowych określonych w dziale II załącznika do ustawy o działalności ubezpieczeniowej	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Następstwa wypadków i choroba (grupa 1 i 2)	407 917	405 573
Komunikacyjne - odpowiedzialność cywilna (grupa 10)	11 505 928	11 366 417
Komunikacyjne pozostałe (grupa 3)	1 989 171	1 829 788
Morskie, lotnicze i transportowe (grupy 4, 5, 6, 7)	64 873	87 795
Od ognia i innych szkód majątkowych (grupy 8 i 9)	1 523 481	1 501 794
Odpowiedzialność cywilna (grupy 11,12,13)	2 142 140	2 172 237
Kredyt i gwarancje (grupy 14,15)	112 373	94 747
Świadczenie pomocy (grupa 18)	179 650	147 603
Ochrona prawna (grupa 17)	5 392	2 781
Pozostałe (grupa 16)	250 981	48 852
Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe, razem	18 181 906	17 657 587

Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Krótkoterminowe	5 326 890	4 411 180
Długoterminowe	13 951 710	13 999 467
Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe, razem	19 278 600	18 410 647

Jako rezerwy długoterminowe wykazano rezerwy, z których prognozowane przepływy pieniężne nastąpią po upływie więcej niż 12 miesięcy od zakończenia okresu sprawozdawczego, czyli od 31 grudnia 2015 roku.

Zmiana stanu rezerw

Zmiana stanu rezerwy składki w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych	1 stycznia - 31 grudnia 2015			1 stycznia - 31 grudnia 2014		
	brutto	udział reasekurato- rów	udział własny	brutto	udział reasekurato- rów	udział własny
Stan na początek okresu	5 133 390	(302 118)	4 831 272	4 428 845	(209 940)	4 218 905
Wzrost (spadek) rezerw dotyczących polis zawartych w roku bieżącym	5 212 891	(248 995)	4 963 896	4 335 362	(258 368)	4 076 994
Wzrost (spadek) rezerw dotyczących polis zawartych w latach poprzednich	(4 689 324)	207 871	(4 481 453)	(4 157 746)	174 566	(3 983 180)
Różnice kursowe w okresie	(13 960)	4 085	(9 875)	(18 556)	5 948	(12 608)
Zmiana składu grupy	-	-	-	642 510	(19 282)	623 228
Przeniesienia do kategorii przeznaczonych do sprzedaży zgodnie z MSSF 5 ¹⁾	-	-	-	(97 025)	4 958	(92 067)
Stan na koniec okresu	5 642 997	(339 157)	5 303 840	5 133 390	(302 118)	4 831 272

¹⁾ Przeniesienie rezerw PZU Lietuva do zobowiązań przeznaczonych do sprzedaży w związku z transakcją opisaną w punkcie 2.4.1. Zmniejszenie rezerw zostało przeliczone kursem średnim przedstawionym w punkcie 5.3.

Zmiana stanu rezerwy na pokrycie ryzyka niewygasłego (w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych)	1 stycznia - 31 grudnia 2015			1 stycznia - 31 grudnia 2014		
	brutto	udział reasekurato- rów	udział własny	brutto	udział reasekurato- rów	udział własny
Stan na początek okresu	19 257	-	19 257	8 770	(16)	8 754
Wzrost (spadek) rezerw dotyczących polis zawartych w roku bieżącym	115 696	-	115 696	17 077	12	17 089
Wzrost (spadek) rezerw dotyczących polis zawartych w latach poprzednich	(15 378)	-	(15 378)	(5 316)	-	(5 316)
Różnice kursowe w okresie	(392)	-	(392)	(561)	4	(557)
Zmiana składu grupy	-	-	-	12 739	-	12 739
Przeniesienia do kategorii przeznaczonych do sprzedaży zgodnie z MSSF 5 ¹⁾	-	-	-	(13 452)	-	(13 452)
Stan na koniec okresu	119 183	-	119 183	19 257	-	19 257

¹⁾ Przeniesienie rezerw PZU Lietuva do zobowiązań przeznaczonych do sprzedaży w związku z transakcją opisaną w punkcie 2.4.1. Zmniejszenie rezerw zostało przeliczone kursem średnim przedstawionym w punkcie 5.3.

Zmiana stanu rezerw na niewypłacone odszkodowania i świadczenia w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych	1 stycznia - 31 grudnia 2015			1 stycznia - 31 grudnia 2014		
	brutto	udział reasekuratorów	udział własny	brutto	udział reasekuratorów	udział własny
Stan na początek okresu, w tym:	7 258 764	(296 900)	6 961 864	6 041 030	(170 375)	5 870 655
- na szkody zgłoszone	2 704 345	(228 795)	2 475 550	2 072 193	(121 826)	1 950 367
- na szkody nie zgłoszone (IBNR)	2 868 611	(46 259)	2 822 352	2 615 113	(29 989)	2 585 124
- na koszty likwidacji szkód	1 685 808	(21 846)	1 663 962	1 353 724	(18 560)	1 335 164
Wypłacone świadczenia dotyczące szkód zaistniałych w latach poprzednich, w tym:	(2 051 618)	51 404	(2 000 214)	(1 575 921)	54 322	(1 521 599)
- wypłacone odszkodowania	(1 721 861)	46 959	(1 674 902)	(1 313 456)	50 481	(1 262 975)
- koszty likwidacji szkód	(329 757)	4 445	(325 312)	(262 465)	3 841	(258 624)
Wzrost (spadek) rezerw, w tym:	2 506 646	(334 282)	2 172 364	2 450 810	(167 606)	2 283 204
- dotyczących szkód zaistniałych w bieżącym roku	2 631 146	(342 841)	2 288 305	2 041 127	(44 022)	1 997 105
- dotyczących szkód zaistniałych w latach poprzednich	(124 500)	8 559	(115 941)	409 683	(123 584)	286 099
Pozostałe zmiany	-	(2 904)	(2 904)	2	8 789	8 791
Różnice kursowe w okresie	(7 432)	3 569	(3 863)	(10 665)	6 304	(4 361)
Zmiana składu grupy	-	-	-	454 412	(42 844)	411 568
Przeniesienia do kategorii przeznaczonych do sprzedaży zgodnie z MSSF 5 ¹⁾	-	-	-	(100 904)	14 510	(86 394)
Stan na koniec okresu	7 706 360	(579 113)	7 127 247	7 258 764	(296 900)	6 961 864
- na szkody zgłoszone	3 146 098	(527 713)	2 618 385	2 704 345	(228 795)	2 475 550
- na szkody nie zgłoszone (IBNR)	2 825 240	(28 973)	2 796 267	2 868 611	(46 259)	2 822 352
- na koszty likwidacji szkód	1 735 022	(22 427)	1 712 595	1 685 808	(21 846)	1 663 962

¹⁾ Przeniesienie rezerw PZU Lietuva do zobowiązań przeznaczonych do sprzedaży w związku z transakcją opisaną w punkcie 2.4.1. Zmniejszenie rezerw zostało przeliczone kursem średnim przedstawionym w punkcie 5.3.

Zmiana stanu rezerwy na skapitalizowaną wartość rent w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych	1 stycznia - 31 grudnia 2015			1 stycznia - 31 grudnia 2014		
	brutto	udział reasekuratorów	udział własny	brutto	udział reasekuratorów	udział własny
Stan na początek okresu	5 997 595	(154 042)	5 843 553	5 761 332	(146 180)	5 615 152
Wypłacone świadczenia dotyczące szkód zaistniałych w latach poprzednich	(215 114)	5 853	(209 261)	(182 358)	15 853	(166 505)
Wzrost (spadek) rezerw dotyczących szkód zaistniałych w latach poprzednich	(115 827)	(26 158)	(141 985)	76 457	(17 444)	59 013
Zmiany w założeniach wynikające ze zmiany stóp technicznych	(15 044)	85	(14 959)	(17 284)	446	(16 838)
Wzrost rezerw dotyczących szkód zaistniałych w bieżącym roku	166 396	(22)	166 374	278 344	(587)	277 757
Pozostałe zmiany	(10 098)	(4 146)	(14 244)	-	3 916	3 916
Różnice kursowe w okresie	(16)	6	(10)	(8)	40	32
Zmiana składu grupy	-	-	-	81 112	(10 086)	71 026
Stan na koniec okresu	5 807 892	(178 424)	5 629 468	5 997 595	(154 042)	5 843 553

43.2 Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe w ubezpieczeniach na życie

Zmiana stanu rezerwy ubezpieczeń na życie, rezerwy na premie i rabaty oraz pozostałych rezerw techniczno-ubezpieczeniowych - umowy ubezpieczeniowe	1 stycznia - 31 grudnia 2015			1 stycznia - 31 grudnia 2014		
	brutto	udział reasekuratorów	udział własny	brutto	udział reasekuratorów	udział własny
Stan na początek okresu	16 721 639	-	16 721 639	16 526 794	-	16 526 794
Wzrost (spadek) rezerw dotyczący polis zawartych w roku bieżącym	434 269	-	434 269	490 085	-	490 085
Wzrost (spadek) rezerw dotyczący polis zawartych w latach poprzednich	(527 141)	-	(527 141)	(306 608)	-	(306 608)
Zmiany w założeniach wynikające ze zmiany stóp technicznych	498	-	498	45 395	-	45 395
Różnice kursowe	(22 997)	-	(22 997)	(34 027)	-	(34 027)
Stan na koniec okresu	16 606 268	-	16 606 268	16 721 639	-	16 721 639

Zmiana stanu rezerw ubezpieczeń na życie brutto - kontrakty unit-linked	1 stycznia - 31 grudnia 2015			1 stycznia - 31 grudnia 2014		
	brutto	udział reasekuratorów	udział własny	brutto	udział reasekuratorów	udział własny
Stan na początek okresu	4 425 556	-	4 425 556	3 907 221	-	3 907 221
Zwiększenia funduszu z tytułu składek	965 607	-	965 607	1 045 805	-	1 045 805
Pobrane opłaty	(89 502)	-	(89 502)	(90 026)	-	(90 026)
Przychody z lokat funduszu	(3 471)	-	(3 471)	147 597	-	147 597
Zmniejszenia funduszu z tytułu świadczeń, wykupów, itp.	(538 013)	-	(538 013)	(547 991)	-	(547 991)
Pozostałe zmniejszenia	(38 307)	-	(38 307)	(60 274)	-	(60 274)
Pozostałe zwiększenia	22 087	-	22 087	23 224	-	23 224
Stan na koniec okresu	4 743 957	-	4 743 957	4 425 556	-	4 425 556

Zmiana stanu rezerw szkodowych brutto	1 stycznia - 31 grudnia 2015			1 stycznia - 31 grudnia 2014		
	brutto	udział reasekuratorów	udział własny	brutto	udział reasekuratorów	udział własny
RBNP na początek okresu	112 728	-	112 728	138 366	-	138 366
IBNR na początek okresu	398 859	-	398 859	407 385	-	407 385
Razem RBNP i IBNR na początek okresu	511 587	-	511 587	545 751	-	545 751
Wykorzystanie rezerw szkodowych w ciągu roku	(564 032)	-	(564 032)	(523 413)	-	(523 413)
Utworzenie rezerw szkodowych w ciągu roku	610 125	(60)	610 065	489 249	-	489 249
Razem RBNP i IBNR na koniec okresu	557 680	(60)	557 620	511 587	-	511 587
RBNP na koniec okresu	155 146	(60)	155 086	112 728	-	112 728
IBNR na koniec okresu	402 534	-	402 534	398 859	-	398 859

44. Rezerwy na świadczenia pracownicze

W związku z przyjętymi zasadami rachunkowości oraz faktem, iż spółki Grupy PZU nie wydzieliły aktywów programów określonych świadczeń, wartość bilansowa rezerw programów określonych świadczeń równa się wartości bieżącej odpowiadających im zobowiązań.

Założenia aktuarialne wykorzystane przy szacowaniu rezerw na świadczenia pracownicze zaprezentowano w punkcie 6.2.6.

Rezerwy na świadczenia pracownicze	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Rezerwa na urlopy	66 654	71 923
Programy określonych świadczeń	47 442	44 384
- rezerwy na odprawy emerytalne	23 287	20 923
- rezerwy na świadczenia pośmiertne	24 155	23 461
Inne długoterminowe świadczenia pracownicze	3 302	3 763
Rezerwy na świadczenia pracownicze, razem	117 398	120 070

Przychody i koszty netto związane z rezerwami na świadczenia pracownicze	1 stycznia - 31 grudnia 2015	1 stycznia - 31 grudnia 2014
Przychody (koszty) netto ujęte w rachunku zysków i strat	(4 568)	(1 505)
Programy określonych świadczeń	(4 381)	(1 492)
- rezerwy na odprawy emerytalne	(1 889)	(1 896)
- rezerwy na świadczenia pośmiertne	(2 492)	404
Inne długoterminowe świadczenia pracownicze	(187)	(13)
Przychody (koszty) netto ujęte w innych całkowitych dochodach	2 128	(8 438)
Programy określonych świadczeń	2 095	(7 933)
- rezerwy na odprawy emerytalne	931	(3 306)
- rezerwy na świadczenia pośmiertne	1 164	(4 627)
Inne długoterminowe świadczenia pracownicze	33	(505)
Przychody i koszty netto związane z rezerwami na świadczenia pracownicze, razem	(2 440)	(9 943)

44.1 Rezerwy na odprawy emerytalne

Zmiana stanu rezerwy na odprawy emerytalne	1 stycznia - 31 grudnia 2015	1 stycznia - 31 grudnia 2014
Stan na początek okresu	20 923	12 141
Zmiany ujmowane w rachunku zysków i strat	1 889	1 896
- koszt bieżącego zatrudnienia	1 547	1 561
- koszt przeszłego zatrudnienia	51	185
- przychody lub koszty z tytułu odsetek	291	150
Ponowna wycena rezerwy (zmiany rozpoznawane w innych całkowitych dochodach):	(931)	3 306
- zyski i straty aktuarialne powstałe na skutek zmian założeń demograficznych	(23)	(271)
- zyski i straty aktuarialne powstałe na skutek zmian założeń finansowych	(929)	3 577
- pozostałe	21	-
Różnice kursowe	5	56
Świadczenia wypłacone	(681)	(548)
Zmiana składu grupy	2 082	4 072
Stan na koniec okresu	23 287	20 923

Łączne oczekiwane przepływy z tytułu odpraw emerytalnych od dnia bilansowego	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Do 3 miesięcy	827	608
Powyżej 3 miesięcy do 1 roku	1 334	908
Powyżej 1 roku do 5 lat	4 243	3 274
Powyżej 5 lat	75 040	69 207
Razem	81 444	73 997

44.2 Rezerwy na świadczenia pośmiertne

Zmiana stanu rezerwy na świadczenia pośmiertne	1 stycznia - 31 grudnia 2015	1 stycznia - 31 grudnia 2014
Stan na początek okresu	23 461	19 224
Zmiany ujmowane w rachunku zysków i strat	2 492	(404)
- koszt bieżącego zatrudnienia	1 663	2 195
- koszt przeszłego zatrudnienia	468	(2 685)
- przychody lub koszty z tytułu odsetek	361	86
Ponowna wycena rezerwy (zmiany rozpoznawane w innych całkowitych dochodach):	(1 164)	4 627
- zyski i straty aktuarialne powstałe na skutek zmian założeń demograficznych	(235)	227
- zyski i straty aktuarialne powstałe na skutek zmian założeń finansowych	(1 074)	4 400
- pozostałe	145	-
Świadczenia wypłacone	(634)	(81)
Zmiana składu grupy	-	95
Stan na koniec okresu	24 155	23 461

Łączne oczekiwane przepływy z tytułu świadczeń pośmiertnych od dnia bilansowego	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Do 3 miesięcy	320	299
Powyżej 3 miesięcy do 1 roku	1 103	948
Powyżej 1 roku do 5 lat	6 513	6 043
Powyżej 5 lat	83 167	79 873
Razem	91 103	87 163

45. Inne rezerwy

Inne rezerwy	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Krótkoterminowe	94 353	177 400
Długoterminowe	13 756	13 806
Inne rezerwy, razem	108 109	191 206

Grupa Kapitałowa Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń Spółki Akcyjnej
Skonsolidowane sprawozdanie finansowe wg MSSF za rok zakończony 31 grudnia 2015 roku
(w tysiącach złotych)

Zmiana stanu innych rezerw w roku zakończonym 31 grudnia 2015	Stan na początek okresu	Zwiększenie	Wykorzystanie	Rozwiązanie	Połączenia jednostek	Różnice kursowe	Stan na koniec okresu
Rezerwa na koszty z tytułu restrukturyzacji ¹⁾	9 354	3 760	(6 604)	(3 733)	-	-	2 777
Rezerwa na roszczenia sporne i potencjalne zobowiązania	781	56	-	-	3 219	-	4 056
Rezerwa na kary nałożone przez UOKiK ²⁾	119 551	3	(50 384)	(11 290)	-	-	57 880
Rezerwa na koszty zamknięcia projektu Graphtalk ³⁾	22 668	338	(17 392)	-	-	-	5 614
Rezerwa z tytułu zwrotu przez PTE do ZUS nienależnych prowizji	7 234	1 881	(23)	-	-	-	9 092
Pozostałe	31 618	15 409	(16 020)	(9 310)	7 106	(113)	28 690
Inne rezerwy, razem	191 206	21 447	(90 423)	(24 333)	10 325	(113)	108 109

¹⁾ Rezerwy na koszty z tytułu restrukturyzacji wynikały z zagadnień opisanych w punkcie 56.2.

²⁾ Pozycję „Rezerwa na kary nałożone przez UOKiK” wyjaśniono w punktach 53.2 i 53.3.

³⁾ Dodatkowe informacje na temat przedstawiono w punkcie 53.4.

Zmiana stanu innych rezerw w roku zakończonym 31 grudnia 2014	Stan na początek okresu	Zwiększenie	Wykorzystanie	Rozwiązanie	Połączenia jednostek	Różnice kursowe	Stan na koniec okresu
Rezerwa na koszty z tytułu restrukturyzacji	-	17 687	(8 333)	-	-	-	9 354
Rezerwy utworzone na potencjalne zobowiązania z tytułu inwestycji dotyczących CLSIOR	916	-	-	(916)	-	-	-
Rezerwa na roszczenia sporne i potencjalne zobowiązania z tytułu zawartych umów ubezpieczenia	3 075	289	-	(2 583)	-	-	781
Rezerwa na kary nałożone przez UOKiK ¹⁾	119 549	2	-	-	-	-	119 551
Rezerwa na koszty zamknięcia projektu Graphtalk	50 944	509	-	(28 785)	-	-	22 668
Rezerwa z tytułu zwrotu przez PTE do ZUS nienależnych prowizji	7 401	-	(167)	-	-	-	7 234
Pozostałe	11 021	14 878	(4 506)	(2 489)	12 522	192	31 618
Inne rezerwy, razem	192 906	33 365	(13 006)	(34 773)	12 522	192	191 206

¹⁾ Pozycję „Rezerwa na kary nałożone przez UOKiK” wyjaśniono w punktach 53.2 i 53.3.

Rezerwa na koszty zamknięcia projektu GraphTalk

Pozycja „Rezerwa na koszty zamknięcia projektu GraphTalk” obejmuje w całości rezerwę PZU Życie na koszty zamknięcia projektu informatycznego GraphTalk.

Rezerwę utworzono w związku z zakończeniem projektu GraphTalk i brakiem osiągnięcia zakładanych celów i spodziewanych korzyści ekonomicznych. Dodatkowo wartość rezerwy zawiera w sobie szacunek potencjalnego zobowiązania wynikającego ze sporu z CSC Computer Sciences Polska Sp. z o.o. – zagadnienie opisane w punkcie 53.4.

Rezerwa z tytułu zwrotu przez PTE do ZUS nienależnych prowizji

Szczegółowy sposób ustalania i rozliczenia podlegających zwrotowi nienależnie otrzymanych składek jest regulowany przez art. 100a ustawy z 28 sierpnia 1997 roku o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych (Dz. U. z 2013 roku, poz. 989 z późn. zm.), zgodnie z którym w przypadku zwrotu nienależnie otrzymanych składek zwrotowi do ZUS podlega także nominalna wartość opłaty od składek pobieranej przez towarzystwo emerytalne zarządzające funduszem.

PTE PZU od 2008 roku tworzy rezerwę na zwrot opłat pobranych w okresach wcześniejszych od nadpłaconych przez ZUS składek. Kalkulacja dokonywana jest na podstawie przekazanej przez ZUS informacji za lata 1999 – 2015 oraz stawce opłaty od składek pobieranej przez PTE PZU i opłaty, o którą ZUS pomniejszył przekazywane składki.

Z uwagi na fakt, że do dnia podpisania skonsolidowanego sprawozdania finansowego nie otrzymano od ZUS wszystkich wymaganych informacji, nie można określić terminu zwrotu pobranych opłat od składek.

46. Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego

Zmiana stanu rezerwy z tytułu podatku odroczonego w roku zakończonym 31 grudnia 2015 ¹⁾	Stan na początek okresu	Zmiany odnoszone na wynik finansowy	Zmiany odnoszone na inne całkowite dochody	Różnice kursowe	Pozostałe zmiany	Stan na koniec okresu
Instrumenty finansowe	281 546	(51 447)	769	69	1 786	232 723
Należności regresowe	(2 004)	402	-	(2)	(130)	(1 734)
Nieruchomości	36 750	16 359	1 657	5	(3 461)	51 310
Odroczone koszty akwizycji	121 476	83 632	-	-	-	205 108
Zarachowane przychody i koszty reasekuracyjne	(24 004)	39 074	-	-	-	15 070
Rezerwy na świadczenia pracownicze	(20 680)	6 533	403	(18)	(884)	(14 646)
Rezerwa na premie	(43 573)	1 232	-	(30)	(1 537)	(43 908)
Zobowiązania niewypłacone osobom fizycznym (z tytułu umów zlecenia, agencyjne, etc.)	(47 359)	(2 360)	-	-	-	(49 719)
Inne rezerwy i zobowiązania	(104 399)	28 668	-	(50)	(4 143)	(79 924)
Fundusz przewencyjny	18 476	(2 234)	-	-	-	16 242
Rezerwa na wyrównanie szkodowości	113 543	7 019	-	-	-	120 562
Rezerwa na koszty z tytułu restrukturyzacji	(1 777)	1 249	-	-	-	(528)
Straty podatkowe do rozliczenia w latach następnych	(87)	(13 247)	-	(80)	(5 772)	(19 186)
Pozostałe różnice	70 525	8 110	-	(263)	(585)	77 787
Rezerwa z tytułu podatku odroczonego, razem	398 433	122 990	2 829	(369)	(14 726)	509 157

¹⁾ Kwestię kompensowania aktywów i rezerwy z tytułu podatku odroczonego spółek wchodzących w skład PGK opisano w punkcie 37.

Zmiana stanu rezerwy z tytułu podatku odroczonego w roku zakończonym 31 grudnia 2014 ¹⁾	Stan na początek okresu	Zmiany odnoszone na wynik finansowy	Zmiany odnoszone na inne całkowite dochody	Zmiana składu grupy	Różnice kursowe	Stan na koniec okresu
Instrumenty finansowe	246 912	27 175	1 743	5 716	-	281 546
Należności regresowe	(2 399)	395	-	-	-	(2 004)
Nieruchomości	13 271	20 807	3 166	(493)	(1)	36 750
Odroczone koszty akwizycji	110 706	10 770	-	-	-	121 476
Zarachowane przychody i koszty reasekuracyjne	(20 032)	(3 972)	-	-	-	(24 004)
Rezerwy na świadczenia pracownicze	(21 499)	2 889	(1 526)	(544)	-	(20 680)
Rezerwa na premie	(41 199)	(2 123)	-	(251)	-	(43 573)
Zobowiązania niewypłacone osobom fizycznym (z tytułu umów zlecenia, agencyjne, etc.)	(52 389)	5 038	-	(8)	-	(47 359)
Inne rezerwy i zobowiązania	(108 108)	3 709	-	-	-	(104 399)
Fundusz prewencyjny	31 397	(12 921)	-	-	-	18 476
Rezerwa na wyrównanie szkodowości	112 116	1 427	-	-	-	113 543
Rezerwa na koszty z tytułu restrukturyzacji	-	(1 777)	-	-	-	(1 777)
Pozostałe różnice	(13 377)	4 835	-	78 204	776	70 438
Rezerwa z tytułu podatku odroczonego, razem	255 399	56 252	3 383	82 624	775	398 433

¹⁾ Kwestię kompensowania aktywów i rezerwy z tytułu podatku odroczonego spółek wchodzących w skład PGK opisano w punkcie 37.

47. Zobowiązania finansowe

Zobowiązania finansowe	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej	1 989 847	2 069 976
Instrumenty pochodne przeznaczone do obrotu	940 484	625 844
Kontrakty inwestycyjne na rachunek i ryzyko klienta (unit-linked)	392 914	587 267
Zobowiązania wobec uczestników konsolidowanych funduszy inwestycyjnych	656 449	856 865
Zobowiązania finansowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	42 497 976	7 333 268
Zobowiązania wobec banków	600 298	219 452
Depozyty bieżące	11 012	-
Depozyty jednodniowe	30 701	-
Depozyty terminowe	197 826	-
Emisja bankowych papierów wartościowych (Alior Bank)	32 666	-
Kredyty otrzymane	124 780	219 452
Pozostałe zobowiązania	203 313	-
Zobowiązania wobec klientów	33 655 744	-
Depozyty bieżące	12 475 022	-
Depozyty terminowe	18 529 163	-
Emisja bankowych papierów wartościowych (Alior Bank)	2 259 230	-
Pozostałe zobowiązania	392 329	-
Zobowiązania z tytułu emisji własnych dłużnych papierów wartościowych (PZU)	3 536 546	2 127 527
Zobowiązania podporządkowane (Alior Bank)	758 560	-
Zobowiązania z tytułu transakcji z przyrzeczeniem odkupu	3 794 306	4 411 497
Zobowiązania z tytułu pożyczek	-	53 952
Kontrakty inwestycyjne o gwarantowanych i ustalonych warunkach	152 522	520 840
Zobowiązania finansowe, razem	44 487 823	9 403 244

Zobowiązania finansowe wg wymagalności	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Do 3 miesięcy	29 662 084	5 362 578
Powyżej 3 miesięcy do 1 roku	6 118 782	43 925
Powyżej 1 roku do 5 lat	6 932 114	2 261 463
Powyżej 5 lat	288 923	1 327
Bez określonego terminu wymagalności	1 485 920	1 733 951
Zobowiązania finansowe wg wymagalności, razem	44 487 823	9 403 244

Grupa Kapitałowa Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń Spółki Akcyjnej
Skonsolidowane sprawozdanie finansowe wg MSSF za rok zakończony 31 grudnia 2015 roku
(w tysiącach złotych)

Zobowiązania finansowe wg walut na 31 grudnia 2015 roku	PLN	EUR	USD	GBP	Pozostałe	Razem
Zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej	1 557 985	33 815	83 697	-	314 350	1 989 847
Instrumenty pochodne przeznaczone do obrotu	508 622	33 815	83 697	-	314 350	940 484
Kontrakty inwestycyjne na rachunek i ryzyko klienta (unit-linked)	392 914	-	-	-	-	392 914
Zobowiązania wobec uczestników konsolidowanych funduszy inwestycyjnych	656 449	-	-	-	-	656 449
Zobowiązania finansowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	34 598 683	5 938 243	1 456 948	289 559	214 543	42 497 976
Zobowiązania wobec banków	362 965	35 927	190 991	10 415	-	600 298
Zobowiązania wobec klientów	29 573 148	2 322 952	1 265 957	279 144	214 543	33 655 744
Zobowiązania z tytułu emisji własnych dłużnych papierów wartościowych (PZU)	-	3 536 546	-	-	-	3 536 546
Zobowiązania podporządkowane (Alior Bank)	715 742	42 818	-	-	-	758 560
Zobowiązania z tytułu transakcji z przyrzeczeniem odkupu	3 794 306	-	-	-	-	3 794 306
Kontrakty inwestycyjne o gwarantowanych i ustalonych warunkach - wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	152 522	-	-	-	-	152 522
Zobowiązania finansowe wg walut, razem	36 156 668	5 972 058	1 540 645	289 559	528 893	44 487 823

Zobowiązania finansowe wg walut na 31 grudnia 2014 roku	PLN	EUR	USD	Pozostałe	Razem
Zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej	1 802 654	49 522	66 536	151 264	2 069 976
Instrumenty pochodne przeznaczone do obrotu	358 522	49 522	66 536	151 264	625 844
Kontrakty inwestycyjne na rachunek i ryzyko klienta (unit-linked)	587 267	-	-	-	587 267
Zobowiązania wobec uczestników konsolidowanych funduszy inwestycyjnych	856 865	-	-	-	856 865
Zobowiązania finansowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	5 058 905	2 185 056	89 307	-	7 333 268
Zobowiązania wobec banków	72 616	57 529	89 307	-	219 452
Zobowiązania z tytułu emisji własnych dłużnych papierów wartościowych (PZU)	-	2 127 527	-	-	2 127 527
Zobowiązania z tytułu transakcji z przyrzeczeniem odkupu	4 411 497	-	-	-	4 411 497
Zobowiązania z tytułu pożyczek	53 952	-	-	-	53 952
Kontrakty inwestycyjne o gwarantowanych i ustalonych warunkach - wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	520 840	-	-	-	520 840
Zobowiązania finansowe wg walut, razem	6 861 559	2 234 578	155 843	151 264	9 403 244

47.1 Zobowiązania podporządkowane

Całość salda zobowiązań podporządkowanych dotyczy zobowiązań zaciągniętych przez Alior Bank.

	Wartość nominalna	Oprocentowanie	Data emisji / otrzymania pożyczki	Data wykupu / spłaty pożyczki
Zobowiązania zaliczane do funduszy własnych				
Pożyczka podporządkowana (w tys. euro)	10 000	EURIBOR 3M	12 października 2011	12 października 2019
Obligacje serii F (w tys. zł)	321 700	WIBOR 6M	26 września 2014	26 września 2024
Obligacje serii G (w tys. zł)	192 950	WIBOR 6M	31 marca 2015	31 marca 2021
Obligacje serii I oraz I1 (w tys. zł)	183 350	WIBOR 6M	4 grudnia 2015	6 grudnia 2021
Obligacje Meritum Bank (w tys. zł)	67 200	WIBOR 6M	29 kwietnia 2013	29 kwietnia 2021
Obligacje Meritum Bank (w tys. zł)	80 000	WIBOR 6M	21 października 2014	21 października 2022

Zobowiązania podporządkowane, wartość bilansowa	31 grudnia 2015
Zobowiązania zaliczane do funduszy własnych	758 560
Pożyczka podporządkowana	42 818
Obligacje serii F	224 633
Obligacje serii G	195 555
Obligacje serii I	114 145
Obligacje serii I1	33 482
Obligacje Meritum Bank	147 927
Zobowiązania podporządkowane	758 560

Niższa wartość bilansowa zobowiązań podporządkowanych w stosunku do zaprezentowanej powyżej wartości nominalnej wynika z faktu, iż część wyemitowanych przez Alior Bank obligacji została objęta przez konsolidowane fundusze inwestycyjne.

47.2 Zobowiązania z tytułu emisji własnych dłużnych papierów wartościowych

3 lipca 2014 roku i 16 października 2015 roku PZU (poprzez spółkę zależną PZU Finance AB (publ.)) wyemitował euroobligacje, których wykup nastąpi 3 lipca 2019 roku. Obligacje wprowadzono do obrotu na rynku regulowanym Irlandzkiej Giełdy Papierów Wartościowych na podstawie prospektu emisyjnego zatwierdzonego przez Centralny Bank Irlandii oraz na rynku Catalyst. Obie emisje obligacji zostały zasymilowane (ang. *tap issue*) i tworzą jedną serię o identycznych parametrach w zakresie wysokości kuponu, okresów odsetkowych oraz terminu wykupu.

Parametry wyemitowanych obligacji:

Data emisji	16 października 2015	3 lipca 2014
Wartość emisji (w tys. euro)	350 000	500 000
Cena emisyjna jednej obligacji (w euro)	99 218	99 407
Oprocentowanie nominalne	1,375%	1,375%
Częstotliwość płatności kuponu	1 rok	1 rok
Rentowność obligacji w momencie emisji	1,593%	1,499%

Obligacje zaklasyfikowano jako wyceniane wg zamortyzowanego kosztu.

Niezdyskontowane przepływy pieniężne wynikające ze zobowiązań z tytułu emisji własnych dłużnych papierów wartościowych	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Do 1 roku	48 705	29 303
Powyżej 1 roku do 5 lat	3 688 273	2 248 363
Razem	3 736 978	2 277 666

Zobowiązania PZU Finance AB (publ.) wynikające z obligacji zostały zabezpieczone gwarancją udzieloną przez PZU, która obejmuje całość zobowiązań emitenta wynikających z emisji (w tym zobowiązanie do zapłaty wartości nominalnej obligacji oraz odsetek od obligacji) udzieloną na rzecz wszystkich obligatariuszy. Maksymalna wartość gwarancji nie została określona. Gwarancja wygasa wraz z wygaśnięciem roszczeń obligatariuszy wobec PZU Finance AB (publ.).

Emisje euroobligacji stanowiły realizację strategii inwestycyjnej Grupy PZU w zakresie zarządzania dopasowaniem aktywów i pasywów w walucie euro. Po zakupie spółek w krajach bałtyckich istotna wartość aktywów Grupy PZU jest uzależniona od kursu euro, dlatego podjęto decyzję o emisji w tej walucie.

47.3 Kontrakty inwestycyjne

Łączne oczekiwane przepływy z tytułu kontraktów inwestycyjnych	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Do 1 roku	504 864	989 481
Powyżej 1 roku do 5 lat	44 562	124 908
Razem	549 426	1 114 389

Aktywa finansowe związane z kontraktami inwestycyjnymi:

- o gwarantowanych i ustalonych warunkach to lokaty bankowe wykazywane w pozycji „Pożyczki – lokaty terminowe w instytucjach kredytowych” przedstawione w punkcie 35.4 lub obligacje skarbowe kwalifikowane przede wszystkim do portfela utrzymywanych do terminu wymagalności.
- na rachunek i ryzyko klienta (*unit-linked*) to głównie jednostki uczestnictwa funduszy inwestycyjnych, ujmowane w pozycji „Instrumenty finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy – przeznaczone do obrotu – instrumenty kapitałowe – nienotowane na rynku regulowanym”, instrumenty pochodne, ujmowane w pozycji „Instrumenty finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy – przeznaczone do obrotu – instrumenty pochodne” (przedstawione w punkcie 35.3), a także lokaty bankowe.

47.4 Zobowiązania z tytułu transakcji z przyrzeczeniem odkupu

Zabezpieczenie zawartych transakcji stanowiły instrumenty finansowe opisane w punkcie 51.1.

Poniżej przedstawiono podstawową charakterystykę transakcji z przyrzeczeniem odkupu na 31 grudnia 2015 roku.

Data zapadalności transakcji	Wartość bilansowa	Waluta transakcji	Wartość bilansowa aktywów stanowiących zabezpieczenie	Instrument finansowy stanowiący zabezpieczenie	Ilość
do 1 miesiąca	3 794 306	PLN	3 808 541	Obligacje Skarbu Państwa	3 687 380
Razem	3 794 306		3 808 541		3 687 380

48. Inne zobowiązania

Inne zobowiązania	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Koszty do zapłacenia	1 008 246	743 655
Zarachowane koszty prowizji agencyjnej	272 153	250 867
Zarachowane koszty wynagrodzeń	114 245	131 759
Zarachowane koszty reasekuracji	412 227	214 268
Zarachowane nagrody dla pracowników	86 283	94 558
Pozostałe	123 338	52 203
Przychody pobierane z góry	116 682	33 374
Pozostałe zobowiązania	2 553 083	3 042 482
Zobowiązania z tytułu ubezpieczeń bezpośrednich	696 166	686 714
Zobowiązania z tytułu reasekuracji	96 718	94 384
Zobowiązania wobec budżetu inne niż z tytułu podatku dochodowego	34 576	30 001
Rozrachunki publiczno-prawne	51 538	25 701
Zobowiązania wobec pracowników	9 110	13 106
Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny	11 247	11 794
Zobowiązania z tytułu transakcji na instrumentach finansowych	572 240	444 089
Zobowiązania z tytułu zakupu trzeciej transzy akcji Alior Banku	341 709	-
Zobowiązania wobec akcjonariuszy PZU z tytułu dywidend	2 982	1 471 120
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług	122 078	89 787
Oszacowane zobowiązania pozaubezpieczeniowe	175 786	133 359
Zobowiązania wobec banków z tytułu dokumentów płatniczych rozliczanych przez Krajową Izbę Rozliczeniową	183 574	-
Rezerwa na odstąpienia	94 045	-
Zobowiązania Alior Banku z tytułu ubezpieczeń produktów bankowych oferowanych klientom banku	66 941	-
Zobowiązania z tytułu likwidacji bezpośredniej	11 113	-
Pozostałe	83 260	42 427
Inne zobowiązania, razem	3 678 011	3 819 511

Na 31 grudnia 2015 roku i na 31 grudnia 2014 roku wartość godziwa innych zobowiązań nie odbiegała istotnie od ich wartości bilansowej, ze względu na fakt, że ponad 98% to zobowiązania krótkoterminowe.

Inne zobowiązania wg wymagalności	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Do 1 roku	3 627 723	3 783 663
Powyżej 1 roku do 5 lat	41 571	33 025
Powyżej 5 lat	8 717	2 823
Inne zobowiązania wg wymagalności, razem	3 678 011	3 819 511

48.1 Zobowiązania z tytułu ubezpieczeń bezpośrednich

Zobowiązania z tytułu ubezpieczeń bezpośrednich	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Zobowiązania wobec ubezpieczających	390 038	408 721
Zobowiązania wobec pośredników ubezpieczeniowych	177 507	172 492
Inne zobowiązania z tytułu ubezpieczeń	128 621	105 501
Zobowiązania z tytułu ubezpieczeń bezpośrednich, razem	696 166	686 714

48.2 Zobowiązania z tytułu leasingu operacyjnego

Zobowiązania z tytułu leasingu operacyjnego w większości wynikają z umów najmu powierzchni usługowo – biurowych. Grupa PZU prowadzi politykę zawierania umów na czas określony 3 lub 5 lat z możliwością przedłużenia.

Zobowiązania z tytułu minimalnych opłat leasingu operacyjnego	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Do 1 roku	115 739	27 795
Powyżej 1 roku do 5 lat	261 708	57 573
Powyżej 5 lat	25 431	7 856
Zobowiązania z tytułu minimalnych opłat leasingu operacyjnego, razem	402 878	93 224

Opłaty z tytułu leasingu operacyjnego wykazane w rachunku zysków i strat danego okresu	1 stycznia - 31 grudnia 2015	1 stycznia - 31 grudnia 2014
Minimalne opłaty z tytułu leasingu operacyjnego	61 198	98 827
Opłaty subleasingowe	50	(10)
Razem	61 248	98 817

49. Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego

Na 31 grudnia 2015 roku i na 31 grudnia 2014 roku całość zobowiązań z tytułu bieżącego podatku dochodowego stanowiły zobowiązania krótkoterminowe.

50. Informacja dodatkowa do pozostałych wpływów i wydatków operacyjnych

Pozostałe wpływy operacyjne	1 stycznia - 31 grudnia 2015	1 stycznia - 31 grudnia 2014
Rachunki przejściowe obejmujące nierozliczone wpłaty uczestników funduszy w ramach programów PPE, IKE oraz IP	712	-
Wpływy z podstawowej działalności spółek nieubezpieczeniowych	672 954	524 014
Zwroty podatków (m. in. CIT, VAT)	192 218	106 621
Wpływy z tytułu likwidacji części dodatkowej Funduszu Gwarancyjnego OFE PZU	-	132 267
Pozostałe	515 650 ¹⁾	261 169
Razem	1 381 534	1 024 071

¹⁾ W tym 109 478 tys. zł zwrotu należności od Metro Projekt sp. z o.o. Dodatkowe informacje o tej sprawie przedstawiono w punkcie 53.6

Pozostałe wydatki operacyjne	1 stycznia - 31 grudnia 2015	1 stycznia - 31 grudnia 2014
Rachunki przejściowe obejmujące nierozliczone wpłaty uczestników funduszy w ramach programów PPE, IKE oraz IP	-	2 522
Zwroty składek brutto	485 351	438 798
Wydatki z podstawowej działalności spółek nieubezpieczeniowych	681 197	607 718
Przekazane darowizny	118	31 446
Podatki	224 222	283 339
Pozostałe	613 594	521 938
Razem	2 004 482	1 885 761

51. Aktywa stanowiące zabezpieczenie należności, zobowiązań oraz zobowiązań warunkowych

51.1 Aktywa finansowe stanowiące zabezpieczenie zobowiązań

Na 31 grudnia 2015 roku w spółkach Grupy PZU obligacje Skarbu Państwa o wartości bilansowej 3 808 541 tys. zł (na 31 grudnia 2014 roku: 4 413 363 tys. zł) stanowiły zabezpieczenie zawartych transakcji warunkowego odkupu opisanych w punkcie 47.4.

51.2 Aktywa finansowe stanowiące zabezpieczenie pożyczek udzielonych

Na 31 grudnia 2015 roku i na 31 grudnia 2014 roku PZU i PZU Życie były stronami transakcji z przyrzeczeniem odsprzedaży, a także udzielały pożyczek zabezpieczonych aktywami finansowymi.

Informacje na temat kwot dotyczących tych transakcji znajdują się w punkcie 35.4.

51.3 Rzeczowe aktywa trwałe

Na 31 grudnia 2015 roku na aktywach przeznaczonych do sprzedaży ustanowione były zabezpieczenia w formie hipoteki do łącznej kwoty 51 209 tys. zł (na 31 grudnia 2014 roku: 51 209 tys. zł).

52. Aktywa i zobowiązania warunkowe

Aktywa i zobowiązania warunkowe	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Aktywa warunkowe, w tym:	33 126	20 976
- otrzymane gwarancje i poręczenia	33 126	20 976
Zobowiązania warunkowe	10 081 994	265 709
- z tytułu limitów odnawialnych w rachunkach ROR oraz kart kredytowych	7 371 753	-
- udzielone poręczenia i gwarancje	1 576 178	7 133
- roszczenia ubezpieczeniowe sporne	389 854 ¹⁾	185 109
- inne roszczenia sporne	211 282 ²⁾	36 264
- pozostałe, w tym:	532 927	37 203
- nieudzielone transze pożyczek	472 988	-
- potencjalne zobowiązania wynikające z umów kredytowych zawartych przez Grupę Armatura	31 478	34 115

¹⁾ Wzrost wartości roszczeń ubezpieczeniowych spornych wynika ze wzrostu ich liczby, przede wszystkim w PZU.

²⁾ W tym 169 328 tys. zł roszczeń dotyczących sprawy pozwu o odszkodowanie z tytułu pozbawienia prawa do dywidendy, o której mowa w punkcie 53.1.

52.1 Udzielenie przez PZU lub jednostki zależne poręczeń kredytu lub pożyczki lub udzielenie gwarancji

Udzielenie przez PZU gwarancji dla PZU Finance AB (publ.) w związku z emisją obligacji PZU Finance AB (publ.) przedstawiono w punkcie 47.2.

52.2 Potencjalne sprawy sądowe z tytułu portfela ubezpieczeń na życie rodzinnych kontynuowanych

W 1998 roku przed Sądem Najwyższym zakończył się proces sądowy dotyczący waloryzacji sumy ubezpieczenia w kontynuowanym ubezpieczeniu rodzinnym, w wyniku którego PZU Życie musiał wypłacić świadczenie wyższe niż wynikało to z umowy ubezpieczenia. Ponadto, w odosobnionych przypadkach sądy okręgowe wydają podobne wyroki.

PZU Życie uważa, iż ubezpieczeni w ramach ubezpieczeń rodzinnych indywidualnie kontynuowanych mieli i mają możliwość podnoszenia sumy ubezpieczenia i w związku z powyższym ich roszczenia co do waloryzacji świadczeń w przypadku, gdy nie podwyższyli sumy ubezpieczenia, są bezpodstawne. Jeżeli w podobnych przypadkach byłaby możliwość przyznawania przez sądy waloryzacji świadczeń ponad sumę ubezpieczenia, miałyby to potencjalnie bardzo groźne skutki dla całego systemu ubezpieczeniowego w Polsce. Gdyby w przyszłości do PZU Życie wpływały roszczenia czy też wytaczane byłyby przez ubezpieczonych sprawy sądowe z tytułu ubezpieczeń rodzinnych kontynuowanych, PZU Życie będzie zdecydowanie występował przeciwko waloryzacji świadczeń ponad sumę ubezpieczenia określoną w polisie.

W związku z tym Zarząd PZU Życie uważa, że nie ma przesłanek uzasadniających ujęcie w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym rezerw na potencjalne roszczenia z tytułu portfela ubezpieczeń na życie rodzinnych kontynuowanych.

53. Sprawy sporne

Podmioty z Grupy PZU biorą udział w licznych sporach sądowych, arbitrażowych oraz postępowaniach administracyjnych. Do typowych sporów sądowych, w których biorą udział spółki z Grupy PZU należą spory związane z zawartymi umowami ubezpieczeniowymi, spory dotyczące stosunku pracy oraz spory dotyczące zobowiązań umownych. Do typowych postępowań administracyjnych, w których biorą udział spółki z Grupy PZU należą postępowania związane z posiadaniem nieruchomości. Powyższe postępowania i spory mają charakter typowy i powtarzalny, zazwyczaj żadne z nich z osobna nie ma istotnego znaczenia dla Grupy PZU.

Większość sporów z udziałem spółek z Grupy PZU dotyczy dwóch spółek: PZU i PZU Życie. Dodatkowo PZU i PZU Życie są stroną w postępowaniach przed Prezesem UOKiK.

PZU i PZU Życie uwzględniają roszczenia sporne w procesie tworzenia rezerw techniczno-ubezpieczeniowych na szkody znane biorąc pod uwagę prawdopodobieństwo niekorzystnego rozstrzygnięcia sporu oraz szacując wartość prawdopodobnego rozstrzygnięcia. W przypadku roszczeń spornych dotyczących waloryzacji rent w PZU Życie roszczenia ujmowane są w pozostałych rezerwach techniczno-ubezpieczeniowych w kwocie rocznej wartości rent ponad odpowiadającą kwotę rezerwy ustalonej w ramach rezerw matematycznych na życie.

W 2015 roku i do dnia podpisania skonsolidowanego sprawozdania finansowego w spółkach z Grupy PZU nie wystąpiły postępowania toczące się przed sądem, organem właściwym dla postępowania arbitrażowego lub organem administracji publicznej dotyczące zobowiązań albo wierzytelności PZU lub jednostki od niego bezpośrednio lub pośrednio zależnej, których jednostkowa wartość stanowiłaby co najmniej 10% kapitałów własnych PZU.

Na 31 grudnia 2015 roku wartość przedmiotu sporu wszystkich 121 918 spraw (na 31 grudnia 2014 roku: 60 534) toczących się przed sądami, organami właściwymi dla postępowań arbitrażowych lub organami administracji publicznej prowadzonych w podmiotach z Grupy PZU wynosiła łącznie 4 898 275 tys. zł (na 31 grudnia 2014 roku: 3 056 350 tys. zł). W kwocie tej 3 131 109 tys. zł (na 31 grudnia 2014 roku: 2 509 850 tys. zł) dotyczy zobowiązań, a 1 767 166 tys. zł (na 31 grudnia 2014 roku: 546 500 tys. zł) wierzytelności spółek z Grupy PZU, co stanowiło odpowiednio 25,29% i 14,28% (na 31 grudnia 2014 roku odpowiednio: 20,36% i 4,43%) kapitałów własnych PZU wg PSR.

Szacując kwoty rezerw na poszczególne sprawy uwzględnia się wszystkie informacje dostępne na datę podpisania skonsolidowanego sprawozdania finansowego, jednak jej wartość może ulec zmianie w przyszłości.

53.1 Uchwały ZWZ PZU w sprawie podziału zysku PZU za rok obrotowy 2006

Pozwem z 30 lipca 2007 roku wszczęto postępowanie z powództwa Manchester Securities Corporation („MSC”) z siedzibą w Nowym Jorku przeciwko PZU o uchylenie uchwały nr 8/2007 ZWZ PZU z 30 czerwca 2007 roku w sprawie podziału zysku PZU za rok obrotowy 2006, jako sprzecznej z dobrymi obyczajami i mającej na celu pokrzywdzenie powoda – akcjonariusza PZU.

Zaskarżona uchwała ZWZ PZU podzieliła zysk netto za rok 2006 w kwocie 3 280 883 tys. zł w następujący sposób:

- na kapitał zapasowy przekazano kwotę 3 260 883 tys. zł;
- na Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych przekazano kwotę 20 000 tys. zł.

Wyrokiem z 22 stycznia 2010 roku Sąd Okręgowy w Warszawie w całości uchylił ww. uchwałę ZWZ PZU. PZU wykorzystał wszystkie możliwe instancje odwoławcze, w tym skargę kasacyjną do Sądu Najwyższego, który 27 marca 2013 roku oddalił tę skargę kasacyjną. Wyrok ten jest prawomocny i nie podlega dalszemu zaskarżeniu.

W ocenie PZU uchylenie ww. uchwały ZWZ PZU nie powoduje po stronie akcjonariuszy powstania roszczenia o wypłatę dywidendy przez PZU.

W związku z uprawomocnieniem się wyroku uchylającego uchwałę nr 8/2007, 30 maja 2012 roku ZWZ PZU podjęło uchwałę o podziale zysku za rok obrotowy 2006 w sposób odpowiadający podziałowi zysku dokonанemu uchyloną uchwałą nr 8/2007. Sprzeciw do uchwały z 30 maja 2012 roku zgłosił MSC i został on zaprotokołowany.

20 sierpnia 2012 roku doręczono PZU odpis pozwu wniesionego przez MSC do Sądu Okręgowego w Warszawie, w którym wymieniona spółka domaga się uchylenia uchwały ZWZ PZU z 30 maja 2012 roku o podziale zysku za rok obrotowy 2006, a wartość przedmiotu sporu została określona przez powoda na 5 054 tys. zł. PZU złożył odpowiedź na pozew domagając się oddalenia powództwa w całości.

17 grudnia 2013 roku Sąd Okręgowy wydał wyrok, którym uwzględnił powództwo w całości i zasądził od PZU na rzecz MSC koszty procesu. 4 marca 2014 roku PZU złożył apelację od ww. wyroku, zaskarżając go w całości. 11 lutego 2015 roku Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem zmienił w całości wyrok Sądu Okręgowego z 17 grudnia 2013 roku, oddalił powództwo MSC i obciążył MSC kosztami procesu. Wyrok Sądu Apelacyjnego jest prawomocny. MSC zaskarżył w całości wyrok Sądu Apelacyjnego skargą kasacyjną z 9 czerwca 2015 roku. PZU złożył odpowiedź na skargę kasacyjną i wniósł o odmówienie przyjęcia skargi do rozpoznania przez Sąd Najwyższy, ewentualnie o jej oddalenie.

W międzyczasie 16 grudnia 2014 roku MSC wezwał pismem PZU do zapłaty 264 865 tys. zł z tytułu odszkodowania w związku z uchyleniem uchwały nr 8/2007 ZWZ PZU z 30 czerwca 2007 roku w sprawie podziału zysku PZU za rok obrotowy 2006. PZU odmówił spełnienia świadczenia.

23 września 2015 roku PZU doręczono odpis pozwu wraz z załącznikami, w sprawie wszczętej przez MSC przeciwko PZU o zapłatę 169 328 tys. zł wraz z odsetkami ustawowymi od 2 stycznia 2015 roku do dnia zapłaty. Powództwo obejmuje żądanie zapłaty odszkodowania z tytułu pozbawienia MSC oraz J.P. Morgan (MSC nabył roszczenie od J.P. Morgan), jako mniejszościowych akcjonariuszy PZU, udziału w zysku za rok obrotowy 2006, w związku z podjęciem 30 czerwca 2007 roku przez ZWZ PZU uchwały nr 8/2007. Sprawa jest prowadzona przed Sądem Okręgowym w Warszawie XX Wydział Gospodarczy. 18 grudnia 2015 roku PZU złożył odpowiedź na pozew wnosząc o oddalenie powództwa w całości.

Zdaniem Zarządu PZU roszczenia MSC są bezzasadne. W konsekwencji, na 31 grudnia 2015 roku nie dokonano zmian w prezentacji kapitałów PZU, mogących potencjalnie wynikać z uchylenia uchwały ZWZ PZU o podziale zysku za rok obrotowy 2006, w tym pozycji „Kapitał zapasowy” i „Zysk (strata) z lat ubiegłych”, nie korygowano środków Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych.

53.1.1. Inne wezwania do zapłaty dotyczące podziału zysku PZU za rok obrotowy 2006

W pismach z 17 grudnia 2014 roku Wspólna Reprezentacja SA wezwała PZU do zapłaty kwoty 56 281 tys. zł oraz kwoty 618 tys. zł tytułem roszczeń odszkodowawczych nabytych od akcjonariuszy wynikających z pozbawienia prawa do udziału w zysku PZU. PZU odmówił spełnienia świadczenia.

Poza wyżej wymienionymi pismami akcjonariusze lub byli akcjonariusze przesłali do PZU wezwania do zapłaty oparte o okoliczności faktyczne jak przedstawione powyżej. Niektórzy z wzywających nie wskazują konkretnych kwot, lecz liczbę akcji bądź ograniczają się tylko do żądania zapłaty. PZU udzielał odpowiedzi na piśmie stwierdzając, że roszczenia nie istnieją i nie zostaną uwzględnione.

53.1.2. Inne postępowania sądowe dotyczące podziału zysku PZU za rok obrotowy 2006

19 stycznia 2015 roku Sąd Rejonowy dla miasta stołecznego Warszawy doręczył odpis wniosku wraz z załącznikami w sprawie wszczętej przez spółkę Wspólna Reprezentacja SA o zawezwanie do próby ugodowej na kwotę 56 281 tys. zł. Na rozprawie 19 lutego 2015 roku PZU odmówił zawarcia ugody.

2 lutego 2015 roku Sąd Rejonowy dla miasta stołecznego Warszawy doręczył odpis wniosku MSC o zawezwanie do próby ugodowej na kwotę 264 865 tys. zł. Roszczenie objęte wnioskiem jest tożsame z żądaniem z wezwania MSC z 16 grudnia 2014 roku. Na rozprawie 24 lutego 2015 roku PZU odmówił zawarcia ugody.

Do PZU wpływały odpisy innych wniosków o zawezwania do prób ugodowych z żądaniami zawarcia ugód poprzez zapłatę kwoty z tytułu udziału w zysku za rok obrotowy 2006. Postępowania zostały już zakończone. PZU odmawiał zawarcia ugód stwierdzając, że roszczenia nie istnieją i nie zostaną uwzględnione.

Przeciwko PZU wszczęto 7 procesów o zapłatę tytułem dywidendy lub odszkodowania. PZU składa odpowiedzi na takie pozwy konsekwentnie żądając ich oddalenia w całości. W czterech procesach Sąd Rejonowy dla Warszawy Śródmieścia oddalił powództwa w całości (wyroki są prawomocne). W jednej sprawie Sąd Rejonowy umorzył postępowanie na skutek cofnięcia pozwu (postanowienie jest prawomocne).

53.2 Postępowania UOKiK wobec PZU

53.2.1. Kara nałożona w 2009 roku dotycząca wzorców umownych

Decyzją z 30 grudnia 2009 roku Prezes UOKiK nałożył na PZU karę pieniężną w wysokości 14 792 tys. zł za stosowanie przez PZU praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów polegających na:

- zamieszczaniu we wskazanych wzorcach umownych postanowień umownych wpisanych do Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone;
- bezprawnym zamieszczaniu we wskazanych wzorcach umownych postanowień umownych naruszających art. 813 § 1 Kodeksu cywilnego, poprzez wprowadzenie nieobjętej dyspozycją tego przepisu przesłanki niewykorzystanej sumy ubezpieczenia jako warunkującej wysokość zwracanej konsumentowi przez zakład ubezpieczeń składki z tytułu niewykorzystanego okresu ochrony ubezpieczeniowej.

PZU nie zgadzał się zarówno z treścią, jak i z uzasadnieniem decyzji UOKiK. Po kilkuletnich postępowaniach, 6 listopada 2013 roku Sąd Apelacyjny w Warszawie zmienił wyrok Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów („SOKiK”) z 18 stycznia 2013 roku poprzez: uchylenie decyzji Prezesa UOKiK z 30 grudnia 2009 roku w części, oddalenie odwołania PZU z 18 stycznia 2010 roku (w zakresie dotyczącym postanowień umownych naruszających art. 813 § 1 Kodeksu cywilnego), zmniejszenie kary pieniężnej do kwoty 1 644 tys. zł. Wyrok z 6 listopada 2013 roku jest prawomocny i został zrealizowany poprzez zapłacenie przez PZU zasądzonej kary pieniężnej. 23 czerwca 2014 roku PZU wniósł do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od wyroku. PZU otrzymał odpowiedź Prezesa UOKiK na skargę kasacyjną 24 lipca 2014 roku. 28 stycznia 2015 roku Sąd Najwyższy wydał postanowienie o przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania. 9 września 2015 roku Sąd Najwyższy wydał wyrok, w którym oddalił skargę kasacyjną PZU. Wyrok jest ostateczny i kończy postępowanie sądowe.

53.2.2. Kary nałożone w 2011 roku

53.2.2.1. Sprawa dotycząca refundacji kosztu wynajmu samochodu zastępczego

Prezes UOKiK decyzją z 18 listopada 2011 roku nałożył na PZU karę pieniężną w wysokości 11 287 tys. zł za stosowanie praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów określonej w art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2007 roku Nr 50, poz. 331 z późn. zm.), polegającej na ograniczaniu zakresu odpowiedzialności PZU wobec konsumentów realizujących roszczenie w ramach odpowiedzialności gwarancyjnej ubezpieczyciela z tytułu umowy obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu mechanicznego przez:

- nieuznawanie samej utraty możliwości korzystania z uszkodzonego pojazdu za szkodę majątkową i uzależnianie wypłaty odszkodowania za najem samochodu zastępczego od wykazania przez poszkodowanego szczególnych okoliczności związanych z niezbędnością wynajęcia samochodu zastępczego;
- nieuzasadnione pomijanie przy ustalaniu wielkości kwoty refundacji kosztu wynajmu samochodu zastępczego okresu oczekiwania na części zamienne przez warsztat samochodowy;

a także nakazał zaniechanie jej stosowania.

Zarząd PZU nie zgadza się zarówno z samą decyzją jak też z uzasadnieniem prawnym i faktycznym. PZU złożył odwołanie od ww. decyzji 5 grudnia 2011 roku (skutkujące brakiem jej uprawomocnienia się).

Na rozprawie 2 grudnia 2013 roku Sąd Okręgowy w Warszawie wydał wyrok, w którym oddalił odwołanie PZU oraz zasądził od PZU na rzecz Prezesa UOKiK zwrot kosztów zastępstwa procesowego. 23 grudnia 2013 roku PZU wniósł apelację od tego wyroku. 17 grudnia 2014 roku Sąd Apelacyjny na rozprawie wydał postanowienie o zawieszeniu postępowania do czasu rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy zagadnienia prawnego budzącego poważne wątpliwości w innej sprawie toczącej się przed Sądem Apelacyjnym. Na rozprawie 9 września 2015 roku Sąd Najwyższy przyjął stanowisko korzystne dla PZU stwierdzając, że w relacji z ubezpieczycielem, w związku ze zdarzeniem objętym obowiązkowym ubezpieczeniem OC posiadacza pojazdu mechanicznego, poszkodowany w wypadku komunikacyjnym nie ma statusu konsumenta. Na skutek rozpoznania przez Sąd Najwyższy ww. zagadnienia prawnego, Sąd Apelacyjny w Warszawie podjął zawieszono postępowanie i na posiedzeniu 26 stycznia 2016 roku zamknął rozprawę. Ogłoszenie wyroku zostało odroczone do 1 lutego 2016 roku. Wyrokiem z 1 lutego 2016 roku Sąd Apelacyjny uwzględnił apelację PZU i zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie w całości, uchylając Decyzję Prezesa UOKiK z 18 listopada 2011 roku w całości i zasądził od Prezesa UOKiK na rzecz PZU zwrot kosztów postępowania w obu instancjach. Wyrok Sądu Apelacyjnego jest prawomocny. 2 lutego 2016 roku PZU złożył wniosek o doręczenie wyroku Sądu Apelacyjnego wraz z uzasadnieniem. Prezes UOKiK złożył tożsamy wniosek 3 lutego 2016 roku.

W świetle powyższego, PZU rozwiązał utrzymywaną rezerwę w kwocie 11 287 tys. zł.

53.2.2.2. Sprawa dotycząca sprzedaży grupowego ubezpieczenia NNW

Prezes UOKiK decyzją z 30 grudnia 2011 roku nałożył na PZU karę pieniężną w wysokości 56 605 tys. zł za stosowanie praktyki ograniczającej konkurencję i naruszającej zakaz określony w art. 6 ust. 1 pkt 3 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, polegającej na zawarciu przez PZU i Maximus Broker sp. z o.o. z siedzibą w Toruniu („Maximus Broker”) porozumienia ograniczającego konkurencję na krajowym rynku sprzedaży grupowego ubezpieczenia NNW dzieci, młodzieży i personelu w placówkach oświatowych, polegającego na podziale rynku zbytu pod względem podmiotowym poprzez przekazanie do obsługi Maximus Broker klientów PZU z terenu województwa kujawsko-pomorskiego w zamian za rekomendowanie tym klientom ubezpieczenia w PZU i jednocześnie zakazał PZU stosowania zarzucanej praktyki.

Zarząd PZU nie zgadza się z ustaleniami stanu faktycznego i argumentacją prawną zawartą w decyzji, ponieważ przy wydawaniu decyzji nie uwzględniono całokształtu materiału dowodowego i dokonano błędnej kwalifikacji prawnej.

18 stycznia 2012 roku PZU złożył odwołanie od ww. decyzji (skutkujące brakiem jej uprawomocnienia się). W odwołaniu PZU wskazał m.in., że:

- żadne porozumienie (poza kurtażowym) pomiędzy PZU a Maximus Broker nie zostało zawarte;
- Prezes UOKiK błędnie pojmuje zasady zawierania umów ubezpieczenia z udziałem brokera;
- większość umów ubezpieczenia zawieranych przy udziale Maximus Broker była zawierana z zakładami ubezpieczeń innymi niż PZU;
- PZU i Maximus Broker nie mogą i nie mogły prowadzić działalności konkurencyjnej na rynkach, na których działają.

22 października 2012 roku PZU otrzymał odpowiedź Prezesa UOKiK na odwołanie, na którą 5 listopada 2012 roku PZU złożył replikę. 27 marca 2015 roku SOKiK wydał wyrok, w którym uchylił decyzję Prezesa UOKiK z 30 grudnia 2011 roku. 21 maja 2015 roku Prezes UOKiK wniósł apelację. 24 czerwca 2015 roku PZU złożył odpowiedź na apelację Prezesa UOKiK

PZU posiadał rezerwę na ww. karę, której wysokość zarówno na 31 grudnia 2015 roku, jak i na 31 grudnia 2014 roku wynosiła 56 605 tys. zł.

53.3 Postępowanie UOKiK wobec PZU Życie

1 czerwca 2005 roku Prezes UOKiK wszczął na wniosek kilku wnioskodawców postępowanie antymonopolowe wobec podejrzenia nadużywania przez PZU Życie pozycji dominującej na rynku grupowych ubezpieczeń pracowniczych, które mogło stanowić naruszenie art. 8 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz art. 82 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską. W wyniku rozstrzygnięcia toczącego się postępowania Prezes UOKiK decyzją z 25 października 2007 roku nałożył na PZU Życie karę w wysokości 50 384 tys. zł za utrudnianie korzystania z ofert konkurentów.

Zarząd PZU Życie nie zgadza się zarówno z ustaleniami stanu faktycznego, jak i argumentacją prawną zawartą w decyzji. W ocenie Zarządu PZU Życie przy wydawaniu decyzji nie uwzględniono całokształtu materiału dowodowego i dokonano błędnej kwalifikacji prawnej, a w konsekwencji bezpodstawnie przyjęto, że PZU Życie posiada dominującą pozycję na rynku. PZU Życie złożył odwołanie do SOKiK, w którym sformułował 38 zarzutów materialno- i formalnoprawnych wobec decyzji Prezesa UOKiK.

Po kilkuletnich postępowaniach, SOKiK wyrokiem z 17 lutego 2011 roku częściowo zmienił zaskarżoną decyzję, jednakże oddalając odwołanie PZU Życie w zakresie wysokości nałożonej kary. 6 maja 2011 roku PZU Życie złożył apelację.

9 maja 2013 roku Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem uwzględnił zarzuty PZU Życie i uchylił wyrok SOKiK z uwagi na nieważność postępowania sądowego, zniósł postępowanie w zakresie dotkniętym nieważnością i skierował sprawę do ponownego rozpoznania przez SOKiK.

Skutkiem dalszych postępowań, 28 marca 2014 roku SOKiK wyrokiem oddalił odwołanie PZU Życie i zasądził od PZU Życie zwrot kosztów postępowania. 10 lipca 2014 roku PZU Życie wniósł apelację od wyroku SOKiK z 28 marca 2014 roku, zaskarżając wyrok w całości. Sąd wysłał odpis apelacji do pozwanego i pozostałych uczestników, którzy wnieśli odpowiedź na apelację. Akta przesłano do Sądu Apelacyjnego w Warszawie. 2 lipca 2015 roku PZU Życie wniósł replikę na odpowiedź na apelację, po której nastąpiła wymiana kolejnych pism procesowych. Rozprawa apelacyjna odbyła się 3 września 2015 roku, a 17 września 2015 roku Sąd Apelacyjny ogłosił wyrok, oddalając apelację PZU Życie w całości i zasądzając od PZU Życie zwrot kosztów postępowania. Wyrok jest prawomocny. PZU Życie zapłacił nałożoną karę w wysokości 50 384 tys. zł oraz koszty, którymi został obciążony. Wyrok wraz z uzasadnieniem został doręczony PZU Życie w dniu 20 stycznia 2016 roku. Obecnie PZU Życie rozważa zasadność wniesienia skargi kasacyjnej. Termin na wniesienie skargi mija 21 marca 2016 roku.

53.4 Spór z CSC Computer Sciences Polska Sp. z o.o.

9 kwietnia 2010 roku Sąd Arbitrażowy doręczył PZU Życie pozew o zapłatę w sprawie z powództwa CSC Computer Sciences Polska sp. z o.o. („CSC”) przeciwko PZU Życie, w którym CSC domagał się zapłaty kwoty łącznie 8 437 tys. euro w związku z wdrażaniem w PZU Życie systemu GraphTalk. W następstwie kolejnych zmian powództwa, CSC domagał się

zapłaty kwoty łącznie 35 663 tys. zł wraz z należnymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu CSC (tj. od 31 marca 2010 roku) do dnia zapłaty. Dochodzona kwota obejmowała roszczenia z tytułu m.in.: opłat licencyjnych, prac wdrożeniowych, usług utrzymaniowych i serwisowych, kar umownych i skapitalizowanych odsetek.

31 maja 2010 roku PZU Życie wniósł o stwierdzenie przez Sąd Arbitrażowy czasowej niewłaściwości do rozpoznania części roszczeń oraz o oddalenie powództwa w całości. PZU Życie złożył także pozew wzajemny przeciwko CSC, domagając się zapłaty kwoty 71 890 tys. zł tytułem zwrotu pobranego wynagrodzenia, ewentualnie tytułem odszkodowania za nienależyte wykonanie zobowiązań. 31 sierpnia 2010 roku CSC wniósł o oddalenie w całości powództwa PZU Życie z uwagi na brak przesłanek do uwzględnienia tego roszczenia.

Po postępowaniach przed Sądem Arbitrażowym przy Krajowej Izbie Gospodarczej w Warszawie, 18 grudnia 2012 roku wydał on wyrok („Wyrok SA 108/10”) zasądzający od PZU Życie na rzecz CSC kwotę 17 193 tys. zł i umorzył postępowanie w zakresie powództwa głównego w odniesieniu do żądania zapłaty kwoty 8 437 tys. euro z ustawowymi odsetkami od tej kwoty od dnia wniesienia pozwu. Ponadto Sąd Arbitrażowy oddalił powództwo główne w pozostałej części oraz oddalił powództwo wzajemne PZU Życie.

W związku z prawomocnym zakończeniem postępowania o stwierdzenie wykonalności Wyroku 108/10, PZU Życie zapłacił 9 lipca 2015 roku na rzecz CSC objętą wyrokiem łączną kwotę 17 392 tys. zł. 20 sierpnia 2015 roku PZU Życie złożył skargę kasacyjną do Sadu Najwyższego zaskarżając w całości Wyrok SA 108/10. Do dnia podpisania sprawozdania finansowego nie nastąpiły inne istotne wydarzenia.

53.5 Zgłoszenie wierzytelności PZU do masy upadłości spółek z Grupy Kapitałowej PBG

PZU jest wierzycielem PBG SA („PBG”) oraz Hydrobudowy Polska SA („Hydrobudowa”), obie firmy z siedzibami w Wysogotowie k/Poznań, z tytułu wystawionych i zrealizowanych gwarancji ubezpieczeniowych (gwarancji kontraktowych).

W 2012 roku wszczęto postępowania upadłościowe względem PBG oraz Hydrobudowy. 21 września 2012 roku PZU przystąpił do ww. postępowań zgłaszając swoje wierzytelności do mas upadłości tych spółek.

PBG i Hydrobudowa należą do jednej grupy kapitałowej, której podmiotem dominującym jest PBG i wzajemnie poręczały swoje zobowiązania. Wszystkie wierzytelności, które zgłoszono do masy upadłości Hydrobudowy w kwocie 100 996 tys. zł, w konsekwencji zgłoszono równocześnie do masy upadłości PBG.

Wierzytelności PZU w stosunku do masy upadłości PBG (po sprawdzeniu przez sędziego komisarza oraz po weryfikacji przez nadzorcę sądowego) wpisano na listę wierzytelności w kwocie 103 014 tys. zł. Zarówno na 31 grudnia 2015 roku, jak i na 31 grudnia 2014 roku kwota wierzytelności wynosiła 102 164 tys. zł, a jej zmniejszenie wynikało z upływu terminu części gwarancji, w których nie zgłoszono roszczeń. Ze względu na niskie prawdopodobieństwo odzyskania wierzytelności, kwota należności nie została rozpoznana w skonsolidowanym sprawozdaniu w sytuacji finansowej. Na zgromadzeniu wierzycieli 5 sierpnia 2015 roku PZU głosował za przyjęciem układu a 25 sierpnia 2015 roku sędzia komisarz potwierdził wyniki głosowania i zawarcie układu. 8 października 2015 roku Sąd Upadłościowy ogłosił postanowienie, w którym zatwierdził układ zawarty z wierzycielami. Postanowienie nie jest prawomocne. W przypadku uprawomocnienia postanowienia o zatwierdzeniu układu, PZU zostanie zaspokojony w formie spłat gotówkowych w wysokości 21% kwoty wierzytelności, zgodnie z harmonogramem zawartym w Propozycjach Układowych oraz w formie bezgotówkowej, polegającej na konwersji 0,491927% wierzytelności na akcje nowej emisji.

53.6 Należność powstała w wyniku umowy pożyczki hipotecznej z Metro-Projekt Sp. z o.o.

W 1999 roku PZU Życie udzielił Metro-Projekt sp. z o.o. („Metro-Projekt”) pożyczkę hipoteczną na okres pięciu lat. Kwota pożyczki wynosiła równowartość 25 500 tys. USD. Zabezpieczenie pożyczki stanowiła hipoteka kaucyjna ustanowiona na nieruchomości składającej się z prawa użytkowania wieczystego gruntu i budynku stanowiącego własność Metro-Projekt, zlokalizowanej w Warszawie przy Al. Jerozolimskich 44.

Metro-Projekt nie spłacił pożyczki, a w listopadzie 2002 roku ogłoszono jego upadłość.

Od roku 2004 toczyły się postępowania wynikające z powództwa syndyka masy upadłości Universal SA o wyłączenie nieruchomości przy Al. Jerozolimskich 44 w Warszawie z masy upadłości Metro-Projekt.

W wyniku zawarcia ugody w roku 2012, w zamian za notarialne oświadczenie o nieodwołalnym zrzeczeniu się wszelkich roszczeń przez masę upadłości Universal SA, masa upadłości Metro-Projekt zapłaciła na rzecz tej pierwszej dodatkową kwotę 5 722 tys. zł.

Po kilku nieudanych próbach sprzedaży przedsiębiorstwa Metro-Projekt kolejne ogłoszenie syndyka masy upadłości opublikowano 25 sierpnia 2014 roku. Cenę wywoławczą ustalono na 80 000 tys. zł. 21 października 2014 roku nastąpiło otwarcie jedynej oferty opiewającej na kwotę 80 000 tys. zł.

18 grudnia 2014 roku syndyk masy upadłości sprzedał przedsiębiorstwo spółki za kwotę 80 000 tys. zł.

Na 31 grudnia 2014 roku wartość bilansowa należności od Metro-Projekt wynosiła 109 478 tys. 28 kwietnia 2015 roku wierzytelność PZU Życie w kwocie 109 478 tys. zł została zaspokojona w całości ze środków ze sprzedaży przedsiębiorstwa spółki oraz innych środków wchodzących w skład masy upadłości.

54. Transakcje z podmiotami powiązanymi

54.1 Wynagrodzenia członków Zarządów, osób zarządzających wyższego szczebla i członków organów nadzorczych spółek Grupy PZU łącznie z wynagrodzeniem z zysku oraz informacja o wartości zaliczek, kredytów, pożyczek i gwarancji udzielonych tym osobom

W 2015 i w 2014 roku spółki Grupy PZU nie udzieliły pożyczek ani żadnych podobnych świadczeń członkom Zarządów, osobom zarządzającym wyższego szczebla ani członkom swoich Rad Nadzorczych.

54.1.1. Wynagrodzenia w jednostce dominującej

Wynagrodzenia wypłacone członkom Zarządu, osobom zarządzającym wyższego szczebla oraz członkom Rady Nadzorczej PZU przedstawiono poniżej:

Wynagrodzenia i inne krótkoterminowe świadczenia pracownicze wypłacone przez PZU	1 stycznia – 31 grudnia 2015		1 stycznia – 31 grudnia 2014	
		w tym premie i nagrody specjalne:		w tym premie i nagrody specjalne:
Zarząd, z czego:	8 124	2 862	8 226	2 812
Andrzej Klesyk	2 970	1 170	2 714	914
Przemysław Dąbrowski	1 112	371	1 054	313
Dariusz Krzewina	1 281	507	1 314	534
Tomasz Tarkowski	995	332	891	228
Ryszard Trepczyński ¹⁾	1 194 ²⁾	482	1 165	424
Rafał Grodzicki ³⁾	312	-	-	-
Witold Jaworski ⁴⁾	260	-	-	-
Barbara Smalska ⁵⁾	-	-	1 088	399
Osoby zarządzające wyższego szczebla (Dyrektorzy Grupy PZU), z czego:	3 799	1 530	3 717	1 193
Rafał Grodzicki ³⁾	624	312	936	312
Przemysław Henschke	936	312	936	312
Sławomir Niemierka	963	300	860	199
Tobiasz Bury	1 276	606	985	370 ⁶⁾
Rada Nadzorcza, z czego:	1 224	-	1 221	-
Zbigniew Cwiąkałski	180	-	168	-
Paweł Kaczmarek	84	-	-	-
Dariusz Filar	132	-	120	-
Aleksandra Magaczewska	156	-	97	-
Tomasz Zganiacz	72	-	144	-
Zbigniew Derdziuk	120	-	120	-
Dariusz Kacprzyk	120	-	64	-
Jakub Karnowski	120	-	64	-
Alojzy Nowak	120	-	120	-
Maciej Piotrowski	120	-	120	-
Waldemar Maj	-	-	90	-
Dariusz Daniluk	-	-	57	-
Włodzimierz Kiciński	-	-	57	-

Wynagrodzenia i inne krótkoterminowe świadczenia pracownicze wypłacone przez pozostałe podmioty z Grupy PZU	1 stycznia – 31 grudnia 2015		1 stycznia – 31 grudnia 2014	
		w tym premie:		w tym premie:
Zarząd, z czego:	3 310	1 279	2 942	996
Przemysław Dąbrowski	799	400	599	200
Dariusz Krzewina	690	273	553	133
Tomasz Tarkowski	536	179	536	179
Ryszard Trepczyński ¹⁾	643 ²⁾	259	658	259
Rafał Grodzicki ³⁾	504	168	-	-
Witold Jaworski ⁴⁾	138	-	-	-
Barbara Smalska ⁵⁾	-	-	596	225
Osoby zarządzające wyższego szczebla (Dyrektorzy Grupy PZU), z czego:	1 546	492	1 844	478
Rafał Grodzicki ³⁾	-	-	455	119
Przemysław Henschke	504	168	455	119
Sławomir Niemierka	464	107	427	70
Tobiasz Bury	578	217	507	170 ⁶⁾

Całkowita szacunkowa wartość świadczeń niepieniężnych przyznanych przez PZU oraz podmioty zależne PZU	1 stycznia – 31 grudnia 2015		1 stycznia – 31 grudnia 2014	
Zarząd, z czego:		1 224		1 307
Andrzej Klesyk		298		282
Przemysław Dąbrowski		191		186
Dariusz Krzewina		209		217
Tomasz Tarkowski		178		191
Ryszard Trepczyński ¹⁾		179		226
Rafał Grodzicki ³⁾		129		-
Witold Jaworski ⁴⁾		40		-
Barbara Smalska ⁵⁾		-		205
Osoby zarządzające wyższego szczebla (Dyrektorzy Grupy PZU), z czego:		600		908
Rafał Grodzicki ³⁾		44		170
Przemysław Henschke		167		203
Sławomir Niemierka		176		358
Tobiasz Bury		213		177
Rada Nadzorcza, z czego:		11		-
Zbigniew Cwiąkański		10		-
Jakub Karnowski		1		-

¹⁾ Ryszard Trepczyński nie został powołany w skład Zarządu PZU nowej kadencji, której bieg rozpoczął się 1 lipca 2015 roku.

²⁾ Wskazane kwoty zawierają wynagrodzenia z tytułu zakazu konkurencji 185 tys. zł (PZU) i 100 tys. zł (PZU Życie) oraz wynagrodzenia za okres wypowiedzenia.

³⁾ Rafał Grodzicki został odwołany z funkcji Dyrektora Grupy PZU z dniem 30 czerwca 2015 roku i powołany w skład Zarządu PZU nowej kadencji, której bieg rozpoczął się 1 lipca 2015 roku.

⁴⁾ Witold Jaworski został powołany w skład Zarządu PZU 1 września 2015 roku.

⁵⁾ Barbara Smalska złożyła rezygnację 6 października 2014 roku z dniem 31 grudnia 2014 roku, w roku 2015 otrzymała wynagrodzenia za okres wypowiedzenia oraz z tytułu zakazu konkurencji w kwocie 974 tys. zł z PZU i 525 tys. zł z PZU Życie oraz 71 tys. zł świadczeń niepieniężnych.

⁶⁾ Wskazana kwota stanowi premię za 2013 rok z tytułu pełnienia innych funkcji w PZU i PZU Życie.

54.1.2. Wynagrodzenia w pozostałych spółkach Grupy PZU

Wynagrodzenia wypłacone członkom Zarządów i Rad Nadzorczych innych spółek Grupy PZU przedstawiono poniżej:

Wyszczególnienie	1 stycznia – 31 grudnia 2015	1 stycznia – 31 grudnia 2014
Członkowie Zarządów	21 586	18 786
Członkowie Rad Nadzorczych	875	844

54.2 Pozostałe transakcje z podmiotami powiązаныmi

Salda i obroty wynikające z transakcji handlowych pomiędzy Grupą PZU a podmiotami powiązаныmi	1 stycznia – 31 grudnia 2015 roku i na 31 grudnia 2015 roku		1 stycznia – 31 grudnia 2014 roku i na 31 grudnia 2014 roku	
	Kluczowi członkowie kadry kierowniczej podstawowych jednostek ¹⁾	Pozostałe pomioty powiązаныe ²⁾	Kluczowi członkowie kadry kierowniczej podstawowych jednostek ¹⁾	Pozostałe pomioty powiązаныe ²⁾
Składka przypisana brutto				
w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych	-	3 188	-	860
w ubezpieczeniach na życie (łącznie z wolumenami z kontraktów inwestycyjnych)	-	-	-	-
Pozostałe przychody	-	3	-	-
Koszty	-	11	-	18
w tym odpisy na należności dokonane w bieżącym okresie	-	-	-	-
Należności	-	50	-	40
wartość brutto	-	50	-	40
odpisy aktualizujące	-	-	-	-
wartość netto	-	50	-	40
Zobowiązania	-	4	-	11
Aktywa warunkowe	-	-	-	-
Zobowiązania warunkowe	-	-	-	-

¹⁾ Osoby zarządzające wyższego szczebla, dane wg oświadczeń.

²⁾ Niekonsolidowane spółki w likwidacji oraz jednostki stowarzyszone i wspólne przedsięwzięcia wyceniane metodą praw własności.

54.3 Prezentacja transakcji z jednostkami powiązаныmi ze Skarbem Państwa

Mając na uwadze zapisy Statutu PZU (w szczególności dotyczące ograniczeń prawa głosowania akcjonariuszy innych niż Skarb Państwa oraz zasad powoływania Rady Nadzorczej PZU), dla potrzeb przedstawienia obrotów i sald transakcji z podmiotami powiązаныmi, przyjmuje się założenie, że Skarb Państwa zachował kontrolę nad PZU w rozumieniu MSR 27, a w konsekwencji PZU pozostaje podmiotem zależnym od Skarbu Państwa.

Transakcje z jednostkami zależnymi, współzależnymi i stowarzyszonymi ze Skarbem Państwa stanowiły w przeważającej większości umowy ubezpieczeń majątkowych i osobowych oraz ubezpieczeń na życie i kontraktów inwestycyjnych. Transakcje te są zawierane i rozliczane na warunkach możliwych do uzyskania przez klientów niebędących stronami powiązаныmi. Należności od stron powiązanych oraz zobowiązania wobec stron powiązanych z tytułu umów ubezpieczeniowych mają charakter krótkoterminowy.

Grupa PZU stosuje zwolnienie z konieczności ujawniania transakcji z podmiotami powiązаныmi poprzez fakt znajdowania się pod kontrolą, współkontrolą lub znaczącym wpływem tego samego rządu, o którym mowa w pkt. 25 MSR 24, jednak z uwagi na użyteczność takiej informacji zdecydowała o ujawnieniu wartości przypisu składki oraz wolumenów z kontraktów inwestycyjnych wynikających z transakcji z jednostkami zależnymi, współzależnymi i stowarzyszonymi ze Skarbem Państwa rozumianymi wyłącznie jako spółki prawa handlowego i przedsiębiorstwa państwowe zależne,

współzależne i stowarzyszone ze Skarbem Państwa, których listy publikowane są na stronach internetowych Ministerstwa Skarbu Państwa.

W tabeli poniżej przedstawiono przypis składki oraz wolumeny z kontraktów inwestycyjnych wynikające z transakcji z jednostkami zależnymi, współzależnymi i stowarzyszonymi ze Skarbem Państwa.

Jednostki zależne, współzależne i stowarzyszone ze Skarbem Państwa	1 stycznia – 31 grudnia 2015	1 stycznia – 31 grudnia 2014
Składka przypisana brutto w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych	49 524	69 347
- w tym składka przypisana w transakcjach z Bankiem Powszechną Kasą Oszczędności BP SA	12 617	14 066
Składka przypisana brutto w ubezpieczeniach na życie	26 503	30 749
- w tym składka przypisana i wolumeny z kontraktów inwestycyjnych w transakcjach z Bankiem Powszechną Kasą Oszczędności BP SA	26 503	30 749
Razem	76 027	100 096

54.4 Największe transakcje z jednostkami zależnymi od Skarbu Państwa

Składka przypisana brutto ¹⁾ od 10 największych kontrahentów Grupy PZU będącymi jednostkami zależnymi od Skarbu Państwa

Kontrahent	1 stycznia - 31 grudnia 2015 roku	Kontrahent	1 stycznia - 31 grudnia 2014 roku
Kontrahent 1	39 120	Kontrahent 1	44 815
Kontrahent 2	18 260	Kontrahent 2	27 282
Kontrahent 3	6 288	Kontrahent 4	5 017
Kontrahent 4	3 785	Kontrahent 5	3 847
Kontrahent 5	1 400	Kontrahent 3	3 189
Kontrahent 6	1 371	Kontrahent 6	2 530
Kontrahent 7	696	Kontrahent 11	1 925
Kontrahent 8	646	Kontrahent 12	1 521
Kontrahent 9	542	Kontrahent 13	1 154
Kontrahent 10	470	Kontrahent 9	1 106

¹⁾ Pozycja obejmuje składkę przypisaną brutto w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych, ubezpieczeniach na życie oraz wolumeny z kontraktów inwestycyjnych.

55. Zatrudnienie

Poniższa tabela przedstawia średnie zatrudnienie w etatach w spółkach Grupy PZU.

Wyszczególnienie	1 stycznia - 31 grudnia 2015	1 stycznia - 31 grudnia 2014
Zarządy (liczba osób na koniec okresu sprawozdawczego)	81	77
Kadra kierownicza	1 448	1 216
Doradcy	7	2
Pozostali pracownicy	21 589	15 629
Razem	23 125	16 924

Wzrost zatrudnienia w Grupie PZU w 2015 roku wynika z rozszerzenia Grupy PZU o nowo nabyte jednostki: (Alior Bank – 6 346 etaty, pozostałe spółki – 118).

56. Pozostałe informacje

56.1 Wynagrodzenie biegłego rewidenta

W tabeli poniżej zaprezentowano kwoty należne podmiotom uprawnionym do badania sprawozdań finansowych PZU wypłacone lub należne za dany okres, powiększone o podatek VAT, określone zgodnie z zasadą memoriału.

Wyszczególnienie	1 stycznia - 31 grudnia 2015	1 stycznia - 31 grudnia 2014
Badanie sprawozdań finansowych	1 488	714
Inne usługi poświadczające	248	248
Pozostałe usługi	27	27
Razem	1 763	989

Umowę z KPMG Audyt Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp. k. o przeglądy oraz badania jednostkowych sprawozdań finansowych PZU i skonsolidowanych sprawozdań finansowych Grupy PZU za lata obrotowe 2014 – 2016 z opcją przedłużenia na lata 2017 – 2018 zawarto 26 czerwca 2014 roku.

56.2 Restrukturyzacja zatrudnienia

18 grudnia 2014 roku Zarząd PZU podjął decyzję o rozpoczęciu działań restrukturyzacyjnych związanych z wdrożeniem nowych systemów informatycznych i automatyzacją procesów operacyjnych.

8 kwietnia 2015 roku Zarządy PZU i PZU Życie ogłosiły zamiar przeprowadzenia zwolnień grupowych, zgodnie z Ustawą z dnia 13 marca 2003 roku o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników (Dz. U. z 2003 roku, poz. 844 z późn. zm.) („Ustawa o szczególnych zasadach rozwiązywania stosunków pracy”).

10 kwietnia 2015 roku PZU i PZU Życie oraz związki zawodowe działające przy tych spółkach zawarły porozumienie określające warunki restrukturyzacji zatrudnienia. Finalny kształt dokumentu powstał w oparciu o doświadczenia i rozwiązania wypracowane podczas analogicznych negocjacji w latach ubiegłych.

Restrukturyzację zatrudnienia przeprowadzono w zaplanowanym okresie (maj – czerwiec 2015 roku) i finalnie objęła ona w PZU i PZU Życie 267 osób, w tym redukcja zatrudnienia dotyczyła 134 pracowników.

Osobom, które były zwalniane lub które nie przyjęły zaproponowanej zmiany warunków zatrudnienia (analogicznie jak podczas wszystkich etapów restrukturyzacji zatrudnienia w latach 2010 – 2014) proponowane były korzystniejsze warunki odejścia niż te przewidziane prawem w podobnych sytuacjach (Ustawa o szczególnych zasadach rozwiązywania stosunków pracy). Wysokość dodatkowych odpraw była uzależniona od stażu pracy w Grupie PZU i wysokości wynagrodzenia danego pracownika.

Koszty związane z wypłatą świadczeń na rzecz zwalnianych pracowników zostały odniesione w ciężar rezerwy restrukturyzacyjnej, która na 31 grudnia 2015 roku wynosiła 2 777 tys. zł (na 31 grudnia 2014 roku: 9 354 tys. zł).

56.3 Pożyczki dla jednostek zależnych od PZU

25 lutego 2015 roku pomiędzy PZU a CM Medica zawarto umowę pożyczki na kwotę 6 500 tys. zł. Oprocentowanie pożyczki określono na warunkach rynkowych (WIBOR 6M powiększony o 150 p.p.). Pożyczka została uruchomiona 22 kwietnia 2015 roku, a termin spłaty przypada 22 kwietnia 2017 roku.

23 marca 2015 roku pomiędzy PZU a PZU Zdrowie SA zawarto umowę nieoprocentowanej pożyczki pieniężnej. Maksymalna kwota pożyczki wynosi 200 000 tys. zł, a maksymalny termin spłaty to 31 grudnia 2030 roku. 24 marca 2015 roku uruchomiono pierwszą transzę w wysokości 90 000 tys. zł, a 25 września 2015 roku drugą w wysokości 40 000 tys. zł. Z uwagi na uczestnictwo obydwu spółek w Podatkowej Grupie Kapitałowej („PGK”) jest ona neutralna podatkowo.

21 maja 2015 roku pomiędzy PZU a AAS Balta zawarto umowę pożyczki podporządkowanej na kwotę 4 100 tys. euro. Oprocentowanie pożyczki określono na warunkach rynkowych (EURIBOR 3M powiększony o 330 p.b.). Pożyczka została udzielona na czas nieoznaczony.

29 maja 2015 roku pomiędzy PZU a Lietuvos Draudimas AB zawarto umowę pożyczki podporządkowanej na kwotę 10 000 tys. euro. Oprocentowanie pożyczki określono na warunkach rynkowych (EURIBOR 3M powiększony o 330 p.b.). Pożyczka została udzielona na czas nieoznaczony.

Pożyczki, jako transakcje pomiędzy spółkami w Grupie PZU, podlegają eliminacji w procesie sporządzania skonsolidowanego sprawozdania finansowego i nie wpływają na jego strukturę, ani na wynik finansowy Grupy PZU.

56.4 Emisja obligacji podporządkowanych przez Alior Bank

28 grudnia 2015 roku Rada Nadzorcza Alior Banku wyraziła zgodę na otwarcie Publicznego Programu Emisji Obligacji Podporządkowanych Alior Bank SA („Program Emisji”) oraz upoważniła Zarząd Alior Banku do zaciągania zobowiązań finansowych w drodze emisji przez Alior Bank w seriach do 800 000 niezabezpieczonych, podporządkowanych obligacji na okaziciela o wartości nominalnej 1 000 zł każda. W ramach Programu Emisji:

- łączna wartość nominalna obligacji nie przekroczy kwoty 800 000 tys. zł;
- obligacje będą emitowane i oferowane w seriach w okresie nie dłuższym niż 12 miesięcy od daty zatwierdzenia przez KNF prospektu emisyjnego podstawowego;
- okres zapadalności obligacji będzie wynosić od 5 do 10 lat od dnia emisji danej serii obligacji;
- świadczenia wynikające z obligacji będą miały wyłącznie charakter pieniężny;
- obligacje będą emitowane w trybie art. 33 pkt 1 Ustawy o obligacjach;
- obligacje nie będą miały postaci dokumentu;
- warunki emisji każdej serii Obligacji zawierać będą postanowienia dotyczące zakwalifikowania ich jako składnika funduszy własnych zgodnie z przepisami Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniającego rozporządzenie (UE) nr 648/2012 (Dz. U. UE L 176 z 27.6.2013, s. 1);
- zarząd Alior Banku będzie się ubiegał o dopuszczenie i wprowadzenie obligacji do obrotu na rynku regulowanym prowadzonym przez GPW w ramach systemu Catalyst w alternatywnym systemie obrotu prowadzonym przez GPW lub BondSpot S.A. w ramach systemu Catalyst;

Jednocześnie Rada Nadzorcza Alior Banku upoważniła Zarząd Alior Banku do określania ostatecznych warunków emisji poszczególnych serii obligacji, dokonywania przydziału obligacji na rzecz inwestorów oraz podjęcia wszelkich innych czynności mających na celu realizację Programu Emisji.

Otwarcie Programu Emisji umożliwi emisję poszczególnych serii obligacji w celu zapewnienia bezpiecznego poziomu łącznego współczynnika kapitałowego (TCR) w związku z podwyższeniem od 1 stycznia 2016 roku minimalnych wymogów kapitałowych dla banków, zgodnie z pismem KNF z 22 października 2015 roku, zgodnie z którym banki mają utrzymywać współczynniki kapitałowe na poziomie co najmniej 13,25% w przypadku TCR oraz 10,25% dla Tier 1.

56.5 Kontrola Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego w PZU Życie

W okresie od 12 sierpnia do 3 października 2014 roku UKNF przeprowadził kontrolę w PZU Życie. Kontrola objęła działalność i stan majątkowy PZU Życie w zakresie:

- organizacji i zarządzania;
- rachunkowości;
- polityki lokacyjnej;
- rezerw techniczno – ubezpieczeniowych;
- spełniania świadczeń.

29 czerwca 2015 roku PZU Życie otrzymał protokół pokontrolny, do którego 13 lipca 2015 roku i 12 sierpnia 2015 roku złożył zastrzeżenia.

12 listopada 2015 roku PZU Życie otrzymał zalecenia dostosowania działalności zakładu ubezpieczeń do ustawy o działalności ubezpieczeniowej, ustawy o rachunkowości, rozporządzenia w sprawie szczególnych zasad rachunkowości zakładów ubezpieczeń i reasekuracji oraz rozporządzenia w sprawie instrumentów finansowych.

Zalecenia dotyczyły w szczególności obowiązków informacyjnych wobec ubezpieczających oraz poszkodowanych, stosowania zasad przyjmowania reklamacji, kompletności planów technicznych w obszarze ustalania stopy technicznej oraz zasad (polityki) rachunkowości w obszarze wyceny aktywów (w szczególności niewystandaryzowanych instrumentów pochodnych), a także stosowanych metod wyceny instrumentów finansowych oraz ustalania wartości rezerwy ubezpieczeń na życie.

Termin wykonania powyższych zaleceń ustalono na 29 lutego 2016 roku.

PZU Życie w pismach z 29 grudnia 2015 roku, 4 lutego, 23 lutego oraz 29 lutego 2016 roku poinformował UKNF o sposobie realizacji zaleceń.

Kwestie zidentyfikowane przez UKNF nie mają istotnego wpływu na skonsolidowane sprawozdanie finansowe.

56.6 Kontrola Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego w PZU

W okresie od 17 kwietnia do 17 czerwca 2015 roku Urząd Komisji Nadzoru Finansowego przeprowadził kontrolę w PZU w zakresie korzystania z usług agentów ubezpieczeniowych.

12 stycznia 2016 roku PZU otrzymał protokół z kontroli, do którego 27 stycznia zgłosił zastrzeżenia. Zdaniem Zarządu PZU wyniki kontroli nie będą miały wpływu na skonsolidowane sprawozdanie finansowe.

56.7 Sytuacja na Ukrainie

Zarówno w 2015, jak i w 2014 roku sytuacja polityczna i ekonomiczna na Ukrainie była niestabilna. Wiązało się to z następującymi czynnikami wpływającymi na ukraiński sektor ubezpieczeń:

- wysoką inflacją (48,7% rok do roku) oraz silną dynamiką deprecjacji waluty lokalnej (hrywna ukraińska) względem dolara i euro;
- załamaniem popytu wewnętrznego;
- kłopotami w sektorze bankowym;
- działaniami zbrojnymi na wschodzie Ukrainy (na terytorium obwodów donieckiego i ługańskiego).

Gospodarka ukraińska w 2015 roku pogrążyła się w kryzysie. W III kwartale 2015 roku, według danych Głównego Urzędu Statystycznego Ukrainy, spadek PKB wyniósł 7,2% rok do roku.

W związku z niepewną sytuacją polityczną i ekonomiczną w kraju, zarządy PZU Ukraine i PZU Ukraine Life Insurance podjęły decyzje mające na celu ograniczenie ryzyka:

- w zakresie działalności ubezpieczeniowej poza standardowo stosowanymi wyłączeniami ryzyk ubezpieczeniowych, typu: wojna, terroryzm, itp., stosowane jest wyłączenie z ochrony ubezpieczeniowej niezgodnych z prawem działań osób trzecich. Ponadto, tymczasowo niezawierane i nieprzedłużane są umowy ubezpieczenia majątkowego dla osób fizycznych i prawnych, w tym nieruchomości, które są przedmiotem zastawu lub hipoteki w przypadku, gdy miejscem wykonania umowy jest terytorium obwodów donieckiego i ługańskiego. Podobnie jest w przypadku ubezpieczeń odpowiedzialności spedytora i przewoźnika oraz ubezpieczeń ładunków, jeżeli trasa przewozu przechodzi przez terytorium ww. obwodów.
- dokonano przeniesienia środków pieniężnych na rachunkach bieżących oraz depozytów bankowych do wybranych banków działających na Ukrainie, z uwzględnieniem kryterium posiadania przez bank wiarygodnego większościowego akcjonariusza zagranicznego oraz odpowiedniego ratingu.

Wpływy zewnętrzne zakłócają funkcjonowanie sektora finansowego i utrudniają planowanie działalności w dłuższej perspektywie czasu. Dla klientów ważna stała się w takich warunkach niezawodność zakładów ubezpieczeń. Zakłady ubezpieczeń z zagranicznym kapitałem są przez klientów postrzegane jako bardziej wiarygodne. Ta tendencja wpływa korzystnie na poziom sprzedaży ukraińskich spółek Grupy PZU. PZU Ukraine i PZU Ukraine Life Insurance dzięki dywersyfikacji portfela i kanałów sprzedaży są bardziej elastyczne na zmiany rynku i zrealizowały założenia planów finansowych na 2015 rok.

Zarząd PZU we współpracy z zarządami PZU Ukraine i PZU Ukraine Life Insurance prowadzi stały monitoring ryzyk zewnętrznych oraz zmian w ukraińskich regulacjach prawnych. Zostały przygotowane scenariusze reagowania na zmiany rynkowe i mechanizmy kontrolne. PZU nie zamierza wycofywać się z rynku ukraińskiego. Na dzień podpisania skonsolidowanego sprawozdania finansowego Zarząd PZU zakłada, że dalsza działalność PZU Ukraine i PZU Ukraine Life Insurance będzie kontynuowana zgodnie z przyjętymi założeniami, jednakże niestabilność gospodarcza na Ukrainie może w przyszłości wpłynąć negatywnie na sytuację finansową i wyniki finansowe PZU Ukraine i PZU Ukraine Life Insurance w sposób, który w chwili obecnej nie może być wiarygodnie przewidziany. Skonsolidowane sprawozdanie finansowe odzwierciedla bieżącą ocenę Zarządu PZU w tym zakresie.

56.8 Przychody pochodzące z wymiany towarów i usług

W 2015 roku ani w 2014 roku Grupa PZU nie uzyskała przychodów pochodzących z wymiany towarów i usług.

56.9 Zdarzenia po zakończeniu okresu sprawozdawczego

56.9.1. Ustawa o podatku od instytucji finansowych

15 stycznia 2016 roku opublikowano ustawę o podatku od instytucji finansowych, obowiązującą od 1 lutego 2016 roku. Zgodnie z ustawą, przedmiotem opodatkowania są aktywa płatników podatku, którymi są m. in. banki oraz zakłady ubezpieczeń. W przypadku banków opodatkowaniu podlega nadwyżka aktywów ponad kwotę 4 000 000 tys. zł (pomniejszona m. in. o wartość skarbowych papierów wartościowych), natomiast w przypadku zakładów ubezpieczeń – ponad 2 000 000 tys. zł (w przypadku zakładów ubezpieczeń limit ten obowiązuje łącznie dla wszystkich podatników zależnych lub współzależnych pośrednio lub bezpośrednio od jednego podmiotu lub grupy podmiotów powiązanych ze sobą).

Podatek obliczany miesięcznie wynosi 0,0366% podstawy opodatkowania.

Grupa PZU dokonała szacunku wpływu nowego podatku na wynik finansowy, zgodnie z którym roczny wpływ na wynik finansowy będzie kształtował się na poziomie około. 270 – 280 mln zł (około 250 – 260 mln zł za okres luty – grudzień 2016 roku). Ze względu na fakt, iż Alior Bank nie dokonał takiego oszacowania, kwoty zaprezentowane powyżej dotyczą wyłącznie ubezpieczeniowych spółek Grupy PZU.

56.9.2. Nowa ustawa o działalności ubezpieczeniowej

Informacje o wejściu w życie nowej ustawy ubezpieczeniowej zamieszczono w punkcie 9.4.1.

56.9.3. Nabycie III transzy akcji Alior Banku

Informacje o rozliczeniu nabycia III transzy akcji Alior Banku zaprezentowano w punkcie 2.4.6.1.

56.9.4. Nabywanie udziałów CM Cordis sp. z o.o.

1 lutego 2016 roku PZU Zdrowie SA nabyło 7 312 udziałów spółki CM Cordis sp. z o.o. stanowiących 100% kapitału zakładowego CM Cordis sp. z o.o. sp. k. i upoważniających do 100% głosów na zgromadzeniu wspólników o wartości nominalnej 50 zł każdy.

Od dnia objęcia kontroli, tj. od 1 lutego 2016 roku CM Cordis sp. z o.o. zostanie objęta konsolidacją.

56.9.5. Postępowanie administracyjne Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

Na początku 2015 roku Prezes UOKiK wszczął postępowanie wyjaśniające przeciwko 17 zakładom ubezpieczeń na życie, w tym PZU Życie, w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowo interesy ubezpieczonych zarzucając im, że poprzez stosowanie opłat likwidacyjnych w ubezpieczeniach na życie z ubezpieczeniowymi funduszami kapitałowymi zakłady ubezpieczeń przerzucają na konsumentów koszty początkowe zawarcia tych umów. W toku postępowania wyjaśniającego PZU Życie zaproponował odstąpienie od wcześniejszej praktyki i zmianę stosowanego wzorca umowy w przypadku produktu WPI („Wielowalutowy Program Inwestycyjny”, kod warunków FMIJ40), gdzie wcześniej określony był wskaźnik wykupu stosowany w przypadkach rezygnacji konsumentów z umów ubezpieczeń (wykupów). 14 października 2015 roku Prezes UOKiK wydał decyzję nakazującą PZU Życie odstąpienie od stosowania dotychczasowego wzorca umowy oraz do zmiany zawartych już umów ubezpieczeń na podstawie ww. wzorca umów poprzez zwiększenie wskaźnika wykupów.

PZU Życie dostosował się do powyższej decyzji i w szczególności dokonał zmian stosowanego wzorca umów jak również wprowadził zmiany w zawartych wcześniej na jego podstawie umowach. Zarząd PZU Życie uważa, że w ślad za decyzją Prezesa UOKiK i jej wykonaniem nie ciąży na PZU Życie żadne dalsze niezrealizowane skutki zmiany stosowanej wcześniej praktyki, a tym samym nie są znane żadne dalsze skutki mające potencjalnie negatywny wpływ na informacje zawarte w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym.

Podpisy osób wchodzących w skład Zarządu PZU:

Imię i nazwisko

Stanowisko / Funkcja

Michał Krupiński

Prezes Zarządu PZU

.....

(podpis)

Przemysław Dąbrowski

Członek Zarządu PZU

.....

(podpis)

Roger Hodgkiss

Członek Zarządu PZU

.....

(podpis)

Beata Kozłowska-Chyła

Członek Zarządu PZU

.....

(podpis)

Dariusz Krzewina

Członek Zarządu PZU

.....

(podpis)

Robert Pietryszyn

Członek Zarządu PZU

.....

(podpis)

Paweł Surówka

Członek Zarządu PZU

.....

(podpis)

Osoba odpowiedzialna za sporządzenie skonsolidowanego sprawozdania finansowego:

Katarzyna Łubkowska

Dyrektor
Biura Rachunkowości

.....

(podpis)

Warszawa, 14 marca 2016 roku